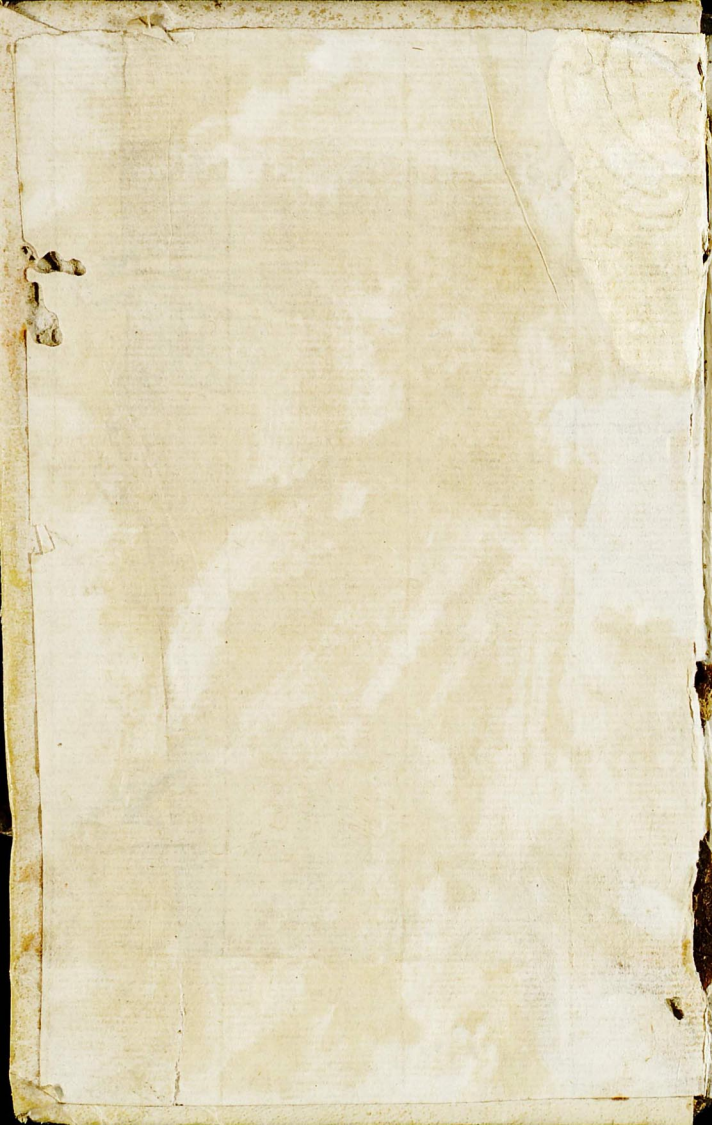

7a

5546

Poemant

3-3-8-

12

5546

b 17032295

RELECTIO

DE POENI-
TENTIA HABITA IN
ACADEMIA SALMANTI-
CENSIS, ANNO

M. D. XLVIII.

A FRATRE MEL-
chiore Cano ordinis Prædicato-
rum, sacræq; Theologiæ pro-
fessore, super. 14. distin-
ctione quarti sen-
tentiarum.

*De his tres lingue
et Salam*

Compluti,

Ex officina Ioannis
Brocarij

1558

Cinec

Prior Conclusio.

Pœnitentiam infusæ virtutis a-
ctum, his qui mortaliter peccaue-
runt semper fuisse necessariã, nõ
ad salutem modò, sed ex præce-
pto quoque peculiari.

Posterior conclusio.

Pœnitentiæ verò sacramētum,
peccatoribus post baptismũ ad vi-
tam æternam consequendam, ne-
cessariũ esse. Quo fieri, vt & mor-
talia peccata omnia sacerdotibus
confiteri, & ad eorum arbitrium
satisfacere, diuino iure teneamur.

*alocundissime
single single*

✿ Andreas a Porto

NARIIS LECTO-

RI. S. D.

*benedictio
venerabilis*

*V*M ad amicum perpendi-
culumq; apud me reuoluerē,
lector beneuole, quā aliquod
iam annis per vniuersam hanc Hispa-
nia regionem à te celebrata, sparsa, ac
disseminata fuerit nominis mei fama, in
ciuile sat, atq; in humanū à me fore exi-
stimauī, si à tam praclaro pro repub. &
hactenus inuiso instituto meo nunc de-
sistere viderer, & de me conceptam fidē
inter priuatos saltē parietes non conser-
uarem. Ac me prorsus huiusce almae, ne
dicam vniuersitatis, sed etiā totius Hi-
spania indignum officio ipse predicarē,
si ad extremum vsque spatium aliquem
vitae meae spiritum pro rep. ociosum atq;

*Non a
C. M. M.*

Epistola.

tranquillum ducerem. Tanta enim est
in me reip. benevolentia, tantus deniq;
ardor, vt si officia duntaxat, nō autem
animum atque voluntatem remetiari, in
gratus ꝑculdubio sim moriturus. Quae
quidem officia animū meū noctes diesq;
concentent atque admonent: non cum vi
ta tempore dimittendam esse commemo
rationem nominis mei, sed cum omni po
steritate adaequandam. At cum elapsis
seculis nec non praesentibus, statuas &
imagines animorum simulachra sed cor
porum, studiosè multi summi homines
in sui commemorationē reliquerint: ego
tamen praeclearius semper praestantiusq;
duxi: laborum virtutumq; mearum effi
giem in sempiternam mei memoriam,
ac reip. utilitatē relinquere. Quare quis
tandem me reprehendat? aut quis mihi
iure successeat? si quantū ceteris ad suas

res obeundas, quātum ad alias voluptates, quantū ad ipsam requiem animi & corporis conceditur temporis: quantum alij tribuunt in tēpestiuis cōuiujs, quantum deniq; aleæ, tantū mihi egomet ad hæc studia his meis characteribus recolenda sumpsero. Verū cum superioribus his diebus domini Ioannis Medinae volumen de pœnitentia tā acutè, ac subtiliter tractantem, ac disputantem tibi obtulerim: nihilominus quia varia lectio auditoris & lectoris animum oblectat, ego nunc tibi domini Melchioris Cani codicē non minori cū ingenij acumine de pœnitentia & sacramentis differentem prodo, & quò clarior, elucidiorquè per docta virorum ora volitaret postremam in excudendo ab eo adiaci manum curavi. Quamobrem, lector celeberrime, à te iterum atque iterū con-

Epistola.

tendo, ut codicem hunc à tanto viro editū, semper præ manibus habeas hinc enim est, qui ardet amore iuuandi recta studia, in quo tanta est in disputando præ ceteris eloquentia, ut perlectus eius à te dogmatibus ipsum prorsus Ciceronem audisse, aut perlegisse videaris. Conserua quæso hominem hunc pudore eo: quæ amicorum studiis vides comprobari, tum dignitate, tum venustate, ingenio autem tanto, quanto id conuenit existimari, quod summorum hominum ingeniis expetitū esse videas. Vale. Ex officina nostra typographica. Anno D. 1550.

die verò. 17. mensis

Martii.

4

THEMA RELECTIO
nis. Nisi pœnitentiã habueri
tis, omnes peribitis.

Luc. 13 C.

OCVM hodierna mihi dispu
tatione tractãdum, viri grauif
simi, qui de summa facie (quod
aiunt) spectauerit, apertio
rem fortasse existimabit, quã
vt no
stram explicando diligentiam desideret, aut
laborem. Qui verò introspicere curiosius ve
lit, comperiet sanè, multas in profundo veri
tates delitescere, plusque habere in recessu, quã
in fronte promittit. Nisi pœnitentiã (inquit
apud Lucã dñs) habueritis, omnes peribitis.
Qui quidem locus, quæstionem licet simpli
cem continere videatur, multiplicem tamen
differendi materiam subministrat. Nam cum
duplex in pœnitentiã nomine significatio sit
& virtutis & sacramenti, mox animaduertitur
disputationem meam in duas esse partes diui
dendam: quarum altera versetur circa pœni
tentiã virtutem, altera circa pœnitentiã sa
cramentum. Hęc enim tractandi forma, atq;
particio, à magistro sententiarum dist. 14. pri
mũ accepta, vniuersis deinde theologis vsur

F. MELCHI. CANO.

pata est. Cumq; de utroq; partitionis mēbro
 infinitas prope modum quęstiones authores
 scholastici persequantur: at ego, sex mihi præ
 cipuas ex intimis huius loci visceribus eruē
 das putavi: quibus omnino expositis, nihil
 esse video, quod amplius ad thematis intelli
 gentiam, desideretur. Ac principio statim, cō
 trouersia illa veniet in mediū, quę fundamē
 tum est cęterarū. An pœnitēcia sit dolor de
 peccatis, qua ratione contra Deū fuere com
 missa. Euestigio sequeretur altera: Sit ne pœ
 nitentia virtus. Succedet suo ordine, tertia,
 An sine pœnitentię virtute salus peccātibus
 esse possit. Quarto loco id quæremus, an sit
 de pœnitentię virtute peculiare præceptum.
 Quintò in dubium vocabitur. Num etiā pœ
 nitentię sacramentum sit ad salutem necessa
 rium. Postremò, an hoc idem sacramentum,
 euangelico iure præceptum sit. Has contro
 uersias, tātisper dū definire cōtēdo vos, viros
 ornatissimos, nostrę huius cōsultatiōis & au
 ditores & iudices, quæso diligēter attendite.

PRIMA PARS.

ad. 2° **P**Rinceps igitur quæstio ea erat: an pœ
 nitentia sit dolor de peccatis, quia con
 tra Deum fuere commissa. Vbi inuesti
 gare compellimur, quidnam pœnitentia sit,
 quidq; sua definitione & natura cōtineat: id
 quod in hac materia difficillimum est, egerq;
 disqui-

1
2
3
4
5
6

*difficiliss
in hie*

ad. 2°

DE POENIT. RELECTIO. I. §

disquisitione non parua. Et quanuis contro-
uersiæ omnes sine discrimine apud scholasti-
cos soleat in vtramq; partem disceptari: ego
tamē hanc primam (quoad per aduersarios li-
cebit) sine argumētis vltro citroq; iactatis, ex-
ponere cupio, Quod (nisi me mea fallit opi-
nio) res alioqui explicatu difficilis, hoc serua-
to tenore facilius explanabitur.

Pœnitentiam ergo definituris, vt à facilli-
mis ordiamur, tenenda primū est ipsius vo-
cis origo. Nam sine huiusmodi notione rem
de qua differimus probè tenere nō possumus.
Pœnitentiam itaq; à pœna deriuari, nemo est
qui possit ambigere. Pœna autem, vindicta
quedam est præteritæ culpæ. Vnde & Prisci
authores, verbū pœnio, pro eo quod punio,
vsurpauere. Sed, & cū rerum malè gestarū,
quasi, vindicante natura, ipsi intra nos de no-
bis supplicium sumimus, tum, pœnitere pro-
priè dicimur. Pœnitentiæ autem vocabulum
tametsi latius pateat, vsu tamē doctissimorū,
in bonā partē deflecti solet: vt nō, nisi quæ iu-
stè p̄ culpis assumitur, Pœnitētia nūcupetur.

Iustæ autem vindictæ duo sunt genera: al-
terum publicum, in quo alius est reus, alius iu-
dex, accusator, & testis: alterum priuatum, in
quo, & reus, & vindicationis administer idē
est. In illo, aliena culpa vindicatur: in hoc pro-
pria. Illa vindicta inuoluntaria patienti est:
hæc

F. MELCHI. CANO.

hæc contra, voluntaria. Pœnitentię igiturno
 men, non quamlibet culpæ vindictam, sed il
 lam voluntariã designat, qua reus ipse spon
 te pœnas eligit, vt in proprias culpas animad
 uerrat. Augustinus (siue quis alius eius operis
 fuit author) in libro de vera & falsa pœniten
 tia. cap. 19. Pœnitere (inquit) est pœnam tene
 re, vt semper puniat in se vlciscendo, quod cõ
 misit peccando, & cap. 8. Pœnitentia est quæ
 dam dolentis vindicta, voluntariè punientis
 in se, quod cõmisit se, dolet. Quo & Am
 brosius videtur allusisse, super Psal. 27. cõcio
 ne. i. dicens. Plena est difinitio pœnitentię cõ
 memoratio delictorum, vt vnusquisque pec
 cata sua, velut quodam quotidiani sermonis
 flagello castiget, & cõmissa sibi flagitia condẽ
 net. Literæ quoq; sacræ passim admonēt pœ
 nitentiam agere, ad quã profecto non exhor
 tarentur, nisi spontanea esset: nec pœnitentiã
 ab alio inflictam, agendã esse monerent: sed
 potius patiendam. Quod nostro in themate
 etiam intelligitur si verba diligentius expen
 dantur. Nisi pœnitentiã habueritis ait. Id autẽ
 habere dicimur, quod in nostra potestate est:
 vt D. Thom. annotauit. i. p. q. 38. art. 1.

At verò, cum nemo in malũ aspiciens ope
 retur, vt Diony. 4. c. de diui. nomi. scite tra
 dit, qui volens prudensq; pœnam eligit, eum
 alicuius boni gratia, tanquam finem sibi præ
 stituat,

De pœn.
 dist. 3. ca.
 pœniten
 tia est.

stituat, hoc facere necessum est.

Finis autē primus iustę vindictę, is habetur ut qui lesus per culpā est ei per pœnā satisfiat. Eatenus quippe iudex nocētē plectit, quatenus opus esse, censet ut iniurię, & priuatę & publicę faciat satis. Sic igitur et pœnitens, ob eā causam vindicat culpā quā admisit, ut deo quę offendit debitā satisfactionē impendat.

Sed enim, per offensam culpę, nō solum iustitia legislatoris, sed et amicitia violatur, quapropter, alter finis pœnitentis est placare deū quę offenderit, eūq; sibi cōciliare. Inde enim vindictā, cōpensationēq; delicti: oportuit in pœnitēte vltro eā esse, quoniā oportebat amicā esse. Nā neq; apud homines, redintegretur amor, per coactā satisfactionē offendētis.

Cum autem amicus, pœnis amici non delectetur, & alioqui etiā (Aristotele authore) pœnæ medicamenta sint, quę velut per contrarium dolorem: morbum pellunt è voluptate progenitum, tertius pœnitentię finis est salus animi. Dolet namq; pœnitens, lachrymatur & gemit, ut per huiusmodi quasi antidotum, morbo spirituali medeatur. ut Diuus Thomas tertia parte. quęst. 90. art. 3. docuit, & Augustinus tracta. in Psal. 57. Sed & Hieronymus in Ecclesiastes caput septimum, inquit. Nouit hirundo pullos de succo oculare chelidonię, & dictamum caprę appetunt

tūt vulneratā, cur nos ignoremus medicinā
 pœnitentiæ ptopositam esse peccātibus? Ean
 dem quoq; sententiam eisdē ferē verbis, Ter
 tullianus dixit in libro de pœnitētia. Et Chry
 sost. homil. 7. ad populum Antioch. Iudices
 (inquit) cū latrones ceperint, ac sacrilegos,
 non quomodo ipsos meliores reddant cōsi
 derant: sed quomodo ab ipsis peccatorū pœ
 nas exigant: Deus autem cōtra: quum aliquē
 ceperit peccatorē, non considerat quomodo
 supplicium sumat, sed quomodo ipsum cor
 rigit. Itaq; & iudex, pariter & medicus. &c.
 Paulus deniq; 2. ad Corin. 7. tristitia (ait) quæ
 secundum Deum est, pœnitentiam in salutē
 operatur. Quamobrem, pœnitentiæ iudiciū
 vt amicū, ita quoq; salutare est, plusquā vin
 dicatiuum, cuius, scilicet, finis, non tā vindi
 cta quā vindieta salutaris est.

Igitur (vt quæ tan multis diximus, in breuē
 summā redigamus) pœnitentia dolor de pec
 catis est, aliās & in beatis esset, nec esset iuxta
 nomē suū, pœna. Et dolor est spōte pro pec
 catis assumptus, vt sit, vindieta culparum vo
 luntaria, nec vindieta solū satisfactoria, sed
 etiā amica & salutaris. Ac poterant hęc apud
 omnes, inconuulsa ratione consistere: nisi ab
 iis, qui linguarum eruditione, proprioq; sen
 su iactantur (vana licet fiducia) quaterentur.

Obiicit tamen nobis Lutherus apud Ro
 sens.

DE POENIT. RELECTIO. I. 7

fens. ar. 5. Imò & Erasmus in annotationibus
 super tertium Matth. caput, quòd apud Græ-
 cos μετανοια nō poena aut dolor est, sed resi-
 piscētia: & μετανοειν resipiscere. At vbi inter-
 pres noui testamenti vsurpat poenitentiae vo-
 cabulum, græco in fonte μετανοια est. vbi poe-
 nitent agite, Græca lectio habet μετανοειτε,
 non ergo in vsu scripture sacrae poenitentia do-
 lor aut poena est, sed mutatio cōsiliij & mētis
 & poenitere, sapere post erratū, instituereq;
 animum ad viuēdum rectè. Scilicet hoc irre-
 fragabili argumento, in illam heræsim incidē-
 re Germani, vt crederent, veram poenitentiam
 nihil aliud esse, quàm nouā vitā. Iuxta quod
 Ambros. apud Magistrum. 14. dist. ait, veram
 poenitentiam esse, cessare à peccato. Hinc ve-
 rò nos, paucis extricare possem⁹, si veteris in-
 terpretis, & Christianorum omnium latinè
 loquentium autoritate contenti, latini no-
 minis notionē & originē lequeremur: q̄ satis
 (vt arbitror) ante nobis explicata est. Quin
 etiam, si rerum ordo, fuerit diligenter inspe-
 ctus, resipiscētia atque tristitia, vsque ad eò
 sibi vicissim hærent, vt, si alteram tollas, vtrā
 que necesse sit esse sublatam. Etenim, si sapi-
 s, protin⁹ incipit displicere, quod placuit. Imò,
 si erratū tuum semel intelligis, tu ipse incipis,
 tibi illico displicere. Cū verò, quicquā di-
 splicet quod placebat. id quemadmodū quo-
 tem

F. MELCH. CANO:

tempore placuit delectabat, ita necesse est, cō-
tristare dum displicet. Ac ne hunc quidem re-
sipiscentiæ tristitiæq; nexum, arcana literę ta-
cuerunt. Genes. 6. Videns Deus quòd mul-
ta malitia hominum esset in terra, pœnituit
eū, quòd hominem fecisset, & tactus dolore
cordis intrinsecus. En post pœnitentiã: dolor
cordis apponitur, & Hier. 31. Postquàm cō-
uertisti me egii pœnitentiam, & postquã ostē-
disti mihi, percussi femur meū: in quæ verba
Hierony. Dolentis (inquit) & plangentis. &
super errore pristino plorantis indiciū est, vt
femur manu percutiat, & stultū se ante fuis-
se fateatur. Dolor itaque, comes in diuiduus
est resipiscentiæ.

Quòd si latine vocis nullã rationem habere-
remus, si rerum item consequentiã et ordinẽ
negligeremus, etiamnum, Luthero Erasmo
que ostenderem⁹ Græcã μετανοίας vocẽ pœ-
nam quoq; ad vindictã designare. Cuius rei
testimonia si quis à nobis requireret, nihil ef-
set profecto. quod tam facile expedire posse-
m⁹, nisi ad alia properaret oracio. Certè Pau-
lū. 2. ad Corinth. 7 pro pœnitentia μετανοία
vīsurpasse, vel proteruus inficiari non poterit
habent enim græca in hunc modū ἢ γὰρ κα-
τὰ θεον λύπη, μετανοίαν εἰς σωτηρίαν ἀμετα-
μέλητον κατεργάζεται: hoc est. quæ enim se-
cundum Deum tristitia est, pœnitentiam in
salu

DE POENIT. RELECTIO. I. 3

lutem non pœnitendam operatur. Quo loco si resipiscientiam vertas, sententiam in apostolo falsam efficies non enim tristitia resipiscientiam operatur: sed è diuerso resipiscētia tristitiam: at tristitia quæ secundum Deū est pœnitentiam hoc est voluntariam pœnam, vindictamque culparum. Noster item Ausonius loquentem pœnitentiam inducens: sum (inquit) dea, quæ facti, non factiq; exigo pœnas, nempe vt pœniteat, sic metanœa vocor. Non igitur siue latinè pœnitentia, siue græcè menanœa, nouam solummodo vitam: sed & veteris odium vindictamq; significat. Sed ais: si verbum verbo reddas, μεταβολα mutatio cogitationis & mentis est, transmentatio, si in hunc modum loqui latina consuetudo permitteret. Fateor equidem. At mentis mutatio esse non potest, nisi mens diuertat à malo, contraq; accedat ad bonū. quod quia non fit gressibus corporis, sed affectibus animi, veterem vitā animus auerfetur oportet, cum elegit nouam: sic enim animi mutationem recta philosophia interpretatur: quā si haberent Lutherani, nihil ab illis præterea exigeremus, si modo haberent eam, non quā sibi fingunt ipsi, sed quam & verè et graphice describit Ambrosius. 2. lib. de pœnitētia cap. 10. inquit. Facilius inueni qui innocentia seruaerint, q̄ qui cōgrue egerint pœnitētia.

In epigrāmate i. occasionis statuam.

De pœnitē. d. I. c. sunt qui.

An

An quisquàm illam pœnitentiam putat, vbi requirendæ ambitio dignitatis, vbi vini effusio, vbi copule coniugalis vsus? Renunciãdũ seculo est, somno ipsi minus indulgendum quàm natura postulat, interrumpendus est: gemitibus, interpellandus est suspiriis: sequens strandus orationibus: viuendum ita, vt vitali huic moriamur vsui. Se ipsum sibi homo ab neget, & totus mutetur: sicut quendam adolescentem fabulæ ferũt, post amores meretricios peregre profectum, & amore abolito regressum, veteri postea occurisse dilectæ, quæ vbi non interpellatam mirata, putauerit nõ recognitam, dixerit ego sum: respõderit ille, sed ego non sum ego. Hanc mihi cogitationem atque animi transformationem, si præstiteris, iam ego de nomine nihil moror, Illa re vera pœnitentia est, de qua nos in præsentia disputamus.

Sed illud tamen catholici quidam, contra rio pœnitens sensurus sensu atque ratione, in dubiũ vocat: an ad veram pœnitentiã præter dolorẽ de peccato præterito, ppositũ exigatur, deinceps futura vitãdi: ita vt quẽadmodũ pœnitentẽ vitã veterẽ detestari sic & nouam animo concipere. ac proponere necessum sit, Et quidem iuniores nonnulli, existimant hoc propositum non esse in pœnitentiã necessarium. Tum quoniam, vt vox ipsa præ se fert,

maioris. 4
di. 14. q. 1
& almain
eadẽ dist.
& quæstio
ne.

DE POENIT. RELECTIO. I. 9

se fert, pœnitentia, culpas præteritas respicit, non prospicit futuras : quod & Diuus Tho. animaduertit. 4. dist. 17. q. art. 2. q. 4. vbi asserit pœnitentiæ propriū obiectū esse peccatū cōmissum: quare ait, secundum suam speciē respicit tantum peccatum præteritū. Tum etiā, quoniam ventura mala cauere, prudentiæ actus est, non pœnitentiæ. Non igitur animus futura vitandi ad veram pœnitentiam necessarium est.

Nos verò, recētem hanc theologiam paulisper faceſſat rogemus, & disputationis nostræ perturbatricem exoremus vt fileat: veterumque authorum sententiam plectentes, intelligamus mutationē mentis, quam nomen græcum designare certum est, in pœnitentia quoq; latina voce comprehendi. Nisi enim mutetur totus (vt paulo ante referabamus ex Ambros.) verè pœnitens esse non potest: at hæc pœnitentis mutatio, in eo sita est, si non vitam modo priorem respuat, sed & nouam animo complectatur, seseque informet atq; animet ad rectè iusteque viuendum: sit ergo (vt à more scholastico non discedamus) Prima conclusio.

In pœnitente semper hæc duo coniuncta sunt, derestatio vitæ veteris, & propositū vitæ nouæ: hanc Magister dist. 14. & 15. tenet, & Albertus 14. dist. art. 11. & Duran. dist. 17.

q. 2. art. 2. & Alexand. quarta parte. q. 69. mēbro. 9. & Adrianus quolib. 5, art. 3. Caieranus in additionibus. 3, partis. q. 1. art. 1. & D. Tho. 3. parte. q. 85. arti. 3. & 86. art. 2. & 3. cōtra gētes cap. 158. & 4. contra gentes. ca. 72. Quæ quidem probatur, ex Apostolo ad Ephes. 4. deponite, inquit, vos veterem hominē, qui corrumpitur secundum desideria erroris: renouamini autem spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem. &c. non ergo satis est veterem exuere, nisi nouus homo induatur, quod certè voluntate fit non manibus corporis.

Hoc præterea insignuatur Gene. 6. pœnituit eū quod hominē fecisset præcauēs in futurū & tactus dolore cordis intrinsecus. &c. ambo igitur illa in eo, quem vere pœnitet reperiuntur.

Ezechiel item. 18. cap. si autem (inquit) impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & custodierit omnia præcepta mea. omniū iniquitatū eius non recordabor. Custodire autem omnia præcepta, ad animi propositū sine dubio referendū est: quoniā non omnia simul præcepta custodiēda occurrūt, cū homo pœnitentiā agit, vtrūq; igitur pœnitens simul præstat: & q̄ dolet de omnibus peccatis suis, & q̄ omnia præcepta custodire proponit, & infra eodē cap. Conuertimini

DE POENIT. RELECTIO. I. *ait & agite pœnitentiã, proiicite à vobis omnes præuaricationes vestras & facite vobis cornouum & spiritum nouum: quod est, nouam vitam animo & concipere & velle.*

Præterea (vt rectè D. Aug. lib. de vera & falsa pœnitētia, cap. 17. ratiocinatur) nō solū petitur à peccatore vt gemat, sed etiã vt conuertatur. Conuertemini (inquit) & agite pœnitentiã. &c. & Ioel. 2. Conuertemini ad me in toto corde v̄ro, in ieiunio & fletu. &c. Conuersio autem ad bonū est: non ergo satis est, malam vitam antecedentem auersari, nisi ad bonam pœnitens animo conuertatur.

Id insuper annotauit Ambros. in illud. 2. ad Corinth. 7. Ecce enim hoc ipsum, secūdū Deū contristari vos, quantā operatur in vobis sollicitudinem & desiderium: desiderat enim (inquit) reformari, qui per peccatum scit se factum esse deformem.

Dauid quoque in Psal. 50. postquam veniam petuit inquiens, quoniam iniquitatem meam ego cognosco. &c. cor mundum, ait, crea in me Deus & spiritum rectum in noua in visceribus meis.

Præterea, primū quod ab eo qui fecit iniuriã postulamus est, huiusmodi propositum. Cum ergo finis proprius pœnitentiæ sit emē dare Deo iniuriam, certè vere pœnitens omnia exhibet, per quæ iniuria compensatur.

Inter hæc autem (vt diximus) illud vnum est, vt homo habeat animun: alias deinceps iniurias non faciendi.

Ad hæc quemadmodum parentes cum liberos puniunt, emendationem, propositum que melioris vitæ in futurum, ab illis per pœnas extorquent: ita & hoc à nobis vel maxime Deus exigit in hac vindicta volûtaria, vt velimus in melius corrigere, quæ peccauim⁹.

Præterea in omni motu non est recessus à termino aliquo, sine accessu ad oppositum: ergo, nec auersio à peccato erit sine conuersione ad iustitiam. Quare sicut pœnitens detestatur vitam iniustam antecedentem, ita voluntate complectitur futuram iustam consequentem.

Præterea vera pœnitentia nõ est sine actu charitatis, vt mox definiemus: sed per actum charitatis, volumus deo in omnibus placere & in nullis displicere. Igitur, animus in futurum bene viuendi, verò pœnitenti qui ad deũ conuertitur, deesse non potest. Quod & nũc in concilio Trident. sessione. 6. ca. 5. & 6. definitur: & in concilio Florentino fuerat ante declaratum, videlicet ad contricionem (quæ pœnitentiæ primus actus est) pertinere, vt doceat de peccato commisso, cũ proposito non peccandi de cetero. Nec potest, dici: conciliũ loqui, de proposito implicito. Pari enim ra-

tione statueret, ad contritionem cordis spectare propositum ieiunandi tēpore quadragesimæ. Præterquã quod vana esset talis determinatio, & explicatio cōtritionis, si de implicito proposito intelligeretur. Et simili quoque ratione interpretaremur, ad cōtritionē cordis pertinere: implicitè dolere de peccato commisso.

Secunda conclusio: huiusmodi propositū est de ratione pœnitentiæ. Hanc tenet Diuus Thom. expressè & eam persuadere nititur. 3. par. q. 90. ar. 4. & 4. cōtra gētes. cap. 27. quia actus morales, ex fine recipiunt speciem. At fines pœnitentiæ & doloris de peccato, est noua vita: ergo illum finem intendere, est de ratione pœnitentiæ, quemadmodum enim, ex pulsio dispositionis contrariæ, suapte natura paratur ad conuenientem formam inducēdā & propulsio humoris corrupti, ab arte naturaque instituitur, vt noua sanitatis forma proueniat: ita & peccata antecedētia destruere, atq; auersari, ad vitam nouam instituendā ordinatur.

Præterea ad pœnitentiam id potissimum pertinet, vt deo veteris vitæ compēsatio fiat. Id autē, vel maximè à nobis Deus exigit, pro compensando delicto veteri, vt ei deinceps placere velimus, iustè recteq; viuendo: id igitur est de ratione pœnitentiæ.

Homilia.
34. cuius
initium,
in æstiuū
tempus.

Hoc item probat Magister sententiarum,
dist. 14. ex definitione pœnitentiæ, quam no-
bis Ambros. & Gregorius, tradiderunt in hanc
formam. Pœnitentia est, præterita mala plan-
gere, & plangēda iterū non cōmittere, de pœ-
nitētia. d. 3. cap. pœnitētia & cap. pœnitētia.

Nec ego aliud intelligo Florentinū Conci-
lium indicare uoluisse, cū astruit, ad contri-
tionem cordis pertinere, ut doleat de pecca-
to commisso, cū proposito non peccandi
de cætero.

Ad argumentum verò in contrariū, respō-
det D. Tho. dist. 14. q. 1. arti. 1. q. 6. ad. 4. quòd
quanuis ad pœnitentiam iuxta primam no-
minis originem, non pertineat respectus ad
futuram, at, quatenus habet pro fine præci-
puo, emendare Deo culpam cōmissam, &
illi pro ea satisfacere, huiusmodi propositum
est de ratione pœnitentiæ, nec sine illo Deus
aut placatur aut conciliatur. cum id (quod sæ-
pe iam dicimus) à nobis maximè requirat.

Hæc de priore diffinitionis particula satis
sunt dicta. Nunc circa posteriorem ea quæ-
stio est à nobis pertractanda, an dolor detesta-
tioq; peccati, quia est contra Deū, sit de ratio-
ne pœnitentiæ. Cui breuiter quæstioni eodē
omnes ore respondent, in de ratione pœni-
tentiæ esse Diuus Thomas tertia parte quæst.
86. articulus tertius.

Quippe

Quippe si quæ peccata cōtristāt, vel quod turpia sunt, vel q̄ infamiæ notam inuaserunt, aut aliud damnū dedere peccanti, huius dolor idoneus nō est nec delicto aduersus deū commisso pensando nec in feso deo placando & conciliando. Nam ne homo quidē iustus placaretur, cū is qui læsit nullam ipsius haberet in dolore rationē: nec redintegraretur amicitia dum qui eam violauit, iacturam propriam sentit, non amici offensionem. 2. ad Corint. 7. gaudeo nō quia contristati estis sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Cōtristati enim estis secundum Deū, quæ enim secundum deum tristitia est. &c. Tristatur, inquit Ambrosius, secundum Deum, quia delectet quòd fecit quod odit Deus: Idem Chrysostomus homilia. 15. in hanc secundam epistolam: sed expressius homilia. 4. in eandem.

Item nisi hac ratione & fine, peccator pœnitentiam ageret, ad Deum minimè per suā pœnitentiam conuerteretur: cū tamē Christiani pœnitentē, & conuersum ad deum, eūdem prorsus intelligamus. Quoniam & arcanae literæ pœnitentiā sine peccatoris ad Deū conuersione penitus ignorat. Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro. &c. Ezech. 18. Conuertimini & agite pœnitentiam. Esa. 35. Derelinquat viam suam & reuertatur ad dominum, & Psalmus. 118. Exitus aquarum

rum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Vbi que igitur ratio finisq; pœnitentiæ Deus ipse describitur.

Sed existit hoc loco quæstio nō parua, an illa ratio formalis & motiua pœnitentiæ sine dilectione possit haberi. Quod in hanc formam alii quærent, an in pœnitentiæ finitione oporteat contineri, quòd sit dolor de peccatis quia sunt cōtra Deum super omnia dilectum.

Et suadetur nō oportere, quia dilectio est actus sufficiens ad remissionem peccatorum: quare si semp cū pœnitētia interueniret, aut neutra esset idonea, aut altera superflueret.

Deinde, si actus charitatis necessario in peccatoris conuersione inueniretur, tunc charitas diceretur secunda tabula post naufragiū, potius quàm pœnitentia: quod tamen inauditum est.

Præterea, puer fugit ignem tanquàm malum, etiam si oppositum bonum actu nō velit: ergo & homo potest fugere peccata, quāuis Deum actu non amet.

Quartò, quia si dilectio esset pœnitentiæ coniuncta: dilectio pœnitentiam antecederet, quoniam attingit finem rationemque formalem pœnitentiæ: at consequens est falsum ut videtur.

Primò, quia contritio præcedit gratiã habitualem, cū sit eius dispositio: ergo & charita

ritatē: quia gratia prior est charitate ad quam se habet gratia, vt anima ad potentias suas. Nam dat gratia esse & viuere, charitas operationem.

Item secundò consequens probatur esse falsum, quia si dilectio contritionem præcederet, iam prima pœnitentis contritio esset meritoria, cùm à charitate p̄ficisceretur: referreturque ab eadem charitate in deum super omnia dilectum. At contritio prima, meritoria esse non potest, quia vel meretur gratiã vel gloriã, non gratiam quia prima gratia sub merito non cadit: gratiam vero simul fieri & augeri impossibile est. Quare, prima contritio, nec primam gratiam, nec augmentum eius promeretur: sed ne gloriã quidem: quia vel meretur gloriam quæ respondet primæ gratiæ: puta vt quatuor, si gratia prima erat vt quatuor: vel meretur augmentum illius gloriæ: si primum, iam gloria quæ respondet primæ gratiæ, non daretur gratis, contra Apostolum ad Rom. 6. inquitentem, gratia dei vita æterna. Et contra rationem quæ dicit gratiam nihil aliud esse: quàm acceptionem ad gloriam: vnde si quis accepit gratiã primam sine meritis: ergo & acceptatus est ad gloriã correspondentem sine meritis. Augmentum verò gloriæ, si prima contritio mereretur: pariter quoque & augmentum gratiæ: quod iam re
 proba

probatum est.

Deniq; consequens falsitas ostenditur ex D. Thom. 4. d. 14. q. 1. arti. 2. q. 2. cuius verba sunt. Quandoque aliquis fugit malum propter desiderium boni, quando q; autem è diuerso, & hic motus est frequentior in reuersione peccatoris ad Deū per pœnitentiã. Vnde pœnitentia est prior charitate, & cum motus amoris pœnitentiã præcedit, nõ est amor charitatis, quia charitas amissa, non recuperatur nisi per actum pœnitentiæ virtutis: hæc nus ille. In contrarium est, quòd omnis dolor in amore fundatur eo enim quòd aliquid amamus, de eius amissione dolemus.

Hic fit prima propositio. Primus actus pœnitentiæ nunquã est sine actu charitatis. Magist. d. 15. ca. 4. idẽ, Gratia. de pœ. d. 3. ca. vlt. & ca. fugerat, & dist. 2. ca. charitas est, et D. Tho. 12. q. 113. arti. 4. ad. 1. & arti. 5. & 8. & de veritate. q. 28. arti. 4. Duran. d. 17. 4. q. 1. & 4. Capreo. d. 14. q. 2. & Gabri. ea dist. & q. cõtra Paulud. d. 14. q. 3.

Primum probatur hæc conclusio testimonio D. Augu. 14. de ciui. dei. cap. vltimo vbi asserit, neminem pertinere ad ciuitatem Dei nisi per amorem dei, vsque ad contemptum sui: sed omnem vere pœnitentem ad Dei ciuitatem pertinere nemini dubium est, ergo. Et lib. de vera & fal. pœniten. cap. 9. pro absurdo

absurdo habet quod sine amore dei, quisquã consequatur indulgentiam, sine quo nullus inuenit gratiam. & cap. 17. idem ait, & lib. cõtra Crescon. 2. cap. 12. cum dixisset: & eleemosinis & verbo veritatis, & cõtritione remitti peccata, subdit, mundãtur etiam, ipsa quæ supereminet omnib⁹ charitate, quæ vna si adsit omnia illa rectè fiunt: si autem desit, illa omnia frustra fiunt. Præterea. 1. Ioan. 3. qui non diligit manet in morte.

Præterea cõuersio ad Deum requiritur ad habendam gratiam dei. Zac. 1. conuertimini ad me & ego cõuertar ad vos. Ezech. 18. & 33. sed conuersio ad Deum non fit nisi per actũ charitatis: nam si aliter cõuersio fiat, vana est ad iustificationem cum in Christo Iesu sola fides valeat quæ per dilectionem operatur ad Galat. 5. hoc autem notauit August. de vera & falsa pœnitentia, cap. 17. non conuerti, sed qui habet attritionem & timet Deum iudicẽ nisi amet iustum.

Præterea salus animæ in cõuersione ad deũ cõsistit Hie. 3. cõuertimini filij, reuertẽtes & sanabo auersiones vras. Esai. 6. & cõuertatur & sanẽ eũ. & 45. cõuertimini ad me, & salui eritis: at pœnitentia est medicina salutis.

Item omne agens, agit propter finem, anima ergo cum mouet se, ad finẽ se mouet. At velle efficaciter finẽ pertinet ad charitatẽ. Nã que

F. MELCHICANO.

que si per spem solam finem appetere nec spes mortua ad iustificationē sufficeret, nec de peccato doleremus qua ratione offensa Dei est, sed qua malum nostrum est.

Id tandē modo in conci. Trident. sess. 6. c. 6. & 7. definitum est. Ac re vera, id. n. Dominus, Luc. 7. insinuasse videtur, inquit. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quæ significat dolorem & lachrymas nullas esse nisi cum charitate essent.

Secunda propositio, prior natura est actus charitatis, quàm actus pœnitentiæ. Imò radix vnde pœnitentia habet remittere peccata, dilectio est: iuxta domini sententiam Luc. 7. Quoniam dilexit multum, ait. D. Tho. 3. p. q. 85. art. 6.

Probatum item hæc conclusio. Quia pœnitens, detestatur peccatum, vt offensam Dei, ergo prius natura amat Deū. Nam nisi quæ amore prosequimur, eius mala exhorrescere non solemus.

Primus quoque volūtatis actus, circa proprium obiectū est, scilicet, circa bonū. Deinde sequitur odium oppositi mali. Prior ergo actus est, quo Deo volumus bonum, quam actus quo eius malum abhorremus.

Præterea, velle mihi conciliare Deum, est prius, quam velle emendare iniuriam commissam, cum illud sit finis huius. At illud ad
chari-

DE PŒNIT. RELECTIO. I. 15
charitatem pertinet, hoc ad pœnitentiam, vt
dictum est.

Præterea, vt D. Tho. argumentatur loco
citato ad secundum, in actibus animæ primus
motus est circa finem. Vnde prior est natura
intentio finis, quàm electio mediorum. At,
dolore de peccatis, & illa destruere, medium
est ad placandum & conciliandum Deum, &
ad rectam electionem pertinet, ergo. Sed &
Hier. 31. huius rei testimoniũ habemus. Post
quam conuertisti me (inquit) egi pœniten-
tiam, prior est igitur conuersio ad Deum quàm
pœnitentia detestatioq; peccati.

Id postremò Conci. Trident. sessi. 6. cap. 6.
definiuit, his verbis. Peccatores ad iustifica-
tionem se disponunt, incipientes diligere deũ
tanquam omnis iustitiæ fontem: ac propter
ea mouentur aduersus peccata per odium a-
liquod & detestationem, hoc est per pœni-
tentiam.

Tertia propositio, de ratione veræ pœni-
tentia est, quòd displiceat peccatum, quia est
contra De super omnia dilectũ. D. Tho. ex-
presse. 3. p. q. 86. arti. 3. patetq; ex prioribus cõ-
clusionibus.

Ad primum autem eorum, quæ in contra-
riam partem adduximus, respondet D. Tho.
3. p. q. 84. arti. 5. ad. 2. & q. 86. arti. 6. ad. 2. &
de verita. q. 28. arti. 5. in corpore. & ad primũ
negan

F. MELCHI. CANO.

negando cōsequentiã. Aliud est enim, quod requiritur ad iustificatiõe absolutè, aliud ad iustificationē eius qui mortaliter peccauit: in quo requiritur & auersio à malo, et cōuersio in bonū, vt iniuria quam fecit compensetur per æquam satisfactionem.

At secudum responderetur, quòd pœnitētia dicitur secunda tabula post naufragiū, & non charitas. Primo, qui charitas necessaria est in omni iustificatione, communisq; & in regranauis soluentibus, & naufragis. Pœnitētia autē, proprium est remediū naufragorū.

Item etiam in pœnitentia charitas intelligitur, non autem è diuerso, in charitate pœnitentia. Quāquam & his duobus argumentis breuis responderetur, multos actus hominis in iustificatione simul coniungi, quibus tamen singulis iustificationem ipsam sacræ literę tribuūt. Fides enim purificat corda nostra. Acto. 15. Spe quoq; salui facti sumus ad Ro. 8. Vniuersa etiam delicta operit charitas. Proverb. 10. & scriptū quoq; est, sine timore neminem posse iustificari. Eccle. 1. Et, cū peccator ingemuerit ac pœnitentiam egerit, peccata ipsius obliuioni tradētur. Ezech. 18. & 33. Erraret autem vehementer, qui vel remissionem peccati, vnicui libet ex illis actibus deneget, vel vnum ex is quemlibet, superflucere arbitraretur.

Ad ter

Ad tertiam, nihil vetat, cum quis semel habuit actum amoris, odio habere malum sine amore presenti, ex vi tamen precedentis, vt post primum assensum conclusionis, quem sine assensu antecedenti principiorum habere nequiuimus, nihil prohibet eidem conclusioni iterum atque iterum assentiri sine principiorum assensu. Sic & primam penitentiam sine dilectione habere impossibile fuit. Secundam verò vel tertiam habere poterimus ex efficacia solum prioris dilectionis. Ita quoque puer vi & potentia amoris naturalis, quem dubio procul aliquando primū habui postea malum fugit naturæ contrarium, etiam si amor ille actu non perduret. Quin etiam non oportet duas semper operationes differentes habere amoris & penitentiam: sed potest vnus et idē actus à charitate et penitentia proficisci, vt interim media & finē vnico actu cōplectimur, & principijs & conclusioni vnico actu assentimur.

Ad quartum, concesso consequenti quod infertur ad primam cōfutationem, nego cōsequētiam. Non enim valet, a, est prius, b, & b, prius, c, ergo, a, est prius, c, præsertim cum in diuerso genere causarū ille ordo cōsideratur. Quemadmodū, & hæc collectio inutilis est, a, est causa, b, & b, est causa, c, ergo, a, est causa, c, Quod vt exemplo manifestū efficiā
ponat

ponamus illud quod Philosophi negare nō
 possunt, primas qualitates & secundas, vtras
 que esse dispositiones ad eandem formā sub
 stantialē, vt calor & color, humiditas & mor
 tities ad animam rationalem, vbi certum est,
 secundas qualitates priores esse animam in
 genere causæ disponentis & materialis: ani
 mam rursus priorem esse primis qualitati
 bus in genere causæ formalis. Prior est enim
 forma, quæ dat esse simpliciter, quàm forma
 quæ dat esse tale. Ex quo tamen, si quis col
 ligeret secundas qualitates esse priores primis,
 certè à Philosopho non toleraretur sed ne à
 dialectico quidem cum in nullo genere cau
 sæ primas qualitates, secundæ præcedant.

Item, cōtritio prior est habituali gratia in
 genere dispositionis, gratia etiā prior est ha
 bitu pœnitentiæ infusæ in genere causæ for
 malis. Sed contritio nullo pacto prior est ha
 bitu pœnitentiæ. Quoniam actus ille ab habi
 tu producitur in genere causæ efficientis. Ef
 fecta autem causarum efficientium, suis cau
 sis efficientibus priora esse non possunt, nisi
 forte in genere causæ finalis, de quo genere
 in præsentia non differitur.

Circa id verò, quod in eodem argumēto
 additur, gratiam se habere ad charitatem: &
 pœnitentiā, vt anima ad potentias suas, nō
 in omnibus similitudo est. Quoniam poten
 tiæ ani

riæ animæ, intellectus & voluntas, nulla ratione præcedunt animam: habitus verò charitatis & pœnitentiæ, quoniam in genere causæ efficientis producunt actus, qui sunt dispositiones ad gratiam, ex cõsequenti ipsam gratiam antecedunt. Charitas igitur & pœnitentia habent se ad gratiam, vt calor ad formam ignis. Idem enim calor si consideretur, vt disponens materiam ad recipiendam formam, prior forma est: si autem vt potentia calefactiua, eadem forma posterior est.

Ad secũdam verò confutationem, in qua gab. d. 14
4. l. art. 2. difficultas est maxima, sunt qui negant primam contritionem meritoriam esse, quam ego sententiam olim iuuenis tenere solebã, nec enim poteram eam persuasionem inducere, vt gratia habitualis qua iustificamur, prima contritione prior esset: quod tamen erat necessarium, vt illa contritio esset meritoria: quippe, cum gratia & amicitia dei, totius meriti radix & origo sit, atq; id etiam. D. Tho. mihi sentire videbatur. 1. p. q. 62. art. 2. ad. 3. in hæc verba. Triplex est conuersio in Deum: vna quidem per dilectionem perfectam, que est creaturæ iam deo fruuentis. Et ad hanc cõuersionem, requiritur gratia cõsumata. Alia conuersio est, quæ est meritum beatitudinis, & ad hanc requiritur habitualis, gratia quæ est merendi principium. Tertia cõuersionis est,

C per

per quam aliquis præparat se ad gratiã habendã, & ad hanc non exigitur aliqua habitualis gratia, sed operatio Dei ad se animam cõuertentis: secundum illud, cõuertenos domine, & cõuertemur. & 3. p. q. 89. art. 1. ad. 2. Actus inquit, primus pœnitētis se habet: vt vltima dispositio ad gratiam consequendam: scilicet, contritio. Alij verò sequentes actus pœnitentiæ, procedunt iam ex gratia & virtutibus. Sed quoniam. D. Thomas. quẽ ego authorẽ libentissimè sequor. 1. 2. q. 112. art. 2. ad. 1. contrariam sententiam tenet: concedo contritionem primam esse meritoriam gloriæ. Primò, quia est operatio amici Dei ordinata in finem supernaturalem. Imò vt ostensum est, in finem charitatis, ab ipsa charitate ordinata ergo est meritoria.

Præterea vltima dispositio ad formã, in genere cause formalis, posterior ipsa forma est. Igitur secundum ordinem causæ formalis, cõtritio à gratia pcedit, erit ergo meritoria.

Præterea fingamus hominem post primã illam contritionem è vita discedere. Tum quæro an isti dabitur aliqua gloria. Quod quia negari non potest, quæro rursus, an illã gloriam talis homo meruerit? Si meruerit habetur intentum, si non meruit, ergo aulro seclusis sacramentis datur gloria, absq; merito, proprio reclamãte Paulo. 1. ad corint. 3.

Vnusquisq; propriam mercedem accipiet, secundū suū laborē. & Matthe. 20. Nemo diu turnum accepit denarium, nisi qui in vinea laborauit.

Præterea, primus actus charitatis, est meritorius, cum sine dubio, sit opus amici Dei maxime placens Deo. Ioan. 14. Qui diligit me, ego manifestabo ei meipsum. Sed actus primus poenitentiae sequitur primum actum charitatis à quo proficiscitur, ergo est meritorius. Quod August. affirmat. de ve. & fal. poen. ca. 17. vbi de iis qui in fine poenitentia agunt, sic loquitur. Cum fructifera poenitentia opus sit non hominis sed Dei: inspirare eam potest, quoniam vult sua misericordia, & ex misericordia remunerare, quos danare potest ex iustitia. & cap. vltimo. ait, poenitentiam non solum indulgentiam promittere, sed certa præmia. Gratianus etiā id habet de poe. d. i. c. cōuertimini.

Igitur ad argumentum, concedo libenter primam gratiam gratis dari. Nego tamē exinde primam gloriam dari sine merito. Eadem enim cōtritiō vt quatuor, & dispositio est ad gratiam, vt quatuor, & meritoria gloria, vt quatuor quæ ratione ordine naturæ gratiam sequitur, & ad impugnationem: quia gratia est acceptatio ad vitam æternam. Id, scilicet, ego nego si sermo formalis sit: sed est forma per quam aliquis est amicus deo, per quam homini grato & accepto, admissio

q; in diuinæ naturæ consortiū, facultas datur ad æterna bona, per operationē virtutū, p̄menda. Nec oportet formaliter loquendo, vt quis sit amicus Deo, quòd Deus per talē amicitiam, seclusa quacunq; operatione, velit illi vitam æternam. Sed satis est, quòd velit illū admittere ad participationem honorum supernaturalium, quæ simpliciter faciunt homines bonos, qualis est charitas, & ceterę virtutes infusæ, per quas admissus homò ad dei amicitiam & gratiam, æternam gloriam propriis actib⁹ demeretur. De adultis loquimur, nam paruulis gratia datur per operationem alienam, similiter & gloria.

Cuius rei exemplum habes in anima quæ quoniam actus primus est, dat esse & viuere. Hanc consequuntur potentię naturales, hoc est, intellectus & volūtas, per quas operatur ad cōsecutionem finis. Sic & gratia, vita quædam animæ est, quæ illi & viuere, & esse diuinum præstat, quā charitas & reliquæ virtutes consequuntur: quarum operationibus finem suum homo consequetur. Nec deerit præter naturale, morale quoque exemplum, in huius rei expositione. Cū enim homo quis, gratus incipit esse principi, non est opus, vt per talem primam gratiam acceptus sit ad vltima præmia, atque præcipua, quæ videlicet princeps, fideliter seruientibus præparauit.

Sed

Sed per talem primam gratiã intelligitur ad-
mitti in domum, consortiumq; eiusdẽ prin-
cipis: dariq; facultas intelligitur, ad præmia
quæcunq; fidelium amicorum promerẽda.
Cùm autem Apostolus ait, gratia Dei vitam
æternam donari, certè sentit, quod August.
differtissimè docet. 3. Hypognosticon, & de
gratia & lib. arb. cap. 4. 5. 7. & 15. per auxiliũ
Dei gratuitum, eam homines consequi, cùm
tamen simul dicatur corona iustitiæ, quia no-
bis cooperantibus gratia Dei respondet, tan-
quàm præmium mercesq; operis nostri. At-
que de prima controuersia, satis superq; fue-
rit disputatum. Vbi constitutũ nobis est, pœ-
nitentiã esse voluntariã pœnã, pro peccatis as-
sumptã, propter Deum, ex cheritate dilectũ.

S E C V N D A P A R S.

In secunda verò, id vertebatur in quæstio-
nem, an pœnitentia sit virtus, Cuius quidẽ
quæstionis pars negatiua: ex eo suaderetur
in primis quòd nulla virtus, virtutum in eo-
dem subiecto necessariò supponit: at oportet
hominẽ fuisse vitiosum, priusquam in homi-
ne pœnitentia sit: non igitur est pœnitentia
virtus, Nam & absurdum est: virtutes te ha-
bere non posse nisi ante peccaueris, & Chri-
sto domino aliquam denegare in quo om-
nium virtutum plenitudo est.

Deinde Philosophi nullam de pœnitentiã

fecere mentionem, non Aristoteles, non Cicero, non Seneca, non denique Macrobius, qui tamē copiosissimè de virtutibus disserere: non ergo est pœnitentia virtus.

Præterea, cuiusq; virtutis primus actus est: electio boni: secundus verò, fuga mali. Est enim virtus, habitus electivus, in mediocritate consistens. At pœnitere de restationem, fugãq; peccati notat: nõ ergo pôt esse præcipu⁹ cuiusq; virtutis actus, cū tamen primus actus pœnitentię sit. Quare, nõ est pœnitentia virtus.

In contrariũ est: qđ cõpēsare iniurias aduersus homines factas, virt⁹ est: ergo, & diuinis offensas vindicare virtus sine dubio est.

At huius controuersię pleniorẽ explicatiõnem sit prima propositio.

Pœnitentia est virtus: quæ quidẽ cõclusio indubitata apud Catholicos semper fuit. Nisi, quòd nostra hac tempestate, quidam apud Hispanos heretici, irridere cœperunt eos qui de peccatis commissis tristarentur. Cuius erroris author, creditur esse Lutherus, qui nõ uam solummodo vitam à pœnitentibus exigit, pœnas non exigit. At hic error (ne aures vestras sanctorum testimoniis obtundã) ex sacris literis reuicetur. Baruch. 2. Anima quę tristis est super magnitudine mali, & incedit curua & infirma, & oculi deficientes, & anima esuriens, dat tibi gloriam & iustitiam domino. 2. ad. Corinth. 7. Gaudeo, nõ quia cõtristati

tristati estis, sed quia contristati estis ad poenitentiam, quæ enim secundum Deum. &c. Et Psalm. 6. Laboravi in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo. Ecce Propheta sanctus & rex laborat, gemit lachrymatur. Vbi in lecto: quantum? rigat: quamdiu? per singulas noctes. Ob vnam, scilicet, noctem quæ in iniquitate contraxerat, vitæ totius laborem, gemitum lachrymasq; designat, & post tan clarum & illustre Davidis exemplum, sunt qui in luce meridiana cæcutiant. Quorum stultitiam facile sanè erit redarguere, vel naturali ratiocinatione: quæ ostendit dolorem de peccatis moderatum ob debitum finem esse laudabilem. Nam, quem errati piget qui castigat seipsum: idq; maximè cauet ne rursus in eosdè laqueos inducatur, is laude dignissimus est.

Præterea, si cuius rei prosecutio turpis est, fuga bona erit suapte natura: poenitentia ergo, cum fuga peccati sit, honestissima est.

Præterea, aliorum punire peccata iure naturæ, studiosum est: quemque igitur sua vendicare facinora, æquum & iustum est.

Tandem, hominem in quem iniuste peccaris, placare virtus est: deo ergo quæ offēderis In lib. de satisfacere, virtus est. Sed quid nos audaces poenitende bono diuini præcepti disputam? (Nā Ter

tulliani verbis libenter vtimus) bonū est pœnitere, an non? quid reuoluis? Deus præcepit, Deus hortatur, Deus inuitat pœnitētiā (inquit) agite, pœnitētia igitur actus virtutis est.

Secunda conclusio. Pœnitentia est virtus specialis. Contrarium huius tenuerūt quidā ante D. Thomā, vt ipse Thomas author est, *distin. 14. q. 1. arti. 1. q. 3. hos Scotus secutus videtur dist. 14. q. 2. & Maior. etiā. q. 2.* Sed hac conclusione explicanda primum intelligamus, dolore de peccatis, eo quòd contra rationem rectam facta sunt, non pertinere ad aliquam specialem virtutem. Cū enim omnis virtus sit conformis rectæ rationi, eadem sufficit, & vt placeat quicquid rationi cōsentaneum est & vt displiceat quòd à recta ratione discordat. Vnde temperantia satis est, vt detestemur actus in temperantiā, & iustitia, vt iniustitiam abominemur.

Illud etiam compertum habemus, tristitiā de peccato, quatenus offensa Dei est, non requirere specialem virtutem præter charitatē. D. Tho. q. 85. art. 2. ad. 1. & art. 3, & ratio est in promptu. Nam per eādem amicitia bonum amicis volumus, & mala amicorū auertim⁹.

Præterea, & id accipiamus, quod exploratum quoq; est, dolere de peccato, vt languenti animo medeamur, non indigere alia virtute præter charitatem. Nam sicut ex amore naturali,

turali,

*ostensum te
t Scot⁹, quia
ut pœnitenti
actus esse iustitia
indivisiua*

turali, medicinam oppono morbis corporis ita ex charitate, qua meipsum diligo propter Deum, medicinam adfero ægritudinibus animi. Atq; ab eadem omnino charitate est, tritari de culpa: vt mihi consiliem Deū. Etenim, quæcunq; humana actio, ob id paratā, vt comparem amicitiam hominis, nullā exigit specialem virtutem humanam, sed ex quodā desiderio amicitiaē consequendæ proficiscitur, quod in choatio quædā est, & veluti amicitiaē veluti semē. Tritari ergo de peccato vt in gratiā Dei redeamus, inchoatio quædam est diuinæ amicitiaē; nec ad aliam virtutem pertinere potest. Imò ad eò virtutis nomen non meretur, cū in genere amicitiaē actus ille imperfectissimus sit, virtus autē sit dispositio perfecti ad optimum, vt ex Arist. 7. phys. lib. colligitur.

Tritari ergo de culpa, eo fine vt compensetur offensa, quæ aduersum Deum cōmissa est, id nos asserimus exigere propriam specialemq; virtutē. Nam, vt dare Petro pecunias si in se quidem absolutè consideretur, nullā habet laudem: sed si do, vt releuem, miseriam eius, actus est miseriaē: si vt bene illi faciam, scilicet quia bonum ipsius est, ad beneuolentiam & amicitiam pertinet. Sin verò, tanquā donum gratuitum pecunias confero, nempè vt suo loco & tempore, quibus decet distribuuntur,

tur ad virtutē liberalitatis spectat. Ita tristitiā assumere, quia iniurię deo factę compensatio fiat, à virtute speciali oriatur necesse est, cū finis ille tam specialis sit, vt pertinere ad duas virtutes nequeat, nedum ad plures. Diuersa quippe formalia motiua voluntatis, diuersę sunt formales rationes obiecti: atq; cōsequēter, diuersos habitus & virtutes efficiunt.

Præterea, si quem heresis suę pœniteat vt, emendetur offensa Deo facta, actus virtutis sine dubio est. Nec tamen potest elici à fide, quæ est in intellectu, sed ne ab aliis quidē virtutibus generaliter. Dabitur ergo aliqua specialis virtus, vnde ille actus existat: quam nos pœnitentiam apellamus.

Postremò, velle compensare iniuriam factam proximo, requirit specialem virtutem: ergo, & velle compensare, ac vindicare iniuriam factam Deo.

Sed ex his oritur dubium, si pœnitētia virtus specialis est, an incidat in virtutem aliquā particularem earum, quas Philosophi posuerunt. Videtur enim esse eadem cum iusticia. Quod Duran. di. 14. q. 2. asseruit: quia per eadem virtutem reddimus vnicuiq; debitum, & illi satisfacimus, si intulimus iniuriā. Sed per iustitiam vnicuique reddimus debita, ergo. Et confirmatur, quia iniuriam factam, ad ius, equalitatemq; reducere, actus iustitię est.

Præterea, vindicatio species iustitiæ est: ergo, & pœnitentia. Quod & D. Tho. affirmat 3. p. q. 85. art. 3. ad. 4. & art. 4.

Falluntur tamen qui hoc sentiunt. Primò quia inter Deū & homines non est iustū simpliciter, sed secundū quid, vt D. Tho. art. 3. iā citato ex Arist. 8. Ethic. manifestat: ergo, cū pœnitentia sit virtus inter hominem, & deū non reddit iustum nisi secundū quid. Nō est igitur virt⁹ iustitiæ, quæ videlicet æquale reddat. Deinde, religio debitum Deo reddit & tamen nō est iustitia. Non ergo, quæcunq; virtus debitum Deo reddit, virtus iustitiæ est.

Quibus argumentis, Caietanus cōmotus, tenuit pœnitentiam esse virtutē religionis, & quia eiusdē præterea virtutis est, reddere debitum Deo benefactori & offenso, sed per religionem reddimus debitū Deo benefactori. Maior probatur, quia ratio debiti non variatur ex eo q̄ sit pro beneficiis, vel offensis, vt debitū ex accepto mutuo, vel ex furto, eiusdē ratiōis est. Cū ergo sola religio reddat debitū Deo, ratione accepti beneficij, sola debitū Deo reddit ratione factæ offensæ.

Item Baruch. 2. Anima quæ tristis est super magnitudine mali, dat tibi gloriā & iustitiam dño. Primū gloriā, deinde iustitiā & cōfirmatur hoc ex Psal. 50. Sacrificiū Deo spūs cōtribulatus, cor contritum & humiliatū Deus

non

F. MELCHI. CANO,
nō despicias. Prim⁹ ergo act⁹ pœnitētiæ, hoc
est, contritio, sacrificiū, opusq; religionis est.

Sed hæc quoque opinio primū D. Tho.
aduersatur. 4. dist. 14. q. 1. art. q. 5. & dist. 15. q.
4. artic. 7. q. 1. ad. 2.

Præterea & falsa est: qui relegio non red-
dit Deo quodcunq; debitum, sed honorē, vt
pœnitentia per se quidem intendit compen-
sare iniuriam Dei. Assumit tamen ad hunc fi-
nem, ea per quæ compensatur iniuria quæcū-
que illa sint. Vnde primum assumit tristitiā
de vita veteri, deinde propositum vitæ nouę
mox exteriorem pœnam & satisfactionem:
denique in his omnibus subiectionem, & hu-
militatē erga Deum. His enim homines hu-
manas iniurias solemus compēsare. Cum igi-
tur finis pœnitētiæ proximus atq; præcipuus
non sit, honorem Deo reddere, certè religio
esse non potest, cuius proximus finis est, red-
dere Deo cultum.

Præterea non est eiusdem virtutis redde-
re debitum honorem principi, & ipsius offē-
sam compensare. Illud enim ad obseruantiam
pertinet, hoc ad iustitiam, ergo non est eius-
dem virtutis Deum colere, & eius offensæ sa-
tisfacere.

Dicendum ergo, pœnitentiam esse specia-
lem à cæteris virtutibus distinctam, quas Phi-
losophi cognouerunt, cuius proprius actus
est, cō-

DE POENIT. RELECTIO. II. 23
est, compensare offensam Dei. Quæquidem
virtus, iustitia quædam est, qualis inter homi-
nes ad Deum esse potest. Ezech. 18. Si autem
impius ægerit pœnitentiam, & fecerit iudi-
cium & iustitiam. Psal. 118. Fecit iudicium &
iusticiam. ad Ro. 6. Sicut exhibuistis mēbra
vestra seruire iniquitati, ita nūc exhibete ser-
uire iusticiæ.

Ad primum verò argumentum, quo sua-
deatur esse iusticia, iam videtur esse respon-
sum. Nam iusticia quæ propriè & simpliciter
iusticia vocatur à Philosophis non nisi, inter
eos est, inter quos æquale reddi potest.

Quare, in definitione iusticiæ, sicut ius pro
iis æquali iustoq; sumitur, ita particula vni-
cuiq; pro iis solis distribuit, inter quos iustū
& æquale est: & per hoc patet ad confirma-
tionem, quæ de iniuria facta homini proce-
dit. Nam pro iniuria facta Deo, æquale red-
dere impossibile est.

Ad secundum, vindicatio nō ponitur pro-
priè species iusticiæ à D. Tho. Sed pars quæ-
dam adiuncta, & virtus illi propinqua. Has
D. Tho. partes potestatiuas appellat virtutū:
vt religionem partem iustitiæ, modestiam tē-
perantiæ. Cū verò asserit, pœnitentiam ef-
se speciem iustitiæ, latius vsurpat speciei vo-
cabulū, pro inferiori, quod se habet per mo-
dum speciei. Dixerat enim. art. 3. iustum diui-
di in

di in iustum simpliciter; & iustum secundum quid. Quæ non est diuisio generis in species.

Ad primū autem eorum, quæ faciebamus pro Caietani sententia, respondetur: quod religio non reddit debitum Deo pro beneficiis acceptis, si formaliter & per se loquimur: sed gratitudo est, quæ refert Deo debitam gratiā pro acceptis beneficiis. Reddit autē religio debitum cultū, in signum dominij vniuersalis, ratione cuius, patriam cultumq; debemus peculiarissimæ seruitutis. Ad quā virtutē nullo modo pertinere potest, debitum compensare, quod oritur ex delicto commisso.

Fateor tamen, quod si quæ virtus esset inter Deum & homines commutatiua: qua redderemus debitum ratione cuiusquā commutationis, ad eandem quoq; spectaret compensare iniuriam factam Deo, quemadmodū inter homines accidit.

Sed obiiciis: si primis actus virtutis huius est satisfacere pro delicto commisso, ad satisfactionem verò iniuriæ factæ, per accidens dolor interuenit: ergo, potissimus huius virtutis actus, non est pœnitere: quocirca pœnitentia ex accidenti vocabitur.

Ad hoc dubium facile est respondere, si teneamus, pœnitentiam esse actum publicæ iustitiæ: cuius, scilicet, Deus iudex est, pœnitens minister: sed si teneamus esse priuatam iustitiam,

tiam, atque vindictam (vt antea diximus) difficile est. Nam cum hæc vindicatio & inflictio pœnæ accidentaria sit, satisfactioni voluntariæ quam proximo facimus, profecto & accidentaria videtur esse compensationi, quam facimus Deo.

Hoc tamen mouere nos nulla ratione debet: est enim insignis discriminẽ inter homines offensus & Deum: q̄ offensus homo, ab offēdente id primũ exigat, nõ vt se torqueat p̄ pœnas: sed vt reddat honorẽ, ablatũ per iniuriã: tametsi & illud quoq; in partẽ cõpensationis accipiat, si is q̄ offēdit de offensa præterita cõtristetur. At verõ Deus, è cõtrario ad primũ exigat, vt cũ volumus peccatũ admissum cõpensare, tristamur luamurq; pœnas delicti cõmissi: id verò secundario requirit, vt honorẽ & reuerentiã, quæ peccando detraximus, pœnitendo rependamus. Cur ita? Nempe non suam, sed nostrã querit utilitatem: quæ videlicet in pœnis voluntariè pro peccatis assumptis, maxima est. Nam (vt Chryso. homil. 5. 6. & 7. ad populum, elegantissimè tradit) nulla medicina appositior, nullũ remedium præsentius aduersus peccata est, quàm tristitia dolorq; pro peccatis: & quemadmodum vermis lignum, tinea vestem è quibus prodiere consumunt, ita pœna matrẽ è qua nata est, hoc est culpam, interimit. Merito igitur

tur. ea virtus per quam offensas Dei compē-
 samus, pœnitentia nūcupatur: quæ videlicet
 pœnas voluntarias infligit: quibus vtiq; deus
 vel maximè placatur, quoniam iis vel maxi-
 mè homo sanatur.

Ad primum argumentum eorum, quæ à
 principio opponēbamus, ad suadendum pœ-
 nitentiam non esse virtutem, respondeo facil-
 limè (nisi ego cæcutio. Vnicuiq; statui & con-
 ditioni suas virtutes esse tribuendas. Rectori-
 bus iustitiam, pauperibus patientiam, pecca-
 toribus pœnitentiam. Certè, virtus medicæ
 artis morbum supponit in subiecto, cui de-
 bet applicari. Quod si per hanc artem quisque
 sibi solùm mederetur, idque optimè posset,
 laus huius artis non exinde minueretur.

Eadem quoque ratione, sunt quædam vir-
 tutes ad tuendam bonam valetudinem ani-
 mi. Et virtus quoque est ad reparandã si quã-
 do fuerit amissa vnde nego antecedēs. Nam
 licèt absolutè virtus hominis, nō exigat pri-
 hominem vitiosum, sed ex suppositione: ta-
 men, si incidat in peccatum, nihil verat, vt sit
 virtus ad medendum illi. Nam, & hominis
 natura integra non exigebat vindicationem
 at si mali sint & præuaricatores, virtus neces-
 saria est: non enim vindicamus nisi malefa-
 cta. Itaque sicut vindicatio sceleris alieni sup-
 ponit vitiũ in alio, sic vindicatio sceleris pro-
 prii,

prij, supponit vitiū proprium. Atque ob id hæc virtus in Christo non fuit: sicut nec fides aut spes: quoniam imperfectionem in subiecto notant: cui adhærent.

Ad secundum dicitur, nonnullos, ex philosophis pœnitentiam commendasse: Senecam in tragœdiis, quem pœnitet peccasse, penè est innocens: Periandrum Corinthiū, cūm peccaueris subeat te pœnitētia: Aristotelem. 7. Ethi. vbi asserit, intēperantē ab incōtinēte hoc distare: q̄ intēperans nō pœnitet, ideoq; est incurabilis: at incōtinēs pœnitet, ob idq; morbus eius medicabilis est. Sed & 'Quid.

*Sape (ait) leuant pœnas, ereptaq; lumina reddūt,
Cūm benè peccati pœnituisse vident*

I. de Pōto

At verò non posuerunt specialem virtutē pœnitentiæ: vel quia non considerauerūt virtutem, nisi in ordine ad bonū humanū, pœnitentia autem non est virtus specialis nisi in ordine ad diuinam prouidentiam: quæ est respōsio. D. Tho. dist. 14. q. 1. art. 1. q. 3, ad quartū, vel quod finis huius virtutis superat omnem hominis rationē. Quod enim deus concilietur, eiusque offensa compēsetur per pœnas voluntariè assumptas, ratio naturalis nō assequitur. Certè Tullius id fieri posse nō putauit. Cui⁹. 3. acad. lib. verba hæc sunt. Quòd si liceret iis, qui in itinere deerrassent, si vitam deuiam se cutos, corrigere errorem pœniten-

F. MELCHI. CANO.

do, facilius esset emédatio temeritatis. Quòd si liceret inquit, licet plenè, apud quos, nempe apud fideles, qui lumine fidei solum, intelligunt, clementiã Dei patris, pœnitendo posse placari: indulgentiam peccatorum penitendo posse comparari: compensationem iniuriæ deo factæ, pœnitendo posse fieri: morbos omnes animi pœnitendo posse aboleri, ea ratio naturalis non tenet: tenet fides,

Vnde postremam huius controuersix conclusionem constituimus.

Pœnitentia est virtus infusa. Pro cuius confirmatione, quædam mihi sunt iacienda fundamenta.

Primum, dupliciter aliquã virtutẽ esse infusam: aut, ex genere & natura sua, quia videlicet per actus nostros acquiri & generari nõ potest. Vnde necesse est, à deo nobis supernaturaliter infundatur, quales à Theologis asseruntur virtutes theologicæ, fides, spes, charitas. Aut virtus dicitur infusa per accidens: quia licet per actus nostros naturales acquiri possit, miraculose tamẽ alicui infunditur, vt sciẽtia rerum naturaliũ Adæ collata: & vsus linguarum collatus apostolis. Hic igitur de virtute infusa loquimur, iuxta priorem modũ.

Secundũ fundamentum ex. 1. 2. q. 51. artic. 4. non est alia causa necessaria ponendi habitus infusos à Deo: nisi vt homo se habeat ad produ-

producēdos actus supernaturales. Probatur manifestè, quoniã ad act⁹ naturales, quos potentia cū auxilio Dei generali producere potest, nō est opus habitu infuso supernaturali, (cū per actus nōs possit habitus acquiri) quo bene potēcia se habeat ad similes actus. Quare tūc, vel virtus acquisita superflueret, vel (vt dicamus verius) supflueret ipsa virt⁹ infusa, q̄ nihil aliud pręstaret quã qđ pręstet acquisita.

Et præterea, talis virtus infusa, non esset primi generis, de qua nos loquimur: sed esset potius per accidens infusa.

Tertium fundamentū, actus pœnitentiæ, qui sufficit ad iustificationem (quę Theologi contritionem appellant) non potest esse in homine, sine actu fidei supernaturalis, quod primū ostēditur ex Augu. in lib. de ve. & fal. pœn. cap. 2. vbi, Si fides (inquit) fundamētum est pœnitentiæ, constat, pœnitētiam, quæ ex fide non procedit, inutilem esse.

Nemo item potest bene agere pœnitentiam, nisi qui sperauerit indulgentiam de pœnitentia. dist. 1. cap. nemo potest. ex Ambro. Sperare autem indulgentiam, non potest sine actu fidei, ergo &c.

Est quoque testimonium Hier. preclarū. cap. 31. Postquã conuertistime, egi pœnitentiam: & postquã ostendisti mihi percussimur meum. Nota, postquam ostēdisti mihi.

Idem apertè ostenditur, ex eo quòd ad iustificationem impij, requiritur fides, vt anno superiori copiosissimè demoſtrauimus multis testimonijs irrefragabilibus, è quibus illud est præstantissimum, sine fide impossibile est placere Deo, ad Hebr. 11. & Sapiē. 9. per sapiētiā (quam, scilicet, donum, Dei de cælo delapsum antedixerat) sanati sunt quicunq; pla cuerunt tibi domine à principio. Ex hoc vos colligite omnes considerationes circa peccatum, quas ex naturalibus habere possumus, esse pœnitentis insufficientes ad pœnitentiam qua homo iustificatur. Contra Scotum. dist. 14. quæst. secunda.

Quartum fundamentum, actus pœnitentiæ qui est sufficiens ad remissionem peccatorum, non producitur à voluntate cum solo concursu Dei generali: sed eget auxilio supernaturali Dei, quo ipse moueat voluntatē nostram ad veram pœnitentiam. Id quod & certa ratio docet, & confirmat authoritas (vt ait Bernar. ser. 1. in festum Pet.) Diuus quoq; Aug. de fide ad Petrū, cap. 31. Firmissime (inquit) tene, neminem hic posse pœnitentiam agere, nisi quem Deus illuminauerit, & gratuita sua miseratione conuerterit, & lib. 5, cōtra Iulia. Pelagianum, cap 3. & multis alijs locis id probat ex Apostol. ad Roma. 2. vbi ait. Bonitas Dei ad pœnitentiā te adduci. Et ex illo. 2.

D. E. POENIT. RELECTIO II. 17
lo. 2. ad Timot. 2. Ne fortè Deus det illis pœ
nitentiam, & respiscant à diaboli laqueis.

Præterea, hoc fuit determinatum contra Pelagiũ. vt patet in epistola Aurelij Cartha
ginensis episcopi de erroribus & condemna
tione Pelagij.

Eteft. 72.
in ordine
epistola
Leon. pa.
in editio.
ne parisi.

Decimo inquirunt Catholici, postulandus
scilicet, Pelagius vt fateatur, secundum gratiã
& misericordiam dei, veniam pœnitentibus
dari: non secundum meritum eorum, quan
doquidem ipsam pœnitentiam donum Dei
dixit Apostolus, vbi ait de quibusdã, Ne for
tè det illis Deus pœnitentiam.

Idem definit Leo pap. episto. 69. ad Theo
dorũ episcopũ. Ipsam pœnitentiã ex dei cre
dimus inspiratione conceptã, dicente Aposto
lo, ne fortè det illis Deus pœnitentiam, &c.

Est quoque definitum à Cælestino Papa,
in epistola ad omnes Galliarum episcopos,
cap. 4. Neminem de ruina peccati per liberũ
arbitrium posse consurgere, nisi eũ gratia dei
miserentis crexerit. & cap. 8. ac. 9. Præpara
tur voluntas à domino, & vt aliquid agãt, pa
ternis inspirationibus, suorũ ipse tangit cor
da fidelium. Qui enim spiritu Dei aguntur,
ij sunt filij Dei. Quod & Conci. Trid. sess. &
c. 5. 9. 7. definitum est, & cano. 3. Si quis dixe
rit, sine præueniente spiritus sancti inspiratio
ne atq; eius adiutorio, hominẽ pœnitere pos

F. MELCHI. CANO.

se, sicut oportet, vt ei iustificationis gratia cōferatur, anathema sit.

Cuius rei manifestum testimonium habes apud Hiero. ca. 31. Conuerte me domine, & conuertar, quia tu dñe, Deus meus. Postquā enim cōuertisti me, egi pœnitentiam. In quæ verba Hierony. Vide (inquit) quantū sit auxiliū dei, & quam fragilis humana conditio, vt hoc ipsum quod pœnitentiā agimus, nisi nos dñs ante cōuerterit, & nisi Dei nitamur auxilio, nequaquam implere valeamus.

Ratione quoq; id probat. D. Tho. 4. contra genti. cap. 72. quia mens debitè ad Deum cōuertiri nos potest sine auxilio speciali. Quod licet Gabri. neget. 3. dist. 27. q. vnica. ar. 3. & 4. dist. 14. q. 1. & 2. sed apud fideles certū esse debet Hierem. 31. psal. 79. Domine Deus virtutū conuerte nos. Vide Augu. in illud psal. 84. Deus tu conuersus viuificabis nos. & lib. 2. de peccato. meri. & rem. ca. 18. malè igitur & periculosè Caietanus. q. 1. de contritione dicit. quòd potest quis diligere Deū super omnia, etiam vt est beatitudo sanctorum sine charitate infusa, & hoc sine etiam posse esse dolorem acquisitum de peccato, quatenus est offensa dei.

Quibus iactis fundamentis, tertia conclusio firma persistit, ad actum pœnitentiæ necessarium esse habitū virtutis infusum. Quo
niam

niam hac sola ratione ponimus virtutes theologicas infusas, quòd actus earum excedunt naturæ facultatem. Sed actus pœnitentiæ est homini, ergo.

Confirmatur, pœnitētia disponit animam hominis vt bene se habeat in ordine ad finē supernaturalem, ergo, est habitus supernaturalis. Cōsequētia patet: quia habitus est dispositio animi in ordine ad operationē: ergo, si operatio est naturalis, habitus erit naturalis: & si operatio est supernaturalis, habitus erit supernaturalis.

Confirmatur. 2. quia Deus suauiter disponit omnia: ergo cum actum perfectum virtutis naturalis nō producat sine habitu naturali, neq; actum etiam supernaturalem perfectę virtutis producet, sine habitu supernaturali.

Et præterea cū agens naturale non se extēdat vltra finem naturæ, non poterit producere habitum pœnitentiæ, quæ videlicet perficit hominem in ordine ad finem excedentem naturæ facultatem. Est ergo pœnitencia habitus infusus à Deo, per quem pœnas eligimus ad diuinas iniurias, in nobis ipsis vindicandas.

Atque hætenus de secunda con-
trouersia dictum sit.

TERTIA PARS.

D iij. Tertio

Tertio loco id quærebatur, an pœnitentiæ virtus sit ad salutem, & iustificationem necessaria. Nam pars negatiua, vera esse videtur ex Origine homil. 2. in Leuit. vbi septem media enumerat idonea ad consequendam remissionem peccatorum.

Primum est baptismus a d Titum. 3. saluos nos fecit per lauacrum regenerationis. Secundum est charitas, Luc. 7. remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. 1. Petri. 4. Charitas operit multitudinem peccatorum. Tertium est martyrium. Ioan. 15. maiorē charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat p̄ amicis suis. Et Matth. 10. Omnis qui confitetur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, & qui perdidit animam suam propter me, inueniet eam. Quartum est, eleemosyna, iuxta illud Luca. 11. Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Et Thobie. 4. Eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat. Quintum est, remittere iniuriam, Matth. 6. Si demiseritis hominibus peccata eorū. & pater vester cœlestis dimittet vobis delicta vestra. Sextum est, conuertere peccatorem ab errore viæ suæ. Iacobi. 5. Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore vitæ suæ, operit multitudinem peccatorum. Septimum tandem est pœnitentia, cum labat peccator in lachrymis stratum suū

Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiã ab omnibus peccatis suis, omnium iniquitatũ eius non recordabor, Eadem ferè Augu. lib. 2. cõtra Cresconium grammaticum, cap. 12. Eadẽ quoq; Chrysoft. in epistolã ad Chorin. 2. homil. 4. Cũ ergo pœnitentiam distinguant Origenes & August. à cæteris remediis quæ ad remissionem peccatorũ singula sunt idonea, fit consequens ad remissionem peccatorum pœnitentiam non requiri. Et confirmatur ex eodẽ chrysoft. homil. 5. ad Antioche. vbi docet: & tristitiam & mortem, de peccato vtranq; natam esse, peccatum vtranq; destruere: vt in pœnitentibus & martyribus: & homil. 22. ad eosdem, Cũ dixisset, compunctione atque elemosynis regnum cœlorum emi: subdit, non habes pecunias? non compunctionem? Ecce clamat Propheta dicēs: Quis est homo qui vult vitam? prohibe linguã tuã à malo, labia tua ne loquantur dolum: & in salutem tibi sufficiet.

Secundò principaliter pro eadem parte argumentor. Si cui nõ occurrant memorię peccata, occurrat autem diuina bonitas, poterit ex eiusmodi consideratione in actum dilectionis exire? quẽ si habeat, proculdubio iustificabitur. Per solam igitur dilectionẽ, cùm peccata in mentem non veniunt, potest homo iustificari: quo circa nõ est pœnitẽtia, ad
iusti-

F. MELCHI. CANO.

iustificationem necessaria.

Confirmat autem hoc vel maximè, quòd peccata comissa nonnūquam è memoria pœnitentis excidunt, ita vt reuocari nō possint, idque vel per morbum, vel etiam per angustia tēporis, quemadmodū si oscitēta Christianū de improviso tyrannus opprimat, nec spaciū sit ad cogitāda & deflēda peccata. Quare nō oportet in omni euentu pœnitere, sed in huiusmodi poterit homo sine pœnitētia seruari

Vltimò, contingit, aliquē esse multis criminibus, perplexū, atq; inuolutū. Si ergo pœnitentia esset ad remissionem peccatorū necessaria, opus esset, singulorū peccatorū pœnitere, cū par sit ratio de singulis: quo fieri, vt nō posset huiusmodi in momēto iustificari.

Pro parte verò affirmatiua thema nostrū apertissimè facit: nisi pœnitentiam habueritis. Necessaria est igitur pœnitentia, ne pereamus.

Huic quæstioni priusquàm ego respōdeā, illud suppono. Cū duplex pœna sit, altera interior, hoc est, dolor animi, altera exterior, hoc est, afflictio corporis: duplicem ex consequenti pœnitentiam esse, alterā interiorem, de qua. 2. ad Timot. 2. Nequādo det illis deus pœnitentiā, & Actorum. 2. pœnitentiā agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum: Alteram verò exteriorem, de qua. 2. ad Corinthio. 7.

quæ

DE POENIT. RELECTIO. III. 30

que secundum deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur, & Matt. II. Olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.

Tunc sit prima conclusio. Pœnitentia interior est necessarium remediũ ad remissionẽ mortaliũ peccatorum. Actorum. 3. Pœnite mini & conuertimini, vt deleantur peccata vestra. Ezechiel. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis: vita viuet, & nõ morietur. Nullũ enim aliud proponitur pœnitentibus mediũ, vnde & cap. firmiter desum. trini. definitur, quòd si quis post baptismum prolapsus fuerit in peccatum, per veram semper potest pœnitentiam reparari.

Item Apocalip. 2. Memor esto: vnde excideris, & age pœnitentiã, & prima opera fac, Sin autem, veniam tibi citò, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.

Præterea, ad Ephe. 4. & ad Colof. 3. Vos nõ ita didicistis Christũ, sed sicut est veritas in Iesu, exuite vos veterẽ hominẽ, & induite nouum. At, induitur nouus per amorem boni, exuitur ergo vetus, per ordium vitæ prioris.

Præterea, Eccle. 21. Fili peccasti, nõ adicias iterum, sed de pristinis deprecare, vt tibi dimittatur. Quæ verba tractans Augu. lib. 1. de nup. & concup. cap. 26. inquit. Si à peccando desic-

p vii

exuite

desic-

F. MELCHI. CANO,
desistere, hoc esset non habere peccatū, suffi-
ceret vt hoc nos scriptura moneret, fili pecca-
sti, non adicias iterū. Non autem sufficit, sed
addidit, & de pristinis deprecare, vt tibi di-
mittantur. D. Tho. de veri. q. 28. art. 5. & 12.
q. 113. 2. 3.

Præterea, qui nouam vitam, cessationēq;
à peccato solummodo ad iustificationem re-
missionemq; præfinit, hi dominicam præ-
sationem de medio tollunt, qua dicimus, di-
mitte nobis debita nostra. &c. Imo, memoriā
peccatorum antecedentium conantur abo-
lere, qua nihil peccatori salubrius est. Psalm.
50. Quoniam iniquitatem meam. &c. Vide
Chrysosto. homi. 9. in episto. ad Hebreos.

Præterea, Luca. 5. Non egent qui sani sunt
medico, sed qui malè habent. Non enim ve-
ni vocare iustos, sed peccatores ad pœniten-
tiam. & cap. 15. Gaudium erit in cælo, super
vno peccatore pœnitentiam agente, quam su-
per nonaginta nouem iustis, qui non indigēt
pœnitentia. Quod, & in concilio hoc Trid.
sess. 6. c. 14. modò definitum est. Nam sancto-
rum testimonia hoc loco cōgerere, fuerit in
re non dubia testibus, vt in necessarijs. Si
quis tamen ea nosse cupit, multa colligit Gra-
tianus, de pœnitentiā. distin. 7. & Rophens.
articulo quinto.

Neque post tam firma sacrarum literarum
argu-

argumenta, rationibus hanc conclusionē cōfirmare necessariū est. Nam, rationes firmē quę à theologis in fidei catholicę confirmatio ne referuntur, ex coniectura pendent, nullā vim afferunt in docendo. Nos verò, cū aduersus hereticos disputamus, argumēta quęrimus, quę non persuadeant modò, sed cogant, & tamen in hac parte si quis theologus afferat rationem, non asperner: si nō habeat, non admodum flagitem. Nos certē congruētissimam insinuauimus: quòd pœnē medicinę sunt aduersus peccata appositissimę: eoq; præsertim: quod tristitia atq; dolor humilitatem inducunt, superbiam excludūt, quę morborum humani generis prima causa est. Contritam manum, vel brachium, leuare nō possumus: sic mœror in corde viri: humiliabit illum. Prouerb. 13. vide Chryso sto. homil. 3. in Matth. & .11. ad populum Antiochen.

Præterea nihil est quod ita animum humanum contineat & frēnet, quàm pœna. Ut igitur homines peccata vitarent diligentius, in quę semel decidissent, pœnis ac timore cohiberi debuerunt. Atque (vt August. ait) & habetur de pœnitētia dist. 1. ca. nullus. ita impartitur Deus misericordię largitatem vt nō relinquatur iustitię disciplina: si quidem naturalis ratio postulat: vt legum præuaricatores, iusta vindicta puniantur.

Vide. D.
Thom. q.
86. art. 2.
& .1. 2 q.
113. art. 5.
de verit.
q. 28. art.
quinto

Secunda conclusio. Exterior pœnitentia est quoq; ad salutem necessaria. Hanc mox equidẽ demonstrabo, si prius vnũ illud admoneã, actus exteriores ad salutem necessarios esse, in hunc sensum. Vt si facultas adsit habeãtur in re, si non adsit habeantur in voto. Verbi causa. Baptismus dicitur esse ad salutem necessarius, quoniã si haberi possit, sine illo nemo saluatur. Si haberi nõ possit, sine voto illius salus constare: nõ valet. In hunc igitur sensum nos asserimus pœnitentiã exteriorem: esse ad salutẽ necessariã. quoniam nemo vnquã qui eam agere potuit, sine ea salutem consecutus est: Nec qui agere non potuit, sine illius voto & desiderio.

Primum ergo argumentum pro hac cõclusionẽ est testimonium Concilij Triden. sessi. 6. capitulo. 14. Docendum est (inquiunt patres) Christiani hominis pœnitentiam (quã, secundam post naufragium tabulã sancti patres aptè nuncupauerunt) multò aliam esse à baptismali, eaq; contineri, non modò cessationem à peccatis, & eorũ detestationem, aut cor contritum & humiliatum, verũ etiam eorundem sacramentalẽ confessionem, saltẽ in voto. Itemq; satisfactionem per ieiunia, elemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia. De qua pœnitentia scriptũ est: Memor esto vnde excideris, age pœnitentiã

& prima opera fac. & iterum. Quæ secundū Deum tristitia est, pœnitentiam in salutē stabilem operatur. & rursus. Pœnitentiam agite, & facite fructus dignos pœnitentiæ. Hæc tenus Concilium.

Atque hæc ferè sacrarum literam testimonia magna ex parte conclusionis huius veritatem ostendunt. Nam & illud Apost. 2. ad Corinth. 7. Tristitia quæ secundum Deū est pœnitentiam, &c. de exteriorē intelligendū esse, superius admonuimus. Tristitia enim interior, quæ secundum Deum est, pœnitentiā (videlicet exteriorē) in salutem stabilem operatur. Vera enim pœnitentia interior intelligi non potest, quam non exterior consequitur. Baruc. 2. anima quæ tristis est, & incedit curua, & infirma. & David psalmo quinto Laboravi in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo. & Lucæ septimo Mulier illa peccatrix lachrymis rigauit pedes domini. Illud quoque Matthei tertio, Facite fructum dignum pœnitentiæ: iam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur: de exteriori satisfactione accipiendum esse, & communis sensus Catholicorum manifestat, qui hunc locum maximè referunt ad-

uersus

uersus Lutherum, ad asserendam satisfactio-
nem exteriorem pœnitentię. Tum & Chryso-
stomus docet, homil. 10. in Math. his verbis.
Maximè indigemus compunctiōe pœnitentię,
multarumq; lachrymarum: Pœnitentiã
verò dico, non solùm vt à malis prioribus de-
sistam⁹, verum etiã, vt bonorũ operũ fructib⁹
impleamur: Facite, nquit, fructus dignos pœ-
nitentię: quo autem modo fructificare pote-
rimus? si vtiq; peccatis aduersa faciamus: alie-
na rapuisti? incipe donare iam propria: longo
est tempore fornicatus? à legitimo quoq; vsu
suspèdere coniugij: iniuriam fecisti? refer be-
nedictionis verba conuiciis: neque enim vul-
nerato sufficit ad salutem, tantummodo spi-
cula de corpore euellere, sed etiam remedia
adhibere vulneribus: deliciis ante & temulẽ-
tia diffuebas? ieiunio & aquę potu vtrunq;
compensa: hactenus Chrysost. Deniq; sic illũ
locum esse interpretandum, euangelicus sty-
lus ipse declarat: vbi fructus arboris, opera ex-
teriora, quę à bona voluntate tanquã radi-
ce, procedunt, asseruntur. Matth. 7. A fructi-
bus eorum cognoscetis eos.

Pręterea & Apostol. ad Rom. 6. hanc cõ-
clusionem docet, inquit: Humanum dico
propter infirmitatem carnis vestre: sicut exhi-
buitis membra vestra seruire iniquitati, ita
nũc exhibete membra vestra seruire iustitię.

Nec

Nec id solum procedit in lege euangelica, sed in omni siue naturæ, siue scripturæ: hoc enim peculiare habuit lex noua, (vt D. Tho. author est) quòd determinat in particulari, ea quæ in lege naturæ erant indeterminata, de iure (inquit) naturali est, vt aliquis pœnitentia de malis quæ fecit, quantum ad hoc quòd doleat se fecisse, & doloris remedium quærat, per aliquem modum, & aliqua etiã signa doloris ostenda, sicut Niniuitæ fecerunt. Sed ea pœnitentia, determinationem accipit, ex institutione diuinę legis. Sicut ergo in noua lege, necessaria est ad salutē vtraq; pœnitentia, & interior, & exterior, ita etiam in lege naturæ atque scripturæ, necessaria erat.

Præterea Iohel. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu. Quo testimonio ad hoc corroborandū, vtitur Ambros. ad virginem lapsam, capi. 8. Pœnitudo (inquit) necessaria est, sicut vulneratis sunt necessaria medicamina: Sed quanta putas, & qualis necessaria pœnitentia? Secundum conscientię molem, exhibenda est pœnitentie magnitudo: non enim verbis agenda est, sed & actu. Hæc autem sic agitur, si tibi ante oculos ponas, non aliud remedium post baptismum, constitutum esse, quàm pœnitentię solatiū. Tum imprimis proprij facti tu ipse iudex esto crudelior, & quasi mortuã

3. part. q.
84. art. 7.
primum.

nota

pœnitentiã agere
ad exteriorem satisfactionem referre

Ambro. te existimans, quomodo possis reuiuiscere
 sic. d. Th. cogita: de inde, mens, ac membra singula, dig
 Matth. 3. na castigatione punienda: totum corpus cru
 & . 4. d. cietur. dicit enim Dominus: cōuertimini in
 22. q. 2. ar toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & plan
 3. q. 3. ad. ctu. &c. Et infra, qui futuras pœnas in hoc
 2. paruo vitæ spacio compensauerit, seipsum
 ab æterno iudicio liberat: grandi plagæ: alta
 & proluxa opus est medicina, grande scelus,
 grandē habet necessariam satisfactionem.

De pœni
 tentia. d.
 1. c. medi-
 camentū. Idem etiam elegantissimè docet Chriost.
 in epistolam ad Hebræ. homil. 9. vbi nec ve-
 retur dicere, medicamentum fortius, quod
 maximè operetur in pœnitentia, exteriorem
 satisfactionem esse. Quemadmodum in me-
 dicamentis compositis, vna herba est domi-
 nātissima: & homil. 5. de pœnitentia dicit, eā
 esse mortuam sine eleemosyna.

Idem quoque docet Cypria. sermone. 5.
 de lapsis circa finem, Orare (oportet impen-
 sius) & rogare, diem luctu transigere, vigiliis
 noctes ducere. &c.

Præterea (vt in relectione anni superioris
 nobis monstratum est) cum ambarum par-
 tium, & spiritus & carnis peccatum commu-
 ne sit, necessarium erat, vt esset remedium
 quoque commune, totusque homo interior
 & exterior, pœnas lueret peccatorum. Præte-
 rea, cum ex misericordia Dei, pœna æterna,
 pœnitenti

DE POENIT. RELECTIO III. 43

pœniteni in temporalem commutetur, (æterna autem futura erat, non solum animæ, sed etiam corporis) consequens fit, vt peccator pœnæ temporali, non solum animæ, verum etiam corporis: relinquatur obnoxius. Sic. n. Deus impartitur misericordiæ largitatem, vt non relinquatur iustitiæ disciplina. de pœniten. dist. 1. cap. nullus, ex August.

Ad primum argumentum, iam ante ex D. Thom. responsum est, omnia illa remedia post peccatum mortale, nulla esse si pœnitentia desit: quemadmodum & Augusti. libro secundo. contra Cresconium dixit, sine charitate, quæcunque alia remedia, (quæ multa enumerarat,) non prodesse. v. g. fidei, remissio peccatorum tribuitur. Item & eleemosynæ: at apostolus inquit. Si charitatem non habuerit. &c. Sed quoniam hæc generalis responsio non videtur idonea, speciatim respondetur ad singula.

Et quidem, baptismus an sine pœnitentia peccata remittat, scholastici authores in duas factiones, extremas, atque aduersissimas, distrahuntur. Nam quidem cūtendunt omnes neruos, vt suadeant, baptismū, nisi contrito administretur, prodesse nihil. Cui opinioni adherent Gabriel. dist. 14. q. 2. & Adrianus. q. 1. de pœnitentia & quodlibeto. 5. ar. 3. Quib' & D. Thoma. fauere videtur. 3. p. q. 86. arti. 2.

F. MELCHI. CANO.

&.3.&.q.68.art.6.ad tertiũ. Vbi asserit, quòd ad effectum baptismi percipiendum, licet nõ requiratur pœnitẽtia exterior, requiritur tamen interioris pœnitentię virtus: virtus autem pœnitentię contritio est, cùm sine actu charitatis non reperiatur, ergo. &c.

Item super epist. ad Rom. capi. lecti. 4. dicit, quòd contritio cordis requiritur ante baptismũ: alioquin ficte ad baptismũ acceditur.

Atque habent qui sic opinantur, ea pro se argumenta maximè, quæ nos retrò fecimus, vt ostenderemus iustificationem peccatoris sine actu charitatis esse non posse: Quæ hic repetere (ne longum sit) superuacaneum existimaui.

Habent & illud ex August. (si Augustino tamen hoc opusculum tribuendum est,) is ergo, (seu quisquã alius eius libri fuerit author) ad fratres in heremo sermone. II. O compunctio (inquit) (sine qua infructuosa est omnis confessio, omnis satisfactio inanis, sine qua adultis non valet baptismus.

Sed expressè tamen lib. 7. cõtra Donatist. cap. penultimo, & habetur de consec. dist. 4. cap. solet. baptismum asserit, nõ prodesse iis, qui non habent charitatem, probatq; ex illo Apostoli prioris ad Corin. 13. Si tradidero corpus meum. ita vt ardeam etc. Præterea, Act. 3. Pœnitimini & cõuertimini vt deleãtur peccata

catavestra. ergo, conuersio requiritur, quæ non est sine charitate, vt ante ostensum est. Loquebatur autem, antequâ baptizarentur.

Hæc & multa alia dicuntur ab iis theologis, qui priorem opinionem de baptismo tuerentur. Sed exoriuntur ex alia parte aduersarij qui astruere videntur, non requiri aut contritionem, aut attritionem, sed satis esse pœnitentiam virtualem, hoc est, velle suscipere baptismum institutum ad remittenda peccata, & id sine complacentia in peccatum. Quæ in modum loquitur Ambrosi. lib. 3. de sacramentis cap. vltimo. Quod etiam si non confiteatur peccatum qui venit ad baptismum, tamen hoc ipso implet confessionem omnium peccatorum, quo baptizari petit vt iustificetur, & ita sacramentum baptismi, iuxta communem expositionem, vocatur pœnitentia ad Hebræ. 6. Impossibile est, renouari ad pœnitentiam. & Luc. vltimo. Oportebat predicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. Vbi, quæ Matt. de baptismo dixit, Lucas refert de pœnitentia. Idem videtur nonnullis Scotus sentire. dist. 14. q. 4. & Caiet. 3. p. q. 86. art. 2. & probatur ex Ambro. in illud epistolæ ad Roma. Sine pœnitentia sunt dona Dei. Gratia Dei in baptismo non quærit gemitum aut planctum, sed solam ex corde professionem. Et

F. MELCHI. CANO.

quia, quæ grauitèr peccantur, non nisi fletu & gemitu ad veniam pertinet, ideo illos iam non accipere veniam putarent, quia dolore illos non videbant, ostēdit hoc inter primordia fidei non requiri.

3. opio At verò. D. Tho. & communis theologorum sententiâ, inter has extremas media est, in cuius expositionem, sit prima cōclusio, de qua ego non dubito.

Ante baptismum requiritur in eo qui peccauit mortaliter aliqua pœnitentiâ interior, scilicet, displicētiâ formalis detestatioq; peccati. D. Tho. 3. p. q. 86. ar. 2. ad. 1. Glossa ordinaria in illud Matt. 3. Pœnitentiâ agite. Aug. de vera & fal. pœn. cap. 8. & de fi. ad Pe. c. 30. exprelsè. & lib. de fid. & operi. c. 6. & 8. lib. 5c. hom. 27. Cuius verba habentur de cō. d. 4. c. omnis. Nemo potest nouam vitam inchoare, nisi eum veteris pœnituerit. Probat autem August. id, duobus testimoniis sacrarum literarum. Primum est ad Colos. 3. Exuite vos veterum hominem, & induite nouū, qui secundum Deum creatus est. in baptismo enim, propriè nouus homo induitur, ergo prius debet exui vetus homo, quam nouus induatur. Sed nouum induit homo, per hoc quòd eligit nouam vitam, ergo, & veterē exuit, per hoc quòd detestatur antiquam.

Secundum testimonium habetur Act. 2.

Pœni-

Pœnitentiam agite & baptizetur vnusquisq; vestrũm. & dominus etiam nõ baptizatis loquebatur, inquit. Nisi pœnitentiam ageritis, omnes simul peribitis.

D. Chrysto. homi. 10. in Mattha. hoc colligit ex eo quòd baptismus Ioannis fuit præparatorius Baptismi Christi, & vocatur baptismus pœnitentiæ. Luca. 3. Matt. 3. ergo in remissionem peccatorum erat baptismus Ioannis, nõ quòd peccata remitteret, sed quòd per pœnitentiam quam prædicabat, disponebat ad baptismum Christi.

Hoc etiam definitum est nunc in Conci. Tridenti. sessio. 6. cap. 6. quòd videlicet ante baptismum, oportet esse pœnitentiã, id est, odium & detestationem peccatorum, ex eo quòd Acto. 2. dicitur, Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusque vestrũm in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum.

Nec hanc conclusionẽ aut Scotus, aut Caietanus negarent (quantum ego sentio,) nunquam enim asserunt, omni displicentiã etiam imperfectã remota, baptismum rectè à peccatore suscipi. Nec Ambrosius etiam vnquam somniauit, (vt patet legenti caput illud vltimũ lib. 3. de sacramentis) peccata in baptismo remitti sine quocunq; dolore interiori.

Secunda propositio. Nõ requiritur actus perfectus pœnitentiæ virtutis, vt peccator

fit dispositus ad suscipiendum effectum baptismi: sed satis erit imperfectus dolor, quem theologi attritionē appellāt D. Tho. 4. dist. 6. q. 1. art. 3. q. 1. ad. 5. & super caput. II. Ioānis lectione. 9.

Hæc verò proposito non aliter à me probatur, quàm in relectione anni superioris, probatum est, omnia quidem noue sacramenta, gratiam vitamq; conferre, sed potissimū baptismi, quod nisi vitam peccatoribus conferat, non video cur sacramentum regenerationis apelletur. Ac si contritio semper præcederet tanquam dispositio, nunquā baptismus culpam mortale remitteret, sed solum pœnam. Quæ gratiam in eo conferri adultis, non oporteret, quæ videlicet ad remissionem pœnæ non requiritur.

Exoritur tamē hoc loco quæstio valde difficilis, & ad hanc propositionem explicandam necessaria, qua quæritur discriminē inter attritionem & contritionem, vnde liqueat quidnam attritio sit, quæq; sit illa per quam virtute sacramenti fiat homo ex attritio contritus. Nam. 4. Tho. 4. dist. 17. q. 2. ar. 1. q. 2. ad tertium, solum asserit attritionem esse displicentiam imperfectam: contritionem verò esse displicentiam perfectā. At hinc vera non habetur quid attritio sit, quæ ve sit illa imperfectio, qua à contritione distinguitur.

Variis

Variis ergo aliorū de hac re opinionibus prætermiſſis, ſupponendum imprimis eſt, diſplicitiam ideo perfectam dici, quia nihil illi de eſt eorum, quæ ad finem diſplicitiæ conſequendum ſunt neceſſaria. Eſt autem finis diſplicitiæ, ſeu doloris de peccato, multiplex: vt à principio huius diſputationis conſtituimus.

Primus, vindicare iniuriam factam Deo. Alter, eiſdem Dei amorem conciliare. Tertius, peccatum, vt malum & inimicū animæ, deſtruere, atq; abolere. Erit igitur ea perfecta pœnitentia, & diſplicitia de peccato quæ habebit hos tres fines & effectus. Qui quidem omnes mutuo herēt, nec quiſquàm illorum ſine reliquis inuenitur. Qui enim dolor iniuriam dei emendat, idē & conciliat nobis deū & peccatum cōmiſſum delet.

Quibus iactis fundamentis, patet manifeſtè, diſplicitiam imperfectam eam eſſe, quæ nec ſufficiens eſt ad emendandam dei iniuriam, nec ad gratiam ipſius ſarciendā, nec ad peccatum deſtruendum. Vnde colligitur, hanc imperfectam diſplicitiam, multipliciter homini contingere: multis enim modis contingit à perfecto declinari.

Primum itaq; genus imperfectæ diſplicitiæ eſt, cū quis dolet de peccato propter humana naturaliaq; motiua: vt, quia turpe eſt
&

F. MELCHI. CANO.

& contra rationem: vel quia induxit imfa-
miã, vel etiam quia contrarium Deo est, qua-
tenus finis est & principium naturæ. Hoc au-
tem displicentiæ genus, quod videlicet sola
ratione naturali nritur, an theologi appella-
uerint attritionẽ me profecto latet. Sed quũ
fit quidã imperfectus dolor, qui interim fran-
gere & atterere animum potest, licet nõ per-
fectè, nos attritionem eam nuncupemus. Vi-
de August. de vera & falsa pœnitentia. capit.
2. & 9.

Secundum genus imperfectæ displicentiæ
est, quæ oritur à timore pœnarum. Pœnas ve-
rò intelligo spirituales vel æternas, quæ lumi-
ne fidei cognoscuntur: & hãc doctores scho-
lastici omnes, attritionem vocant: atq; de ea
August. de vera & falsa pœnitentia. capi. 17.
loquitur, tractans illa verba Ezech. quacun-
que hora peccator ingemuerit & conuersus
fuerit, vita viuet. Conuersum ait non tan-
tum versum vita viuere: vertitur à peccato,
qui iam vult dimittere peccatum: Conuerti-
tur qui iam totus & omnino vertitur. Qui
iam non solum pœnas timet, sed ad bonum
domini contendere festinat. Dixerat autem
pœnitentiã quæ impetrat vitam, nõ a solo ti-
more, sed à charitate proficisci. Hanc etiam
attritionem tanquã insufficiẽtem reiicit Am-
bros. lib. 2. de pœnitentia, cap. 9.

Tertium

Tertium imperfectæ displicentiæ genus inuenitur, cū quis dolet quidē de peccato qua ratione offensa Dei est: sed ex velleitate, non ex volitione absoluta, & efficaci: habet em̄ desiderium imperfectū placendi Deo, dimittendi peccatū. &c. sicut & dilectio Dei imperfecta, potest appellari volitio qua Deo vellem bonū & gloriam, ipsiq; placere in omnibus, desiderio tamen imperfecto, sic & nolle Dei offensam, est imperfecta displicentia: nā perfecta, efficax & absoluta est: quæ ex dilectione Dei efficaci & absoluta nascitur. Hunc verò imperfectum dolorem Caietanus. q. i. de contritione, (ac iure ille quidem) attritionem vocat.

Si hæc nobis fuerint diligenter inspecta, facile coniciemus discrimē inter attritionem, & contritionem.

Primum ab effectu: quia contritio, peccati remissionem facit attritio non facit.

Alterū à principio, quòd cōtritio ab amore infusæ charitatis procedit: attritio verò, nō: sed vel à timore pœnarum, vel ab amore proprio & naturali, vel, à dilectione imperfecta conditionata & inefficaci, qui nō sunt actus charitatis, cū possint esse in peccatore.

Inde rursus discrimen tertium sequitur, quòd contritio elicitur ab habitu pœnitentiæ infuso: attritio verò, ab habitu eodem non

non elicitur.

Postremum discrimen est, quòd ad contritionem requiritur auxilium dei speciale, cum sit actus supernaturalis. Attritio verò solis naturæ viribus haberi potest: nisi attritio secundi generis, quæ tam ex parte intellectus: quàm ex parte voluntatis, auxilio speciali opus habet: timor siquidem seruilis, (vt modo præcomperto supponimus) donum Dei est. Et quemadmodum ad credendas pœnas supernaturales, necessarium est auxilium dei, quo moueatur intellectus, sic ad timendum eiusmodi pœnas necessarium est vt excitetur affectus, & consequentur ad dolendum de peccato propter hunc finem supernaturalẽ. Credimus enim nullam pœnitentiam efficaciter attingere effectum supernaturalem, cum solo auxilio Dei generali. Ad aliàs verò attritiones ex parte voluntatis, nullum auxilium speciale requiritur. Nam illa primi generis, cum naturale obiectum habet. solis naturæ viribus nititur. Illa autem postremi generis supposita fide beatitudinis supernaturalis, haberi potest sine auxilio Dei speciali, sicut & desiderium inefficax & imperfectum beatitudinis.

Sed enim hæc nobis dicta fuerint de contritione & attritione, secundum vocabulorũ & vsum, & significationem. Nam quod. D.

Tho.

Tho. de veritate. q. 28. ar. 8. dixit, omnem dolorem de peccato in habente gratiam esse contritionem, improprium est. Nec abusus vocabuli tradendus est in hanc nostram disputamem, vbi de contritione & attritione propriè loquimur.

Quo significatu manifestum est, nullam attritionem, contritionem, aliquando fieri posse. Contra Scotum in. 4. d. 14. q. 2. & Caietanum. q. de contritione, asserentes, contritionem acquisitã informẽ, quã ab aliis theologis appellatur attritio, contritionẽ fieri posse formatam. Existimat verò Caietanus, hãc esse opinionem. D. Tho. 3. p. q. 89. art. 1. ad. 2. Vbi asserit, quòd primus pœnitentis actus habet se. vt vltima dispositio ad gratiam consequendam, scilicet, contritio. Alij verò sequentes actus pœnitentiã, procedunt iam ex gratia & virtutibus.

At re vera, hãc opinio, primum. D. Tho. repugnat in. 4. d. 17. q. 2. q. 3. Vbi. & manifestè asserit, contritionem esse actum elicitum ab habitu pœnitentiẽ infusã. Est autẽ certum, quòd actus elicitus ab habitu infuso, distinguitur omnino à quocunque alio, qui ex puris naturalibus haberi potest: vt actus elicitus à charitate infusa, à quocũq; alio amore, qui citra charitatem elicitur, & ratio est in promptu quia actus qui habetur ex puris naturalibus,

bus, non attingit nisi obiectum naturale, raris est enim quale obiectum, vt ante docuimus. Cùm ergo omnis attritio acquisita naturalis sit, naturale quoq; obiectum habet, sicut & dilectio acquisita. Quare impossibile est talem attritionem fieri contritionem, sicut, ne dilectio quidẽ acquisita, dilectio charitatis infusæ fieri potest: cuius videlicet obiectum, supernaturale sit oportet.

Quòd si actus nostri acquisiti, supernaturalia obiecta efficaciter attingerent, certè, habitus virtutum infusarum, (quòd retro docebamus) essent superuacanei.

Præterea, actus cõtritionis, (vt manifestis argumentis superius ostendebamus) auxilio eget speciali. Actus autẽ attritionis, (de quo Scotus & Caietanus loquuntur,) sunt ex puris naturalibus, vt etiam ipsi fatentur, ergo impossibile est: esse idẽ. quia principia sunt prorsus diuersa, nec fieri potest vt actus qui solo auxilio Dei generali, à potentia producitur, idem numero, à potentia cum auxilio speciali producat. Et quod de hoc genere attritionis dictum est, patet etiã, ac multò etiã in reliquis. Hoc verò idem nobiscum tenet Palud. distin. 17. q. 1. & Gabri. dist. 16. q. 1.

Sed quæri tamen à plerisq; solet, an ad penitentiaẽ actum, quem contritionem appellamus, totus animi conatus necessarius sit, ita
videt

DE POENIT. RELECTIO. III. 40
videlicet, vt actus habeat omnem intentionem, quam eo tempore voluntas potest illi præstare. &c.

Et quidem Adrianus. q. 1. de pœnitentia. art. 2. & quodlibeto. 5. art. 3. existimat ad contritionem exigi, vt homo omnem conatum adhibeat. Probatq; imprimis ex Deuteronomij. 4. Vbi, si quæsieris (Moyse ait) dominũ Deum tuũ, inuenies illum, si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ.

Secundo id suadet ex eo quod Esayæ ultimo dñs ait. Ad quẽ aspiciam, nisi ad pauperæculum & contritum spiritu, & tremẽtẽ sermones meos? Nota, cõtritum spiritu. Dolor enim remissus spiritum non conterit. Nota rursum, tremẽtem, tremor enim est magnus & manifestus timor: vt dicit glossa super illud ad Philip. 2. Cum timor & tremore. &c.

Tertio argumentatur ex illo Ioelis. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & plantu, & scindite corda vestra, At, dolor remissus, nec ex toto corde est, nec fletum & planctum efficit, nec scindit corda. &c.

Quartò, sanctorum testimoniis id cõfirmat. August. enim lib. de vera & fal. pœnitẽ. 17. Conuertitur (inquit) qui iã totus & omnino vertitur. & sermo. 11. ad fratres in eremo. Grauia peccata (ait) grauissimis lamentis
indis

indigent. Item Amb. lib. 2. de pœn. capit. 10. Facilius inueni qui innocentiam seruauerint &c. quæ ante sunt à nobis recitata. Et ad virginem lapsam, cap. 8. Postea quam interroga uerat, quantâ esset & qualis pœnitentia necessaria, & descripserat, exteriorem quod indigentem, subiicit. Cor verò sit liquefcens sicut cera, & totum corpus maceretur. Talis uita, talis actio pœnitentiæ si fuerit perseuerâs audebit sperare, etsi non gloriâ, certè pœnæ euacuationem, Insiste ergo misera fortiter, in hære tanquam naufragus tabulæ, nam grâ di plagæ alta & prolixa opus est medicina.

Quod ostêdit Ambrosius & testimonio Ioe lis iam citato, & quia omnes qui in sacris literis veniam pœnitendo referuntur consequuti, huiusmodi cordis conpunctionem habere, non leuem & remissam, non paruam sed maximam, ut Niniuitæ, & Dauid, qui explicans pœnitentiam suam, ait. Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum &c. Atque iterû, Quoniâ lumbi mei impleti sunt illusionibus, & non est sanitas in carne mea, afflictus & humiliatus sum nimis, rugiebam à gemitu cordis mei.

Cyprianus demum serm. 5. de lapsis, quàm magna (inquit) deliquimus tam grâditer defleamus, altò vulneri diligens & longa medicina non desit, pœnitentia crimine minor nō sit,

DE POENIT. RELECTIO. III. ^{tr}
fit, putatne dominū citò posse placari cuius
templum sacrilega contagione violasti? Ora
re oportet impensius, diem luctu transigere,
vigiliis noctes ac fletibus ducere, tēpus omne
lachrimosis lamentationibus occupare, stratos
solo, adhererere cineri, in cilicio volutari
& sordibus &c. & paulo post, si precem toto
corde quis faciat, si veris pœnitentiæ lamē
tationibus & lachrymis ingemiscat, si ad veniā
dilecti sui, dominum iustis & continuis
operibus inflectat misereri talium potest.

Est etiam ratio pro hac sententia, quòd nō
habemus nos, deum conferre gratiam, nisi
facienti totum quòd in se est, sed qui non cō
uertitur toto cōnatu, non facit totum quòd
in se est. Contritus igitur, cui scilicet infallibi
liter Deus gratiam confert, tota vi animi con
uertitur.

Altera quoq; ratio est, quòd non est con
tritio nisi ex amore charitatis p̄ficiscatur, sed
amor charitatis non habetur, nisi toto nixu
Deus diligatur, Deut. 6. diliges dominum de
um tuum ex tota fortitudine tua. Quod Mar
cus dixit ex tota virtute tua, & Lucas, ex o
mnibus viribus tuis. Quibus & testimoniis
& rationibus adductus, non dubitat omni
asseueratione cōfirmare, contritionem nullā
esse nisi ex toto conatu voluntatis doleatur.

Atqui, duo hic extrema fugiēda sunt, alterū

F eorum

eorum qui facile quibuslibet pœnitentibus
veniam & securitatē pollicentur, aduersum
quos Isidorus. 2. lib. de summo bono. cap. 13.

Cap. 6, illud Hieremiæ testimoniū inducit, curabāt
contritionē filiæ populi mei, cum ignominia
dicentes, pax, pax, & nō erat pax. Alterum ex

De Pœni tremū, hoc est, quod tenet Adrianus. Cōtra
tentia. d. cuius opinionē Chryf. in libello de reparatio
3. capit. ta ne lapsi, talis inquit. (mihī crede) talis est erga
lis. homines pietas Dei, nunquam spernit pœni
tententiā si ei sincere & simpliciter offeratur,
etiam si non potuerit quis explere in præsen
ti satisfaciendi ordinem, quantulan cunq; ta
men, & quālibet breui tempore gestam pœ
nitentiā, suscipit etiam ipsam, nec patitur quā
uis exiguæ, conuersionis perire mercedem.

Deinde, Actus charitatis etiam si non ha
beat totā intētionem quā potest, nec ex toto
conatu procedat, sufficit ad remissionē pec
catorū, ergo et cōtritio. Antecedēs patet quia
ad talē actū, cū sit supernaturalis requiritur
habitus charitatis infusæ, cū qua nullum mor
tale peccatum est. Nisi huic argumēto respō
dere velis, habitū charitatis nūquā in actū
exire: nisi voluntas omnem vim ad operan
dum intendat, quod absurdissimum est.

Præterea, præceptū de actu fidei, & de actu
spei homo implet etiam si nō agat ex toto co
natu: ergo, & præceptum de charitate & con
tritio=

DE POENIT. RELECTO. III. 43
tritione. Non ergo contritio totum animi
conatum exigit.

Refertur etiam solent in hoc, sacrarum literarum testimonia, ut illud Ioannis. 14. Qui diligit me diligetur à patre meo, & Iacobi. 4. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Quod si dicas esse limitanda eiusmodi testimonia ut subintelligatur ex toto conatu, eadem ratione limitabimus & quæ loquuntur de fide, spe, atque iustitia. Quod quoniam probabile non est, ne illud quidem probare debemus, unde hoc proficiscitur.

Quibus eisdem argumentis, Scoti opinio refellenda est, qui in. 4. d. 14. q. 2. tenet ad contritionem requiri certum intensiōnis gradum. Qui quidem error falso nititur fundamento. Credit enim Scotus attritionem acquisitam ex puris naturalibus, dispositionem esse ad gratiam. Et quoniam vidit non quamlibet naturam displicentiam, puta remissam, idoneam esse ad iustificationem, coactus fuit asserere, contritionem exigere certam intensiōnem magnam soli Deo cognitam. Verum imaginatio hæc (siue Scoti fuerit, siue non fuerit, nam si quis eum voluerit hoc errore liberare, cum hoc ego non magno opere pugnabo) imaginatio hæc (inquam) non modo falsa est sed etiam periculosa & erronea, ne quod verbum atrocius dicam. Ultima namque ad gratiam dispositio (ut nos

bis demonstratum est) auxilio Dei indiget speciali. Quo auxilio posito siue Deus moueat ad magnum dolorem siue ad paruum intensiue, talis dolor contritio erit, sicut ad amorem charitatis, siue Deus auxilio gratuito intense moueat voluntatem siue remisse, siue vt duo, siue vt decē, actus charitatis erit. Iustus siquidem habens charitatem infusam vt decem, potest actum amoris. Et cū de tali gradu requisito nulla possit esse Probabilitas, an scilicet habeamus illū nec ne: certē de contritione nullum præceptum esset. Quod ne ipse idem Scotus non admittit, esset enim stultum præceptum, quod semper inuincibiliter ignoratur. Quinimo, teneretur homo ex toto conatu pœnitentiam agere, ne exponeret se periculo talem gradum omittendi.

Ex eodem quoq; fonte eiusdem Scoti alter error emanauit: Certum tempus necessarium esse vt actus noster cōtritio sit. Cui sententiæ aduersatur manifestē Chrysosto. in oratione B. Philogonij, & in libello de reparatione lapsi. cuius ante verba retulimus. Aduersatur etiam Leo papa in epistola. 69. ad Theodorum, inquit: Si periculum virgeat cuiq; potenti statim est absolutio dāda: quia misericordiæ Dei nō possumus tempora definire, nec mensuras ponere, apud quem nullas patitur veniæ moras conuersio: dicente spiritu

De Pœnitentia. d. i. c. multi plex.

spiritu Dei per prophetam, cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Est autem propheta Ezechiel. capi. 18. inquit, cum auerterit se impius ab impietate sua, animam suam uiuificabit, & capi. 33. Iustitia iusti non liberabit eum in quacunq; die peccauerit: & impietas impij non nocebit ei in quacunq; die conuersus fuerit. Nam, utroque loco in quacunq; die, pro quacunq; hora, vel momento accipiendum est: si enim iustus auertit se à iustitia sua vel in hora, vel etiam in momento, iustitias antiquas amittat. Impius ergo, in quacunq; hora vel momento fuerit conuersus, iustitiam consequetur: ut qui in momento potuit perdere gratiam possit & comparare.

Præterea, fac ut illud tempus necessarium, exempli causa sit media hora, & in prima illius temporis particula faciat homo quicquid sibi possibile est: Tunc sequitur primum Deum facienti quod in se est gratiam denegare: facientem quoq; hominem quicquid & potest & debet, condemnari. Nihil enim præterea debet homo, quam pro tempore potest. Sequitur deinde, in illa etiam temporis particula hominem alias liberum extra salutis statutum. Quæ omnia Christiana pietas ex horret.

Præterea, sequitur inde aliquem hominem Deum summè diligere, & de commissis propter Deum dolere, & tamen à Deo condem-

F. MELCHI. CANO.

nari. cōtra illud, qui diligit me, diligetur à patre meo. Quinetiam sequeretur, martyrem, qui pro Christo mortem oppeteret, cōdemnari: vt si martyrium in prima parte illius tēporis necessarij pateretur. Quòd si dicas suppleri defectum continuationis per martyriū certè cū voluntas pro facto cedat, voluntas quoq; efficax martyrij erit sufficiens ad gratiam dispositio. Quæ quoniam in momento haberi potest, fateamur necesse est contritionem quoque posse haberi in momēto.

Nihil, scilicet, noui dicimus, sed ea tātūm, quæ communi scholæ consensu sermoneq; feruntur. Sed, ne hæc quidem quamlibet obuia & omnium disputatione trita, erant nobis prætereunda. Constituendum enim erat, quid & quale sit id de quo differimus: non quo ignorare vos arbitraremur, sed vt ampliore ratione & via nostra procederet disputatio.

Igitur ad primum Adriani argumentum protinus respondebo: si illud prius exposuerō, amorem Dei super omnia dupliciter posse dici maximum. Vno modo intensiuè, gradualiquadam intensione, quo pacto iuniores de intensione loquuntur. In quem modum non oportet amorem Dei esse maximum. Aliter intelligitur esse maximus appreciatuè. Cōcedēda sunt enim nobis in schola
stica

ftica concertatione huiusmodi vocabula, quæ alias sæpe deprecati sumus. Ac iure obtinere debemus, quoniã theologics res ornatè dicere reuelle, puerile est. Certè à theologo, si afferat eloquētiã, nõ est asperãda, si nõ habeat, nõ ad modũ flagitãda: tantũ complectatur verbis quod vul, & dicat planè quod intelligat.

Vt ergo eo redeamus vnde digressi sumus & propositam distinctionē apertiori exēplo demonstramus. Fœmina interim vehementius & intensius catellum amat, quàm aurum & tamen si alterutrũ oporteret amittere, aurum catello præponeret: ita quoniam plus facit aurum quàm catellum, plus diligit aurũ non intensiuè quidem, sed appreciatuè, quomodo contritio dolor est maximus, quia si daretur optio malle amisisse pecunias, malle mortuum fuisse quàm peccasse.

Ad primum itaq; argumentum respondeatur, quòd in toto corde dominum exquirat, qui non partem deo dat, & partē negat: vt illi faciunt qui vel amant aliquam vnã creaturam prohibitam, vel reseruant sibi vnũ aliquod peccatum, quod non displicet. Quem admodum verbi causa, ille totam domũ hospitii exhibere dicitur, qui neminem admittit intra domum sine hospitis volũtate. Sed qui cũ illo etiam inimicum exciperet, nõ totam domũ exhiberet. Similiter in tota tribulatione

animæ Deum quarit, cui omnia peccata displicent. Nam, qui ex parte quidem tristatur de peccatis, ex parte verò vnū quodlibet sibi referuaret in quo delectaretur, is Deum in tota tribulatione animæ non exquireret. Non est ergo ibi sermo (vt scholasticè loquamur) de totalitate gradualis intensiōis, sed de totalitate integritatis & perfectionis. Atque hinc reliquis sacrarum literarum testimoniis facillè responderetur. Primò, etiam August. testimonio. Alteri verò quod ex eodem August. præfertur (vt omittamus illud opusculum non esse ab Augustino conditum) respondemus, ad satisfactionem integrā pro grauissimis peccatis exhibendam, grauissimis lamentis opus esse, sine quibus eiusmodi peccatorum plena remissio non est. Ceterum ad simplicem remissionem culpæ, proluxa illa & grauis pœnitentia tum interior tum exterior non requiritur, & per hoc patet quid Ambrosio & Cypriano respondendum sit.

Ad primam verò rationem responderetur, facienti quod in se est ex puris naturalibus, non oportere Deum gratiã conferre, nec tunc postea, nisi totum faciat quod potest, sed facienti quod in se est post auxilium Dei mouentis, Deus gratiam iustificationis dat, etiã si ex toto conatu non faciat. Ego (inquit Apocalyp. 3. sto ad ostium & pulso, si quis aperuerit

DE POENIT. RELECTIO. III. 45
ruerit mihi ianuam &c. Christus ergo ingre-
dieretur ad animam siue ex toto conatu, siue
ex medietate conatus, ianua aperiatur.

Ad secundam rationē prius dicitur, quòd
illis verbis non præcipitur intensio summa
gradualis in actu, sed solùm vt omnes vires
intendantur, quantum necesse est ad diligen-
dum Deum super omnia a preciativè: ita vt in
preparatione animi, videlicet cùm opus fue-
rit, totum cor, mentem, animam, vires, cona-
tum Deo præstemus. Posterius responde-
tur, quòd illiusmodi verbis solùm ostenditur
nullam esse diligendo Deo mensuram præ-
scribendam. Quia enim dicturus erat: diliges
proximum tuum sicut te ipsum, docet ante,
nullum exemplum, nullumq; modũ in amo-
re Dei esse quærendum, qui vtiq; dignus est,
vt sine modo atq; exemplo diligatur. Eccles.
43. Benedicentes dominum, exaltate illum
quantũ potestis, maior est enim omni laude.

Verũm, illud dubium protinus existit, an
sacramentum baptismi, cuique attrito admi-
nistratum, cõferat gratiam, an potius vnum
aliquod sit attritionis genus, quod solùm di-
sponat ad gratiam sacramenti.

Sed huic ego quæstioni commodius po-
stea respondebo: cùm de sacramento abso-
lutionis disputauero. Eadem enim ibidem
quæstio est. Et quòd ad mores Christianorũ

F v attinet,

F. MELCH. CANO.

attinet, hîc forsitan curiosè. Illic verò necessariò transigeretur.

Iam verò ad argumenta prioris opinionis, quæ nitebatur ostendere, baptismum nisi cōtrito administraretur, prodesse nihil, dupliciter responderetur. Prius, quòd si loquamur de actu charitatis, semper requiritur ad iustificationem: selusis tamen sacramentis, sicut & contritio. Sacramentum autū in non ponente obicē, eundem effectum habet, quē haberet charitas & contritio sine sacramento. Unde sicut paruulus, per solam habitualem charitatem & gratiā iustificatur, eo quòd nō ponit obicem sacramento ad remissionem peccati originalis, ita & adultus quia non ponit obicē ad remissionem peccati moralis cum est attritus, per infusionē charitatis habitualis iustificatur. Posterius responderi quoque potest, omnia illa testimonia de charitate habituali esse intelligenda. Aliàs qui dormiret, quoniā non diligit, maneret in morte. Sed prior solutio præstabilior est. Argumēta verò opinionis alterius, post ea quę differimus, facilia sunt, quàm vt solvere debeamus.

De charitate verò an sine pœnitentia valeat mortales culpas remittere, nonnulla cōtrouersia est. Gabri. enim ait, sed Diuus Tho. negat. Credit autem ille, solo actu charitatis sine pœnitentia peccata donari, cum memo-

ria

4. d. 14.
q. 1.

3. p. q. 84.

riæ non occurrūt: Vt, si peccator, quo scilicet tēpore Deum diligere tenetur Dei cōsiderās bonitatem, elicit actū dilectionis Dei super omnia, consequitur (inquit) remissionē peccatorū, licet nullum habeat pœnitentiæ actū: quia nullam habet cogitationem de peccato quam occupatus (vt ait) circa Dei dilectionē, habere non potest: non enim possumus plura simul cogitare. Hæc ille. Omnia verò scripturæ sacræ testimonia, quæ probant pœnitentiam esse necessariam, exponit de pœnitentia formali, aut virtuali, vt patet in tertia eiusdem questionis conclusione. Atque etiam Scotus in illa ipsa distinctione & questione, paucioribus verbis, eadem ferè peccare videtur.

Sed hi, primū in eo fallūtur, quòd non vident interesse plurimum, inter ea quæ solum necessaria sunt, vt præcepta, & quæ necessaria sunt etiā, vt media, sine quibus salus haberi non potest. Aiunt nanq; excusari hominē à pœnitentia, & memoria peccatorum, cū habet de peccato cōmisso vel ignorantia inuincibilem, vel etiam distracionē, necessariā à peccatis cogitādis, qua si pœnitentia solū esset, necessaria, quia præcepta est: & nō itē, quæ mediū ad salutem necessariū. Atqui in huiusmodi mediis licet admittatur excusatio: ne homo peccet, quādo ex ignorantia desunt, nō tamen

arti. 5.
ad. 2.

ramen admittitur, vt sine illis homo saluetur exempli gratia. Fides Christi est ad salutem necessaria: quòd si cui euangelium non annuncietur, excusabitur quidem à præcepto credendi, id est, non peccabit ex eo quòd nõ credit in Christum: sed vitam æternam minime consequetur: ad quã consequendã, Christi fidem habere necesse est. Atq; idem de baptismo dicere licet: sine quo nemo saluus efficitur: siue occupatus circa res alias, siue oblitus baptismi fingatur. Intelligimus ergo ad diuinam prouidentiam pertinere, vt quo uoluit vel fidem vel baptismum, medium ad salutem præstitueret, facienti quod in se est, nõ quàm deneget tale medium. Sic igitur, cum pœnitentia sit, ad salutem medium necessarium, (quod abunde sacrarum etiam literarũ testimoniis ostensum est) diuinæ procurationis esse conuincitur, vt facienti quod potest ea suggerat, quæ fuerint huic remedio adhibendo necessaria.

Errant deinde uehementer, quòd testimonia illa scripturæ sacræ de pœnitentiã formali vel virtuali interpretantur: idque vt opinionem suam pugnacissime defendant. At si semel hanc nobis licentiam interpretandi permittimus, facile quoque cætèra media ad salutem præfinita, per eandem expositionem eludemus. Fides quippe Christi explicabitur
ad

DE POENIT. RELECTIO. III. 47
ad salutem necessaria formaliter vel virtuali-
ter: Votum etiam baptismi dicitur necessariū
formale, vel virtuale.

Præterea, cū sancti omnes de pœniten-
tia formali & explicata, prædicta testimonia
interpretētur, temere & inconsiderate in cō-
trariam intelligentiam peruertuntur.

Præterea, talem interpretationem admit-
tentes, in nullo euentu probare poterūt, for-
malem pœnitentiam esse necessariam. Dice-
mus enim illis, etiam cum peccata memoriæ
occurrunt non oportere formaliter explici-
teq; dolere: neq; id refelli aliquo testimonio
potest: quoniam charitas est pœnitentia vir-
tualis: quæ sufficere dicitur, quoniam locis
præscriptis formalis pœnitentia non præscri-
bitur. Ita, si huic expositioni dabitur locus, sa-
tis erit ad salutem noua vita, sine detestatio-
ne veteris, quæ est hæresis Luterana.

Quædā insuper testimonia ex illis, de pœ-
nitentia virtuali exponere, impudentiæ ma-
nifestissimæ fuerit: vt illud Ioelis. 2. Conuer-
timini ad me in toto corde vestro, in ieiunio
& fletu, & planctu, & scindite corda vestra.
Illud item pœnitentiam agite, & baptizetur
vnusquisq; vestrum in remissionem peccato-
rum. Quod quidem testimonium, si de pœ-
nitentia, vel formali, vel virtuali volumus ex-
ponere, in eū errorem incidimus, quæ paulo
ante

F. MELCHI. CANO.

ante reprobauimus: hoc est, baptismum sine
 pœnitentia formali peccata remittere. Verû,
 hæc missa facio, (quæ tamen decernere con-
 trouersia possunt) illud quæro, si cui peccato
 ri diuina bonitas occurrat, eo etiam tēpore,
 quo nec diligere deû, nec pœnitentiam agere
 tenetur, non occurrant autem peccata, vide-
 licet ocupatissimo in diuinæ bonitatis contē
 platione. Quæro tum (inquam) an isti habent
 actum dilectionis, peccata sine pœnitentia
 condonentur? Nam si cōdonantur, ergo etiã
 quando non tenebatur ille, aut deum dilige-
 re, aut in dei contemplatione versari, remis-
 sionem peccatorum consequetur sine pœni-
 tentia. Quod, vel isti cōcedere verentur: sin
 autē non condonantur, nec ille peccator po-
 test in actum dilectionis sine pœnitentiæ actu
 prodire: ergo pœnitentia formalis (quod mo-
 dō contendimus) est ad remissionem pecca-
 torum necessaria. Atq; (vt sepe iam diximus)
 ad diuinam procurationē spectat, vt nullus
 peccator in actum dilectionis prodeat, cū
 primum ad deum conuertitur, quin simul,
 quemadmodum bonum per amorem am-
 plectitur, ita etiam odio malum prosequat-
 ur. Pœnitementini (inquit) & conuertimini, vt
 deleantur peccata vestra.

Accedit illa quoq; causa: quòd cūm sacra-
 mentum pœnitentiæ baptizatis tam sit ne-
 cessariū

cessarium ad salutem, quàm baptisimus non baptizatis, (quod suo postea loco demonstrabitur) certè sicut sine baptismo in re vel in voto, nemo adultus salutem consequi potest, ita sine pœnitentiæ sacramento in re vel in voto saluatur nemo. Votum autem sacramenti pœnitentiæ nullus habet, sine peccatorum & memoria & displicentia: verius est igitur nimirum illud quod nos asserimus, sine pœnitentiæ actu per solam charitatem, neminè posse saluari.

Sed de martyrio quæstio difficilior est.

Nam, sine pœnitentia peccata etiam mortalia remittere, iuniores ferè tradunt. Scotus. 4. d. 14. q. 2. Gabriel eadem distin. & q. Imò. & D. Tho. videtur in hanc sententiam ire. 3. p. q. 87. artic. 1. Nam secundum argumentum erat huiusmodi. Pœnitentia non est sine actu ali displicentia peccatorû: sed peccata venialia possunt dimitti sine displicentia eorum, sicut patet in eo qui dormiès occideretur propter Christum: ergo peccata venialia possunt remitti sine pœnitentia. Cui argumento. D. Tho. respondet. Quòd passio pro Christo suscepta obtinet vim baptismi, & idèd purgat ab omni culpa, & veniali, & mortali: nisi actu aliter voluntatem peccato inuenerit in hærentem. Hactenus. D. Tho.

At, etiã si homo non doleat, aut culpas in
memo-

memoria habeat, (modò tamen velit placere deo in omnibus, & vitã pro illo fundere) nõ habet voluntatem peccato actualiter inharere: ergo (iuxta. D. Thomæ placitum) passio pro Christo suscepta, sine pœnitentia, mortalia peccata remittit.

Verùm, sententia contraria mihi ex animo exuri non potest. Nam persuasa est & auctoritate maiorum, & graui constantiq; ratione, ac fieri potest vt errem, sed ita prorsus existimo. Primùm enim passio pro Christo suscepta, si à charitate nõ existit, nihil valet ad culpæ mortalis remissionem, vt. D. Tho. auctor est. 22. q. 124. art. 2. ad. 2. & 3. p. q. 66. art. 12. ad. 2. Item, & August. contra Crescon. lib. 2. cap. 12. Imò. adeo Paulus. 1. ad Corin. 13. iniquiens. Si corpus meum tradidero ita vt ardeam, charitatem autem non habuero nihil mihi prodest. Charitas autem in eo qui peccauit mortaliter, non remittit peccatum sine pœnitentia (vt idem. D. Tho. scribit. 3. p. q. 84. art. 5. ad. 2.) ergo nec martyrium. Et confirmatur. Quia voluntas efficax martyriũ actu susceptum, quantum ad essentialia (vt hîc supponimus) nihil differunt. Si ergo martyrium sine pœnitentia peccatum mortale remittit, ac proinde gloriam meretur æternam, & voluntas quoq; efficax martyrij, idem sine pœnitentia, dubio procul efficeret.

Præterea, passio pro Christo suscepta, in eo qui fuit aut schismaticus vel hæreticus nõ remittit peccatum hæresis vel schismatis, nisi prius homo ecclesiæ catholicæ fuerit aggregatus: ergo, nec remittit eiusmodi peccata nisi homo pœniteat. Nam verbis scholæ v̄sitate quandoq; vtimur, nec vllum aut verborum fucum, aut eloquentiæ ornatum adhibere volumus: sed tantûm cõfirmandæ veritati curam operamq; nauare. Antecedens igitur nostræ huius argumentationis, præterquam quòd habetur ex Cypriano lib. 3. epistolarum, episto. 2. ad Antonianũ. atq; ex August. tum sæpe aliàs, tum lib. 1. de baptismo contra Donatistas cap. 11. & lib. 3. capit. 16. & lib. 4. cap. 17. definitur etiam in cõc. Florẽ. sub Eugenio. 4. Consequentia verò probatur. Quia sicut fides, & ecclesiæ catholicæ v̄nitas, sunt media ad salutem necessaria, ita & pœnitentia.

Præterea, si quis ante baptismum mortem pro deo oppetat, non consequetur salutem sine voto baptismi, si re ipsa baptizari nõ potest: ergo, nec post baptismum, si peccauit mortaliter consequetur salutem sine pœnitentiæ sacramẽto aut in re aut in voto suscepto. Antecedens quod assumpsimus, Thomas Vualdensis lib. de sacramẽtis cap. 97. & 105. Diui præsertim Augustini testimonio confirmat

firmat, lib. 4. de bapt. contra Donati. cap. 21. & 22. Non enim mors pro deo suscepta, iam euangelio promulgato, sine fine Christi & ecclesiae salutem præstare potest. At consequentia vel ex eo liquet, quòd sicut baptismi sacramentum est ad salutem necessarium his qui ante peccauerunt, ita & pœnitentia, his qui peccauerunt post baptismum.

Adde illi quoq; , quòd si martyri peccata in mentē veniāt etiam in ipso martyrii agone constituto, non saluabitur si non doleat, ergo martyrio etiā instante: pœnitentia necessaria est. Antecedens patet, quia si confessor occurrat, citra sacramentum salus illi non veniet, eò quòd diuinum præceptū de confessione est. Cùm igitur de contritione etiam interiori diuinum præceptum sit, (quod iam iam manifestum erit) fit consequens, vt si homo martyrio expositus, de peccatis memoriae occurrentibus pœnitentiam non agit, diuini præcepti violator existit.

Ridiculum verò est quod fingunt isti, martyrium homini oblatū memoriā peccatorū abolere. Cū è diuerso, pœnæ, inopinato etiā incidētes, soleāt culparū memoriā vel dormientē excitare. In cuius rei exēplum adducit Chrysostomus homi. 4. de diuite & Lazaro, fratres Ioseph, quibus cū peccati iā penè oblitterati venisset in mentē, merito (inquiūt) hæc

hæc patimur quia peccauimus in fratrem nostrum. Tres item pueri in camino ignis ardentis, in veritate & in iudicio, aiunt, induxisti hæc omnia propter peccata nostra, peccauimus enim &c. Et propheta in die (inquit) tribulationis deum exquisiui manibus meis. Et paulo post. Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum &c. Martyrium itaque occurrēs, non memoriā peccatorum aut tollit aut impedit, sed potius excitat. Quare nihil causæ video, cur pœnitentia ad salutem necessaria martyri desit: quin in ipso sanguine culpas maximè abluet, quas ante commisit. Equidem ita sentio, & (ut reor ipse) sentiet vnusquisque vestrum si rē non ex autoritate aduersariorū, sed ex ratione p̄setis: nec enim minorem vim habet baptismus in remittendis culpis, quàm martyrium: quod veluti baptismi vicarium est, (ut August. tradidit libr. 4. de baptismo contra Donatist. cap. 22. & sequentibus) referturque de consecrati. dist. 4. cap. baptismi vicem: sed baptismus, alias efficacissimum cōtra omnia peccata remediū, sine pœnitētia tamē aliqua præuia: peccatorū mortaliū nō efficit remissionē, ergo nec martyrium: nisi nouis oraculis iuniores à mediis ad salutem necessariis, martyres adultos velint excipere, quod quæ ratione faciant, haud satis intelligo.

Nec D. Thomas vnquam aſſeruit dormiē-
 ti in peccato mortali per paſſionē pro Chri-
 ſto illatam, remitti peccatum ſine aliquo præ-
 cedenti dolore: non enim ſine charitate paſ-
 ſio valet: vt locis citatis. D. Thoma. aſtruxit.
 Et, cum eo loco, martyrium baptiſmo com-
 parauerit, idem profecto aſſeruit, baptiſmum
 omnia peccata remittere tam mortalia quā
 venialia, dum modo voluntatem peccato nō
 inuenerit inherentem. Nec proinde licet col-
 ligere, baptiſmum vel dormienti vel vigilan-
 ti ſine pœnitentia mortalia abolere peccata.
 Quare nec de martyrio id ex mente. D. Tho-
 mæ. colligi poteſt, niſi ſuo ipſius teſtimonio
 virum alioqui doctiſſimum velis vrgere, vt
 concedat dormienti in peccato mortali, qui
 nec contritionem, nec attritionē habuit vn-
 quam, per mortem pro Chriſto violenter il-
 latam, æternam conferri ſalutem. Quod tam
 abſurdum eſt, quā quod abſurdiſſimum.

Pœnarum igitur remiſſio, ſolet dici remiſ-
 ſio peccatorum: vt patet in indulgentiis, quæ
 paſſim hoc nomine conceduntur. Credit ita-
 que. D. Tho. per baptiſmum & martyrium,
 omnē pœnam ſiue peccati venialis ſiue mor-
 talis aboleri, ſuppoſita tamē remiſſione mor-
 talis culpæ, quæ adulto ſine diſpoſitione vo-
 luntatis præuia, contingere non poteſt. Cul-
 pæ etiam veniales per baptiſmum adulto dor-
 mienti

mienti remittuntur: non enim adultus dor-
 miens baptismum suscipit, nisi prius vigilans
 voluerit baptizari. Cùm autem baptismus sit
 pœnitentia virtualis omnium peccatorũ, eo
 ipso quòd quis baptismum voluit, pœniten-
 tiam habuit omnium virtualem, quam ad ve-
 nialem remissionem satis esse, D. Thomas il-
 lo loco manifestissimè docuit. Et confirma-
 tur. Quia si quis vigilans cum attritione pec-
 catorum mortalium, nullam habens memo-
 riam venialium, accederet ad baptismum, cõ-
 sequeretur plenariam remissionem omniũ
 peccatorum: ergo & dormiens, si habuit con-
 tritionem mortalium, venialium remissio-
 nem consequetur. Cõfirmatur rursus, quia
 si baptismus non remitteret venialia, quibus
 mens inhæret habitualiter, profecto vix vll̃
 reperiretur, qui per baptismum consequere-
 tur innocentiam, ac totius pœnẽ remissionẽ.
 Nec me fugit Caietanum aliter iudicasse: sed
 ita res humanæ habent, nos non probamus
 aliena, alij reprobabunt nostra. Intelligo er-
 go. D. Thomam, vt illi secundo argumento
 responderet, id sensisse quòd tam baptismus
 quàm passio pro Christo suscepta, sine aliqua
 pœnitentia formali, remittunt omnia venia-
 lia, quantum ad culpam & quantum ad pœ-
 nam, nisi voluntas actualiter committat ve-
 niale peccatum: quod in baptismo facile est:

F. MELCHI- C A N O.

in martyrio non item. Nā ferè dum quis patitur pro Christo, auertit animū ab omni peccato etiam veniali. Sed siue baptizatus, siue pro Christo moriens, actualē obicē opponeret, siue baptismo, leu martyrio, iam effectus remissionis illius culpæ impediretur. Ita cū dormiens nihil actu obiciat virtuti vel baptis-
mi vel martyrii, omnium venialiū veniā sine formali displicentia consequetur. Quam ob rem, illa exceptio nisi actualiter voluntatem peccato inuenerit, &c. non est referenda ad remissionem mortalium, sed ad remissionē venialium. A seuerat enim. D. Thomas, pœnitentiā explicitā esse necessariam ad mortaliū remissionē: quare non statim asseruisset, dormiēti in peccato mortali si. e aliquo actu & dispositione præuia, aut per baptismū: aut per mortē extrinsecus illatā, mortalia peccata condonari. De eleemosyna verò facilior quæstio est: nā, dupliciter intelligi possunt ea testimonia quæ illi tribuant remissionē peccatorum Prius, vt ad pœnas pro peccatis debitas omnia referantur: iuxta illud Daniel. 4. Peccata tua eleemosynis redime: redimūtur enim pœnæ pro peccatis debitæ non alio precio magis, quàm eleemosynis. Posterius etiā in hunc sensum intelligi possunt, vt pollicitatio diuinæ misericordiæ significetur iis, qui fuerint misericordes: vt etiā si in peccatis sint
per

per eleemosynas tamen, id consequantur, vt ex dei gratia & beneficio cōuersio cordis illis aliquando præstetur, sic enim scriptū est, *Esa. 58.* frange esurienti panē tuam, egenos vagosq; induc in domum tuā: cūm videris nudū operi eum, & carnem tuam ne despexeris: tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur: orietur in tenebris lux tua, *Matth. 5* & tenebræ tuę erunt sicut meridies. Et iterū. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Ex quibus liquido patet quid ad reliqua dicendum sit, nolo enim esse longus in singulis explicandis. Sed & secundum argumentum principale cum sua confirmatione, ex his quæ diximus facilè soluitur.

Ultimo verò, quoniam peculiarem habet difficultatem, peculiariter quoq; diluendum est. Quærit enim an specialis pœnitentia de singulis mortalibus, sit ad salutem necessaria: an potius satis sit pœnitentia de omnibus confusa & generalis. Et quamuis sciam, multa à multis de hac quæstione fuisse disputata, id ego tamen ex. D. Thomę sententia, semp̄ & intellexi & credidi, in omni lege, siue naturæ, siue scripturæ, siue gratiæ, nō sat fuisse ad peccatorū mortalium remissionē, in genere confuseque dolere: sed specialē, distinctāque de singulis pœnitentiam requiri.

F. MELCHI. CANO.

Cuius rei explicandæ gratia, dupliciter de cō-
tritione loqui possumus. Vno modo, secun-
dum se, quatenus est actus virtutis: alio mo-
do, in ordine ad confessionem, quatenus est
pars sacramenti.

Deinde notandum, dupliciter posse intel-
ligi, contritionem specialem de singulis esse
necessariam. Primum, necessitate præcepti,
deinde necessitate finis.

Præterea, contritionem de singulis morta-
libus esse necessariam, duobus modis accipi
potest. Prius sic, vt ad singula peccata morta-
lia requirantur singulæ contritiones, vel secū-
dum numerum, vel secundum speciem. Pos-
terius sic: vt vna contritio sit distincta de sin-
gulis, quemadmodum, si singulis peccatis in
memoriam reuocatis, de illis vno eodemq;
dolore doleam.

Tunc sit prima conclusio. Non requirun-
tur singulæ contritiones ad singula mortalia
secundum numerum: imò nec secundū spe-
ciem quidem: vt videlicet quot sunt peccata
vel numero vel specie, tot exigātur dolores.
Vno enim actu & confiteri & cōteri de mul-
tis speciebus peccatorum possumus: ergo, nec
absolutè, nec in ordine ad confessionem, in
illum sensum requiritur specialis distinctaque
contritio.

Secunda conclusio. In ordine ad cōfessio-
nem,

nem, requiritur contritio de singulis distincta, non solum secundum speciem, sed etiam secundum numerum. Quia contritio includit simul propositum cōfitendi singula mortalia: non secundum speciem modo verum etiam secundum numerum. Ac præterea, cū homo confitetur, detestatur ea peccata quæ confitetur, nisi sit ficta confessio. Quare actus interior pœnitentiæ, à quo exterior cōfessio proficiscitur, singula mortalia quæ sub confessione cadunt, respicit. Ideo enim confitetur ea, vt destruat illa: & pro iis deo satisfaciat. Qua propter, vt confessio de singulis mortalibus est ad salutem necessaria, etiã necessitate finis, ita & contritio de singulis, in noua lege est necessaria.

Tertia conclusio. Cōtritio de singulis mortalibus specialis & distincta, necessaria est ad salutem: non solum necessitate præcepti, verum etiam necessitate finis. Fuitq; semper in omni lege necessaria, sine ordine ad cōfessionem. Itaque non sufficit contritio generalis, qua doleo me fuisse peccatorem, sed requiritur specialis quæ distinctè feratur in singula, vt si peccatis præteritis in memoriam reuocatis, uoluntas vnica contritione vniuersa illa detestetur, velitq; pro vniuersis deo satisfacere. Hæc quippe sat erit, hancq; nos pœnitentiã specialem, ac distinctã appellamus. Nã

F. MELCHI. CANO.

si vnico verbo sacerdoti significare possem
 diuersa peccata mea, illa esset specialis distin=
 ctaq; confessio. Quo circa, cum pœnitentia
 confessioq; interior peccatorũ hominis, ad
 deũ sit, vnicus ille actus qui fertur in peccata,
 distincta & specialiter cognita, specialis pœ=
 nitentia & vocatur, & est. Afferimus autem,
 ut non aliter requiri, ac rationẽ dati & acce=
 pti à dispensatore. Quamquidem confusam
 & generalẽ nemo arbitraretur idoneam, di=
 stinctam & specialem omnes existimarent
 necessariam.

Sic verò explicata. D. Thomæ sentẽtia, ha
 ut sanè intelligo, cur viris doctis probari non
 debeat. Eò vel maximè, quòd pœnitentiã hãc
 specialem atq; distinctã, sic intelligi volumus
 ad salutẽ necessariam, vt reliqua media, quæ
 nisi in tẽpore adhiberi nõ queunt. Nẽpe hoc
 pacto, vt si distinctè de omnib⁹ doleri possit,
 de omnibus specialiter doleatur. Sin autẽ, vel
 per angustiam temporis, vel per aliã causam,
 id fieri non possit, habeatur quidem animus,
 votumq; si facultas adesset, specialiter & di=
 stributè de singulis pœnitendi.

Hanc couclusionem. D. Thomas habet. 12
 q. 113. art. 5. ad. 3. inquiens. In tempore præce=
 denti iustificationẽ oportet, vt homo singu=
 la peccata quæ cõmisit, detestetur, quorũ me=
 moriã habet. Et ex tali cõsideratione præce=
 denti

denti sublequitur in anima quidā motus de-
 testantis vniuersaliter omnia peccata cōmis-
 sa, inter quæ etiam includuntur peccata obli-
 uioni tradita, quia homo in statu illo est sic
 dispositus, vt etiam de his quæ non meminit
 contereretur, si memoriæ adessent. Ecce quē
 admodum intelligit. D. Thomas specialē cō-
 tritionem esse necessariam, & ad salutem, &
 ad remissionem peccatorum. Et de veritate.
 q. 28. art. 5. ad. 4. Ad iustificationem (in quit)
 non requiritur, quòd in ipso iustificationis
 momēto, aliquis de peccatis singulis cogitet.
 Recogitatio autem singulorum peccatorū,
 debet vel præcedere, vel saltem sequi iusti-
 ficationem. Et. 3. p. q. 87. arti. 1. Ad remissionē
 peccati mortalis (ait) requiritur vt homo actu
 aliter peccatum mortale commissum deteste-
 tur: vt, scilicet, quantum in ipso est, diligentia
 adhibeat ad rememorandum singula pecca-
 ta mortalia, vt singula detestetur. Idem in 4.
 distinctio. 17. quæstio. 3. articu. 2. ad secun-
 dum.

Eandem sententiā tenet durandus, dist. 17.
 q. 2. art. 2. ad primū. Et Adrianus. q. 3. de bap-
 tismo circa finem. Et Ricardus, di. 16. art. 4.
 q. 2. Certè necessariā esse saltē necessitate præ-
 cepti huiusmodi contritionē Paludanus asse-
 rit, dist. 17. q. 1. art. 2. conclusione. 5. & Alexā-
 der Alēsis. 4. p. q. 69. membro. 8. atti. 2.

Idem

Idem quoq; mihi videtur sentire August.
de vera & falsa pœnitentia, capit. 9. 14. & 17.

Cap. 17. Cuius verba referuntur de pœnitentia dist. 3.
ca. sunt plures: & dist. 5. ca. 1. Versum (inquit)
puto, qui dolet de crimine, conuersum, qui
dolet de omni eius quã exposuimus varia-
te. Exposuerat autem eam varietatem capit.
14. secundum circustantias speciales peccato-
rum: quas docuerat, esse specialiter & confi-
derandas, & deplorandas.

Et Chrysostomus in fine primi libri de cõ-
tritiõe cordis. Hoc est quod exposcitur à no-
bis, vt semper recordemur mala nostra, & ad
animum reuocemus, & conscientiam gesto-
rum nostrorum habeamus ante oculos, vt p
iis supplicemus deo. Sed apertius in. 2. lib. etiã
circa finem. Oportebat nos semper non so-
lùm scire exomologesim & confiteri, quia in
nobis multa delicta sunt, verum & vnũ quod
que peccatum, & maius & minus, quasi in li-
bro ita in corde nostro habere descriptum,
idque frequentius recognoscere, atque ante
oculos ponere, & tanquã hæc nuper admis-
sa lugere. &c. Nec te moueat, quòd confessio-
nis Chrysostomus meminit, loquitur enim
de confessione quæ fit deo, non de ea quæ fit
sacerdotibus: vt posterius ostendemus. Et ad
huc manifestius hom. 4. de Lazaro circa fi-
nẽ. Singulis horis & diebus renouemus apud
nos

nos hoc iudicium: sententiam aduersus nos ipsos feramus, omniq; modo conemur confiteri deo. Nam si nosmetipsos iudicaremus (vt Paulus ait) non utiq; iudicaremur à Domino: vt igitur nec puniamur, nec pœnas demus, in suam quisq; conscientiam ingrediamur, vitamq; explicet, cunctisq; commissis diligenter excussis, condemnet animam quæ hæc patrauit, puniatq; cogitationem, affligat crucietq; suam ipsius metem, supplicium à se ipso exigat pro peccatis. Hactenus Chrysostomus. Et Gregorius. 4. morali. cap. 17. & 8. libro cap. 16. in illud, confabulabor cum amaritudine animæ meæ: enumerādo scilicet singula mala quæ feci. Ita enim. D. Gregorius interpretatur. Cuius verba non grauaret equidem recitare, nisi aliò festinaret oratio.

Præterea. in huius rei cōfirmationem, ne sacrarum quidem literarum desse nobis poterunt testimonia: vt illud, Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine animæ meæ: non autem esset opus ante acti temporis vitā expendere in amaritudine animæ, si pœnitentiæ generalis & confusa sufficeret.

Esaie 38.

Illud quoq; si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & fecerit iudicium, hoc est, examen & inquisitionē, de qua Apostolus, probet seipsum homo.

Ezech. 18.

Et illud Dauid: cogitavi dies antiquos, & medita-

1. ad Corint. 11.

Psal. 76.

F. MELCHI. CANO.

meditatus sum nocte cum Corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. Legit autem Augul. scrutabar spiritum meum: & ait. Seipsum interrogabat, seipsum examinabat, in se iudex erat.

Pfal. 18.

Præterea, si generalis pœnitētia satis esset, quorsum illa tam anxia cura petendi: Ab occultis meis mundame Domine, & ab alienis parce seruo tuo? Nimirum, luce clarius propheta significat, delicta sua se solitū scrutari, & pro occultis, quæ vel adhibita diligentia intelligere non potuit, deprecari, cum ait, delicta quis intelligit, ab occultis meis &c.

Præterea, si cui, dum conuertitur, tria mortalia quæ fecit, distinctè in mentem veniunt hoc est, adulterium, sacrilegium, homicidiū: Quæro, an satis fuerit, reiecta illorum speciali memoria, verè de omnibus quæ fecit, confuse dolere. Nam, si satis non est, id nos asserimus: sin satis est: semperq; in omni lege fuit certè examen illud tam exquisitum in peccatis mortalibus & commemorandis & deplorandis, quod in omni retro tempore parentes nostri fecerūt, docetur non fuisse necessarium.

Præterea, pœnitentia exterior propter interiorē est: at exterior tā in lege noua quam in veteri, distincta & specialis fuerit oportuit. Nam in veteri lege, pro variis peccatis va-

ria

ria fuerunt sacrificia definita: In noua quoque poenitentiae sacramentū speciale[m] distinctaque de singulis exigit confessionē. Ac reuera: lex euangelica, quantum animi mei coniectura colligere possum, non astringit nos, ut specialius de peccatis doleremus, quā in lege naturæ vel scripturæ homines tenebantur. Sed id concessit, ut quam poenitentiam olim in delicti compensationem atque vindictam coram deo agere oportebat, eandem ageremus apud sacerdotem, qui locum Dei teneret in terris.

Nec ego video, cur Christus in Euangelio præceperit de singulis exteriorem poenitentiam, nisi quia requirebatur interior de singulis, ut exterius signum visibile interiori rei signatæ inuisibili responderet. Non igitur (quod quidam arbitrantur) contritio specialis propter confessionem exigitur: sed è diuerso, confessio specialis propter contritionem: utraque autem propter iudicii naturam. Omnis quippe iudex, cui iudicandi est authoritas demandata, reorum delicta inquirere atque examinare debet speciatim: ut iuxta culparum mensuram, sit & poenarum moderatio. Sic in euangelica lege, iudicium de peccatis Sacerdotibus delegatum est: qui, ut fideliter suum munus exequantur, non habent esse

contenti si peccata solum in genere cognoscant: sed habent interrogare etiam specialia delicta, ac delictorum adiacentes circumstantias. At in lege naturæ hoc iudicium erat ipsi peccatori commissum: ut ipse idem, & esset
Ezec. 14. testis & accusator & iudex. Unde ait. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & fecerit iudicium. Et iterum. Feci iudicium & iustitiam: non tradas me calumniaribus me. Quam obrem, peccator in propria causa iudex effectus, nisi expendat delicta propria, nisi diligenter seipsum interroget & examinet, ut ex qualitate & quantitate culpârû, imponat sibi pœnitentiæ modum certè infidelis iudicij, imò iniqui pœnas daturus est, apud æquissimum iudicem. Hæc naturæ ratio est: quis negat? huic sacrę literę cōsentiunt: hanc sancti doctores insinuât: huius vim. D. Thomas intuitus, tertiam illam conclusionē asseruit. Qua etiam asserenda, nos multa diximus non pœnitentia absona, aut contemnenda. Sed si quid melius quisquàm asserere poterit, nobis volentibus & gratulantibus facturus est. De tertia igitur controuersia satis.

Q V A R T A P A R S.

Q V A R T A iam sequitur. An de pœnitentiæ virtute sit peculiare præceptum. Sunt enim Theologi & fuerunt, quorum opinione, de actu pœnitentiæ speciale præ-

præceptum nullum est. Hanc verò sententiã
 imprimis suadent, testimonio. D. Thmæ as-
 ferentis, quòd permanere in peccato vsq; ad
 mortem non est speciale peccatum: sed quæ-
 dà peccati circũstantia. Et tamẽ si esset de pœ-
 nitentia speciale præceptum, omissio illius,
 specialis culpa sine dubio esset.

Præterea, si de pœnitentia médarium spe-
 ciale esset, id ea esset ratione maximè quòd
 pœnitentia est medium necessarium ad salu-
 tem. Hoc verò argumentum infirmum est:
 quoniam gratia dei est ad salutem homini ne-
 cessaria: de qua tamen habenda nullum est
 peculiare præceptum. E confirmatur. Nã hu-
 iusmodi præceptum nõ alio testimonio ma-
 gis assereretur, quàm eo Lucæ cap. 13. Nisi pœ-
 nitentiam habueritis, omnes similiter peribi-
 tis. At exinde, nihil tale colligi rectè potest.
 Pari siquidem loquendi forma sanè dicitur,
 nisi gratiam habueritis omnes peribitis. Vnã
 de tamen non fit, vt ex præcepto peculiari
 gratiam habere teneamur. Cumq; pœniten-
 tia supponat peccatum antecedens, nisi quis
 pœnitentiam egerit, peribit: non ex impœni-
 tentiæ culpa, sed ex antecedenti peccato, quòd
 sine pœnitentia deleri non poterat. Pro par-
 te verò contraria illud est, quòd eodem teno-
 re in euãgelio proponitur lex baptismi & pœ-
 nitentiæ. Nam quemadmodum est, Nisi quis

H renatus

mandatis

*§ 52
contra*

renatus fuerit ex aqua, non potest intrare in regnum dei: ita quoque scriptum est, nisi pœnitentiam habueritis, omnes peribitis.

Colligunt autem catholici, legem illâ baptis-
mi speciale cōtinere præceptū. Quare & pœ-
nitentiæ lex, præceptum speciale continet.

In hac cōtrouersia, præceptor meus olim,
frater Franciscus Victoria, vir nostra ætate li-
teris, ingenio, religioneq; clarissimus, partē
tenuit negatiuā. addidit verò in huius rei con-
formationē præter ea quæ fecimus, alia que-
dā argumenta, quæ quoniā homo ingeniosus
& doctus esse videbat infirma, asseruit tandē
in hâc opinionē se venire, ea potissimū causa
atq; ratione, quòd nulla in cōtrariū esset: cui
nō posset facilè satisfieri, vt colligere inde in-
prōptuliceat hominis eruditissimi modestiā
pariter, & ingenium. Nihil enim pugnaciter
pertinaciq; cōtentione defendere solebat: sed
suā interim propriā priuatamq; sententiā libe-
rè tueri: eandē postea simili libertate retracta-
tur, si melior forsità opinionis aduersę ratio
succurriisset. Hac verò ingenij sui mira & bea-
ta facilitate scholę nostræ, hoc est, D. Thom.,
prudētissimus habebatur interpret. Et quidē
æquus libero iudicio, nulla eiusmodi astrict^o
necessitate, vt vellet nollet certa sibi esset tuē-
da sententiā.

Huius non clarissimi viri vestigijs in hærē-

*bi. Victoria
magistri
laudat
& Beatus
eius opus*

tes, in nullius verba iurauimus: nec apud nos tantum opinio præiudicata potest, vt etiam sine ratione valeat authoritas. Sed nostrum iudicium adhibentes, alienum non nisi causa cognita sequimur. Nam, Ciceronis quotiescunque incidunt, non sententijs modò, sed & verbis vtimur, furtumq; libenter agnosci-
mus. Igitur (vt eò vnde huc digressi sumus, reuertamur). Argumenta quidem tametsi docti hominis, & copiosi, & nihil prætereuntis eorum quæ pro ea causa dici possent, nunquã tamen ita me mouerunt, vt eis respõderi posse diffiderem. Authoritas autem tanta planè me mouebat, nisi ego opponerem, nõ minorem, D. Thomæ rationes etiã quomodo mihi videtur firmiores.

Primum itaque non ambigo. D. Thomam cum cæteris omnibus scholasticis authoribus in hanc sententiam esse, quæ partem huius cõtrouersie affirmatiuè amplectitur. Imò illud est princeps argumentum, quo hæc opinio refellitur, quòd nouicia sit, & in re quæ ad mores pertineat sine idonea ratione, communi theologorum sensui refragetur. D. itaque Thomas præ comperto sumit, de poenitentia diuinæ legis esse præceptum, nec id semel dicit, sed sæpius. 4 d. 17. q. 2. artic. 2. q. 3. ad. 3. & q. 3. artic. 1. q. 4. & 3. p. quæstione. 84. artic. 7. ad. 1. & 2. & quæstionis. 85. articulo. 2.

F. MELCHI. CANO,
in argumento in contrarium. Et. 22. q. 62. ar-
ticu. vltimo. Imò adeo quæ. D. Thomas. art.
illo. 2. quæstionis. 14. dixit, non modo hæc
refellunt, verùm etiam confirmant. Nam si
propositum non pœnitendi speciale peccatũ
est, vt ibidẽ dicitur: qui fieri potest, vt de pœ-
nitentia non sit speciale præceptum? Nempe
si comedere præceptum non esset, propositũ
non comedenti / specialis culpa nõ esset.
comedendi Si ieiunandi præceptum peculiare non esset,
ne peculiaris quidem culpa esset, propositũ
non ieiunandi. Et hunc in modũ cetera, quæ
singulatim persequi longum est. Deinde, pœ-
nitere est actus specialis virtutis. ad salutẽ ne-
cessarius: ergo est in præcepto. Consequen-
tia patet ex D. Tho. 22. q. 3. art. 2. & 3. p. q. 68.
art. 1. vbi asserit, ea quæ sunt necessaria ad sa-
lutem cadere sub præceptis diuinæ legis: &
re vera id ostendit (nisi me animus fallit) ra-
tio manifesta, non enim aliter melius possu-
mus iudicare an præceptum sit legis de qua-
rumcunq; virtutum actibus, nisi ex eo quòd
ad finem legis sunt necessarij. Porrò, si finis
primus legis idemq; præcipuus sine actu cu-
iusquàm virtutis constare non potest, cõuin-
cimur sane, de huiusmodi actu præceptũ le-
gislatoris esse, nisi incipientem atq; inprovi-
dum in legibus necessariis volumus defuisse.
Atque hæc certa regula & forma est de præ-
ceptis

ceptis legis, siue naturæ, siue scripturæ, siue græ, siue humanæ seu diuinæ, philosophadi.

Præterea, de cōpensanda iniuria facta proximo, speciale præceptum est: ergo & de cōpensanda iniuria facta deo: sic enim D. Thomas. 3. p. q. 84. art. 5. ad secundum argumentū.

Huc *accedit*, quòd si cuius amicitiam violauimus, tenemur speciali præcepto dare operam vt sarciamus: quemadmodum Matthæi. 5. scriptum est: ergo dei amicitia per peccatum mortale violatam, speciali præcepto sarcire tenemur: ac proinde pœnitentiam agere.

Illud prætereo, (quod mihi maximo argumento poterat esse ad huius rei confirmationem) quòd ægroto corpori quisque tenetur medicinam necessariam adhibere: idq; ex speciali præcepto, quo habet diligere corpus, ex quo efficitur, cum non minus debeat amare animum, vt medicinam necessariam ægro animo adhibere tenetur. Videlicet quemadmodum instigante naturæ lege (vt Tertullianus ait, & illum æmulatus Hieronymus (hirundo pullos suos de succo occulat chelidomæ, & dictamum cerui appetunt vulnerati, & cætera animantia bruta, medicinas sibi diuinitus attributas instigantur vt quærant: ita proculdubio incitat diuina lex, homines rationales, vt pœnitentiam remedium vnicum

In lib. de pœnitentia In ecclesi. ca. 7

& necessariū ad salutē animæ prosequantur.

Præterea, præcepto charitatis obligamur, media necessaria ad salutem fratris apponere (inde enim est fraternæ correptionis obligatio) ergo, & media necessaria ad salutem nostram. Et confirmatur, tenemur proximum à morte tum corporis tū animæ liberare: (mortem enim languentibus probatur infligere, qui hanc cum potest non excludit) (83. d. cap. 1. Igitur, & nosmetipsos à corporali & spiritali morte tenemur eripere. Nec hinc (quod ad mores attinet) magno opere contendere debemus, an violatur præceptū charitatis, an præceptum pœnitentiæ: illud modo cōcedamus specialem nouamq; culpam esse non pœnitere: tamen si quemadmodum cum quis nō comedit cibū necessarium ad salutem, immediatè quidem contra virtutem temperantiæ peccat, ex consequenti etiam contra charitatem, ita qui non pœnitet cum videt ad salutē esse necessarium, directè quidem præceptum pœnitentiæ violat: consequenter autem violat charitatem.

Præterea, de pœnitentia exteriori præceptum est: ergo & de interiori: consequentia patet, quia si satisfactionem exteriori deus exigit, interiorem ac multo etiam magis requirit: quæ videlicet præcipua est in compensatione delicti. Antecedens verò certissimum

DE POENI. RELECTIO. III. 60
mum est, si ea quæ superiore controuersia di-
ximus teneatur: esse (inquam) exteriorē pœ-
nitentiam necessariam ad salutē. Actus quip-
pe omnis virtutis exterior ad salutem neces-
sarius, citra controuersiam in præcepto est.

Sed quid opus est multis? si homini pecca-
tori occurrat præceptum de diligendo Deo,
simulque peccatum memorię occurrat, illud
quæro tandem, an teneatur conteri, an non,
si non, ergo exiens in actum dilectionis si-
ne pœnitentia iustificabitur, quod sanæ men-
tis nullus admittit, si etiam, iam habetur
quod volumus, de pœnitentia esse speciale
præceptum, quod Tertullianus lib. de pœni-
tentia disertè docet, inquit. Cùm iudex
Deus iustitiæ charissimæ sibi exigendæ tuen-
deque præsideat, & in eam omnem summā
disciplinæ sanciat, dubitandum est, sicut in
vniuersis actibus nostris, ita in pœnitentiæ
quoque causa iustitiam Deo præstandam es-
se? Et paulo inferius: audaciam (inquit) existi-
mo, de bono diuini præcepti disputare. Nec
enim quia bonū est ideo auscultare debem⁹,
sed quia Deus præcepit. Ad exhibitionē obse-
quij prior est maiestas diuinæ potestatis, pri-
or est authoritas imperātis quàm utilitas ser-
uientis. Bonum est pœnitere an nō? quid re-
uoluis? Deus præcipit: quod igitur Deus tātō
pere comēdat, quod etiā humano more sub

deieratione testatur, summa utiq; grauitate & aggredi & custodire debemus, hætenus Tertullianus.

Et certè cū lex arffirmatiue præcipiat, pœnitentiam agite, rursusq; sub mortis interminatione subiungat, nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis: intelligi non potest, quibus aliis verbis legislator huiusmodi præceptū, si vellet posset inducere. Omnis siquidem virtutis operatio, quæ verbo imperandi a lege præscribitur, aut in consilio est, aut in præcepto. De opere verò quod solum in consilio esset, dici nulla ratione posset, nisi hoc feceritis, peribitis. De pœnitentiæ igitur actu præceptum est, quod eo magis mihi persuadeo, quòd Ioannes Baptista statim à principio populo proponit: pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorū. Eandem quoq; legem, eisdemq; verbis Christus primitus inuulgauit, apostolisq; inuulgãdam iussit. Nullo autem pacto verisimile sit, consilia legis statim in initio à populis exigi. Quinimo, illud verisimilius est à turba præcepta, & ea quidem maximè necessaria cum primis requiri: vnde & Mar. i. pœnitementi (inquit) & credite euangelio: vt vtrunq; tanquã necessarium præceptum proponat, pœnitere, & euangelio credere.

Nec illud leue testimonium est, quod habetur

betur Apocalyp. 2. Age pœnitentiam: sin autem, veniam tibi citò, & mouebo candelabrum tuum de loco tuo, nisi pœnitentiam egeris.

Huc illum adde prouerbiorum. i. Quia vocauit & renuistis, ego quoq; in interitu vestro ridebo. Vocanti ergo ad pœnitentiam renuere, speciale peccatum est, cui specialis pœna respondet, risus & subsannatio diuinæ potestatis. Huic & aliud simile est Ieremiæ septimo. Quia vocauit & non respondistis, faciam domui huic, etcetera. Et Esaiæ. 65. Oēs in cæde conuertis, pro eo quòd vocauit & nō respondistis. Certè si ad pœnitentiam vocanti, respondere consilium esset, non præceptū, nusquam dominus pro huius omissione, tā grauem pœnam minaretur. Item Ieremiæ. 8. Deus conqueritur, quòd peccatores pœnitentiam non agunt. Res est igitur debita ac proinde præcepta, siquidem Deus ex postulat, si non reddamus.

Ad argumentum verò primum, quod ex D. Tho. autoritate sumitur facillè respondetur, impœnitentiam ibi accipi pro quocunq; peccato, de quo pœnitentia non fit. In qua si gnificatione generale peccatum, est, cū fornicatio durans vsq; ad mortē, homicidii quoque reatus, & quodlibet aliud simile malum, de quo homo pœnitentiam non agit, impœnitentia fit: etiā si nulla culpa specialis interue-

nerit. V. g. Si fornicator aut auarus subito in-
teriret, correptus aliquo fulmine, quo euen-
tu à præcepto pœnitentiæ excusari potuit: nec
enim habuit spacium cogitandi vt de pecca-
tis pœniteret: tunc iuxta sententiam Aug. &
D. Tho. eiusmodi homo habuit finalem im-
pœnitentiam peccatum, scilicet, quod nō re-
mititur nec in hoc sæculo nec in futuro: ge-
nerale quidem non speciale peccatum.

Ad secundum, fateor eam esse causam, vn-
de vel maximè liqueat pœnitentiæ peculiare
præceptum. Sed vt obiectionem repellamus
aduertendum est, medium ad salutem neces-
sarium, esse in duplici differentia. Alterum,
quod non est actus virtutis, sed vel pœniten-
tia vel habitus, quos Deus in nobis sine no-
bis operatur, vel etiam gratia & auxiliū Dei,
quod non nostrum, sed diuinum opus est: &
de huiusmodi mediis, legis præcepta nō sunt.
Alterū mediū actus virtutis est, atque in nra
positū potestate: vt credere in Christū, confi-
teri fidem, suscipere baptismū, diligere deū.
Et de huiusmodi, præcepta legislatoris sunt,
Quæ quoniam non de fine, sed de mediis fe-
runtur ad finem legis necessariis, rectè colli-
gimus, in omni lege siue naturali siue scripta,
tum humana, tum diuina, ea media virtutis,
quæ nullo modo sunt ad finem legis necessa-
ria, in consilio esse: quæ verò omnino neces-
saria,

saria, ea esse in præcepto. Unde patet quid ad tertium argumentum respondendum sit.

Sed illud tamen vrget vehementer, quòd eisdem argumentis quibus ostendimus esse præceptum, ostendi æquè potest, homines obligari ad confestim pœnitentiam agendû, vt peccatum mortale commiserint. Primum enim Diuus Thomas. 22. quæst. 62. art. vltimo, vtrumque pariter affirmat: & teneri homines ex præcepto peccatum deserere, & statim id quidem: vt qui rem alienam furto suscepit, restituere protinus sine mora aliqua debet. In. 4. etiam distin. 17. q. & articulis retrò citatis, expressè tradit, hominem obligari ad pœnitendum, cum peccata memoria occurrerint: quod est dicere, præceptum pœnitendi, nullas moras in peccatore permittere, qui peccati memoriam, & conscientiam habet, & ratio id videtur suadere. Nam cum peccatum memoriæ occurrit, si homo non detestatur, ex consequenti consentit.

Deinde homo tenetur, illicò medicinam corporalem corpori necessariam adhibere. Ergo, & quamprimum debet animo necessariam medicinam apponere.

Preterea, proximi offensi iniuriam teneor vbi primùm commodè possum compēsare: ergo & dei. Antecedens notissimum est.

Non

Non enim celerius, qui damnum in pecunia dedit, tenetur satisfacere, quàm qui dedit in fama, vel honore. Sed qui in pecunia dedit, restituere, pensareq; damnum è vestigio debet, ergo & qui aliter quoquomodo proximum læsit. Et confirmatur. Nam si frater meus habet aliquid aduersum me, teneor illi ex templo reconciliari: vt patet *Marthæ. 5.* Igitur, & teneor conciliare me deo, statim, quã eius amicitiam per iniuriam violauit.

Præterea, simul atq; commoditer possumus, fratrem nostrum à morte animi liberare, id facere sine dubio tenemur, ergo & nosmetipsos à peccato mortali illicò tenemur eripere. Idq; è magis quòd peccatū quod mox per pœnitentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit, vt *Grego. docuit homi. 11. in Eze. 3.* At qui periculose exponit peribit in eo: vt in *Ecclesiastico* legitur. Cõfirmat autè hoc vel maximè, *Leo papa, epist. 69. ad Theodorum episcum, inquit. Oportet vnumquenq; Christianum conscientia suã habere iudicium, ne cõuerti ad dominum de die in diem differat, nec satisfactionis sibi tẽpus in finem vitæ suæ constituat, quem periculo se ignorantia humana concludit: vt ad paucarum horarum se reseruet incertum. Periculosum igitur est, pœnitentiam in aliud tempus reseruare. Nam & hoc Ecclesiasticus. c. 5.*

prohi

prohibet, inquiens, non tardes conuerti ad dominum, nec differas de die in diem, subito enim venit ira eius. Peccatum igitur est, de die in diem pœnitentiam protrahere, nempe cui diuinâ iram Ecclesiasticus in terminatur.

Item, si in aliud tempus pœnitentiam differre liceret, ergo & velle differre licitum est. Quod enim facere, idem & velle quoque licet. At qui existens in peccato mortali, interiorem pœnitentiam in aliud tempus reseruare vult, eo ipso interpretatiuè & implicite vult esse in peccato mortali. in quo quandiu non pœnitet, perdurare necessum est. Nô licet igitur conuersionem pœnitentiamque differre.

Præterea, negatiuo præcepto astringimur ne simus, dei inimici: nam esse deo inimicū, vsque adeo intrinsecè malū est, vt nullo euentu, id velle sine graui culpa valeamus: ergo, quādiu homo est in peccato mortali, cū sit dei inimicus, tandiu præcepto negatiuo aduersatur, quāmlibet parum in statu peccati mortalis perseueret. Aut igitur hoc monstrū probandum est, videlicet, hominem obligari ad pœnitentiam statim agendam: aut primum illud tollendum, hoc est, hominem ad pœnitentiam agendum obligari illuc enim serpit hoc præceptum, si semel admittitur.

Deinque suadetur, quòd saltem singulis diebus

F. MELCHICANO.

diebus festis, teneatur peccator pœnitentiam habere: quia finis legis est, vt requiescamus in deo, ad hanc enim requiem, corporalis festorum quies ordinatur. At in legem facit, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem, lege non dubium, C. de legibus, & regula certum est, de regulis iuris, in. 6. Et cõfirmatur, Leuitici. 16. Sabbatum requietionis est, affligetis animas vestras, ab omnibus peccatis vestris mundabimini, & cap. 23, affligetis animas vestras, omne opus feruile non facietis in die hac, omnis anima quæ afflictã nō fuerit in die hac, peribit de populo suo: & causa subditur: vt propitiatur vobis Dñs.

In huius argumēti explicatione, ad eò multæ sunt doctorum sententiæ, vt eas enumerare, nedum expendere, molestissimum fuerit: & cùm tam variæ sint, tamque inter se dissidentes, veniam mihi dabit, viri humanissimi, si aliorum opinionibus prætermisissis, meam ego (vtinam tam verè quàm breuiter) explicuero.

Primùm ergo (vt mea fert, & communis opinio) non protinus tenetur homo pœnitentiam agere. Atque hæc quidem assertio, non alia ratione potiore ostendi potest, quàm quòd fidelium omnium consensus facillè admittit, non esse peccatum mortale nouum, si quis non statim atque in peccatū incidit, pœnitentia

nitentiam agat: nec aut poenitentes in confessione huius criminis se accusant, aut sacerdotes id curant, quando poenitentes examinant: cum tamen nullus peccator ferè sit, qui huius præcepti reus non haberetur. Imò, qui diè unum in peccato mortali duraret, nò modo multa, sed innumerata peccata mortalia hoc præcepto transgrediendo committeret.

Præterea, cum præceptum de poenitentia affirmatiuū sit, in quo virtutis actus positivus præcipitur, non videtur obligare, nisi pro tēpore necessitatis: quemadmodum & reliqua præcepta affirmatiua.

Item, cum cætera media ad salutem necessaria, scilicet, fidem, baptismū, confessionē, illico præstare minimè teneamur: nò est, cur unicā poenitentiam mox debeamus exhibere.

Præterea, cum vera poenitentia (vt ante iā diximus) à dilectione Dei proficiscatur, si homo simulatq; peccavit, veram poenitentiā habere tenetur, quæ videlicet, necessaria est vt Deo concilietur, fieret consequens, vt homo post peccatum, statim ad diligendum Deum obligaretur.

Præterea, cum nulla ratio idonea sit: nulla ve autoritas, qua præceptum adedò durum afferatur: certè, qua facilitate induceretur ab aliquo, eadem quoq; ab aliis reiiceretur.

Secūda propositio. Non tenetur hō poenitentia

rentiam agere quoties peccata memoriæ occurrerint, siue speculatiuè, seu practicè occurrant. Et enim nullū aliud nos præceptū obligat ex eo quòd in mentem veniat. Nec peccat mortaliter, qui non diligit deum, quam tuncunq; diuina bonitas proponatur, omni dilectione dignissima: nisi necessitatis articulus intercedat. Idè de præcepto fidei, & spei, videre licet.

Quare, nec si peccata sese offerant peccatori, digna quæ homo detestetur, protinus obligatur, in actum contritionis exire: poterit enim liberè nullum habere actum, si nullus instat necessitatis articulus.

Et cõfirmatur: quia obligatio reliquorum præceptorum, ex necessitate rei sumitur, nõ ex memoria, aut intelligentia nostra: quippe, non quia nos intelligimus aut memoria tenemus, obligant, sed quia obligat, debemus nos dare operam, vt memoria teneamus.

Illud etiam, quàm inconsideratè dicitur, memoriam practicam obligare: speculatiuam, non obligare: quasi memoria conscientia sit, cuius iudicio homo teneatur obnoxius.

Premam enim angustius & vrgebo, quod nam sit illum iudicium practicum, vel quæ memoria, quæ post simplicem peccati commemorationem, nouam præcepti obligationem inducit. Cumq; nihil constanter, recte

DE POENI. RELECTIO IIII. 65
vedici possit, nimirum nō est cur amplius in
opinionē contraria refellēda moremur: nul-
la enim ratione nititur: sed solo asserentium
arbitratu.

Atq; eisdem omnino argumentis persua-
deri potest tertia propositio: hoc est, In die-
bus festis non obligari homines ad agēdum
pœnitentiam, aut diuino præcepto, aut hu-
mano. Præceptū enim de colendo Deo, quo
testis diebus astringimur, opa religionis præ-
scribit. At, pœnitētia (quod ante docuimus,)
religionis opus non est, sed vindicationis.

Item ius humanum nullum est aut euange-
licum, quo hoc præceptum asseratur, profe-
rant & tacebimus, lex autē antiqua cessauit,
lege vero naturæ nihil eiusmodi præcipi, no-
tius est quam vt probandum sit. Et profecto
errores alienos reprehendere, non perinde
difficilè est, facilius namq; , vt Cicero tradit
in mentem cuiusq; venire solet, quid falsum
quàm quid verum sit. Sed veram & consen-
taneam opinionem ingerere, eamq; ido-
neis argumentis confirmare, hoc opus hic la-
bor est.

Sit igitur quarta propositio: præceptum d̄
pœnitentia obligat in articulo necessitatis,
vt reliqua omnia præcepta affirmatiua ac pri-
mus quidem necessitatis articulus facilè ab
omnibus admittitur periculum mortis. Cū

I enim

enim præceptum pro aliquo tēpore obliget, si in periculo mortis præteritur, nullum iam restat tempus quo possit impleri. Sed notandum est, quòd cùm baptismus & sacramentū absolutionis attrito conferant gratiam, institutaq; fuerint directe hæc duo sacramenta in remissionem omnium peccatorum, qui suscipit alterum ex his, siue contritus siue attritus verè, implet præceptum de pœnitentia: quoniam deus nihil amplius exigit, in compensationis iniuriam & delicti cõmissi, quàm vel contritionem sine sacramento, vel attritionem cum sacramento per se instituto in remissionem peccatorum: atque hinc colliges præceptum diuinum de pœnitentiaper se loquēdo, obligare solùm in duobus. Prius cùm obligat diuinum præceptū de baptismo vel confessione, & tunc satis est pœnitētia interior imperfecta, si exterius sacramentum re ipsa suscipiatur. Posterius, cùm deest minister vtriusq; sacramenti. Vbi sicut homo tenetur habere votum suscipiendi vel baptismū, vel absolutionem si facultas adesset: ita etiam tenetur habere perfectam pœnitētiā & cõtritionem, vt quæ necessaria tunc sit, ad remissionem peccatorum.

At verò articulis alius qui addi solet, Cùm videlicet quis administrare voluerit aliquod sacramentum, vel quemcunq; alium actum
exercere

exercere, qui requirat hominem existentem in gratia, & accidentariam obligationem habet nec à præcepto pœnitentiæ oritur: sed à præcepto alio de digna sacramentorum vel susceptione, vel administratione. Vnde peccatur quidem peccato sacrilegij, si ab impenitente sacramentum aut ministretur aut suscipiatur: non autem peccato omissionis aduersus pœnitentiæ præceptum: vnum excipio eucharistiæ sacramentum, quod qui in mortali sumit, duplex peccatum peccat: Alterum sacrilegij in eucharistiam, alterum omissionis in præceptum peculiare diuinum de præmitenda pœnitentia eucharistiæ sacramento: de quo in fine huius relectionis differemus.

Ad primum itaque argumentum responderetur illam Diui Thomæ similitudinem inter præceptum restituendi, & præceptum deserendi peccatum, non per omnia quadrare. Qua in re Caietanus videtur fuisse deceptus primū enim rei alienæ restitutio, re vera fundatur in præcepto negatiuo, quo vetamur re alienā inuito domino retinere: neque enim minus rei alienæ detractor est, qui eam apud se inuentam inuito domino detractatae detinet, quàm si furto suscepisset. Quo fit, vt ad obligationē restituēdi iniusta acceptio impertinens sit: siue enim acceperim iniuste

F. MELCHI. CANO.

per furtum, siue iustè per commodatum: simulatque inuito domino rem alicham vsurpo furti reus habeor: atque ex consequenti violator præcepti negatiui.

Rursus etiam, quotiescunque adest commoditas, rem alienam Domino suo restituendi, toties denuo pecco non restituendo: etiam si nullum actum positium habeam, quo rem alienam iniustè velim apud me tenere. Satis enim est ad peccatum nouum vsurpatio ipsa libera exterior rei alienæ, eo tempore quo oportebat eam domino reddere.

At, præceptum pœnitentiæ, per quam homo peccatum fugit & deserit, sicut & charitas, quæ radix & fundamentum pœnitentiæ est, re vera, quicquid Caietan⁹ intelligat, præceptum est affirmatiuum: nec includit negatiuum, nisi quemadmodû omnia affirmatiua dicuntur includere de actu cõtrario, vt præceptû charitatis secum habet annexû præceptû odii negatiuum: præceptum temperatiæ, negationem intemperatiæ: spes quoque desperationem, fides infidelitatem negat & prohibet, sic præceptum pœnitentiæ ex consequenti verat, nequis impœnitens sit impœnitentia positiuè contraria. Quo fit, vt non pœnitere propriè contra præceptum affirmatiuum sit non contra negatiuum, Quocirca, tunc solû
 pecca-

peccatum erit cūm p̄cepto affirmatiuo fue-
rit aduersum: aduersatur autem, cūm quis eo
tempore p̄nitentiam non agit, quo ex p̄-
cepto agere tenebatur: hoc est in articulo ne-
cessitatis: quemadmodum superius explica-
tum est.

Sed est tamen similitudo vtriusq; p̄ce-
ri, & restituendi & p̄nitendi proportiona-
lis duplex. Prius quod quemadmodum non
dimittitur peccatum nisi restituatur ablatū,
ita quoque non dimittitur nisi agatur p̄ni-
tentia. Posterius etiam, hæc duo p̄cepta
in hoc assimilantur, quod sicut non resti-
tuere rem alienam iniustè detentam, habet
malum statum peccatoris annexum, ita &
non p̄nitere de peccato commisso. Quo
fit, vt siue hic siue ille, hoc est, vel qui non
restituit, vel qui non p̄nitet, in actum po-
sitium exeat. Alter, quo vult non restituere:
alter, quo vult non p̄nitere semper pec-
cet nouo peccato: & quidem frequenter
loquendo, (vt Theologos decet) in prom-
ptu patet, id quod diximus. Auarus enim pra-
uè affectus aliena re detinenda, cūm in men-
tem illi venit aliena res: si in actum volunta-
tis positium prodeat, quo videlicet vult nō
reddere, ex consequenti, vt experimento cō-
stat, statum illum probat, & elegit in quo est:
& qui non p̄nitet simili ratione si peccata

quæ fecit illi occurrant, habeatq; actum volû-
tatis p̄positiuum plerunq; nihil aliud quàm cō-
sentit & probat statum peccati, quod ante
commisit.

Quòd si volumus etiam rem hanc magis
premere, sine dubio peccator cui peccata me-
morix occurrunt, nec pœnitet, si quem actû
eliciat etiam pro tempore quo non tenetur
pœnitentiam agere, semper peccat peccatum
nouum. Illud siquidem obiectum volitionis,
qua volo non pœnitere etiam dum non te-
neor, nulla ratione honestari potest: cum a-
ctus oppositus hoc est pœnitentia & contri-
tio, omni tempore vsque adeo bona & hone-
sta sit, vt contrarius actus, quo pœnitere no-
lo, nullo vnquam tempore honesti rationem
habeat. Non assero tamē, esse peccatum mor-
tale, velle non pœnitere, tempore quo non
teneor: peccatum (inquam) mortale ex gene-
re suo: est tamen veniale, quia non habet ob-
iectum honestum: actus verò indifferentes
schola nostra penitus reijcit. Hunc igitur in-
sensum. D. Thomas intelligendus est: vt scili-
cet, homo statim teneatur, imò semper, pœ-
nitere de peccato commisso: nō positiuè do-
lendo: sed negatiuè, non complacendo: quo
etiam sensu ipse idem loquitur. 3. p. q. 84. ar-
ti. 8. vbi secutus Augustinum lib. De penitē-
tia, cap. 19. & habetur De pœn. d. 3. c. Pœnitē-
tia est

ria est, & Hugo de S. Vi&. dicentē, quod deus
 absoluens hominē à vinculo culpæ & pœnæ
 æternæ, ligat eū vinculo perpetuæ detestatio
 nis peccati, asserit, pœnitentiā etiā post remissa
 sum peccatum debere durare vsque ad finem
 vitæ. Quod egregiè annotauit Caietanus
 in commentarijs supra eundem art. nam, quod
 post impetratā veniam per primam cōtritiō
 nem, homo iterum atq; iterum dolere tenea
 tur, nulla ratione nititur: nisi cū homo du
 bitat, an verè fuerit contritus: tum enim locū
 habet quod Isidor. tradit. 2. lib. De sum. bo.
 Propitiatio Dei occulta est: sine intermissio
 ne flere necesse est.

Quē etiā in modum possemus explicare,
 quod in. 4. sentē. di. 17. dixit: hominē præcep
 to pœnitentiæ obligari, cū peccata memo
 riæ occurrunt: tenetur enim non sibi ipsi pla
 cere in peccato cōmissio, quod occurrit. Qua
 re, nisi actum suspendat (quod tamen ratum
 & difficile est) si non pœniteat, semper pecca
 bit. Scio Caietanū huic ipsi loco ex. 4. senten
 tiarū aliter occurrere, legat qui volet, nec enī
 eius intelligentia omnino pessima est.

Pro secundi verò argumēti solutione no
 tandū est, discriminē esse inter bona corporis,
 scilicet salutē & vitā corporalem, & bona ani
 mæ, hoc est, salutem & vitam spiritualem:
 quod illorū non magis sumus domini, quā

F. MELCHI. CANO.

vita & salutis proximorum nostrorum nam
 vita & mortis solus Deus sibi dominium re
 seruauit; posteriorum verò bonorum vnus
 quisque dominus est, habetq; eandem libe
 ram potestatem, quam pecuniæ & reliquæ
 rei familiaris. Hoc autem discrimen, primū,
 ratione constat: sumus enim domini eorum
 bonorum, quæ nostra diligentia, labore atq;
 industria comparauimus, cum ergo bona spi
 ritualia, hoc est, virtutes quibus salus & vita
 animæ continetur, nostra libertate & indu
 stria interueniente nobis obuenant: nostro
 ea nobis iure vendicamus: nam & hoc titulo
 opifex quisque sui operis dominus est: vita
 autem corporis, naturæ donum est, non in
 genio nostro, aut industria partum. Quocir
 ca nihil mirum, si naturæ autor, huius rei do
 minium sibi assumpsit.

Quod etiam bonorum spiritualium do
 mini sumus, testimonium illud Ecclesiæ con
 firmat, Deus ab initio constituit hominem,
 & reliquit illum in manu consilii sui: posuit
 ante illum vitam & mortem, &c.

Signo quoque manifesto hoc discrimen
 innotescit. Nam, si mortem mihi conscisco,
 non aliter contra præceptum illud, Non oc
 cides, pecco: quàm si proximum interficeré.
 Item, si ex gula cibum aliqué sumo vitæ cor
 porali noxium, duplex peccatum pecco: alte
 rum

DE POENIT. RELECTIO. III. 69
rum contra temperantiæ legem, alterum cõ-
tra illud, quo teneor vitam corporalem ser-
uare & meam & alienam, non tanquàm do-
minus, sed tanquam dispēsator & custos. At
verò, si mortis spiritualis mihi causa sum, ea
iactura mihi non imputatur. Quin si per for-
nicationem, gratiam, virtutem, salutem, vi-
tamque animi perdam, vnicum fornicatio-
nis peccatum agnoscitur. Quo vno argumē-
to satis liquet, bonorum spiritualium nos es-
se verè dominos, non dispensatores: quan-
do horum dissipatio nobis nō imputatur ad
specialem culpam.

Ex hoc etiã discrimine ratio patet, cur vo-
lenti se occidere corporaliter quisq; priuatus
vim possit inferre: cogereq; vel inuitum, ne
se occidat, quam tamen vim volenti se spiri-
tualiter interficere nō licet inferre: nisi is, qui
infert, superior autoritate & potestate sit. Cu-
ius differentia (vt reor ego) non alia causa est
nisi quòd vitæ suę corporalis nemo est domi-
nus. Vnde, sicut volenti alium occidere, vim
inferre quilibet potest, vt impediatur: ita & se-
ipsum interrimere volenti. At, cùm vitæ spi-
ritualis vnusquisq; sit dominus: iniuriam illi
feceris, si vim attuleris non aliter ac si Domi-
no pecuniarum pecunias suas etiam prodigē
consumentis manus ad impediendū iniicias
violentas.

F. MELCHICANO.

Hiscē igitur explicatis, facillē patet, consequentiam illā non vāllere: nō enim, si statim vitæ corporali, siue proximi, siue meæ teneor succurrere: statim quoq; teneor vitæ spiritali mederi, præsertim meæ, cuius sum Dominus. Certè, si salutis corporalis liberū dominijū haberemus, qui quartanā febrim, quū protinus sanare posset, ad duos vsque annos differret, mortaliter nō peccaret. Nunc autē, si quis, vel in se, vel in alio grauē aliquē morbum, quem pellere illico posset, ad longum tempus protraheret: nescirem equidem excusare à peccato mortali.

Ad tertium negatur item consequentia nec enim ego antecedens, (quod nōnulli faciunt) negare possum. Scio quidē, latitudinē quandam esse in ea temporis celeritate: quā homini ad cōpensandam iniuriam proximo illatam præstituimus. Sed, qui proximū læsit in honore, vel fama, si habens opportunissimam opportunitatem iniuriam compensandi negligit, & ad finem vitæ reseruat: nō existimo tam temerarium & inconsultum theologum esse futurum, vt illum per quinque etiā annos cessantem & torpentem excuset certè Christus non excusaret: an theologi debeāt, ipsi viderint. Consequentia igitur ego nego, quia compensationē iniuriæ factæ proximo, non solū propter nostras vtilitates, verū (ac
 multo

multo etiam magis) propter utilitatem eius, cui iniuria facta est, legislator exegit. At, compensatio iniuriæ, quæ Deo per peccatum fit, nõ propter Dei commoditates, sed propter nostras exigitur: quippe, cum compensatio= nis nostræ Deus non indigeat, nos egeamus, Quo fit, ut bona sua Deº in hac parte pro no= stris habeat. Vnde ad eandem legem postu= lat, quæ illi debemus, & quæ debemus nobis ipsis: nec arctiore vinculo satisfactionem ef= fligitat iniuriæ suæ, quàm remedium salutis nostræ. Tum ergo, tenebimur Dei compen= sare iniuriam, cum bona nostra spiritualia di= ligere tenemur, inque necessitatis articulo procurare.

Ad quartum, (quoniam præcedentis ar= gumenti confirmatio ex dictis facile solui= tur) non desunt, qui antecedens inficiuntur: eo quòd apud Augusti. lib. 1. de Ciuitat. Dei, cap. 9. correctionem fraternam in aliud tem= pus cõmodius reseruare licet. At. hi (bona ve= nia me audietis) diui Augustini intelligentiã non assequuntur: nusquam enim Augusti= nus credidit, vbi se offert magna cõmoditas corripiendi fratrem, hoc est, cum id fieri po= test nulla mea iactura, multa fratris commo= ditate, licitum esse pro meo arbitratu, corre= ctionem fraternã in alium annũ remittere, vbi expectetur vel æqua cõmoditas, vel etiã maior.

maior. Sed id sentit prudētissimus autor: Cū
 correctio sine iactura mea fieri nō potest, dif-
 ferri nō potest, differri nonnunquam posse
 in tempus, vbi commodius sine iactura mea
 fiat. Cū igitur interior pœnitentia vbiq̃
 gentium, & omni tempore fieri commodis-
 simè possit, si nō licet liberationē proximi dif-
 ferri commodissimè potest, ergo nec nostrā.
 Sed nego tamen consequentiam: quia bono-
 rum spiritualiū proximi mei custos sum, non
 dominus: idcirco illum mox eripere teneor,
 & viuificare, si possum: me ipsum nō mox
 teneor, etiam si possum. Commoditas præte-
 rea ad corripiēdū fratrem, nō semper, & vbiq̃;
 parata est: idcirco, quādo sese offert lex, præ-
 cipit vt arripiatur. Cōmoditas autem eripiē-
 di nos, omni tempore & loco est in prōptu.
 Quare, noluit nos suauissimus legislator
 semper obligare, quotiescunque opportuni-
 tas adesset: ne nos innumeris peccatis inuo-
 lueret. Ac re vera, (vtcunque opinemur) ne-
 gare nō possumus, inter bona proximi & no-
 stra, longum esse interuallum. Nam bouem
 proximi, aut ouem iacentem leuare teneor,
 & seruare, si possum: bouem meum, aut ouē
 non item: nisi res esset ad vitam meam cōser-
 uandam necessaria, tunc enim, sicut nec vitę,
 ita nec illius rei, sine qua vita non degitur, li-
 beram habeo facultatem. Sic ergo & bona
 spiritu

spiritualia proximi mei, etiam extra mortis æternæ periculū curare teneor: mea non per inde: nisi cum articulus necessitatis propriæ spiritualis occurrit: hoc est, periculum mortis æternæ.

Ad testimonium verò Gregorij, quod ibi subiungitur, fateor equidē, quòd, si quis periculum proximum & certum in se videret incidendi in nouum peccatum mortale, nisi antiquum aboleret, teneretur tunc tēporis pœnitentiã agere. Quemadmodum enim, qui ex assidua consuetudine iurandi intelligit, se in eo periculo constitutum, vt facilè exeat in periurium, obligatur consuetudinem illam retractare, per quam in periculo deierãdi cōstituitur: sic q̄ ex assuetudine peccãdi cognoscit, se ad aliud, atque aliud peccatum trahi, nec tentationibus quotidianis sine ingenti periculo posse resistere, videtur proculdubio teneri ad illum statum deserendum. Et hinc patet quid ad Leonis Papæ verba dicendum sit. Id verò, quod ex Ecclesiastico additur, cōsiliium saluberrimum est, non præceptū. Cōsiliij autem ratio redditur: ne fortè subito præoccupati hora mortis, quæramus spatiū pœnitendi, & inuenire non possimus.

Nam quinti argumenti concedo primū consequens, si nihil aliud ibi significetur, quã non esse peccatum pœnitentiam differre: sic
enim

enim interim solemus appellare licitū, quod peccatum non est. Sed cū rursū colligis: ergo velle differre licitū est: nego cōsequētiā: nam talis volitio non habet bonū obiectum, vt ante diximus, nō enim ij sumus, qui admittamus, aliquem actū esse licitū, qui meritorius esse nequeat: imò ne bonus quidem mortaliter: quod nonnulli libera fronte concedunt. Ergo, cū tandem obiicis. Quod licet facere, licet velle, bene dicis, si, quod dicis, attendis. At pœnitentiā differre, nō est facere, sed, non facere: non autē statim licet, velle non facere, quæ non facere licitū est, id est, quæ si non feceris, non peccas verbi gratia, non leuare festucam, illicitū non est: at velle non leuare, si nullum finem honestum apponas, ociosum, ac proinde illicitū est. Itē, non facere bonū, interdū licet, videlicet, cū nō teneor: at, velle non facere, quod retrō etiā dixim⁹) nulla ratiōe honestari potest.

Ad iextum argumentum. Licet præceptū negatiuū generale sit, ne fiamus inimici Dei per actum, quo inimitia cōtrahatur: at, ne simus inimici Dei secundum reatum, nullo negatiuo præcepto sumus astricti. Sicut enim de amicitia habituali Dei, nullum præceptum affirmatiuū est: sic, de inimicitia, quæ secundum reatum est, quasi habitualis, nullum est negatiuum, omnes siquidem leges, actus, vel
 præci-

præcipuunt, vel prohibent, non habitus. Et cum obiicitur. Velle esse Dei inimicum secundum reatum etiam, est intrinsecè malum, fa-
 teor id quidem, quia, vt volitio mala sit, satis est obiectum esse malum, siue secundum actum siue secundum reatum, nam qui positivè vult habitum habere vitij, vel etiam esse reatum malus, cõsentit in rem, quæ rectæ rationi aduersatur, imò adeò implicite cõsentit in culpam sine qua nec habitum vitij habere, nec reatum malus esse potest, non tamen proinde sequitur, quòd sit præceptum de non perseverando in peccato: sed solùm, ne velimus malum: quod cum recta ratione pugnat. Atque (vt vno verbo dicamus) velle Dei inimicitiam, directè charitati aduersatur, at, non velle amicitiam eo, scilicet, tempore, quo non teneor velle, charitati non repugnat. Quare, negatur consequentia.

Ad vltimum. Quanuis sciam ego, Scotum & Gabr. in. 3. dist. 37. Angelum in verbo. Ferriz, Nider. in suo præcepto. Florètinum parte. 2. tit. 9. asseruisse, in diebus festis, maximè dominicis teneri homines ad diligendum Deum super omnia, ac proinde, si in peccato sint, ad habendam contritionem: sed, quoniam ignoro, vnde ad hanc opinionem doctores illi venerint, liberè possum, quod non satis exploratè perceptum sit & cognitum, sine
 vlla

ulla dubitatione negare. Nam, sicut, esse plures mundos naturalis ratio negat, quoniam plures esse, ratio nulla naturalis pbat: sic peccati mortalis obligationem rationabilissimè ubiquè negabimus, quoties idoneis argumētis non afferitur. Nam illud imbecillum est, quod subiūgitur: cum ex. D. Thomæ & grauiorum autorum sententia ad finem legislatoris minimè teneamur, sed ad media, quæ lex, finis gratia consequendi, præscribit. Non enim, si finis præcepti charitas est, tenemur protin⁹ omnia præcepta legis implere ex charitate, nec, si lex iubet. Quadragesimæ ieiunium, vt mens eleuetur in Deum, astringimur proinde ex huius præcepti vigore, mentem in Deum eleuare. Quod verò dicitur, tenendam esse mentem legis non verba: sit ita sanè sensum enim legis amplectimur, non sonum verborum, credimus nāq; legem in eo sensu accipiendam, quem per verba legislator efficere voluit

Iam, illud, quod ex Leuitico affertur, nullius est momenti. Primùm, quoniam Lex vetus abolita est: nec nos obligat, nisi ea parte, qua legis naturæ præcepta continebat. Deinde, quoniam lex de certo quodam die loquebatur, quod festum Propitiationis erat: vbi sacerdos semel in anno peculiariter pro peccatis populi orationem fundebat ad Deum,

atq;

DE POENI. RELECTIO. V. 73

atque hostias offerebat: vt quod nunc Ecclesia facit semel in anno obligans ad pœnitentiæ sacramentum: tunc in vetere illo populo præsignaretur. Non erat autem lex, quæ singulis festis & sabbatis hanc animi afflictionem præscriberet. Ac mihi videor satis de pœnitentiæ virtute disseruisse. Proximū est, vt de pœnitentiæ sacramento disseramus: videamusque iam ea, quæ sequuntur. Primū, an pœnitentiæ sacramentum sit ad salutem necessarium: deinde, an de pœnitentiæ sacramento præceptum sit. Hæc enim ex mea partione restant duo de quibus accuratius differendum puto: quoniam vtraq; disputatio, & ad agnitionem sacrarum literarum pulcherrimā est, & ad componendas multas scholasticas concertationes necessaria.

Q V I N T A P A R S.

QUOD igitur pœnitentiæ sacramentū non sit fidelibus ad salutem necessariū, primū suadetur ex eo, quòd post baptismum qui in peccatum inciderit, non potest per pœnitentiam reparari, vt Apostolus ad Hebr. 6. videtur affirmare, cum ait: Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, & participes facti sunt spiritus sancti & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiā: & cap. 10. Voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis iam non relinquitur

F. MELCHI. CANO.

pro peccatis hostia: terribilis autem quedam expectatio iudicii, & ignis æmulatio, quæ cōsumptura est aduersarios.

4. dif. 19. Præterea, à præciso sacerdote non possu=
art. 2. q. 3. mus etiam in mortis articulo hoc sacramen=
Et. 3. p. 9. tū sumere, vt D. Thom. autor est. Liceret aut
82. atti. 7. si esset ad salutem necessarium: cū ob id ab
ad. secun hæretico & schismatico sacramentum baptis=
dum. mi licitè suscipiamus.

3. de ani- Præterea, Deus non deficit in supernatura
ma. text. libus necessariis: sicut nec natura in necessa=
capit. 45. riis deficit, si ergo sacramentū hoc ex diuina
institutione esset medium ad salutem neces=
sarium, certè prouidisset Deus de ministro
in articulo mortis. Quare iure diuino quilibet
sacerdos quemlibet tunc temporis posset
absoluere: sicut & baptizare tūc quilibet quē
libet potest. Quo circa talem Ecclesia pote=
st atem sacerdotibus simplicibus adimerenō
v aleret, quod absurdum est.

Præterea. Si sine hoc sacramento non constaret salus: ergo summo pontifici via salutis non pateret, cū nullum habeat in terra superiorem & iudicem. At minister huius sacramenti iudex & superior est: pœnitens, inferior, ac iudicatus, non igitur est hoc sacramentum de necessitate salutis.

Præterea, Si hoc sacramentum necessariū esset, id maximè ex verbis thematis. Nisi pœnitent-

nitentiam habueritis &c. Sed inde non probatur: pari enim ratione ostenderetur, sacramentum Eucharistiæ esse ad salutem necessarium: cum in eundem modum dicat Dominus, Nisi manducaueritis carnem filij hominis &c. Ioan. 6. 6.

Præterea. D. Chrysoſtomus homilia in Psal. 50. secunda, Peccata tua (inquit) dicito, vt deleas illa, si cōfunderis alicui dicere, quia peccasti: dicito ea quotidie in anima tua, non dico, vt confitearis cōseruo tuo: dicito Deo, qui curat ea. Et in oratione de beato Philogonio, Ego testificor, (ait) vt, si quisque nostrum recedens à pristinis malis ex animo vereque promittat Deo, se postea nunquã ad illa redditurum: nihil aliud Deus requirat ad satisfactionem vltiorem. Idem in sermone De pœnitentia & confessione: & homil. 20. in Genesim: & super epistolam ad Heb. homil. 31. referturq; à Gratiano de pœnitentia. di. 1. cap. Quis aliquando: & à Magistro in. 4. dist. 27. Igitur sacramentū cōfessionis, & absolutionis sacerdotalis nō est ad salutē necessariū.

Et confirmatur: quia Nectarius episcopus Constantinopolitanus Chrysoſtomi antecessor abrogauit confessionem, quæ sacerdotibus fit, (vt libro. 9. historię tripartitæ capi. 35. Sozomenus refert) non autem vir sanctus abrogaret, si sacramentum confessionis

F. MELCHI. CANO.

esset ad salutem necessarium. Et confirmatur
 rursum: quia apud Græcos post illa tempora
 confessio, quæ sacerdoti fit, reiecta est atque
 abolita, non erat ergo medium necessarium
 ad salutem, aliàs, exinde, nullus Græcorum sa-
 lutem fuisset consecutus, quippe (vt ante do-
 cuimus) in medijs ad salutem necessarijs ne-
 mini ignorantia patrocinator: vt sine illis æ-
 ternam salutem possit adipisci: quæ est ratio
 glossæ de pœnitentia, d. 5. statim à principio:
 vbi tenet, confessionem esse institutã ex Ec-
 clesiæ traditione, potius quàm ex noui testa-
 menti authoritate. Idem tenet Panor. super
 caput. Omnis vtriusque sexus, de pœniten-
 tijs & remissionibus. D. quoq; Bonaventura
 dist. 17. quarti sententiarum, q. 3. art. 3. asserit,
 confessionem non esse institutam à Christo,
 sed ab Apostolis, nõ ergo ita grauis est error,
 negare confessionem sacramentalem apud
 sacerdotes esse ex diuino iure ad salutem ne-
 cessariam.

In contrarium est. D. Thomas. 3. p. q. 84.
 art. 5. vbi ex verbis Thematis colligit, pœnitẽ-
 tiæ sacramentum esse ad salutem necessariũ.

Quemadmodũ enim de baptismo instituẽ-
 do dominus loquitur, cum ait, nisi quis rena-
 tus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c. ita &
 de pœnitentiæ sacramento, quo d. erat insti-
 tuturus, videtur loqui, cum dicit. Nisi pœni-
 tentiam

tentiam habueritis &c.

In huius controuersię explicatione ponēda mihi sunt fundamenta quædam ad futurā fabricam constituendam necessaria.

Primum est, Pœnitentiam exteriorem, in qua sacerdos pœnitētem à peccatis absoluit, esse sacramentum. Hoc fundamentum primi Nouaciani euertere voluerūt, negarūt enim sacerdotes per absolutionem peccata remittere: atque ex consequenti negarunt pœnitentiæ sacramentum: quod utique nullum est, si remissio peccatorum in eo non est. Aduersus quos disputat Ambros. lib. 1. De pœnitentia, cap. 2. & 6. & 7. Hos Vuiclephistę postea secuti sunt (vr autor est Thomas Vualdenfis lib. De sacramentis, cap. 135.) negauerūt enim etiam ipsi, sacerdotes verè absoluerē pœnitētes. Quæ tamen est aperta hæresis. Primum, ex cap. Ad abolendam, extra. De hæreticis: vbi Lucius tertius, Vniuersos (inquit) qui de sacramento corporis & sanguinis domini nostri, vel de baptisate, seu de peccatorū confessione, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis, aliter sentire, aut docere non metuunt, quàm sacrosancta Romana Ecclesia prædicat & obseruat, vinculo perpetui anathematis innodamus.

Deinde, ex Concilio Florēt. sub Eugenio. 4. in decreto super vnione Armenorū, vbi

pœnitentia numeratur inter reliqua nouæ legis sacramenta. Item ex Concilio Tridentino sess. 7. Can. 1. De sacramentis in genere.

Præterea, ex capit. Firmiter: vbi definitur, quòd I E S V S C H R I S T V S clauēs Ecclesiæ commisit Apostolis, eorumque successoribus, clauis autem à catholico intelligitur, potestas aperiendi regnum cœlorum, ac proinde absoluendi à peccatis: per quæ regnū cœlorum peccatoribus clauditur. Nec huiusmodi intelligentiam aliunde quàm à Christo Domino accepimus: qui Matthæ. 16. cùm clauēs Petro pollicitus esset, explicans euestigiod, quidnam ipsi polliceretur. Quodcunque (inquit) solueris super terram, erit solutū & in cœlis.

Communis quoq; Ecclesiæ consensus id cōfirmat, quæ est columna & firmamentum veritatis: (vt dicitur. 1. ad Timoth. 3.) Credūt autē omnes fideles, cùm peccata sua sacerdotibus confitentur, & ab eis percipiunt absolutionis formam, remissionem quoq; peccatorum simul percipere. Meritò igitur Concilio Constantiensi præsidēs Martinus quintus in bulla condemnationis Ioannis Vuicleph definit, quòd sacerdos potest peccatorē cōfessum à peccatis absoluere: & quòd sacerdos, etiam malus, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, verè cōficit, verè absoluit &c.

Suppetunt etiam sacrarum literarum testimonia ad huius rei confirmationem: ut illud (quod Ambrosius adducit) Matthæ. 16. Tibi dabo claves regni cœlorū: & quodcūq; solueris super terrā, erit solutum & in cœlis. Item illud. 2. ad Corinth. 2. Si quid donastis, & ego: nam & quod ego donavi propter vos in persona Christi. Et cum sacerdotes in baptismo abluant à peccatis, eo quòd baptismini ministerium illis cōmissum est, pari ratione & in pœnitentia. Quid enim interest (Ambros. ait) utrum per pœnitentiam, an per laucrum hoc ius sibi datum vendicent sacerdotes? Nempe vnum in vtroque ministeriū est. Nam ut illis dictum est Matth. ultimo, Baptizate omnes gentes &c. Ita Ioānis. 20. Dominus ait: Sicut misit me pater, & ego mitto vos: accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Si ergo acceperunt sacerdotes potestatem remittendi peccata, & eam exercent absoluendo confitentes peccata sua, sine dubio signa illa sensibilia sunt sacramentum.

Secundū fundamentum. Hæresis est negare sacramentum pœnitentiæ esse iudiciū quoddam ex Christi institutione, hoc est, sacerdotes remittentes peccata, esse veros iudices à Christo dño constitutos. Decipiuntur enim

F. MELCHI. CANO.

nonnulli existimantes confessores esse iudices arbitros, habentes, videlicet, potestatem ex electione iudicandorum. Quod profectò errant in media luce. Nam potestas remittendi peccati sacerdoti à peccatoribus conferri nò potuit, sed à solo Christo, cuius sunt iudices delegati.

Præterea. Claves non conferunt sacerdotibus ipsi peccatores: sed ipse Dominus Iesus Christus contulit eas apostolis, eorumq; successoribus: vt in ca. Firmiter, De summa trinitate definitur. Potestas ergo soluendi atque ligandi peccatores à Christo domino sacerdotibus collata est.

Præterea. Manifestissimè hæc res ostenditur, ex illis verbis iã citatis. Sicut misit me pater, & ego mitto vos, quorū remiseritis peccata, remittuntur eis &c. Sunt ergo iudices à Christo constituti, à quo acceperunt potestatem peccatores iudicandi. Quod si princeps, qui haberet à Cæsare potestatem delegandi, diceret cuiquam. Sicut misit me pater, & ego mitto te. quorum remiseris delicta &c. Non dubitaremus eiusmodi hominem esse à principe filio Cæsaris iudicem delegatum. Cū igitur filius Dei, homo Christus Iesus, cui omne iudicium datum est, omnisq; potestas in cælo & in terra, dixerit Apostolis, Sicut misit me pater &c. ambigi nulla ratione potest, eos esse

esse iudices peccatorum à Christo Domino constitutos.

Præterea. Ecclesiæ consuetudo apertissimè indicat, pœnitentiæ sacramentum exerceri iudicialiter: est enim ibi reus & accusator. est sententia: est pœna iniuncta. Sed hæc potestas, quam exercent sacerdotes in sacramento est à Christo (vt probatum est) ergo ab eodem instituti sunt iudices.

Ad hæc, in Concilio Florentino definitur, quòd minister huius sacramenti est sacerdos habens auctoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Ergo, si iurisdictionis potestas in ministro huius sacramenti requiritur: iam palam fit, sacramentum hoc esse iudiciale ex institutione Christi. Nã sicut pastores ouium Christi non sunt pastores ab ouibus, sed à Christo, Ioan. 21. Pasce oues meas: ad Ephes. 4. Ipse dedit quosdã quidem Apostolos, alios pastores &c. Ita non sunt iudices ouium ob ouibus, sed à Christo, nam quibus commisit, vt oues pascerent, commisit simul, vt de ouibus iudicarent.

Tertium fundamentum. Non possunt iudices constituti à Christo iudicare de peccatis, nisi ea cognoscant. Hoc lumine naturali manifestum est, nisi enim innotescãt delicta iudicanti, ignorare necesse est, vtrum soluere debeat, an ligare: remittere, an retinere. Qua

F. MELCHI. CANO.

re, siue absoluat, siue retineat: vtraque sententia erit imprudens.

Item, quia, vel iudex delegatus aliquam poenam iniungit pro delicto, vel nullam, si nullam, iniquus est minister iustitiæ, si aliquam, imprudentissimus est, quamlibet iniungendo sine cognitione delicti. Nam & æquali poena inæqualia crimina vindicabit & æqualia inæquali. Cùm igitur Christus non instituerit iudicium absurdum, & imprudentia plenum: certè, instituendo iudices, pariter instituit, vt delictorũ haberent cognitionem: ne turpiter in iudiciis aberrarent.

Quartum fundamentum. Omnium peccatorũ tam publicorum quàm occultorum, tam exteriorum, quàm interiorũ, sacerdotes constituti sunt iudices. Patet ex vniuersali sermone. Quorum remisistis peccata remittuntur eis &c. Ioannis. 20. Et Matth. 16. Tibi dabo claves regni cœlorũ, & Quodcunq; solueris &c. Alioqui tota Ecclesia seduceretur, quæ putat se accipere etiã remissionẽ delictorum occultorũ, quæ sacerdotibus cõfitetur. Seduceretur (inquã) si non accepissent potestatem remittendi cũ publicis etiam occulta peccata.

Præterea. Si Christus de solis exterioribus loqueretur: ergo per absolutionem sacerdos remitteret solùm exteriora peccata, & nõ interiora, quare dimidiatam veniam præstaret,
(ait

(ait enim) Quorum remiseritis remissa sunt,
& Quorum retinueritis retenta sunt.

Quintū fundamentū, Pœnitentiæ sacra-
mentū tres partes habere, contritionem cor-
dis, confessionem oris, satisfactionem ope-
ris. Quæ videlicet quasi materia sunt huius
sacramenti. Nam verba absolutionis sacerdo-
talis, forma sunt, qua hoc sacramentum per-
ficitur. Nec me clām est, Scotum in. 4. d. 14. q.
4. & d. 16. q. 1. id negare, quod nos tanquā
fundamentū iacimus, credit enim solam ab-
solutionem sacerdotis, esse integrū pœniten-
tiæ sacramentū, quia sola (inquit) ea significat
gratiā: solaq; proinde gratiā præstat, Durand.
etiam in eadem erroris nauī versatur. Quæ 4. d. 16. q.
tuor de causis dixit, contritionem & satisfac- 1.
tionem non esse huius sacramēti partes. Pri-
mā posuit, quòd forma, id est, absolutio, non
applicatur nisi confessioni: ergo sola cōfessio
est materia, cui, scilicet, soli forma tota ad-
iungitur, nam & rei artificialis materia ea est
integra, cui forma integra artis admouetur.
Alteram, quòd contritio non est signum sen-
sibile, res autem sensibiles sacramentorū ma-
teriæ sunt. Tertiā, quòd attritione sola verū,
atq; integrū conficitur sacramentum, quòd si
cōtritio esset huius sacramenti pars, non pos-
set alia loco illius subrogari. Quartā causam
esse, camque vel maximā: quòd satisfactio sit
posterior

posterior tempore, quàm absolutio sacramē-
 talis: ergo non est de integritate sacramenti,
 nec enim est totum successiuum, sed perma-
 nens: quod suas omnes partes simul habere
 necesse est: cuique iam existenti, si posterius
 tempore quicquàm contingat, non est pars:
 sed accidens rei, & confirmatur, quia tāta po-
 test esse contritio, vt tota pœna remittatur,
 erit ergo tunc satisfactio superflua, quare nō
 est pars, nunquam enim pars suo toti super-
 uacanea est. At verò omnia hæc commenti-
 tia sunt, nec possunt fundamentum quod iei-
 cimus infirmare, habetur enim ex Concilio
 Florentino, cuius autoritatem. Theologi sa-
 nè tenere debemus: in Concilio siquidē Flo-
 rentino definitur: omne sacramentum mate-
 ria formaq; constare: & postea. Quartum (in-
 quit) sacramentum est pœnitentia, cuius qua-
 si materia sunt actus pœnitētis: qui in tres di-
 stinguntur partes, cordis contritionem, oris
 confessionem, operis satisfactionem, forma
 autem, sunt verba absolutionis: hætenus Cō-
 cilium Flor. Et Concilium Trident. sessio-
 ne. 6. cap. 14. docendum est (inquit) Christia-
 ni hominis pœnitentiam, (quam secundam
 tabulam post naufragium sancti patres apte
 nuncupauerunt,) non solùm continere cessa-
 tionem à peccatis, & eorum detestationem,
 verum etiam eorundem sacramentalem con-
 fessio-

fessionem: itemq; satisfactionem. Hæc Synodus Tridentina. Ratio quoque in promptu est. Quia cum pœnitentiæ sacramentū, quoddam iudicium sit: eius integritas ex his omnibus constat, sine quibus integrum iudicium non est. Sicut & processus iudicialis multis actionibus continetur, videlicet, accusatione, testimoniis, confessione ipsius rei, sententia iudicis &c. Omnia hæc enim ad integrum iudicium requisita sunt.

Contritio itaque pars huius sacramēti est, quatenus est ratio exterioris confessionis: ut videlicet confessio non ficta sit, sed verus pœnitentiæ actus. Et indicere mulctam, atq; eā executioni tradere, ad integritatem iudicij pertinet. Siquidem non est perfectum iudicium, quo absolvitur reus à culpa: nisi pœna, per sententiam indicta, executioni tradatur. Quapropter, satisfactionem à sacerdote iniunctam, sacramenti iudicialis partem esse, negare nullo modo debemus.

Ad argumentum verò Scoti, non est difficile inficiari solam absolutionem gratiam cōferre. Nam, sicut in iudicio. fori exterioris, si quis per legitima testimonia & suam confessionem absolvatur, omnia hæc sunt verè causa illius absolutionis, licet iudicis sententiam ut præcipuam causam spectemus: ita quoque in foro conscientia interiori princeps quidē causa

F. MELCH. CANO.

causa absolutionis, sacerdotis sententia est, sed ratio tamen & causa concurrens, ut rite poenitens absolua- tur, testimonium illud etiam fuit, quod aduersum se poenitens dixit, (siue accusationem vocare malis) qua se accusauit. Vnde patet error glossæ De poenitentia. d. i. ca. i. dicētis, nec cordis contritione, nec oris cōfessione peccata dimitti, sed tātūm gratia Dei. Nā in omnibus aliis sacramentis, non solum forma, sed etiam materia est causa instrumentalis, qua Deus utitur ad remittendum peccatum, aqua enim baptismi, nedum forma verborum, corpus tangit, & cor abluit, ut August. asseruit. Quod idem in cæteris sacramentis inducere possumus. Cū ergo tā cō- tritio, quā confessio partes sint huius sacra- menti: consequens fit, ut gratiæ causa etiam existant.

Ad primum verò argumentum Durandi respondetur. Non omnes partes integrales eiusdem rationis esse, etenim, (ut modo dicebamus) in iudicio prophano, aliter est pars confessio rei, aliter testimonium testium, & aliter mulcta à iudice inflicta pro culpa com- missa. Et licet per sententiam quis absolua- tur à morte, & absolutio delicto applicetur, quod morte non erat dignum: si tamen iu- dicatur à iudice pecuniaria mulcta, illius exe- cutio spectat ad iudicii integritatem: licet abso-

absolutio non adiungatur, & ideo Diuus Thom. 3. par. quæstione. 90. articulo secundo, docuit, has tres partes, materiã appellari sacramenti: quia partes, ex quibus integratur totum, habent se, vt materia. Et Concil. Florentinum. non dixit, huius sacramenti materiam esse actus pœnitentis: sed, quasi materiam.

At secundum respondet D. Thomas, (est enim primum argumentum illius secundi articuli) quòd contritio virtualiter pertinet ad exteriorem pœnitentiã, in quãtum implicat propositum confitendi & satisfaciendi. Contritio siquidẽ (vt rectè Caietanus admonuit) non quomocunq; est pars huius sacramenti: sed quatenus refertur ad clauis Ecclesiæ, habet enim pars, in eo quòd pars, ordinẽ ad totum, & ad reliquas partes. Sic ergo contritio accepta, includit voluntatẽ compensandi delictum ad arbitrium sacerdotis: qua consideratione initium est & ratio exterioris pœnitentiæ. Cõstat autem, interiores actus hoc modo ad exterius iudicium pertinere, aliter enim iudicatur offendens ex odio, aliter offendens ex ira. Compensatio item pœnitentiæ, nisi sponte fiat à reo, non est reconciliatiua. Quare velle compensare delictũ, quòd in cõtritione clauditur, est prima huius iudicii pars, quòd est nõ solũ vindicatiuũ, sed cõ-

ciliati-

F. MELCHI. CANO.

conciatiuum. Non igitur oportet, quamlibet partem huius sacramenti esse sensibilem, sed satis est, si sit ratio, quare alia partes sensibiles ad hoc sacramentum & iudicium pertineant. Idque; eò magis, quòd hoc forum interius est, quòd nihil vetat, actus etiam interiores referri.

Ad tertium, primò dicitur, quòd nomine contritionis in presentia complectimur attritionem, significamus enim dolorem de peccato cum proposito cauendi in futurum. Nec id nos somniamus, sed ipsum Concilium Florentinum ita nomen contritionis explicuit. Deinde responderetur, quòd contritio ponitur pars sacramenti, quia est certa & indubitata materia. Quòd autem attritio sufficiat, quanuis verum sit, non est tamen adeò certum & indubitatum, & ideo Conciliū Florentinū communisq; sententia, tenens certum, reliquens incertum, ponit contritionem, partē esse huius sacramenti.

Ad quartum. Nego consequentiam, capilli enim & unguis partes hominis sunt; nec tamen simul cum homine nascuntur. Accusatio quoque, testimonium, sententia iudicis, solutio pœnæ cum non sint simul: sunt tamen de integritate iudicij. Breuiter. In omnibus, cuius partes quendam successionis ordinem habent, non oportet partes integrantes simul esse

DE POENI. RELECTIO. V. 81

esse. Ad cōtritionē vero facilè dicitur: quòd cum sacramenta per homines administrentur, quibus illa grandis contritio constare nequit, an idonea sit ad integram pœna remissionem, semper opus est satisfactionē iniungi: sine qua sacramentum quidem esse potest sed sine qua tamen mancum, & imperfectū est. Quemadmodum & quodcunque aliud iudicium, in quo probatus reus sine multa absoluetur. Nam & homo sine digito poterit esse: sed erit tamen incommodè sine digito. Nec nos asserimus, quamlibet satisfactionem esse partem huius sacramēti. Satisfactio quippe, quæ ex arbitrio pœnitentis proficitur, nec est pars iudicij sacramentalis, nec habet ordinem ad Ecclesiæ claves. Vnde Concilium Flōrentinū, Tertia (inquit) pars est satisfactio pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis. Quintum igitur fundamentū (vt cætera omnia quæ posuimus) cum firmū sit, nihil aliud superest, nisi vt quæstioni propositæ respondeamus.

Prima igitur conclusio sit. Non est necessarium ad salutem, sacramentum pœnitentię in re susceptum: hoc est, potest aliquis saluari, etiam si re ipsa non suscipiat hoc sacramentum, vbi non est facultas suscipiendi. Ac loquor etiā de eo qui peccauit mortaliter post batisimum. Id definit imprimis Leo Papa in
 L epistola

38
F. MELCHI. CANO,
epistola ad Theodorum Episcopum, numero. 69. Si autem aliquis (ait) quocunque interceptus obstaculo, à munere indulgentiæ præsentis exciderit, & priusquam ad constituta remedia peruenierit, temporalem vitam humana conditione finierit: non necesse est nobis eorum, qui sic obierint, merita discutere, cum dominus Deus, quod sacerdotale ministerium implere non potuit, suæ iustitiæ reseruauerit, loquitur autem de pœnitentiæ sacramento.

Item. Baptismus non est necessarius in re susceptus: sed latis est in voto, si haberi aliter nequit, ergo nec pœnitentia. Antecedens probatur ex August. lib. 4. de Bapti. contra Donatistas ca. 22. ex Ambrosio de obitu Valentiniani ad Theodosiũ, ex Bernardo epistola septuagesima septima ad Hugonẽ, vbi id eruditissimè cõmonstrat ex Innocẽtio de Baptismo, ca. debitum & De presbitero non baptizato. cap. 2. Sed & de pœnitentia. d. 1. ca. Pœnitet. & de. 6. cap. Qui vult, refertur testimonium Augustini, ex lib. De vera & falsa pœnitentia, cap. 10. & 12. & 26. q. 6. capit. Si aliquis: refertur in idem testimonium Concilij Epanensis. Nonnulla verò capita eiusdẽ causæ & quæstionis, quæ in cõtrarium obiici solent, faciliora sunt, quam quibus à nobis sit respondendum. Illud verò, quod dominus ait,

ait,

DE POENI. RELECTIO. V. 82

ait, Quorum retinueritis, retenta sunt, Ioã. 20. eandem intelligentiam habet, quam & illud. Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. scilicet, quum adest facultas, nam, cum deest, sufficit vetum suscipiendi huiusmodi sacramenta, quęcunque dicuntur adultis ad salutem necessaria.

Secunda conclusio. Sacramentum pœnitentię est medium ad salutē necessarium peccatoribus baptizatis in hunc sensum, vt sit necessariū in re, si facultas adest: sit necessariū in voto. Hanc conclusionē probat Diuus Thomas. 3. p. q. 65. art. 4. & q. 84. articulo. 5. Quia peccator non saluatur nisi applicetur ei passio Christi, vel in re, vel in voto. Nō est enim aliud nomen sub cœlo, in quo nos oporteat saluos fieri Actorum. 4. Passio autem Christi applicatur in sacramentis. In baptismo quidem, his qui ante baptismum peccauerūt: in pœnitentiā verò, his, qui peccauerūt post baptismum.

Deinde probat. Quia ægroti, nisi per aliud quod remedium salutis, sanari non possunt. Matth. 9. Non est opus valentibus medico, sed malè habentibus. At pœnitentię sacramentum est medicina salutis: vt ante nobis demonstratum est.

Tertiò probat Diui Hieronymi testimonio in commentariis super. 3. caput Esaia, &

in epistola ad Demetriad. De virginitate seruanda dicentis, secundam tabulam post naufragium esse pœnitentiam, nam primam tabulam baptismum vocat: patet facillè legenti. Idem asserit Ambros. ad virginem laps. ca. 8. & Tertulianus in lib. De pœnitentia. Confirmatq; Tridentinum Concilium, sessione. 6. cap. 14. inquit, pœnitentiam, secundam tabulam post naufragiũ, sanctos patres aptè nuncupauisse. Ne quis autem hanc esse Diui Thomæ mentem possit ambigere, legat libri quarti aduersum gentes capi. 72.

Eandem quoque conclusionẽ tenuit Thomas Vualden. lib. de sacramentalibus titulo. 8. cap. 68. citatq; Originem in eandem: qui homilia. 10. supernumeros, Laicus, si peccet (inquit) ipse suum non potest auferre peccatum: sed indiget sacerdote, vt peccatorum remissionem possit accipere: & cap. 69. docet Vualden. Ioanem Vuicleph oppositum huius conclusionis tenuisse: quem secuti Lutherani, negant, ad salutem esse hoc sacramentũ necessarium. Quam ob rem firmiora (si possumus) argumenta debemus asserre, vt hæresis contraria manifestiùs reuincatur.

Hæc itaque cõclusio primũ certa est per definitionẽ Leonis Papæ in epistola ad Theodorum episcopum. 69. & refertur De pœnitent. d. 1. cap. Multiplex (inquit) misericordia
Dei

Dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non solum per baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinâ spes vitæ reparetur æternæ. Et qui regenerationis donum violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent: sic diuinę bonitatis præsidiiis ordinatis, vt indulgētia Dei, nisi supplicatione sacerdotū nequeat obtineri, mediator enim Dei & hominum hanc præpositis Ecclesiæ tradit potestatem, vt & pœnitentibus actionem pœnitentiæ darent: & salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Et concludit tandem in hæc verba. Necessarium est, vt peccatorū reatus ante vltimum diem sacerdotali supplicatione soluantur.

Præterea, Matth. 16. Tibi (inquit dominus) dabo clauēs regni cœlorum: & quodcunque solueris &c. Ergo, cum per peccatum mortale à baptismo commissum, cœlum peccatori obseretur, necesse est, vt per clauēs Petri & successorum aperiatur, quod non aliter profectò fit, quàm per sacramentum absolutiōnis, nec enim soluta erunt in cœlo, quæ non soluerit Petrus in terra.

Præterea, Ioannis. 20. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt, ergo quæ nõ absoluūt

sacerdotes, retenta erunt. Qua propter, necesse est, si retineri non volumus, ut à sacerdotibus absoluantur.

9. Tertia conclusio. Nō satis est ad æternam salutem consequendam peccatoribus baptizatis, votum implicitum huius sacramēti sed explicitum, & formale requiritur. Quòd ad eundem modum pœnitentiæ sacramentum est necessariū peccatoribus baptizatis: ad quē baptismus non baptizatis, eo quòd per utriusque virtus passionis & sanguinis Christi in peccatorū remissionem applicatur, sine qua quidem applicatione ne vnum quidem mortale peccatum remitti potest. At sine voto explicito baptismi null⁹ saluatur Marci ultimo, Prædicate Euangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Vnde primum colligitur, baptismum in voto satis esse, cū re ipsa suscipi non potest. Idcirco em̄ non dixit. Qui non fuerit baptizatus condemnabitur: sed. Qui nō crediderit. Colligitur deinde, fidem huius sacramenti, hoc est, baptismi, esse ad salutem necessariam, id est, quòd per baptismū in nomine CHRISTI præstatur remissio peccatorum omnibus gentibus. Id enim est euangelium, quòd, qui non crediderit, condemnabitur, ut Lucæ ultimo declaratur. Nec hanc huius loci nos intelligentiam

comminiscimur: sed etiam nobis sancti pa-
 tres tradidere. V ualden. in lib. De sacramen-
 tis, cap. 130. Hugo de sancto Victore lib. 2. de
 sacramentis, parte. 6. capit. 7. Bernardus epi-
 stola. 77. ad Hugonem. August. lib. 1. de Ba-
 ptism. contra Donatist. cap. 8. & lib. 4. capit.
 21. & 2. libro. contra Crescon. capit. 13. Si igitur
 citra baptismi votum explicitum nullus
 omnino saluari potest, cum non adest facul-
 tas baptismum re ipsa suscipiendi: nec sine
 voto quidem poenitentiae explicio saluabi-
 tur, qui peccatum mortale post baptismum
 perpetravit. Noluit enim Deus sine Christo,
 & ecclesia sua cuiquam patere salutem, ac re-
 missionem peccatorum, Cum igitur pecca-
 tores possunt Christo & ecclesiae suae vniri,
 & reconciliari, exteriori etiam, susceptis sacra-
 mentis, id Deus requisivit. At, cum non ad-
 est facultas exterioris vnionis & conciliatio-
 nis, voluntas pro facto cedit: suppleturque
 per interiori exterior vnio. Confirmat
 etiam hanc conclusionem id quod vsu ve-
 nire videmus: vt quantuncunque mors su-
 bito occurrat, poenitentiae remedia fideles ef-
 flagitent, nec sanè sentiunt de salute eius, qui
 moriens, nec re, nec voto hoc sacramentum
 accepit.

Ex his colligere licet, quae sunt ad salu-
 tem necessaria, ea esse in duplici differentia.

Nam quædã sunt necessaria, solùm quia præcepta: vt eruere innocentẽ à morte, vota redere, iuramenta seruare, quorum necessitas videtur esse præscripta, ibi, Si vis ad vitam ingredi, serua mādata. Alia verò sunt ad salutẽ necessaria, vt media: & inde in præcepto quia media necessaria: vt credere in Christũ, suscipere baptismũ, pœnitentiam agere. Inter hæc autem haud mediocre discrimen est. Nã, quæ sunt tantum, quia præcepta, ad salutem necessaria, non est opus in voto habeantur explicito ad salutem consequendam: sed satis est implicitè, & in genere propositum habituale tenere implendi diuina mandata. At, quæ sunt ad finem salutis media necessaria, si in re haberi nequeunt, oportet teneantur in voto: vt sacramentum baptismi, & pœnitentiæ, quod paulo ante docebamus.

Sed est tamen quæstio non parua, an exigatur votum explicitum huius sacramenti ad remissionem peccatorum, quæ post baptismum admissa sunt. Nam ad æternam salutẽ consequendam, iam diximus, huiusmodi votum explicitum esse necessarium. Et quidem de hac re inter viros doctos magna dissensio est. Sunt enim qui credant, votum explicitũ huius sacramenti, non esse opus ad remissionem peccatorum: vt si quis commisit adulterium post baptismum, per solam contritionẽ
(aiunt)

(aiunt) quæ est actus virtutis, consequi poterit veniam sine proposito explicito suscipiendi hoc sacramentum. Id tenet Adrianus. q. 1. De confessione ad secundum principale. Est autem argumentum huius, quod baptismus non est necessarius in re, vel in voto explicito ad iustificationem, vt. 3. parte. q. 69. art. 4. ad secundum Diuus Thomas asseruit. Cornelius siquidem & Eunuchus ante fidem explicitam euangelii iustificationem quidē consequi potuerunt, licet æternam salutem potuerint adipisci.

Item, quilibet se potest cōuertere ad Deū in momento: & tamen notitiam baptismi habere in quolibet momento non potest, quomodo enim audiet sine prædicante? aut quomodo credet, nisi audierit? Igitur, nec sacramenti pœnitentiæ votum explicitum ad peccatorum remissionem necessarium est. Nec ab hac sententia abhorret D. Thomas. 3. par. q. 86. articulo. 2.

Si quis tamen contrariam sententiam tenere voluerit, habebit pro se quantum coniectura colligere licet, Magistrum sententiarum. 4. d. 17. cap. 2. & D. Thomam. eadē dist. q. 3. art. 5. q. 1. & apertius, art. 1. q. 1. & d. 18. q. 1. arti. 3. q. 1. & lib. 4. contra gentes. capit. 72. & tertia parte. q. 84. art. 5.

Sunt quoq; argumenta non leuia ad hanc

F. MELCHI. CANO.

opinionē confirmandā. Primūm ex Concilio Complutensi sub Alphonsō Carrillo archiepiscopo Toletano: quod probatum est à Sixto quarto, in bulla, qua condemnauit Petrum Oxomensem, cuius prima cōclusio ibi damnata est, in hanc formā. Peccata mortalia quantū ad culpam & pœnā alterius sæculi, delentur per solā cordis contritionem sine ordine ad clauēs. At, si per pœnitentiā, quæ est actus virtutis, peccata remittuntur sine explicito voto huius sacramenti: re vera delentur peccata sine ordine ad clauēs. Rursum in concilio Tridentino, sessione. 6. capit. 14. definitur, quòd pœna æterna cum culpa, vel sacramento, vel sacramenti voto remittimur. Itē, Ioannis ultimo. Quorū retinueritis retenta sunt, ergo quando quis nec re, nec voto accipit hoc sacramentum, cū sacerdotes eiusmodi peccata retineāt, retenta sunt.

Præterea, nulli hæretico vel schismatico remittitur culpa, nisi formaliter & explicitè proponat ecclesiæ vniri, atque ab ea veniam peccati implorare, ergo sola cōtritio, quæ est actus virtutis, non satis est ad remissionē peccatorum sine ordine ad clauēs ecclesiæ. Antecedens asserit August. libro de vera & falsa pœnitentia cap. 12.

Sacramentum igitur pœnitentiæ esse ad salutem necessarium, hūc in modū sit definitū.

Sed

Sed enim, Cùm hoc sacramentũ quatuor habeat partes: neq; omnes sint æquè necessaria ad huius sacramenti constitutionem: merito poterit in quæstionem reuocari, an singulæ huius sacramenti partes sint ad salutem necessaria. Et quoniã de absolutione & contritione, post ea, quæ diximus: aut parua, aut nulla controuersia est: de confessione primũ quæritur: An sit ad salutem æternam necessaria. Nam Vuicleph impudentissime docuit, eam esse superflua & inutilem: vt Thomas Vualdensis refert lib. De sacramentis, cap. 135 & in Concilio Constantiensi sessione. 8. inter illius errores septimus ponitur in hãc formam, Si homo debitè fuerit cõtritus, omnis confessio exterior est ei superflua, & inutilis.

Masiliani etiam negauerunt necessitatem confessionis: vt autor est Damascenus libro De hæresibus. Deinde Iacobitæ referẽte Guidone Carmelita in lib. etiam hæresum. Hos sequuntur nostro tempore Lutherani: atque ad eò Erasmus in libro De ratione veræ Theologiæ circa finem: & in colloquio cui index, Pietas puerilis in summa, omnes qui tenuerunt confessionem nouitiam esse, & institutionis ecclesiæ. In quibus fuit. B. Rhennanus in asserenda confessione parum beatus & pius. Aduersum quos conclusionem statuimus.

Vide Rophel. art. 8. & 9.

In annotationibus super libellum

Confes-

Tertulia:
 ni de pœ-
 nitentia-

Confessionem exteriorem, quæ sacerdoti fit, esse ad salutem necessariam ex Christi institutione, confessionem (inquam) omnium mortalium, tam publicorum, quàm occultorū Probatum efficaciter. Quia peccata occulta non remittuntur, nisi remittentibus sacerdotibus: ut patet ex testimonio Ioannis citato. Quorum retinueritis, id est, non remiseritis, retenta sunt. Ex eo enim quod dixit. Quorū remiseritis, remissa erunt: satis ostēditur, verbum è regione additū, scilicet. Retinueritis, perinde esse, ac si dixisset Christus. Non remiseritis. Sed remittere sacerdotes non possunt, nisi cognoscant: (ut ostēsum est) cognoscere autem nequeunt, nisi peccatores confiteantur: ergo confessio etiam occultarū culparum ex diuina institutione est ad salutem necessaria. Qui enim instituit finem necessariū, media etiam instituit, quæ essent ad eūdem finem necessaria: nisi legislatorem velimus in necessariis defuisse. Nam eandem rationem eisdem quoque verbis resumere nō piget.

Præterea, in concilio Constantiensi Martinus quintus in bulla condemnationis articulorum contra Vuicleph, Ioānis hus, & Hieron. Pragensis: condēnans errores Vuicleph, ac reliquorum discipulorum ait, Vtrum credat, quod Christianus ultra contritionē cordis,

dis, habita copia sacerdotis idonei, soli sacerdoti de necessitate salutis confiteri teneatur, ubi licet non explicetur, an ex institutione diuina, an ex humana sit illa necessitas: sine dubio tamen est intelligenda ex diuino iure: id enim Vuicleph negabat.

Præterea, hoc manifestè determinatū est in concilio illo Complutensi, & in illa extrauaganti Sixti quarti contra Petrum Oxomensem. Nam, post illam primam damnatam conclusionem, quam ante retulimus: hoc est, peccata mortalia deleri per solam cordis contritionem sine ordine ad clauēs, damnatur secūda in hanc formam: Confessio de peccatis in specie fuit ex aliquo statuto vniuersalis ecclesiæ, nō de iure diuino. Deinde damnatur tertia in hæc verba: Præuæ cogitationes cōfiteri non debent, sed sola displicentia delentur sine ordine ad clauēs.

Præterea, in Concilio Florentino definitū est, idq; nos adeo firmiter constituimus, materiam huius sacramenti præcipuam esse confessionem. Si igitur sacramentum pœnitentiæ est ad salutem necessarium: certè non forma solū & absolutio sacerdotis, sed & materia, hoc est confessio peccatorum ad salutem necessaria est, nec enim sacramentum sola forma subsistit. Cuius etiam rei definitio habetur in Concilio Tridentino. sessio. 6.

capit. 14. vbi cū Concilium docuisset, hoc sacramentum esse secundam tabulam post naufragium, per quam fieret lapsi hominis post baptismum reparatio, subdit: Docendum est, Christiani hominis pœnitentiã multò aliam esse à baptismali: eaque contineri, non modò cessationem à peccatis, & eorum detestationem, verumetiam eorundem sacramentalem confessionem: saltem in voto, & suo tempore faciendam: & sacerdotalem absolutionem.

Quibus ita constituis, manifestissimè colligitur, hanc secretam confessionem de peccatis secretis (quam quidem alij auricularem vocant, alij clanculariam) institutionis diuinæ esse, non humanæ, hoc est, Christum instituisse, peccata secreta secretò esse confitenda. Nam publicorum, publicè fieri confessio potest. Nec id Caietanus inficiatur, nam licet in cōmentariis super ca. Ioannis. 20. aduersari videatur: at ipse tamen mentem suam explicuit, respondens ad censuras Parisienses secundum articulorū articulo. 5.

Probatum hoc corollarium imprimis, quia confessio de peccatis occultis est necessaria, vt ex fundamentis iactis constare facillè potest. Constituit enim sacerdotes dominus iudices, non solum publicorum: verumetiam occultorū. Sed rationis naturalis est, vt occul-
ta pec-

ta peccata occulta correctione purgantur: ergo cū Christus instituerit hoc iudiciū fieri secundū rectā rationē: instituit ex consequenti, occulta peccata occultè esse iudicanda.

Præterea, si modus confitendi ad aurē de peccatis occultis ex ecclesiæ institutione esset, in arbitrio ecclesiæ etiam esset, oppositū constituere: quemadmodum potest de immersione, vel aspersione, vel infusione in baptismo, legem pro suo arbitratu, & ferre, & tollere. At non est in facultate ecclesiæ præscribere, vt cordis occulta peccata peccatores publice confiteantur.

Præterea, Leo Papa epistola ad vniuersos episcopos Campaniæ: numero. 57. & refertur De pœnitentia dist. 1. cap. Quamuis plenitudo: illam (inquit) contra Apostolicā regulam præsumptionem, quā nuper agnouit à quibusdam illicita vsurpatione cōmitti, modis omnibus constituto submoueri: de pœnitentia videlicet, quæ à fidelibus postulatur, vt scripta professio publicè recitetur: cū reatus cōsciētiarū sufficiat solis sacerdotibus indicare cōfessione secreta: & infra, Remouea tur ergo improbabilis cōsuetudo, ne multi à pœnitentiæ remediis arceantur hæcenus Leo. Id ergo quod aduersatur remedio à Ch̄o instituto ad remissionē peccatorū, nimirū cōtra diuinam institutionem est: cū contra
aposto:

apostolicam regulam id fieri summus pontifex asserat, Ex apostolorum certè traditione secreta peccata in aurè sunt cõfítenda: quod vel ex eo liquet, quòd in ecclesia non habetur memoria, vnde inceperit secreta confessio. Nam & Origenes eius meminit homilia prima, & secunda in Psalm. 37. & homilia. 10. super numeros: Basilius item in libello De institutione monachorum, capitulo. 21. & 98. Dionysius etiam in epistola ad Demophilũ. 8. & Sozomenus lib. 9. historię tripartitę ca. 35. Quoniam ij (inquit) qui confiteri refugiunt maius peccatorum onus acquirunt: propterea visum est antiquis pontificibus, vt velut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi, delicta pandantur: & ad hanc causam presbiterum bonę conuersationis, seruantemq; secretum, ac sapientem virum statuerunt, ad quem accedentes ij qui deliquerunt, delicta propria fateantur. Nota seruantem secretum nam si non essent occultè cõfítenda peccata, non oporteret seruare secretum.

Postremò. Sigillum confessionis nõ est ex humana institutione, sed ex diuina, ergo ex diuina est, quòd aliqua peccata, scilicet, occulta, iudicentur occultè, & confirmatur. Quia magister Oxomensis in Concilio illo Complutensi dånatus est: quòd assereret, confessione non debere esse secretam, & à Sixto quar-
to in

to in illa extrauaganti cuius initium. Ad perpetuam rei memoriam, definitur contra eundem, necessario exigi, vt confessio secreta sit.

Quam obrem ex reuelatione & institutione Dei est, quod confessio sit secreta, alioquin non esset hæresis, ab euangelica veritate penitus aliena, assertio contraria. Cùm tamen aliena esse ibidem decernatur.

Sed oritur circa ea quæ diximus dubium. Si enim peccata oportet confiteri, vt innotescant sacerdoti: ergo peccata publica, quæ aliàs sunt illi manifesta, non erit necessarium confiteri: quippe ob hanc causam, si circumstantia manifesta est, non est opus eam explicare cōfessori: vt si quis sacerdos, vel maritatus: idque cōfessori liqueat, non est necesse: vt, cùm confitetur fornicationem, exponat se esse, vel sacerdotem, vel maritatum.

At, erroneum est credere, sine confessione publicorum etiam peccatorum cuiquam patere salutem. Primum, quia delictum iudicandum in aliquo foro, debet esse notum in illo foro: sed, etiam si peccata sint publica, nō sunt cōfessori nota in foro sacramenti: ergo opus est vt peccator illa sacerdoti cōfiteatur. Et hoc est quod Diuus Thomas dist. 17. q. 3. arti. 2. p. 1. ad primum, docet, in quæsi. Quāuis sacerdos aliquando sciat peccatum, vt homo: non tamen scit vt Christi vicarius: sicut

etiam iudex aliquando scit peccatum, vt homo: quod nescit, vt iudex.

Præterea, cōfessio est materia præcipua huius sacramenti: ergo etiam ad absolutionem publicorum peccatorum est necessaria, nam sacramentum sine præcipua materia esse non potest. Deniq; si peccator publicum peccatū non confitetur, nō potest innotescere iudici, an pœniteat necne: an proponat emendationem, an non. Quare non valet discernere, an soluere debeat, an ligare. Necessarium est igitur, vt non modò secreta etiam peccata verū etiā publica peccator se sacerdoti subiiciens confiteatur.

Iam verò posterior illa quæstio relinquitur. An satisfactio, ad sacerdotis arbitrium, sit ad salutē necessaria. Sunt enim autores, qui negant, in quibus Diuus Thomas. 4. dis. 17. q. 3. art. 1. q. 1. ad primum argumentū videtur esse: Dicendū (inquit) quòd post remissam culpam, adhuc est peccator debitor pœnæ temporalis: sed gratiæ tamen infusio suffici ad culpæ remissionem, ad gratiæ verò infusionem consequendā ordinata sunt gratiæ sacramenta: ante quorum susceptionem, vel actu, vel propositio peccator gratiā non consequitur. Sed tamen, ex hoc quòd operatur confessio ad pœnæ remissionē, nō habet, q̄ sit de necessitate salutis: quia pœna ista est temporalis, ad
quam

quã post culpæ remissionem remanet homo ligatus. Vnde sine hoc, quòd in præsentì vita ex piaretur, esset via salutis, habet igitur confessio, quòd sit de necessitate salutis, ex hoc quòd ad remissionem culpæ ordinatur, hætenus D. Tho. At, vel fallor ego, vel contrariũ probabilius est. Nam, sicut ante docuimus, exterior pœnitentia est ad salutẽ necessaria, ergo quemadmodum contritio in lege naturæ & scripturæ habebat annexum propositum cõfiteandi & satisfaciendi Deo, iuxta illud, Dixi. Confitebor iniustitiam meam domino &c. ita & in lege noua habet annexum propositũ confitendi sacerdoti, & satisfaciendi ad arbitrium eius, hoc est enim subiicere se clauibus, & iuditio ecclesiastico, quod est ad salutem sine dubio necessarium.

Præterea. Concilium Tridentinum sessione. 6. cap. 14. posteaquàm definiuit, sacramentum penitentiæ ad lapsi reparationẽ, velut secundã post naufragiũ tabulam, necessarium esse: decernit protinus, hoc sacramentõ contineri, non modo cessationem peccatorum, & eorundem sacramentalem confessionem, & sacerdotalem absolutionem: verumetiam satisfactiõnem: per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia, non quidem pro pœna æterna, sed pro pœna temporali, & de hac (inquit) pœnitentia

scriptum est. Memor esto, vnde excideris, & age pœnitentiã, & prima opera fac, & iterũ. Quæ secundum tristitia est, pœnitentiã in salutem stabilem operatur, & rursus, pœnitentiã agite, & facite fructus dignos pœnitentiã. Quæ omnia loca de pœnitentiã exteriori esse intelligenda, per quam scilicet exterior satisfactio pro peccatis fit, superius certis argumentis commostrauimus.

Præterea. Leo Papa, epi. 69. ad Theo. epi. Mediator (inquit) Dei & hominum hæc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem: vt & pœnitentibus actionẽ pœnitentiã darent & salubri satisfactione purgatos ad communionẽ sacramentorum perianuam reconciliationis admitterent. Igitur: nisi proponant pœnitentes, se ecclesiæ potestati subiicere, vt iuxta ei⁹ arbitriũ peccata cõpensent, seruari non possunt. Iam enim docuerat summus Pontifex, hanc sacerdotalem autoritatem, & iudiciũ, esse ad salutẽ necessaria.

Denique, cùm de satisfactione ad arbitriũ sacerdotis præceptum sit, (vt nos proximè definimus) certè satisfactio est ad salutẽ necessaria, nã si nõ esset, nõ esset in præcepto. Ac reuera frustra fuissent sacerdotes iudices cõstituti, si eorum sententiã parẽre non esset necessarium. Inanis enim est autoritas iudicandi, quæ impunè reiici potest: idq; eò magis, quòd
iudiciũ

DE POENI. RELECTIO. V. 91

judicium hoc non est ad dirimēdas lites, sed ad vindicanda scelera. Et quod iudicibus necessarium est, scilicet, pœnam indicere reis, ne sint iudices iniqui: id nos exequi necessario debemus, ne falsi pœnitentes & inobediētes tum videamur, tum etiam simus. Nec argumentum quod in contrarium insinuamus operę pretium est nunc eludere: partim, quia facile est: partim, quod postea eluere debemus. Quapropter eadem argumenta confutanda sunt, quæ à principio huius controuersię fecimus.

Ac primum quidem argumentum à ple-risq; sanctorum facile diluitur, nam vtrunq; apostoli Pauli locum interpretantur, non de pœnitētia, quæ post baptismum fit: sed de pœnitentia, quæ fit in baptismo. Qui videlicet semel dumtaxat percipi potest: nam pœnitē-tiam baptismum appellari, habes apud Lucã capitulo vltimo, Oportebat (inquit) prædica-ri in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. Vbi, quæ Matthæus de baptismo dixit, Lucas nomine pœnitentię ac remissionis peccatorum tradi-dit. Hanc expositionem Chrysostomus, & Theophilaetus sequuntur in eadem loca. Itē Ambrosius lib. 2. De pœnitentia cap. 2. & Au-gust. lib. De vera & falsa pœnitētia cap. 3. Col-ligunt autem ex multis coniecturis, hęc esse

eorum testimoniorum intelligentiam. Quas ego coniecturas referrem, nisi ad metam huius disputationis festinaret oratio

Potest tamen vterq; locus intelligi etiã de pœnitentiæ sacramento: vt, videlicet, intelligamus, impossibile esse per pœnitentiæ sacramentum rursus renouari: id est, priorẽ nouitatẽ, quã per baptismum accepimus, iterũ accipere. Vnde Gregorius Nazianzenus oratione. 3. in sanctum lauacrum. Non superest (inquit) regeneratio secunda, nec reformatio seu in pristinum statum restitutio: etiã si perquam vehementer illam lachrymis, & multis quæramus suspiriis: ex quibus vix quidẽ cicatricum obductio euenit.

Nec te moueat, q̃ apostolus ait, esse impossibile: nã per excessum loquitur: atq; hyperbolicẽ ingentem rei difficultatem impossibile vocat: non, vt desperent audiẽtes: sed, vt terreantur. Idcirco enim subdit apostolus. Confidimus tamen de vobis dilectissimi meliora, & viciniore salutis: rametsi ita loquimur. Loquutus sum (inquit) apostolus) ita, vt vos à peccatis retraherẽ, & desperationis metu facerem cautiore. Cæterum cõfido de vobis, & reliqua, quæ sequuntur. Quæ quidem huius loci interpretatio. mea nõ est, sed Hieronymi, lib. aduersus Iouinianũ. 2. referturq; à Gratiano De pœnitentiã, d. 2. c. Si enim. Nec
modus

modus hic loquēdi à sacris literis alienus est. Nā Matth. 19. qđ ante dñs dixerat, difficile est se diuitē intrare in regnū cœlorū, euestigiò dixit, esse impossibile, quemadmodū exposuit Hieronymus sup caput Esaia. 60. Sed & Aristoteles. i. libro De cœlo capite. ii. inter reliquas significationes huius vocabuli, impossibilis, eam annumeravit, vt (quod non facile, neq; citò, nec bene fieri potest) impossibile dicatur. Et ad eandem formam per hyperbolem capit. 10. eiusdem e pistolæ Apostolus locutus est: vt ostenderet, qua animaduersione peccata nra digna sint, post acceptā notitiā veritatis, si ad iustitiæ rigore examinentur. Sed aliud tamē est quod iustitiā postulat: aliud quod clemētia, & misericordia suggerit.

Ad secundum argumentum certè possemus respondere, negando maiorem, sentiūt enim plures viri docti, licitum esse, ab hæretico recipere pœnitentiam in articulo mortis: vt Petrus Paludens. 4. dist. 25. q. 1. Syluester in verbo Confessor, primo. §. & Maioris. d. 17. & glossa extra. De sponsalibus, capite. Non est vobis. Quia licet recipere baptismum ab eiusmodi præcis, cū extrema necessitas cogit: vt Augustinus tradit, capit. Si quem forte. 24. distinctione. 1. Ergo & pœnitentiæ sacramentum licet ab exciso suscipere. Huic verò loco solent occurrere, negādo cōsequē

F. MELCHI. CANO.

tiã. Quia minister baptismi est institutus qui
libet de iure diuino: quam ob rem ecclesia id
tollere non potest. At pœnitentiæ minister,
non est quilibet sacerdos diuino iure: sed cui
ecclesia demãdauerit. Quocirca sicut potest
committere, cui voluerit: ita & potest auferre.
Sed hæc responsio non facit satis argumẽ.
Primum, quia probabilissimum est, quemli-
bet sacerdotẽ in mortis articulo habere auto-
ritatem absoluendi iure diuino. Idq; asseruit
Palu. dist. 20. q. 1. art. 2. Dur. distin. 19. q. 2. Ca-
preolus eadem distin. arti. 3. ad quartum. Id-
quoq; D. Thomas sentire videtur. dist. 19. q.
1. art. 3. q. 1. & dist. 20. art. 1. q. 2. Atque est præ-
terea, rationi consentaneum: quia Deus non
deficit in necessariis, nullus enim prouidus
gubernator in necessariis deficit ergo quẽ ad-
modum prouidit, vt in articulo mortis, qui-
cũq; posset licite baptizare, nõ obstante qua-
cunq; ecclesiastica censura & prohibitione,
ita etiam cauit, vt in eodem articulo quilibet
sacerdos licitè absolueret. Cũ vtrunq; sit sa-
cramentum necessitatis: vtrunq; iure diuino
præceptum. Est insuper alia ratio, qua id con-
firmari possit. Quòd, autore Augustino quar-
to libro De baptismo contra Donatist. ca. 24
quod vniuersa tenet ecclesia, semperq; reten-
tum est: nec à Pontificibus, aut Conciliis tem-
pore aliquo post apostolos diffinitum: tradi-
tione

tionem Christi & apostolorum rectissimè creditur constitutum. At, quòd, quilibet sacerdos in mortis articulo quèlibet possit absoluerè, semper in ecclesia obseruatum est: nec noua aliqua hominum constitutione sancitum, à Christo igitur, & apostolis est institutum. Præterea ecclesia non posset hoc rescindere & abrogare, ferendo, scilicet, contrariam legem: ergo est de iure diuino. Antecedens suadetur. Quia, seclusa quacunq; ecclesiæ lege, talis abrogatio esset cõtra rectam rationem: si (vt verum est) pœnitentia est sacramentum ad salutem necessarium. Sic igitur rationi maximè consentaneum est, quècunq; sacerdotem in articulo mortis pœnitentiæ ministrum diuino iure esse constitutum. Quo fieri, per ecclesiæ censuram talem autoritatem abrogari non posse.

Quòd si Christus dominus non cõsulisset in mortis articulo periclitantibus, ministrum absolutionis necessarium exhibendo: ecclesia tamen, cuius prudentiæ dicitur esse commissum, cum pia mater sit, non est credenda filiis suis in articulo mortis deesse voluisse: idq; eò magis, quò exemplo Christi sponsi sui facere, & potuit & debuit: quem cõstat in sacramento baptismi (quod necessarium esse ad salutem voluit) nulli in articulo mortis defuisse. Præterea. Necessitas non habet

legem, vt habes in capit. quod non est, de regulis iuris, non ergo existimanda est ecclesia, legem, qua præcisum amouet à sacramentorum ministerio, ad extremum necessitatis articulum extendere voluisse. Præterea, odia restringi, fauores conuenit ampliari: vt etiam iuris regula tradit. Quòd autem quilibet sacerdos in articulo mortis quemlibet possit absoluere, grã est & fauor populi Christiani. Quocirca, ampliare potius, quàm stringere debemus.

Quòd autem præcisi sacramentorum ministerio priuantur, in odiũ est: restringendũ itaq; esse videtur: nam pœnæ, legũ interpretatione, molliendæ sunt, non exasperandæ, De pœnitentia. d. i. cap. Pœnæ. Probabile igitur est, à præciso sacerdote fideles posse sacramentũ absolutionis in mortis articulo recipere: videlicet, si absque periculo fidei recipi potest. Ac profectò non ambigo, quin à catholico excõmunicato, etiã nominatim, in mortis articulo pœnitentię possimus suscipere sacramentũ: si alius desit. Quippe, nõ video causam, quare fideles in articulo mortis, p̄sente sacerdote catholico, priuẽtur sacramento ex diuina institutione ad salutem necessario. Quod utiq; esset minus tolerabile, quàm in mortis articulo casus reseruare: præsertim cum homines ferè, non contritionem, sed attritio-

tritionem habeant, quapropter durum esset, hominibus maiori ex parte imbecillis, in tali periculo velle deesse. Quòd si hæc exceptio ministri catholici, etiam per excommunicationem præcis, iure optimo defenditur: non est absurdum, & alios præcisos excipere, tantùm in mortis articulo. Quoniam extrema necessitas, siue corporalis, seu spiritalis sit, ab omni ecclesiæ lege videtur excepta.

Id verò, quod obiici in contrariũ solet ex. 24. q. 1. cap. Audiuius, per hæc facilè diluitur, cui simile est, quod Ambrosi⁹ ait, De poenitentia, d. 1. cap. Verbum. & cap. Potest fieri: ob idq; si mili ratione soluitur. Illud autẽ, quod opponitur ex ca. vltimo eiusdem causæ & quæstionis, aduersus hanc sententiam nihil penitus facit. Primum, quòd ibi sermo est de Eucharistiæ sacramento: quod non est sacramentum necessitatis. Deinde, quòd id fecit Hermogildus, ne Arriano episcopo faueret: quẽ rex ob eum finem distinauerat. In quo euentu ne sacramentum quidem baptis mi ab hæretico recipiendum esset. Nã, quod in extrauaganti, Vnam sanctam de maioritate & obediencia Bonifacius docet, extra ecclesiam non esse remissionem peccatorum: & ex dictis modò, explicari facilè potest, & quemadmodum intelligendum esset, in superioris ani relectione docuimus.

At,

At, si quis communem opinionem sequi velit, cuius etiam D. Tho. fuisse videtur. 4. d. 19. artic. 2. quaestione. 2. ad tertium: & distin. 17. quaestione. 3. articulo. 3. quæ. 1. ad secundū: & 3. p. quæ. 82. art. 7. ad secundum: respondere aliter potest, negādo minorem. Nec est simile de baptismo & pœnitentiā, quoniam baptismus multò magis est necessarius, quàm pœnitentiæ sacramentum: eò quòd non solū opus est, quatenus remediū peccati, sed quatenus professio est Chriānæ fidei, & in Christum incorporatio.

Vnde ad tertium argumentum, iuxta duas has differentes opiniones dupliciter item responderi potest. Nam, difficilè est de doctissimorum virorum iudicate sententiis: & in medio seniorū, iuvenes sedere arbitros. Itaq; ex his duabus vtra sit opinio deligenda, prudentiorum ego & doctiorum arbitrio derelinquo.

Ad quartum, vbi difficultas est, à quonam habeat iurisdictionem, qui Summum Pontificem absoluit, communis opinio respōdet, quòd Summus Pontifex eligendo confessorem, confert ei potestaté, quā tamē ipse exercere non potest, vt diaconus, electus episcopus, potest demandare absolutionem à peccatis: cum ipse tamē peccatores absolueri nō queat: quæ est solutio Cardinalis Turrecremata

DE POENI. RELECTIO. V. 95
mata, lib. I. summæ ecclesiasticæ, capit. 98. &
D. Bonauenturæ. 4. d. 19 & D. Thomæ, d. 16.
q. 1. art. 3. q. 3. At, Paludanus eadem dist. q. 2.
& Capreolus eadem distin. q. vnica, art. 3. me-
lius sentire videntur: iurisdictionem, qua sa-
cerdos electus à Pontifice eū absoluit, à Chri-
sto esse, & non ab ipso Pontifice, quia Deus
non deficit in necessariis. Quare Summo pō-
tifici de ministro sacramenti ad salutem ne-
cessarij prouidit. Item Summus Pōtifex post
peccatum mortale factus est subditus in fo-
ro interiore: nam obligatur confiteri sacerdo-
ti, sicut & quilibet alius, qui mortaliter pecca-
uit, iudicio huius fori sacramentalis obnoxius
fit, ergo sine commissione ipsius est in eccle-
sia iudex, cui scilicet, confiteri teneatur.

Præterea. Licet episcopus diaconus cōmit-
tere alteri absolutionem possit, sed nō tamē,
nisi eorum, quorum est pastor, committere
potest, hoc est, suorum subditorum. At. Sum-
mus Pontifex non est pastor sui ipsius, nec iu-
dex, quam ob rem sui ipsius absolutionē cō-
mittere alteri non potest. Nec me fugiunt,
quæ Cardinalis Caietanus vir aliòqui doctis-
simus, scripsit quæstione vnica de ministro
huius sacramenti: quæ mihi nō placent omnia
sed (humanorū ingeniorum ea, vel fors, vel
conditio est) aliis non placebūt nostra. Equi-
dem, quamdiu ratio melior nō succurrit, nō
auderem

auderē afferere, confessorem Summi Pontificis nullam habere iurisdictionis potestatem super ipsum, nec à Ch̄o, nec ab ecclesia, nec ab ipso Summo Pontifice, quod Caietanus videtur admittere. An admittendum sit viderint alii, nam ego, principium absolutiōis sacramentalis existimo, nō solam esse potestatem ordinis, verum etiā iurisdictionis. Quippe, cū minister huius sacramenti (iuxta Concilium Florentinum) sit sacerdos habens auctoritatem, vel ordinariam, vel ex commissiōne superioris: cum q̄; etiam sacramētum hoc iudiciale sit, ministrum eius, nisi iudicem intelligere non valeo: iudicem autem sine iurisdictione, ne cogitatione quidem informare possum, eo vel maximè, quod minister huius sacramenti soluit, & ligat: ac proinde, iurisdictionis potestatem habet. Igitur, sicut Sūmus Pontifex propter crimen hæresis subditus sit ecclsiæ in foro exteriori, idq̄; ex diuina institutiōe: sic per quodlibet mortale peccatum Ecclesiæ subiicitur in foro interiori, Christo instituyente & obligante Pontificem Sūmum, vt coram sacerdote cōparet: tametsi hanc illi dederit facultatem, vt eligat, quem maluerit. Quam traditionem sicut & cæteras Christi, licet scriptas non habeamus, ab apostolis accepimus.

1071 — (Itaq; sacerdos simplex, cū initiatur, nō ordinis

dinis modò potestatē, sed iurisdictionis etiā accipit, non simpliciter & quātum ad omnes sed primū, quantum ad venialia peccata. D. Tho. d. 18. art. 3. q. 1. ad tertium, & est cōmunis opinio. Deinde, quantū ad mortalia: quibus est iam peccator à proprio sacerdote solutus: quoniam illud iudicium est penitūs arbitrarium, cū nulli teneat me subdere: neq; apparet vnde propius sacerdos habeat solus potestatem in illa peccata, cū non sit materia subiecta proprio sacerdoti. Præterea, quātum ad omnia in articulo mortis: denique ad Summū Pontificem absoluendū. Atq; horū omniū radix eadem est, etenim, (vt Capreolus & Durandus. d. 19. 4. diligenter annotauerunt) in vniuersum apostolis dictū est. Accipite spiritum sanctum: quorū remiseritis peccata &c. Restrictio autem facta ex speciali commissione facta Petro: cui, quoniam clauēs tanquā primo clauigero collatæ sunt, id consequenter est demandatum, vt eius auctoritate, quicumque alius aperit, aperiat &c. nam illa commissio de aliis à Petro facta est. Ideoq; Petrus, & eius successores non subiacent illi restrictioni, quin possint absolui à quolibet sacerdote.

Ad quintum verò argumentū, nōnulli respondent, illud verbū domini, nō de corporali seu sacramentali mādicatione corporis dñi,

sed de spirituali esse intelligendum. Qui autem per fidem Christum habet in se manentem, is spiritualiter manducat corpus, & bibit sanguinem: quia Christi membrum efficitur: ac proinde particeps ipsius, & carnis, & sanguinis. Id autem necessarium est ad salutem, non solum adultis, verum etiam parvulis. Atque huius sententiæ videtur esse D. Thomas. 3. p. q. 65. artic. 4. ad secundum: & q. 80. arti. 9. ad tertium. Et Hieronymus in primū cap. epistolæ ad Ephes. De conf. d. 2. ca. Dupliciter. 10. In ò Origenes homil. 7. in Leui. & August. lib. 3. De doctrina Christ. cap. 16. manifestè docent, hunc locum figuratè esse accipiendum, vt per metaphoram, qui credit in Christum, eiq; incorporatur, Christum dicatur manducare. Eandemq; expositionē vbiq; locorum Augustinus probat: vt tractatu in Ioannem. 26. & 27. Et lib. 1. contra duas epist. Pelag. cap. 22. & lib. 1. ca. 4. De consecratione. d. 4. cap. In ecclesia: & capite sequenti: vbi & refert, Innocentium huius sententiæ fuisse, ac re vera fuit: vt patet in epistola eiusdem Innocentii ad Concilium Cartaginensè. Et ratio quoq; illis suffragatur quia, si de sacramentali manducatione dominus loqueretur, falsum esset illud. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in illo, constat enim multos car-

nem

nem Christi, atq; eius sanguinem in sacramēto accipere, & non eosdem in Christo manere. Item etiam, cū sermo vniuersalis sit: si de sacramentali manducatione intelligeretur, iam paruulis esset eucharistia necessaria, vt vitam haberent in semetipsis, quod est erroneum. Ac Laicis præterea sumptio huius sacramenti sub vtraque specie esset ad vitam necessaria: quæ est hæresis Lutherana.

At verò, licet dominus ibi de spiritali māducatione sermonem faciat: non tamen excluditur sacramentalis: vt patet ex D. Augus. in Ioannem, tractatu. 26. atque ex. Thoma. 3. p. q. 80. art. 11. Vnde & eiusdem partis. q. 65. art. 4. ad secundum, ait, Illud verbum domini intelligendum esse de spiritali māducatione, & non de sola sacramentali. Non dixit. Et non de sacramentali. Quòd autem de sumptione etiam sacramentali verba fiant, mihi facile persuadeo. Primùm, quia de futuro loquitur dominus dicens: Panis quem ego dabo, caro mea est, nondum enim instituerat eucharistiæ sacramentū. Deinde, quia discernit manducationem & potationē, inquit. Nisi manducaueritis carnē, & biberitis &c. vbi integrum sacramentum carnis & sanguinis, quod in cibum & potum daturus erat, aperte distinxit. Accedit ad hoc, quòd Ioannes Euangelista, si eo capite de eucharistiæ

N
sacramento

sacramento non fecisset mentionem, omnino nullã altissimi sacramenti rationẽ habuisset: cùm in reliquis sui Euãgelii partibus, ne verbũ quidem vllũ de eucharistia fecerit. Adde, quod pleriq; sancti de eucharistiã sacramẽto illum locũ interpretantur: vt Chryostomus in Ioannẽ homil. 45. & lib. 3. De dignitate sacerdotali cap. 4. & Augusti lib. 1. de Baptis. paruu. capi. 20. Ambros. lib. 4. De sacramentis. Bernardus in sermone De resurrectione, cuius initium. Vicit Leo. Cyrillus quoque, ac Theophylactus in cõmentariis super Ioannẽ: atque alii, quos refert Gratianus De consecratione. d. 2. Certẽ ecclesia, cùm aduersus hæreticos de eucharistiã sacramẽto disputat, ex eo capite, vel maximè testimonia sumit. In Concilio præterea Constantiensi sessione. 13. cùm hæreticorum argumento obiter responderetur, qui ex hoc testimonio sumebant, Laicis sub vtraq; specie hoc sacramẽtum esse conferendum: non confugerunt patres ad spiritualem manducationem, sed crediderunt, id quod dominus dicit, Nisi manducaueritis & c. etiã à Laicis sub specie panis seruari: cùm firmissimè (inquiũt) credendum sit, sub vtraq; specie integrum Christi corpus & sanguinem contineri. Et (ne longum faciam.) Concilium Ephesinum in epistola ad Nestorium, hunc ipsum locum, de quo disserimus,

rimus, de sumptione sacramenti corporis & sanguinis domini interpretatur. Atq; id nos latè persecuti sumus: vt vim argumenti conseruaremus: scilicet, quod difficilius est, quam vt per illam priorem intelligentiam eludi possit.

Igitur, (vt ex locis citatis apud D. Thomã colligere licet) testimoniũ illud, licet dissimiliter, vtramq; tamẽ expositione complectitur, & spiritualis & sacramentalis manducationis. Non enim qui corporaliter dentibus terit eucharistiæ sacramentum, habet vitam æternam: nisi & spiritualiter manducet, hoc est, credat in **CHRISTVM** viua fide: & Ecclesiastici corporis, cui **CHRISTVS** caput est, membrum fiat. Ergo spiritualis manducatio perfidem, medium est necessarium ad salutem & adultis, & paruulis. Suscipiturque hoc medium, cum baptismus suscipitur: vt Diuus Augustinus exponit, libro primo, De baptismo paruulorum, capite vigesimo, & locis quoque paulo ante citatis: ac, Diuus Thomas tertia parte, quæstione, septuagesima tertia, articulo tertio. Sacramentalis autem manducatio non hoc modo est de necessitate salutis, sicut baptismus: videlicet, quia Baptismus est necessarius, non solum necessitate præcepti, verum etiam, vt medium, sine quo salus non constat.

At sacramentalis eucharistiæ manducatio solum est necessaria, vt præceptum: ac proinde solis adultis: quibus duntaxat præceptum imponitur. Quòd autem hæc sit mens Diui Thomæ, colligere possumus ex tertia parte, quæstionæ. 65. articulo quarto, & quæstionæ. 80. art. 11. Quid autem in causâ sit, quam obrem similibus verbis non similis necessitas præscribatur, non facillè dicitur: nisi ad ecclesiæ sensum nostras intelligentias referamus: quæ sacramentalem eucharistiæ sumptionem nunquam intellexit esse medium ad salutem necessarium: pœnitentiam esse intellexit, vel vtrumq; sacramentum necessariû est in re vel in voto, sed aliter tamen vtrumlibet nam votum eucharistiæ in baptismo continetur: votum autem pœnitentiæ in nullo alio sacramento. Quo fit, vt votum eucharistiæ satis sit implicitum, votum pœnitentiæ requiratur explicitum. Atque id forsitan est ad. D. Thomæ sensum accommodatius.

Ad sextû argumentum respõdetur, quòd Nectarius antecessor Chrylostomi cõfessionem secretam de medio sustulerat, vt illo capite Sozomenus tradit. Quamobrem, Chrylostomus Nectario succedens, de confessione hac auriculari, populo verba facere noluit quia enim nondum scandalum sedatû erat, quod in ecclesia Cõstantinopolitana per occasionem

Nectarius
vir p̄bus

casionem secreta confessionis fuerat exor-
 tum: non est ausus, eam restituere: quam, sci-
 licet, vir probatae fidei apud Constantinopo-
 litanos abiecerat. Nec apud Græcos confes-
 sio quæ sacerdotibus in aurem fit, tam est re-
 cepta, quàm apud Latinos, unde Sozomen^{9. cap. 13.}
 loco illo citato, apud occidentales ecclesias ri-
 tum confessionis asserit maximè & traditum
 & retentum. Sed & de pœnitentia, d. r. capit.
 finali Theodorus dicit, Græcos existimare so-
 lum Deo esse confitenda peccata. Quemad-
 modum itaque baptismus nō statim à passio-
 ne Christi cœpit esse medium omnibus ne-
 cessarium ad salutem, sed post sufficientem
 euangelij & baptismi euulgationem: ita & cō-
 fessionis sacramentum ex eo tempore cœpit
 omnibus hominibus esse necessarium, etiam
 de peccatis secretis, quo sufficienter promul-
 gatum est. Quo fit, vt Græci ante plenam in-
 uulgationem sine peccatorum confessione
 occultorum saluari potuerint. Iurisconsultis
 verò, ac nonnullis etiam Theologis sanè par-
 cendum est, q̄ in quæstione perobscura, &
 quæ eo tempore nondum erat satis expli-
 cata ac definita, ignorantèr errauerint.

Sed quoniam plus nimio longa facta est
 disputatio, iam ad partem relectionis postre-
 mam pergamus. In qua illud quærebatur, An
 de pœnitentiæ sacramento diuinum præce-

F. MELCHI. CANO.

ptum sit: & quoniã primam huius sacramen-
ti partẽ, hoc est contritionẽ cordis, quemad-
modum in præcepto diuino esset, ostendi-
mus. Reliquæ sunt duæ, (de quibus nobis in-
stituenda est disputatio) confessio videlicet
oris, & satisfactio operis: nam alterius præce-
ptum hæretici negant, alterius etiã catholici.

Ad illud igitur explicandum prius aggred-
diamur, An confessio, quæ sacerdotibus in-
aurem fit, euangelico iure sit præcepta. Suade-
tur enim non esse. Primum, quia tale præce-
ptũ diuini iuris nullo sacrarum literarum lo-
co reperitur. Quod si ita est, vt certè videtur
esse, non est cur diuini iuris præceptũ esse fin-
gamus. Deinde. Si confessio diuinæ institu-
tionis esset, eius quoq; integritas ab euange-
lico iure proficisceretur: vnde fieret vt & pœ-
nitens omnium peccatorum & species & nu-
meros dicere, & confessor sollicitè vtrumque
interrogare deberet, quod esset re vera mo-
lestissimum. Ac præterea non liceret ecclesie
vlla ex causa confessionem partiri. At parti-
tur: vt, cum sunt casus reseruati, absoluit Ro-
manus pontifex ab aliis: pro aliis verò non re-
seruatis remittuntur pœnitentes ad proprios
sacerdotes. Nõ igitur diuinæ institutionis est
omnia simul peccata sacerdoti confiteri.

Præterea. Si hoc præceptum Euangelicum
fuiſſet, tunc non obstante damno, vel pro-
prio,

prio, vel alieno, confiteri teneremur, sicut & baptizari. At asserūt doctores, iacturam, aut meam, aut alterius idoneam esse causam, cur ego non debeam confiteri: non est ergo diuini iuris obligatio.

Præterea. Si Christus dominus confessionem iussit, certè eam iussit quæ medium est necessarium ad salutem, scilicet, formatam. Quam obrem, qui præstaret confessionem informem, eam iterū facere teneretur, quod esset profecto durissimum.

Præterea. Si præceptum de confessione diuinum esset, mutus hac etiam lege constringeretur. Id verò tam est absurdū, quàm esset absurda cōfessio, quæ à muto proficeretur. Item & absens per epistolam confiteri deberet absenti sacerdoti, atq; ad eò peccator igno-
tæ linguæ præsentis per interpretem.

Ad hæc. Eadem ratione Dei præceptum esset, solis propriis sacerdotibus confiteri: cū soli sint, à Deo iudices constituti, vnde & incipit. Firmiter, De summa trinitate, clauis solis apostolis, & eorum successoribus dicuntur esse collatæ.

Postremò. Si mandatum hoc ex euangelio posset haberi: id vel maximè ex illo Ioannis. 20. capite. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta sunt. At inde nõ habetur, pari enim ratione

F. MELCHI. CANO.

oportere, venialia confiteri: cum de illis etiam ibidem sermo fit, aliàs confessio venialium ad hoc sacramentum non pertineret, & si de vtrisque loquitur Christus, cum ait, Quorum remiseritis peccata, ad vtraq; etiam pertinet, quod dicit, Quorum retinueritis &c. Compertum igitur videtur esse, aut vtro rumq;, aut neutrorum confessionem in præcepto diuino esse.

575
In contrarium est, quòd sacramentum penitentiae ad salutem necessarium est, vt ante docuimus. Quod vtrique sacramentum citra confessionem constare non potest: quæ, videlicet, est præcipua huius sacramenti materia. Cum itaque peccata mortalia confiteri, opus sit ad salutem: efficitur manifestè, de confessione diuinum esse præceptum.

In hac controuersia, post ea, quæ in superiore definita sunt, vix quicquã superest, quod adiciere debeamus. Quippe certum & persuasum nobis esse debet, omnem exteriorè virtutis actum ad salutem ex diuina institutione necessarium: ex eadem quoq; institutione in præcepto esse. Faciamus enim hominem peccatorem contritionem habere peccati sui. Tunc quaeritur, an hic teneatur confiteri ex diuino iure, nec ne. Si tenerur id fides catholica docet: id nos in præsentia conficere volumus. Sin non tenerur, sine peccato mortali po=

DE POENIT. RELECTO.V. 101
li poterit confessionem omittere. Quare per
solam contritionem saluabitur: ac proinde
confessionis sacramentum non est ad salutē
necessarium.

Præterea, (vt reliqua argumenta præterea
mus, quæ modò repetere molestum negotiū
esset) definitio illa Concilii Complutēsis sub
Reuerendissimo Archiepiscopo Tolletano
Alfonso Carrillo, manifestā conuincit, non
solūm confessionem diuina lege iussam esse,
verumetiam id negare, hæreticum esse.

Prima igitur conclusio Petri Oxomensis
ibidem damnata, sic habet: Peccata morta-
lia, quantum ad culpam, & pœnam alterius
sæculi delentur per solam cordis contritio-
nem sine ordine ad claues.

Secunda conclusio. Quòd confessio de
peccatis in specie fuerit ex aliquo statuto vni-
uersalis ecclesiæ, non de iure diuido,

Tertia conclusio. Quòd prauæ cogitatio-
nes confiteri non debent, sed sola displicen-
tia delentur sine ordine ad claues.

Quarta conclusio. Quòd confessio nō de-
bet esse secreta. Has omnes & singulas hære-
ticas esse synodus definiuit. Est autem cōgre-
gata autoritate Sixti quarti: & confirmata po-
stea ab eodem Sixto in Extrauagāti, cuius re-
tro mentionem fecimus: vbi denuo condē-
nantur tanquàm hæreticæ illę propositiones.

F. MELCHI. CANO.

Quo fit, ut quia asserunt hunc errorem esse temerarium, aut haeresim sapere, hanc Sixti definitionem minimè viderint: quam non piguit semel atque iterum sumere, ut frequentius ob oculos posita perenni memoria teneatur.

caietanus Ad primum argumentum. Iam ostendimus locum in euangelio Ioannis, unde confessionis praecipuum ducitur. Nam quod Caietanus in commentariis super hunc locum asserit: institutionem sacramenti poenitentiae inde haberi, non praecipuum: certissimè saluabitur. Habetur enim necessitas comparandi coram iudicibus à Christo constitutis, atque ex consequenti praecipuum confessionis: sine qua peccata nostra à sacerdotibus iuste ac prudenter discerni, iudicarique non possunt. Iam, quod haeretici tradunt, Innocentium tertium fuisse confessionis auricularis autorem, imprudenter errant. Leo siquidem Papa multis annis ante Innocentium praecipit confessionem, non publicè fieri, sed occultè. Quin etiam asseruit contra apostolicam regulam publicam confessionem postulari: ut patet epistola. 57. ad episcopos Campaniae: & .69. ad Theodorum episcopum. Huius etiam iudicii sacramentalis apud sacerdotes meminit Innocentius primus in epistola ad Decentium capi. 7. Sed & Clemens in .i. epistola ad Iacobum fratrem domini, Petrum apostolum tradidisse refert, cogita-

cogitationes etiam malas oportere Christianos mox ad Christum illidere, & sacerdotibus domini manifestare. Eius etiam est mentio apud Hieronymum in illud Ecclesiast. 10. Si mordeat serpens in silentio &c. Nam quod super Psal. 84. refertur solet, forsitan reicietur, quod commentaria illa, an D. Hieronymi sint, incertum est: quemadmodum lib. 2. De visitatione infirmorum: & libellus Ad comitem, & liber De vera & falsa poenitentia, D. Augustini esse negantur. Sed est tamen in Augustino locus, quem euertere ne Erasmus quidem possit: in lib. 3. De baptismo contra Donatist. cap. 17. & 18. ubi nititur iudicium hoc sacerdotale eodem hoc ipso Ioannis afferre testimonio: vide etiam tractatu. 2. in Psal. 101. super illud, Ut audiret gemitus compeditorum. Cyprianus quoque sermone. 5. De lapsis, etiam eos, qui corde tantum lapsi sunt, docet, hoc ipsum, apud sacerdotes Dei dolenter debere confiteri. Poenitentiae huius insuper, quae apud sacerdotes fit, mentionem fecit Tertulianus in libro. De poenitentia. Ambrosius autem lib. 1. De poenitentia cap. 2. hanc sententiam eodem, quo & nos Ioannis testimonio confirmat. Nam alia, quae solent afferri, ut est illud Iaco. 5. Confitemini alterutrū etc. Et illud Lucae. 17. Ite ostēdite vos sacerdotibus &c. non adeo firma videntur aduersus hereticos testimonia.

nia, tamen si dici etiam facile poterat, quod licet ex sacra scriptura huiusmodi præceptum non haberetur: habetur tamen ex traditione Christi & apostolorum: quemadmodum & alia pleraque nature fidei documenta. Quòd si rara apud antiquos secreta confessionis merito est, frequens verò publicæ, ut in Concilio Niceno ca. 9. & aliis ite plurimis, ad sanè nihil nostræ huic definitioni aduersatur. Ostensum est si quidem, non solum ex traditione maiorum, verum etiam ex euangelico testimonio: confessionem peccatorum sacerdoti fieri debere: quod quidem est de necessitate sacramenti. Secretam verò, aut publicam confessionem fieri, prudentiæ est naturali relictum quæ dicat, ut occulta peccata occultè, publica, publicè iudicentur.

Ad secundum argumentum, non possumus breuiter respondere: quoniam rei grauitas & utilitas multa nos dicere compellunt: quæ præteriri nulla ratione debent.

Primum igitur, confessionem integrâ esse debere, apud Theologos exploratissimû est: ut patet in. 4. distin. 16. & . 17. vbi ea de re ab scholasticis Theologis differitur. Habetur autem manifestè huius assertionis definitio in Concilio Florentino: vbi, posteaquam decretum est, confessionem esse huius sacramenti materiam: ad confessionem id pertinere definitur,

DE POENI. RELECTIO. V. 103
nitor, vt quis omnia peccata sua, quorum me-
moriam habet, integrè confiteatur: & conci-
lium Lateranense, in capi. Omnis vtriusque
sexus, De pœnitentiis & remissionibus: O=
mnia (inquit) peccata sua proprio sacerdoti
confiteatur. Quod etiam vsu totius ecclesiæ
declarari facilè potest: nam, qui tacet aliquod
peccatum mortale, eum communi consensu
fideles damnant.

Diuus quoq; Tho. 4. d. 17. q. 3. artic. 4. q. 2.
rationibus hoc suadere cõatur. Prima, quòd
confessio mutila, non est confessio, sed con-
fessionis simulatio: non enim verè vult sana-
ri ab illis morbis, quos explicat medico, qui
alios tacet: cùm medicina sit eadem omnibus
sanãdis instituta: quæ ratio sumitur ex Au-
gusti. De vera & falsa pœnitētia, cap. 15. Qui-
dam (ait) vni cõelant, quæ alii manifesta con-
feruant. Quod est ad hypochrysim tendere,
& semper carere venia, ad quam totam per-
frusta putant peruenire.

Secunda, quòd confessio fit sacerdoti vi-
ce Dei cum spe veniæ consequendæ: sed im-
pium est, à Deo dimidiatam sperare veniam,
De vera & falsa pœnitentia cap. 9. Ergo & à
confessore impium est dimidiatam peccato-
rum remissionem expectare. Quæ eadem
est ratio Augustini in illo capi. 15.

Tertia, quòd sacramentum hoc ordinatur
ad

F. MELCHI. CANO.

ad medicinā omnium peccatorū mortalium quibus sacerdos curationem adhibiturus est. Quòd nisi cognoscat medicus ægri totā habitudinem, non potest prudenter medicinā apponere. Nam, quæ vni morbo cōperit, alteri affert quandoq; perniciem. Quæ ratio sumitur ex cap. Omnis vtriusq; sexus: vbi. Sacerdos more periti medici (Innocentius ait) diligenter inquirat peccatorum circumstantias & peccati: quibus prudēter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad saluandum ægrotum.

Durandus tamen. d. 17. q. 15. hanc quidem rationem calumniatur, sed eam tuetur Paludanus. q. 5. eiusdem distinctionis: ac multo etiam magis Adrianus. q. 4. De confessione. Nos verò fatemur, conclusionem mathematica demonstratione plene exploratam haberi non posse: sed fide posita, afferuntur argumenta, quæ probant, consentaneum esse, ita fieri oportere. Ac reuera, cū huius sacramēti finis, non tam vindicare sit, quàm sanare (non enim venit filius hominis in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum, Ioannis. 3.) notitia, necessaria iudici ad hoc salutare iudicium, ex tali fine salutis depromenda est. Tantū itaque criminum pœnitens confessori debet manifestare, quātum

tum opus erit ad salubre pœnitentis iudiciũ, atque vindictam. Et quemadmodum leges considerant, quod plerumque necesse est: rarios autem euentus negligere solent sic & rationes legis in ea spectant, quæ plurimum accidere solent: quæ verò rarerentur incidunt, nec legem, nec rationem legis infirmant. Cõpertum sit igitur, confessionem peccatorum integram esse oportere. Sed, an id sit de iure diuino, in dubium vertitur. Cui tamen (non longas moras trahamus) breuiter respondetur, confessionis integritatem ex diuina institutione fuisse. Qui enim confessionem instituit, non mancã & mutilã, sed integrã instituit. Dei quippe perfecta sunt opera.

Deinde, materia sacramenti ex diuina institutione fuit. At confessio integra, est materia huius sacramenti, vt Concilio Florentino definitur. Imò ad eò, perspicum est, cũ formæ absolulutionis confessio mutila & dimidiata repugnet. Non enim absoluit ligatum multis funibus, qui vnum præscindit, aliis non præcisit.

Deniq; Ioannis. 20. Sacerdotes iudices cõstituuntur à domino ad remitenda peccata loco Dei. Si ergo sacerdos partem peccatorũ remitteret, partẽ non remitteret, (quod paulò ante ratiocinabamur,) & Deus quoque partim absolueret, partim nõ absolueret quod

quod impium est. Cumq; omnium peccatorum mortalium sint iudices: si quibusdam cognitis, aliis neglectis, reus absolueret: procul dubio iudicium, non solum imprudens esset verum etiam iniquum.

Porro, si omnia hæc argumenta defuissent vsus Ecclesiæ vsq; ab apostolis receptus id satis ostendit: semper enim intellexit ecclesiæ, confessionem, quam à Christo accepit, integram esse debere.

9 Veruntamen adhuc dubium est, An satis sit confiteri omnia peccata, quorum quis forte memoriam habet: an oporteat etiam adhibere diligentiam, ut peccata in memoriã reuocentur. Nam videtur, illud prius satis esse: quoniam in concilio Florentino dicitur, ad confessionem pertinere, ut omnia peccata, quorum homo memoriam habet, integrè cōfiteatur. In contrarium est communis sententia Theologorum: atque ad eò cōmunis vsus populi Christiani.

Pro huius rei explicacione, cum primis aduertendum est, vnum, idemq; præceptum esse de cōfessione, de eius integritate, de examine consciëntiæ, ac peccatorũ inquisitione. Nã, ob id tenetur homo integrè confiteri, quia tenetur confiteri: & idcirco examine consciëntiam, & peccata quæ fecit inquirere, quia debet integritatem in confessione seruare.

Illud

Illud deinde commemorandum est, (quod aliàs sæpè diximus) huius iudicii sacramentalis finem, non tam punitionem, & vindicationem iustitiæ esse, quàm vindicationem salutarem. Ex quo fit: vt, licet in iudicio purè vindicatiuo exacta culparum cognitio requiratur, vt videlicet tanta sit pœna, quanta quis per culpas meritus est: at in iudicio hoc sacramentali non exigitur exacta cognitio peccatorum: sed qualis, & quanta necessaria est ad curationem, & salutem pœnitētis, hæc enim huius iudicii finis est, Quæ quidem doctrina habetur ex cap. Omnis, De pœnitentiis, & remissionibus. Ibi, More periti medici sacerdos diligenter inquirat peccatoris circumstantias & peccati &c. Idem traditur ab eodē Innocentio, in cap. Deus qui: eodē titulo: Cū pœnitentia (inquit) non tam secundum quantitatem excessus, quàm pœnitentis contritionem per discreti sacerdotis arbitrium sit moderanda, pensata qualitate personarū, & consideratis circumstantiis omnibus, pro vt salutis eorum viderit expedire.

His animaduersis, prima conclusio fit. Nō tenetur quis omnem operam, quam potest, dare: vt omnia peccata, quæ fecerit, in memoria conferuet: videlicet, vt postea tēpore confessionis nullum intermittatur. Hanc conclusionem, vel eo solo argumento amplecti deberemus

beremus, ne Christi iugū insuaue, imò adeò importabile hominibus redderetur: ne Germani meritò possint obiicere (quod quidam illorū impudēter) doctores scholasticos, homines nimium argutos, confessionem hodie talem redidisse, vt iuxta illorum ætherosin impossibile sit confiteri.

Præterea. Pauci admodum eorum, qui semel in anno confitentur, memoria tenēt vniuersa peccata mortalia, omnes circūstantias, omnesq; cogitationes: & tamē, si peccator simul atq; peccat, scriberet peccatum, obliuioni certè frequentissimæ mederetur. Non igitur quancunq; potest curam impendere homo tenetur, vt omnia peccata memoria teneat, nisi velimus ad hanc scribendi scrupulosam diligentiam homines obligare.

Item. Quidnam is faciet, qui literas nescit? Num locis & signis peccata denotabit: vt eo pacto memoriæ imbecillitati succurrat? Minimè gentium. Age verò, quid cum rusticis agemus, si hæc sententia vera non est? Nempe nihil aliud, quàm eos obligare, vt non semel modò, verum etiam centies in anno confiteantur, si quicquid valent præstare tenentur, ne vllius peccati obliuiscantur. Et, cum ex duobus iactis fundamentis hæc conclusio maximè constet, non est cur nos in ea probāda amplius immoremur.

Secunda conclusio. Tempore, quò quis tenetur confiteri, aliquam diligentiam adhibere debet peccatis omnibus, quæ commisit, inquirendis. Tenetur enim integram confessionem facere: quod nulla adhibita diligentia, est moraliter impossibile. Idem etiam patet ex fine confessionis, siue quatenus iudicium voluntarium est, siue in quantum est iudicium medicinale.

Tertia propositio. Qui adhibet humanam vel mediocrem diligentiam, (qualem videlicet præstare solent viri, mediocriter timētes Deum, quisque iuxta conditionem gradus & ordinis sui) verè implet legem de confessione integrè facienda. Verbi gratia, si ego adhibui aliquam diligentiam, & per parvam ulterriorem, probabiliter existimo aliqua mortalia fore in memoriam reuocanda, teneor ulterius inquirere. Quòd si puto nullum aliud peccatum venturum in mentem, nisi forsità ingenti quadam discussione, & magni temporis inquisitione, non oportet esse sollicitum, satis nempe est illa mediocris, & humana diligentia.

Quarta propositio. Si quis adhibuit diligentia & curam in examinanda conscientia, quã credit esse sufficientem, etiam si fallatur, excusari talis negligentia à peccato mortali, & potest, & debet. Non in omnibus id quidem

F. MELCHI. CANO.

sed in hominibus piis: qui timent Deum, atque habent mediocrem curam animæ suæ. Ceterum impios, quos videlicet nulla animæ suæ cura tangit, ego nulla ratione à peccato mortali excusarem: etiam si existiment, se diligentiam idoneam adhibuisse: cùm, videlicet, omittunt, vel ignorantes, aliqua peccata, ex insufficienti discussione.

Nā, cùm huiuscemodi hominibus minima diligentia esse videatur maxima, cūq; sint soliti adhibere mediocrem, timere sibi necessario debent. Quod si non timent, nullam excusationem habent peccati sui. Contrā, viri conscientia sobria & timorata, cùm adhibere diligentiam & curam soleant: si quando ex ignorantia & inconsideratione prætermittant: iure optimo, à mortali culpa saltem, excusantur.

Quod si obiicias, eam diligentiam mediocrem non sufficere, ex eo quod Augustinus ait De vera & falsa pœnitentia capi. 15. Ponat se omnino pœnitens in iudicio sacerdotis, nihil sibi reseruans sui, paratus facere pro reparanda animæ vita, quæcunq; faceret prouitāda corporis morte.

Item doctores asserunt, eam diligentiam facturos pœnitentes, quan facerent in inquirenda pretiosa margarita. Probatissimum id est, quis negat? At, quoniam infirmis etiam oportet

oportet cōsulere, non præscribimus quid faci-
ant optimi, sed quid ad salutem necessariò
facere debeant, vel imbecilles.

Ex his manifestè colligitur, numerum pec-
catorum mortalium ad confessionis integri-
tatem pertinere. Nam, qui commisit decem
& solùm exprimit nouem, cœiat vnum. Qua-
re, non confitetur omnia peccata, quæ in me-
moria habet: fit deinde, nō oportere, eos qui
sæpe peccāt, ad mathematicos numeros pec-
catorum multitudinem exatè redigere. Dif-
ficilis sanè propositio, sed vera: quia vix pos-
sibile est iis, qui semel in anno confitētur, cer-
tum peccatorum numerū recensere. Sat igi-
tur erit, mediocri diligentia adhibita, paulo
plus vel minus, numerū explicare: verbi cau-
sa est, qui consuetudinem habet fornicandi
si maximam sollicitudinē haberet, forsitan cer-
tum posset exprimere: sed non tenetur, in-
quam: quin satis fuerit ita dicere. Habeo con-
suetudinem semel, vel bis in hebdomada for-
nicandi: vel ferè quinquaginta, aut circiter cē-
tum &c. Hæc enim notitia sufficit confesso-
ri: vt finem confessionis præstet, siue cōsiliū,
siue remedium, seu vindictam salutarē: quæ-
admodum exemplo medici facilè declarari
potest.

Colligo tādē, interim non opus esse hęc
mediocrem diligentiam, ad numerum pecca-

V. MELCHI. CANO.

torū exprimendū, etiam pingui crassaq; Mi-
nerua. Sit prostibulum, (exempli causa) decē
annos in lupanari, hanc (inquam) nō est opus
solicitam reddere, vt explicet, an centum mil-
lia peccatorū commisserit, plus, minus ve: sed
sat erit ita dicere: Ego decem annos in hoc vi-
tio fui, quoslibet homines admisi, qualibet
hora parata fui, &c. Probatur, quia ex eo tan-
tam accipit confessor notitiam, quanta opus
est ad quemcunq; finem confessionis conse-
quendū. Imò, quantam potest pœnitēs ei da-
re, etiam si exprimat, sexties milies peccauis-
se. Non ergo debet confessor vexare pœnitē-
tes, punctim interrogando de numero, per
anxiam & puerilem superstitionē faciens eos
vel mentiri, vel certè falsum dicere.

Huic & aliud corollarium adiunctum est:
videlicet, non necesse esse, vt pœnitens oēs
actus explicet, mortales etiam, singulatim, cū
in vno actu intelliguntur: vt, si volo inimicū
occidere, quæro arma, equum, &c. Item, qui
furatur, scalas suspēdit, aperit seras, &c. Quia
licet omnes illi actus sint peccata, omnes ta-
men ordinantur ad perficiendum actū vnū,
quē confiteor: licet enim in genere entis sint
vna entia, sed in mortalibus pro vno actu cō-
putantur. Hæc tamen ratio calumniā habet:
quia actus interior & exterior, in genere mor-
tis, vna culpa censetur: & tamen nō satis erit,
actum

actū interiore confiteri, nisi simul aperias actum exteriorē. Nam ille actus exterior est peccatum mortale: & omne mortale confiteri, necessum est. Ratio igitur vera huius conclusionis corollariæ fuerit. Quod sacerdos in actu præcipuo explicato per meam confessionem, sufficienter intelligit actiones comitantes. Quemadmodum, qui confitetur exteriorē actum, stultus erit, si velit interiorē explicare. At, cum in interiorē non intelligatur exterior explicetur oportet: vnde fit, vt si ad perfectionem peccati principalis, actus alius adiunctus interuenire non soleat, explicandus sit: vt si per internuncium sollicitauit puellam, vel si ad occidendū, socium accersit.

Sed iā quæstio valde difficilis vrget: an te-
neamur peccatorū circumstantias cōfiteri, vt
integra confessio sit. Qua explicanda, primū
intelligatis, circumstantias esse in duplici diffe-
rentia. Alias minuētes, alias verò aggrauan-
tes. Aggrauantes rursus, bifariam partiti ne-
cesse est, quædam enim mutant speciem, vt
furtum in loco sacro: alia non mutant, vt fur-
tum centū aureorum, quod eadem specie cō-
tinetur, ac furtum aureorum decem. Tunc
sit prima propositio. Circumstantia quæ ita
minuit, vt ex mortali faciat veniale, omnino
debet explicari: vt communicare in diuinis

cum excommunicatio, veniale fit: si ex inconsideratione procedat. Quòd si confitear, mecum excommunicato in diuinis communicasse, sacerdos seducitur in re graui ad iudicium pertinet. Nam intelligit, me peccasse mortaliter.

Secunda propositio, si circumstantiæ minunt peccati malitiam, intra latitudinē mortalis culpæ: tamen non est necessarium, illas confiteri, nisi forsitan rarus euentus contingeret, vbi tanta esset, ex circumstantia adiacēte, culpæ diminutio, vt dupla, vel tripla à sacerdote intelligeretur, tunc enim iudex in re graui decipitur. In vniuersum tamen, si quis animo purè & simpliciter confitendi, & non vt quærat excusationes in peccatis, eiusmodi circumstantias explicet, consilium saluberri-
mū est: nos reprobare nō possumus. Nec in hoc sensu reprobarēt, aut Petrus Palud. d. 16. q. 3. aut Syluester in verbo, Confessio. 1. §. 9.

Tertia propositio. Circumstantiæ mutantes speciem, & ex noua specie nouam peccato mortalem malitiam adicientes, sunt omnino explicandæ: vt stuprum cum virgine Deo sacra, incestus cum consanguinea. quia vera ibi continentur plura peccata cōtra plura præcepta, & contra plures virtutes. Item, quia aliàs maior pars malitiæ sacerdoti, celeret. Quāobré, meritò præcipit sacerdoti, in. c.

Omnis

Omnis, de pœnitentiis, vt diligenter inquirat, & peccatorum circumstantias, & peccati, &c. Quod etiam præfinitum est in decreto quodam Vuormitiensis Concilii: quod refertur à Rhenano circa finem Tertuliani: oportere, scilicet, sacerdotes rei veritatem ad liquidum interrogando discutere, & studiose perscrutari diuersos pœnitētis errores. Idē eleganter præscriptum est, in. 6. synodo generali apud Trullum congregata, canone ultimo. Est quoq; diligenter animaduersum ab Aug. in libro De vera & falsa pœnitentia, ca. ultimo: & habetur de pœnitentia distinctio ne. 6. cap. 1.

In Cōcil. Vuormatiensi. ca. 7. id habetur, licet non oīa quæ Rhenanus refert ex eodem Concilio.

Sed argumentantur quidam contra hoc: quia etiam si confessor non inquirat eiusmodi circumstantias omnes, fiunt omnia quę sufficiunt, vt pœnitens gratiam consequatur: ergo eiusmodi confessoris scrutinium nō est necessarium.

Deinde. Pœnitens non tenetur maiorem diligentiam adhibere in inquirendis peccatorum circumstantiis, quàm adhibuit, ergo nec confessor.

Præterea: quia confessio ex multis huiusmodi interrogationibus fiet molesta nimis, tum pœnitentibus, tum ac multò etiam magis confessoribus.

Demum. Plurimę peccatorum species, at-

O v que

F. MELCHI. CANO.

que earum differentia ignorantur, non ab indoctis modo, verum etiam à doctis.

His argumentis priusquàm ego respòdeam: dico necessarium esse confessori, interrogare pœnitentem: quando probabile est, quòd pœnitens ex negligentia prætermittit aliquàm eiusmodi circumstantiam, quam diximus explicandam esse: tum, quia aliàs peccaret absolvendo ponentem obicem absolutioni: tum quia iudex non servaret debitam fidem officio suo: tum quia medicus & negligens, & malus haberetur, si ab ægroto morbi circumstantiã, & qualitatem non exquireret.

Secundò dico, quòd si confessori probabile est, pœnitentem diligentiam idoneam adhibuisse in inquirendis & peccatis, & peccatorum circumstantiis, adhuc tenetur interrogare, atq; disquirere, cum probabiliter credit aliquam peccati circumstantiam necessariam, se per huiusmodi inquisitionem inuenturum. Verbi gratia, sit rusticus, qui pro ruditate sua, mediocriter fuit diligens in peccatorum circumstantiis commemorandis: si confessor probabili coniectura tenet, alicuius circumstantiæ pœnitentem obliuisci, tenetur sine dubio interrogare. Primò, quia medicus etiam si cognosceret ex obliuione inculpabili ægrotum tacere aliquas circumstantias morbi pestilentes, re vera teneretur inquirere. Secundò,

cundò, quia iudex infideliter ageret, si sciens testes obliuisci alicuius criminis, de quo ius habet interrogandi, omitteret tamen, ac dissimularet. Tertio, quia cōfessor institutus est loco Dei ad compensandas iniurias contra Deum factas, & taxandas pœnas pro offensis debitas: ergo hac etiam ex parte infidelis sequester ac mediator est: quemadmodum is cuius fidelitati ego committerem, ut rationē dati & accepti ab œconomo meo acciperet, &c. Quarto, de illa peccati omiſſa circumstantia non posset confessor præbere, nec consilium, nec remedium: ut pœnitens in futurum caueret illam, &c. vnde in cap. Omnis, de pœnitentiis, diligenter (Innocentius ait) Inquirat peccatoris circumſtãtias & peccati: quibus prudēter intelligat, quale debeat præbere cōsiliū, & cuiusmodi remedium adhibere.

Ad primum igitur respōdetur: quòd hoc sacramentum, non solum ordinatur ad recōciliationem pœnitentis cum Deo, & ecclesia, sed etiam ad compensandas iniurias Deo factas, imposita pœna iuxta quantitatem, & qualitatem culparum. Alioqui, superflua esset tertia pœnitentiæ pars, scilicet, satisfactio. Ordinatur etiam hoc sacramentū ad medendū vulneribus vniuersis, & remediū adhibendū ægroto, debitumq; consilium præstandū: ne eadem vulnera iterum accipiantur.

Ad

Ad secundum negatur consequentia: alia est enim diligentia adhibenda à teste & reo in iudicio: alia à iudice: cui ex proprio munere competit inquisitio.

Ad tertium. Nolo ego confessores impurinos esse, & intolerabile negociū facessere pœnitentibus. Quemadmodum ne eos qui dem probo, qui imprudenter interrogando pœnitentibus scandalum iniitiunt, atq; ad eos peccare docent. Quia in re cōfiterentur etiā reprobo summas istas confessionum interrogationibus plenas, quæ idiomate vulgari non solùm eduntur vt in publicum prodeant, sed passim etiā mulierculis & idiotis conferuntur, vt inde discant, non cōfiterendi, sed (vt ego sentio) peccandi rationem, & normam. Sed id nos modo asserimus, cùm moraliter constat confessori, aliqua vel peccata, vel peccatorum circumstantias ex obliuione præteriti oportere, vel commonefacere, vel interrogare, vt res in iudicio palā fiat. Quòd si mediocrem probabilitatem sacerdos habet, qua sibi persuadet pœnitentem omnia peccata, & eorū circumstantias confiteri, non oportet confessorem esse sollicitum & scrupulosum, sed sanè intelligere, quod Syluest. in verbo, Confessor. 3. §. 14. & 15. tradit.

Hinc verò facilè patet, quid in ea quæstione tenendum sit, quæ Adrianum post quin-

tam

DE POENIT. RELECTIO. V. III
tam quæstionem de confessione, dubio. 7.
malè habuit, An, cum pœnitens ignorat, ali-
quam circumstantiam non esse peccatum, &
propterea non confitetur, oporteat confesso-
rem interrogare, & commonere. Et quidem,
cum ignorantia est vincibilis, nulla contro-
uersia est: sed pœnitentem etiam inuincibili-
ter ignorantem confessor admonere tenetur
illius peccati aut circumstantiæ, quæ ex igno-
rantia præteritur, siue præceptum diuinum
sit, siue humanum: quia moraliter loquendo,
vt theologos decet, confessor tacens & absol-
uens penitentem errantem circa materiam
peccati mortalis, suo opere probat: cõfirmat
quæ pœnitentis errorem. Mox etiã, quia con-
fessor doctor est, ad quem accedit pœnitens,
tanquam ad vicarium Dei, vt instruat: vn-
de infideliter ageret contra magisterium sibi
cõmissum, nisi doceret errantem, liquet enim
pœnitentes accedere ad confessores, non so-
lum vt absoluantur, sed vt instruantur. Nam
etsi confessor, quatenus confessor est, non sit
nisi aut iudex, aut medicus, at, quia proprius
sacerdos & pastor, & doctor est, (ad Ephesios
4.) fit inde, vt omnes leges tam diuinas, quã
humanas, quæ spectant ad pœnitentem, eum
docere teneatur: vnde in Concilio Vuomar-
tensi iam citato, interrogationes etiam pro-
ponuntur, quæ ad pœnitentis eruditionem
necessariã

necessariam pertinent. Quia verò proprii sacerdotes vicarios constituunt sui muneris & officii delegatos, sentiant qui vices suscipiunt priorum sacerdotum, id sibi negotii dari, vt non modo pœnitentes & audiât, & absoluât verumetiam erroribus amotis instituant.

Atque id ego intelligi volo, cùm existimo me pœnitenti pro futurum. Nam frustra nititur, et nihil aliud quàm laborando odium querere (vt Salustius ait) extremæ demētiae est, & Augustinus De pœnitentia. d. 7. ca. Si quis: Ideo (inquit) do tibi pœnitentiam, quia nescio, nã si scirem nihil tibi prodesse, non tibi darẽ, nō te admonerem. Ratio quoq; perspicua est, quia nulla lex obligat ad actus inutiles & oculos. Item, sicut correctio ad bonum illius, qui corripitur: ita confessio ad bonum pœnitentis ordinatur, sed, quando scio nihil me mea admonitione pro futurum, non teneor fratrem corripere, aut delinquentem, aut ignorantem, ergo, &c. Nam, ex fine ratio mediorum est. Hinc facilè discernetur, quid in multis euentis confessor habeat facere, si prudens esse velit: vt, si mulier nupsit Petro occultè non consumato matrimonio: deinde contraxit cum Ioanne publicè, & consummauit, cū quo manet bona fide. Item, si mulier contraxit cum fratre suo, aut a fine quem inuicibiliter ignorat esse fratrem; &c. Nã in his omnibus
 si cre-

DE POENI. RELECTIO. V. *iii*

si credo meū cōsiliū profuturū, teneor ad-
monere: sin verò minus, teneor nō admo-
re, siue id sit in detrimentū proximi, siue nō:
sit siue contra ius diuinū, siue humanum.

Testimonia verò, quæ Adrianus in cōtra-
rium refert ex Ambrosio sermone. 82. 83. &
84. ex paulo apostolo Actorum. 20. ex Gre-
go. 43. d. cap. Ephesius: ex Innocen. 83. distin.
cap. Error, de doctore publico intelligenda
sunt. Cuius doctrina licet aliis sit odor mor-
tis in mortem, debet tamen populo tradi, vt
aliis sit odor vitæ. Nam (vt idem Ambrosius
ait sermone. 83.) Prædicatio sacerdotis in ple-
be, saluandis, correctio est: contestatio iudi-
candis. Doctrina ergo, quæ ad bonum publi-
cum ordinatur, propter, malum priuatū non
est intermittenda. At, doctrina, quæ bonū
priuatū pro fine habet: cessante fine, id est,
priuato bono, cessare debet.

Id verò intelligēdum est, si nec statim nec
postea fructus admonitionis speratur. Dein-
de, cū verisimiliter credo, hanc ignoran-
tiam esse duraturam. Nan si aliunde consta-
ret, submouendam esse ab alio, videlicet, cō-
fessore, qui imprudentius medebitur illi ma-
lo, certè consultius ignorantem admo-
bo, præterquam si remedium est intolerabi-
le: vt si, exemplis propositis, addas susceptos
filios ex existimato matrimonio, diutinam
coha-

F. MELCHI. CANO,
cohabitationem, scandalum publicum, &c.
Quo euentu, nullus tam imprudens erit, qui
non periculum præsens horreat, nullus tam
temerarius, qui sibi fidat.

Ad quartum argumentum respondetur
ex Caietano in. q. 3. de confessione, quòd, cù
circumstantiæ specificè differentes, nullam dif-
ferentiam in iudicio sacerdotali faciunt, non
oportet explicètur: vt, diuinare per astra, vel
per terram, specie forsitan distinguntur. Itè,
accedere ad bestiam, vnius vel alterius gene-
ris, &c. At, circumstantiæ secundum speciem
differentes, quæ in iudicio salutari diuersum
remedium exigant, ac medicinam, hæ me-
diocriter doctis notæ sunt: eas nos asserimus
esse explicandas.

9 Sed enim, grauissimũ dubium est, An cir-
cumstantiæ aggrauantes intra eandem speciẽ,
sint necessariò confitendę. Suadent enim nõ
nulli, eiusmodi circumstantias explicari non
oportere: quia aliàs cogeremur, intensionẽ,
& cõtinuationẽ actus explicare? quas quidẽ
circumstãtias, nec confiteri populus solet, nec
prudens confessor exiegere. Et confirmatur.
Quia circumstantia non mutans speciem nõ
quàm aggrauat in infinitum, ergo non est ne-
cessariò declaranda. Antecedens probatur:
quia intendit pœnam, non extendit: extẽsio
enim est infinita sine circumstãtia, & per nul-
lam

DE POENI. RELECTIO. V. 113
lam circumstantiam crescit. Intensio verò fi-
nita est: & per nullam circumstantiam fit in-
finita.

Quibus argumentis D. Tho. 4. d. 16. q. 3.
arti. 2. q. 5. expressè tenet, solas circumstãtias,
quæ speciem mutant, esse confitendas. Item
D. Bonaventura in eadem dist. & Palud. q. 3.
ac Durandus. q. 4. eiusdem distinctionis: &
Syluester in verbo, Confessor. 1. §. 9. Quam-
uis in fine eo quæ dixerat, intertubare videat-
ur. Adrianus tandem. q. 4. De confessione,
id sequitur: licet postea contrariam opinio-
nem probabiliozem, & securiorem videatur
sterere.

At contra viti quoq; graues & nobiles fen-
tiunt: Alexander. 4. parte. q. 77. membro. 3. ar-
ticu. 5. Gabriel. d. 17. q. 1. & Maioris. d. 17. q. 4.
Qui etiam Altisiodorenses in hanc senten-
tiam referunt: vt omnes circumstantiæ sint
explicandæ: quæ etiam in eadem specie mor-
taliter aggrauât. Atque hæc opinio suaderetur
ante omnia ex Augustino lib. De vera & fal-
sa pœnitentia, cap. 14. & habetur De pœnitē-
tia. d. 5. cap. Consideret: qualitatem (inquit)
criminis consideret in loco, in tēpore, in per-
seuerantia, in varietate personæ & quali ten-
tatione fecerit, & inferius, Omnis ista varie-
tas (ait) confitenda est, & deflenda, & cap. 17.
Versum quidem puto, qui dolet de crimine:

P con=

F. MELCHI. CANO.

conuersum, qui dolet de omni eius quam ex
posuimus varietate: & cap. vltimo, Diligens
inquisitor, cognito crimine, varietates eius
non dubitat inuestigare, & locum, & tēpus,
& cætera, quæ supra diximus in exponendo
eorum qualitates.

Deinde, circumstantia quæ non variat spe-
ciem, maiorem malitiam nonnunquam ad-
dit, quàm, quæ variat: ergo si hæc confitenda
est, etiam illa. Nam malitiæ quantitas facit ad
mores: species facit ad metaphisicam. Metha-
phisicum itaq; commentum videtur esse, cō-
pellere pœnitentem: vt rerum species diffe-
rentes sacerdoti manifestet, propter malitiã
additam: non item cogere vt explicet circun-
stantiam non differentem, cùm grauior ex ea
iniquitas adiungatur.

Præterea, si decem horis quis odisset pro-
ximum, sic tamen, vt in fine cuiusque horæ
odium interrumperet, illa peccata essent ne-
cessariò confitenda: ergo si nulla facta est in-
terruptio, cum odium illud æquè graue sit,
ac decem interrupta peccata.

Præterea, qui vult fornicari bis eadem vo-
litione, id explicare tenetur, ergo etiã si quis
vnico actu velit occidere Petrum & Pau-
lum. Ac proinde, & si voluit furari ducētos
auros.

Præterea, si adderetur species noua, & nō
malitia

malitia mortalis, nō tenemur explicare. Tota igitur causa necessaria explicationis, non est species differens, sed adiecta malitia ergo ubi additur malitia dupla, siue sit eiusdē speciei, siue alterius, oportebit exprimere.

Equidem in re vehementer ambigua non mihi satisfacerem, si solas circumstantias, quę mutant speciem explicarem. Nec cuiquā cōsulerem, vt in eum modum confiteretur: oēs quippe incestus (vt in. 22. Caietatus probabiliter astruit) sunt eiusdem specie: & tamen si quis cum matre coiisset, ne sibi quidem faceret satis, solūm exprimendo, se incestum cōmississe. Item, & peccata contra naturam non vidētur specie discriminari, quod Caietanus etiam confirmat. At, non sat esset confiteri, effudi semen contra naturam: circumstantias verò illius peccati celare, aut etiam negare. Istę specierū differentię (mihi credite) ad subtiliores disputationes potius referūtur, quā ad Christianas confessiones. Itaq; omnes eas & solas circumstantias oportebit exprimere, quę addunt malitiam mortalem: dum tamē illa noua malitia circumstantię notabilis sit: nec intelligatur à confessore in expressione culpę principalis.

Et per hoc ad primum argumentum facile responderi potest. Intensio enim actus, vel non addit notabilem malitiam, vel ferē

F. MELCHI. CANO.
intelligitur à confessore iuxta delicti quanti-
tatem. Et eodem modo de continuatione re-
spondeo. Nam, si continuatio parua fuit, nō
est opus eam explicare: sin verò diu, multūq;
durauit, opus erit. Similiter dicendum est de
interruptionibus. Nam si interruptio facta
est per actū contrariū, necesse erit confiteri,
quoties eiusmodi culpam renouauit. At, si
interruptio fuit naturalis, qualis plerunque
fit, non oportebit exprimere, sed satis erit in
hunc modum confiteri, Tota die amaui Ma-
riam, &c. sufficiens nanque notitia confesso-
ri datur, & ad medendum, & ad iudicandū.

Sed, si maior pars ipsius culpæ iudici cela-
retur, quod iuxta contrariam opinionem fie-
ret, tacendo, videlicet, circumstātiās intra ea-
dem speciem aggrauantes, primū quidem
sententia indicens pœnam, esset vehementer
absurda, nec esset iuxta nomen, satisfactio.
Deinde, etiam si pœna non esset satisfacto-
ria, sed medicinalis: maiori tamē morbo eius-
dem quoq; speciei, maior est adhibenda me-
dicina.

Ad confirmationē, quæ Paludensem mo-
uere potuit, tam facilis responsio est, vt post
ea quæ diximus, non sit opus quicquam su-
per addere. Nā D. Thomas (vt mea fert opi-
nio) sententiam retractasset: si tertiæ parti ex-
tremam manum imposuisset. Atque olim

iuue-

DE POENI. RELECTIO. V. 115

iuuenis opiniones sæpe communes sui seculi sectabatur.

Multa hic de peccatorum circumstantiis ad confessionem pertinentibus Theologi solent adicere: quæ nos silentio volumus præterire: iustum atque integrum volumen unius diei disputatione conficiamus. Sed illud tamen paucis admonendum est, circumstantiâ loci esse necessariò confitendam: primò, quâdo quis furatur à loco sacro: secundo, cum in loco sacro semen effundit, etiam cum vxore propria: tertio, cum sanguis humanus ibidè etiam funditur: & in genere, quando actus peccati commissus directè aduersatur sanctitati loci, id est, ei ad quod locus est sanctificatus: vt ad immunitatem confugientium, & rerum, quæ ibi sunt, vel depositæ, vel collocatæ, &c. At qui existens in ecclesia vult, aut furari, aut seminare, aut occidere extra ecclesiâ, non tenetur explicare, se in templo id voluisse. Nec enim talis volitio est sacrilegiû: imò nec aspectum, aut etiam sermonem turpem in templo factû exprimere oportet. Tametsi Syluester in verbo confessio. i. §. 10. repugnare videatur.

De circumstantia verò temporis sacri, vt cum quis in die festo fornicatur, non est necesse plebem sollicitari, quoniam huius circumstantiæ militia non est mortalis. Nec Aug. li.

F. MELCHI. CANO.

De vera & falsa pœnitentia, cap. 14. solas necessarias circumstantias docet esse, & deflendas, & confitendas: vt patet de circumstantia peccati in die ieiunii cõmissi: & cùm de hac quæstione Syluester in Rosa aurea. q. 63. & Caietanus in opusculo. 27. q. quæstio. 10. copiose, docteq; differuerint: non est nobis animus de ea re in præsentiarum plura verba facere. Nec verò sumus tam, aut ineruditi, aut antiquitatis expertes, vt ignoremus, quæ Origene. homil. 18. super Num. & Ambrosi. in tertium decimum Lucæ caput, & Hieron. in Esaia cap. 56. ac. 58. & Augusti. epistola. 119. ad Ianuarium de obseruatione sabbati iuxta spiritualemente intelligentiã tradidere. Quæ videlicet nostræ huic sententiæ nõ sunt aduersa, si sensum sanctorũ non verba insectemur.

De recidiuo etiam, minimè necessariũ est pœnitentes macerare. Nec D. Thom. (vt quidam illi imponit) somniauit oppositum: sed solũ, cùm ingratitude recidentis in peccatum, specialis culpa est. Nam, cùm est generalis ingratitude, etiam si non explicetur, intelligitur à confessore. Quãquam optimum consilium est, reciduum & peccandi consuetudinem explicare sacerdoti, non ob verediam solũ, cuius fructus in confessione maximus est: verum etiam ob remedium: aliter enim simplici febrì, aliter hethicæ medemur.

An verò teneamur explicare circūstantiā qua explicata intelligit confessor complicem criminis, paulo post oportunius definiemus.

Ceterum ex difinitis secundum illud argumentum, satis superq; confutatum est: nisi ea parte, qua de partitione confessionis per casus reseruos ambigitur: In qua scilicet quaestione tot sunt sententiæ, quot capita: vide Durand. in. 4. d. 17. q. 15. & Paludanensem. q. 5. & Gabriel. q. 1. & Adria. De confessione. q. 4. & Caietanum in summa verbo Cōfessio, conditione. 10. Post quorum tractationem, quoniam adhuc sub iudice lis est, operæ pretium fuerit, quædam fundamenta supponere.

Primum, superiores prælatos licitè posse aliqua peccata reseruare, à se solùm absolueda. Hoc ponit cōtra Vuicleph Thomas Vualdensis in libro De Sacramentis, cap. 149. probatque testimonio Innocētiū afferentis, quædam peccata esse, quorum absolutio est Petro reseruata.

Item. 33. q. 2. cap. Latorem, refertur Ratholdus Argentoratensis ecclesiæ episcopus, quendam parricidā ad Nicolaū Papā misisse, vt ab illo absolueretur. Nec mihi, quæso, obicias alia nomina haberi apud Gratianū: quoniā innumera sunt in eo libro menda, nec omnia Gratiani culpa, sed typographorum.

F. MELCHI. CANO.

Habes præterea Origenem Homi. 10. super Numeros : vbi docet, laicum peccantem indigere quandoque, non solum sacerdote, sed & pontifice.

Cyprianus quoque lib. 3. epistol. 16. & 17. tradit, non esse lapsos reconciliandos nisi ab episcopo, præterquam cum mortis periculum vrget. Vide etiam Gratianum de pœnitentia d. 1. cap. in actione: & 26. q. 6, per totam: sed maximè, cap. vlti.

Præterea, Benedictus vndecimus in extrauaganti, cuius initium est, inter cunctas, enumerat quatuor crimina episcopis reseruata. Est denique extrauagans Sixti quarti. Et si dominici: vbi excommunicantur, qui absoluunt à casibus reseruatis Romano pontifici.

Secundum fundamentum. Non solum censure ipsæ reseruantur à superioribus prelati, sed etiam culpæ, & earum absolutio: hoc videtur esse contra Durand. loco citato: & probatur ex cap. 2. De Pœnitentiis in. 6. vbi dicitur, quod si episcopus concesserit subdito, vt sibi possit idoneum eligere confessorem, electus, in casibus qui eidem episcopo specialiter reseruantur, nullam habet penitus potestatem: quod si nullam habet: nec in pœnas, nec in culpas habet.

Et confirmatur hoc. Quoniam aliquorum criminum absolutio reseruatur episcopis, quæ non

non habent excōmunicationem ad iunctā: vt homicidium voluntarium: & alia pro quibus est imponenda pœnitentia publica. Nec valet dicere, homicidium habere irregularitatem annexam. Tum, quia irregularitas impedit, non pœnitentiæ, sed ordinis sacramentum: tum quia episcopus à culpa homicidii voluntarii absoluere potest: irregularitatem tollere non potest. Nō ergo reseruantur culpæ propter annexas cêsuras: sed absolute propter ipsas culpas.

Præterea, idem ostenditur ex extrauaganti, Inter cunctas: vbi Benedictus ait, fratres priuilegiatos non debere recipere confessiones criminum, pro quibus solennis est pœnitentia indicenda: quòd inconueniens sit, vt à peccato absoluat, qui pœnitentiam debitam imponere non potest.

Id postremò manifestatur ex vsu ecclesiastico. Nam prælati religiosi reseruant sibi aliqua peccata, nulli censuræ subiecta: vt votorum transgressionem. Nec vsui ratio deest. Nam in omni iudicio & foro, superior potest sibi reseruare aliquas causas, præsertim grauissimas, idq; principes in repub. facere solent: ergo & Summus Pontifex, cùm habeat supremam iurisdictionem: non solum in exteriori foro quantum ad pœnas, verum etiã in interiori, quantum ad culpas.

Tertium fundamentum. Non potest quis absolui à iudice inferiori de crimine reserua-
to sine facultate superioris. Quòd si tentet
inferior ab eiusmodi absoluere, nihil facit.

Quia nō habet iurisdictionem circa illa pec-
cata excepta à superiore, qui non commisit
absolutionem eiusmodi peccatorum.

fundament His iactis fundamendis, fit prima conclu-
sio. Si iudex superior & inferior sint præsen-
tes, non potest inferior absoluere à non res-
seruatis, nisi prius petatur facultas absoluen-
di à reseruatis.

Probat, quia integritas confessionis est
de iure diuino, ergo, cū ille pœnitens habeat
copiam confessoris, cui potest integrè confi-
teri, non potest inferior dividere absolutio-
nem, antecedens probatur: quia vel superior
potest integram absolutionem præstare, cū
præsto sit: vel inferior, habita facultate supe-
rioris. Probat etiam hæc propositio ex vsu
probatissimo religiosorum, qui nunquam
absoluūt à non reseruatis, nisi prius petita fa-
cultate, vt etiam absoluant à reseruatis. Et idē
est si parochus & episcopus sint præsentēs:
& cū patet faciles aditus ad superiorem.

Sed quid si superior nolit dare facultatem
sed velit ipse audire confessionem? Respon-
deo, quòd inferior non debet absoluere ab
aliquibus peccatis: sed remittere ad superio-
rem,

DE POENIT. RELECTIO. V. 118
rem, & pœnitens tenetur id pati, quia quãdo
potest integram confessionẽ facere confes-
sori idoneo, violatius diuinũ de integritate
confessionis, accipiendo absolutionẽ ab eo,
qui dimidiatam absolutionem præbet.

Secunda conclusio. Si superior audiat cõ-
fessionem priusquam inferior, tenetur totã
confessionem audire, & non solum peccato-
rũ reseruatorũ, si velit sacramentalẽ absolu-
tionẽ impendere. Hæc est Adriani & Duran-
di contra Caictanum, & suadetur: quia inte-
gritas confessionis, est de iure diuino, ergo
episcopus, vel prælatus alius superior, illicitè
diuidit confessionẽ, & absolutionẽ, cũ pos-
sit facilè integritatẽ seruare, & confirmatur,
quia materia sacramenti est confessio inte-
gra, ergo illa dimidiata cõfessio nõ est mate-
ria sacramenti: potest enim cõmode, (vt dixi-
mus) peccator, omnia superior confiteri.

Deinde, sit Romani pœnitentiarii partiri
absolutionẽ possunt, parochus, nedũ episco-
pus, etiã posset suos parochianos ab vno pec-
cato solũ absolvere: pro cæteris verò dare fa-
cultatẽ eligendi confessorẽ. Abbas quoq;, vel
Prior absolvere monachũ ab vna culpa reser-
uata, & pro reliquis pœnitentẽ ad alios cõfes-
siones mittere: & sic pro suo arbitratu, cõfes-
sionem, atq; absolutionem, tũ etiã partiri, cũ
commodissimè fieri integra potest.

Prate-

F. MELCHI. CANO.

Præterea, cū sacerdos ille superior soluat vice Dei: & possit omnia soluere, si dimidiatam præstaret veniam, quædam soluendo, alia non soluendo, cū omnia tamen posset, certè significaret, Deū etiam, cuius minister est, dimidiatam præstare veniam: & pœnitēs quoq; ad talem superiorem accedens, dimidiam à Deo veniā speraret: quod impiū est.

Sed arguit tamen Caietanus ex Romanæ Ecclesię vsu nam pœnitentiarii Summi Pontificis non audiunt, nisi à reseruatis, &c. & tamen illa absolutio est sacramentalis: aliàs eluderentur pœnitentes: nec pœnitentiarii tenerentur confessionis seruare sigillum. Ad hoc cum Durando & Adriano, nego equidē talē absolutionem esse sacramentalem. Sed pœnitens accedens ad Romanos cōfessores, à censuris excommunicationis absoluitur.

Nullum enim crimen est Pontifici Sūmo reseruatum, quod non habeat excommunicationē annexam. Vnde ex consequenti fit ei copia, ut inferiori omnia peccata sua fateatur: quo eo ipso, reseruatō tollitur, & facultas inferiori datur, vt possit ab omnibus absoluere. Quòd si pœnitentiarii intendāt absolutionem sacramentalem impartiri, errāt inquit Adrianus. Nec is Ecclesiæ Romanæ vsus erit, sed impietas sacerdotum, qui existimant, quæstum esse pietatem.

Cūm

Cùm verò obiicitur, quòd pœnitentes delu-
derentur: nego id certè: quia iudex superior,
cùm ab eo casus reseruatus petitur, tenetur si-
gillum confessionis seruare. Verbi gratia. Si
confessor accedat ad Abbatem, vel priorem,
petiturus facultatem absoluendi, debet ser-
uare secretũ, eodem vinculo, ac si sacramen-
taliter ipse absolueret.

Et si rursus obiicias, neminẽ obligari ad
aperiendum peccatum suum secretum extra
confessionem sacramentalem, ergo male fa-
ceret Summus Pontifex si pœnitentes coge-
ret, vt extra confessionem sacramentalem pec-
cata Romanis pœnitentiariis aperirent. Ad
hoc primo responderi potest, ex cap. Ea nos-
citur, de sententia excõmunicationis: & cap.
Eos qui, lib. 6. eodem titulo. Quòd si quis in
articulo mortis absoluator ab excommuni-
catione Summo pontifici reseruata: tenetur
si euadat, sistere se Romano Pontifici, atque
consequenter aperire peccatum, pro quo
in excõmunionem inciderat. Et tamen cer-
tum est iam esse ab illo peccato absolutum.

Secundò etiam respondetur, illam confes-
sionem quodammodo esse sacramentalem,
quemadmodum, cùm peto facultatem à su-
periore, vt absolui possim à culpis reseruatis,
censetur esse confessio sacramentalis: quo-
niam id totum ordinatur ad sacramentalem
abso-

absolutionem. Ideoq; tenetur superior serua
re sigillum.

Secunda conclusio Contra Durandum &
Adrianū. Si non pateat aditus ad superiorē:
videlicet, quia episcopus est absens, & instat
necessitas celebrādi: vel si quis religiosus iter
agat sine facultate recipiendi sbsolutionem
à casibus reseruatis: tunc inferior potest ab-
soluere à non reseruatis: & pro reliquis pec-
cator expectare absolutionem superioris, In
quo euentu D. Tho. loquitur in. 4. dist. 17. q.
3. art. 4. q. 2. ad quartum. Hæc conclusio pro-
batur, quia, & confessio integra est, & abso-
lutio: cum ille sacerdos absoluat ab omnibus,
à quibus potest: & quantū ad reseruata, pœ-
nitens nō habeat copiā cōfessoris. Quēadmo-
dū, si pœnitens tacet aliquod peccatū, ex cau-
sa rationabili tacendū: quāuis sacerdos id co-
gnoscat, debet absoluere, & est tum confes-
sio, tum absolutio integra: hoc est de omni-
bus quæ ad illud iudicium spectabant,

Hanc propositionem intelligo, nisi excō-
municatio peccato sit adiuncta: vt sunt o-
mnia, quæ reseruantur Summo Pontifici in
bulla cœnæ Domini. Tunc enim malè face-
ret inferior absoluendo à non reseruatis: cū
pœnitens sit excommunicatus: & prius ha-
beat tolli vinculum excōmunicationis, quā
absolutio sacramentalis impendi.

At verò circa hanc tertiam conclusionem } 9
 graue dubium exoritur, an pœnitens tenatur
 omnia peccata, etiã reseruata, inferiori iudici
 confiteri, quando non adest facilis aditus ad
 superiorem. Et suadetur pars negatiua. Quia
 in tali euentu non requiritur vnitas absolu-
 tionis: cùm inferior à nō reseruatis, superior
 postea à reseruatis absoluat: ergo nec requiri-
 tur vnitas confessionis. Ideo enim confessio
 debet esse integra: vt absolutio sit integra.
 Quocirca si diuisionem sacramenti forma re-
 cipit, materiam quoq; recipere necesse est.

Deinde, si sacerdos nullam haberet pote-
 statem absoluendi, nullam culpam teneretur
 pœnitens confiteri: ergo non potest à re-
 seruatis absoluere, ea pœnitens inferiori iudi-
 ci confiteri non debet. Cōfirmat autem hoc
 vel maximè, quòd superius ostendebamur
 necessitatem confessionis: quia necessarium
 erat, peccata à sacerdote remitti, ergo si pecca-
 tum aliquod sacerdos nullo modo remitte-
 re potest, non tenetur pœnitens illud sacer-
 doti confiteri. Ostensum est autem, iudicem
 inferiorem reseruata culpam remittere nō
 posse. Itaq; non tenemur culpam eiusmodi,
 illi sacerdoti cōfiteri. Nisi (quod absurdū est)
 ecclesia cogat, vt idem peccatum bis cōfitea-
 mur: semel inferiori, à quo non absolui-
 mur: iterum superiori, vt ab illo absoluiamur.

Pro parte verò affirmatiua, primùm est Innocentius in capi. Omnis vtriusque sexus, De pœnitentiis, inquiring, Omnia sua peccata semel in anno sacerdoti suo confiteatur: non dixit Sacerdotibus.

Deinde. Diuinum præceptum est, vt homo omnia peccata suo sacerdoti cōfiteatur, vt deinceps ostendemus: ergo prælati, reseruando culpas, hanc obligationem tollere nõ queunt.

In hac quæstione D. Thomas loco citato asserit, omnia peccata esse inferiori reseranda. Quem sequuntur ferè doctores Theologi. Imò Durandus ait, assertionem oppositã, quippe quæ communem doctrinam sit, periculosam esse: quoniam iuxta eam diuiditur licitè, tam confessio quàm absolutio. Quod videtur erroneum, inquit.

At Gersoni non videtur erroneum: nam (vt proximè nobis confirmandum est) nihil vetat ex causa rationabili confessionem paritari, id est, quædam peccata tacere, alteri confitenda: quæ est diuisio confessionis mathematica, cum pœnitens integram moraliter faciat, explicans omnia, quæ videlicet explicare tenetur. Nondum autem ostendit Durandus, obligari peccatorem ad ea peccata confitendum, quæ sacerdos remittere nõ potest. Et, sicut prælati reseruando culpas, licitè faciunt

vt quandoq; absolutio diuidatur: ita non est pœnitus absurdum, si proinde fiat, vt pœnientes diuidant cōfessionem: cuius & necessitas & integritas ex absoluteione, tanquā ex fine, sumitur.

Nec mihi facit satis, quod nonnulli asseuerant, confessionem integram esse iniunctam peccatoribus: absoluteionem integram sacerdotibus non item. Nam (vt saepe resumpsimus) confessio integra, materia sacramentalis est: quoniam confessio mutila, cū forma sacramentali pugnat. Non igitur minus iniuncta est absoluteionis integritas sacerdotibus quā confessionis integritas pœnitentibus. Alioqui liceret sine sacrilegio cōfessori, à quibusdam pœnitentem absoluere: & quorundam peccatorum absoluteionem in alium diē referuare.

Sed quoniam Theologis nō licet, sine graui causa, noua placita cudere, communē sententiam nos sequamur: ea potissimum ratione, quòd lex nō in id spectat, quod raro paucis euenire potest, sed quod plerunq; hominibus vsu venit. Est autem necessarium ferè populo, vt omnia crimina sacerdoti proprio confiteatur, vel referuata. Tum, quia ferè populus ignorat, quæ peccata sint referuata, quæ contra non sint. Qua de re à sacerdote proprio instituat oportet. Tum etiam, quia me

Q dicus

dicus ad eos morbos curandos, quorum ad se pertinet medicatio, vt plurimum necesse est, reliquos graueis morbos intelligat: vt & consilium aptum, & remedium opportunū impendat ægroto. Quòd si quis obijciat, posse se doctum esse peccatorem, atque instructū: peccataque vsque adeò seiuncta, atque diuersa, vt vel consilium, vel medicina vni applicata, alteri nec obsint, nec prosint. Iã nos huic obiectioni respondimus, eiusmodi priuatos euentus legibus non obsistere, quominus in vniuersum obligent: quæ videlicet id considerant, quod maiori ex parte populo necessarium est.

Verùm adhuc Adrianus instat aduersus hanc tertiam conclusionem. Quia forma sacramentalis, cùm ex vi sacramenti conferat gratiam, vel nulla mortalia, vel omnia peccata remittit, &c.

Et confirmat hoc: quia, sicut sacramenta, quæ pluribus formis conficiuntur, vnica forma confici nequeunt: ita sacramētum, quod vna forma conficitur, pluribus confici non valet.

Confirmat deinde: quia absolutio, iure diuino debet esse integra. Superiores ergo prælati eam partiri non possunt: vt videlicet inferiores absoluant à non reseruatis: superiores à reseruatis.

Ad primum, idem argumentum fieret, cū ex causa rationabili taceretur aliquod peccatū idem etiam de peccatis oblitis, cui tamē nos euestigiò respondebimus.

Ad secundum. Nos minimè asserimus, vnicum esse sacramentum, si quis absolutus à non reseruatis, postea confiteatur superiori reseruata. Quemadmodū, si peccata oblita memoriæ occurrant post priorem absolutionem, illorum confessio & absolutio est verissimū sacramentū: habetq; integram materiam & formā, & illud prius, in quo homo confessus est omnia peccata, quorū recordabatur. Atque idem omnino sentio, si quis ex iusta causa peccatum aliquod in priori confessione celauerit, reciperet quidem verum sacramentum & gratiam. Cumq; rursus illud, quod tacuit, alteri postmodum confiteatur, verū quoq; sacramentū suscipere, nouumq; proinde & gratiæ & virtutis augmentum. Quòd si vnū esset, idemq; sacramentū & collatio gratiæ ad posteriorem reseruaretur absolutionem (quod nonnulli perperā imaginantur) tunc certè, si pœnitens esset attritus, per primam absolutionem non iustificaretur. Nec illud signum exterius adhibitum, esset sanctificatiuum: quando quidem, non ponenti obicem, gratiam minimè largiretur.

Ad tertium. Nihil vetat, vt absolutio, quæ iure diuino, per se quidem integra esse debet, per accidens tamē mutiletur: vt propter obliuionem alicuius peccati, vel propter periculum, quod vrget, si exprimatur. Quare, si ex reſeruatione quorundam peccatorum quæ legitime in Ecclesia fit, & ſimul ex abſentia prælati ſuperioris per accidens eueniat, vt cōfeſſor præſens ſoluere omnia nequeat, non exinde integritas abſolutionis tollitur, iure diuino inſtituta. Quæ tunc, ſcilicet, tolleretur, cum cōfeſſor habens autoritatem abſoluendi ab omnibus, partim remitteret, partim retineret.

Id verò (quod ſæpe in huius argumēti explanationem diximus) inferiorem à reſeruationis abſoluere non poſſe, intellectū cupimus, donec ſuperior ab eis non abſoluerit. Quod ſi iam ſoluit, ratio reſeruationis ceſſauit. Quæ cum quodammodo pœnalis ſit & odioſa, reſtringi non debet, ſed ampliari. Imò aſſerit Adrianus & benè, quod ſi præmiſſa ſufficiēti diſcuſſione, cōfeſſus eſt quis habenti facultatem abſoluendi à culpis reſeruationis, & oblitus eſt fortè vnā ex illis, aſſerit (inquā) quòd non tenetur adire ſuperiorem. Cū autem memoriæ occurrerit, poterit cōfiteſſi quicumque, qui ſemel habuit facultatem. Adrianus dicit, quicumque ſimplici ſacerdo

ri: quod equidem nulla ratione proba-
rim: quoniam (vt supponimus) absolutio
requirit iurisdictionem in absoluendo. Sim-
plex autem sacerdos, iurisdictionem nun-
quam habuit, &c. Quemadmodum, si ego
oblitus sum confiteri aliquod peccatū mor-
tale proprio meo sacerdoti, non possum de
inde, cū in mentem venerit, confiteri cui-
libet sacerdoti, sed solūm habenti facultatē,
ac iurisdictionem.

In tertio principali argumento, inter do-
ctores scholasticos magna diffē sio est, an cū
iactura sequitur, vel propria, vel aliena à præ-
cepto confessionis, & ipsius integritate libe-
remur. Et, ne in opinionibus aut recensē-
dis, aut confutandis, longa texatur oratio, sit
prima propositio.

Si ex confessione alicuius peccati sequi-
tur scandalum, vel meum, vel confessoris,
ego possum tacere tale peccatum, reliqua
confitendo, & ratio est. Quia, quantum ad
illud, non habeo copiam confessoris: cui vi-
delicet rectē, atque honestē confiteri possim
eiusmodi peccatum.

Item (iuxta Bernardum, libro de præce-
pto, & præcepti dispensatione) Quod pro
charitate institutum est, contra charitatem
non debet militare. Confessio autem institu-
ta est in remedium pœnitentis. Quocirca, si

F. MELCHI- CANO.

scandalum ipsi ex confessione alicuius peccati accidit, poterit idē licite reticere. De vitando autem scandalo confessoris, iuris naturalis præceptum est. Præceptū ergo diuinæ legis posituum, illius obligationem non abolet. lex enim gratiæ, legē naturæ non destruxit, sed perfecit. Loquimur autē de scandalo cōfessoris infirmi: nam si ex malitia paratus sit ad ruinā, vtilius scandalū nascipermittitur, quàm Dei præcepta relinqui. Exempla verò huius cōclusionis non adhibemus, quoniam cuique erunt in promptu.

z

Secunda propositio, quæ cōmunis etiam theologorū est. Si ex cōfessione mea sequatur aut mors, aut infamia vel mea, vel aliena excusor ab obligatione cōfitendi tale peccatū: & ratio est, quia diuina præcepta positua nō obligāt cū iacturavitæ, aut publicæ famæ. Verbi gratia, si confessor crederetur reuelaturus confessionem, &c.

Itē, præceptū de vitanda morte, vel infamia proximi, est naturale: ergo per præceptū positiuū adueniens, de cōfessionis integritate, nō abrogatur. Quòd si excusor à cōfessione peccati, ex qua sequitur mors, vel infamia publica proximi: excusabor etiā, si inde sequatur, siue mors, seu infamia mea publica.

Sed obiicies tamē, quia illa argumēta probāt quidem esse cessandum à cōfessione, nō autem

autem confessionem esse diuidendam. Nā, diuidere confessionem, sacrilegiū est. Tum, quia impium fuerit, à Deo dimidiam expectare veniam: tum, quia talis diuisa cōfessio formæ sacramentali repugnat.

Et augetur difficultas, si capiamus poenitētem attritum, qui habeat duo peccata mortalia: quorū alterū nos asserimus posse reticere ex causa probabili, tunc cōfessor absoluit ab vno peccato, ab altero non absoluit, ergo & Deus absolutionē ipsam partitur, quod absurdum est.

Pro quorū argumentorū solutione, com memorandū est, cōfessionis integritatē, nō oportere mathematicā esse: sed moralē: vnde nō necesse est, omnia peccata cōtineat sed quę in memoria sint, adhibita humana diligentia. Inde etiā fit, vt si poenitens cœperit peccata dicere: & ex morbo, vel alia causa linguę vsum amiserit: confessionē quidē faciat integrā, nō omniū absolutè peccatorum: sed eorū tamē, quę & debet, & potest confiteri. Ex qua etiā radice, illud colligimus, non esse necessariū, hominē cōfiteri omnia peccata, quę memoria tenet: sed illa quę cōfessori rationabiliter exprimentur. Lex enim Christi de moribus ad moralē integritatem obligat, id est, rationi cōsentaneam. Nam, quod à ratione dissonat, non præcipit. Peccatū itaque

quod rationabiliter taceatur, irrationabiliter explicatur, non est materia confessionis à Christo instituta. Dimidiare igitur confessionem à Christo domino præceptam, hoc est, aliquod mortale peccatum tacere, quod Christus instituit esse in illa confessione aperiendum: id sacrilegium est, &c. Nec sacerdos dimidiatam absolutionem præbet: nam absolutio limitatur etiam ad confessionem institutam à Christo, sicut forma per materiam limitatur. *ab* Ad omnibus ergo absoluit sacerdos, quæ ad suum iudicium spectant ex Christi institutione. Illud verò peccatum, quod causa urgente taceatur, nõ pertinet tunc ad illius sacerdotis iurisdictionem, reliqua verò pertinent, unde pœnitens alia confiteri tenetur, sicut qui non potest ieiunare vno die quadragesimæ, à reliquorum ieiunio nõ absoluitur.

Ad id verò, quod tandem obiiciebatur, respondeo: sacerdotem quidem, immediate & directè remittere, quæ audiuit in confessione peccata: sed ex consequenti, & indirectè, remittere omnia, etiam quæ non audiuit. Quia enim effectus sacramentorum, gratia est, quæ omnia peccata tollit: inde fit, ut omnia sacramenta suos effectus immedios producendo, consequenter omnes mortales culpas remittant. Ac per hunc modum
peccata

peccata oblita per absolutionem remittuntur: non directè, ex vique absolutionis: sed secundariò, & consequenter.

Sed enim, quoniam leue detrimentum esse videtur, quod confessor sciat peccatum proximi mei: hinc grauis autorum concertatio est, an teneamur explicare circumstantiam: qua explicata confessor intelligit complicem criminis: vt exempli causa: si confiteor, me commisisse incestum cum sorore: nec habeo plures, &c. Quo quidem loco, nec est quaestio, cum ego habeo copiam confessoris, cui possum confiteri sine reuelatione alieni peccati, tunc enim iniquum erit, illi confiteri, qui ex mea confessione crimen alienum intelligit. Sed est quaestio, cum confessor non ad est, nisi parochus, qui & me & sororem cognoscit, vt in pagis & oppidulis frequenter solet accidere. Igitur communis sententia tenet, non esse desistendum ab illius peccati confessione propter paruum illud proximi nocumentum. Quemadmodum ex parua iactura famae meae, quam facio ex eo, quod confessor meum peccatum intelligit, confitendi obligatio non cessat. Hanc sententiam D. Tho. amplectitur. 4. d. 16. q. 3. art. 2. q. 5. ad quintum. Duran. eadem. d. q. 4. D. Bonauè. dist. 21. in secunda parte distin. arti. 1. Petrus Palud. d. 17. q. 2. art. 1. & Gabri. q. 1. conclusionem

sione quinta: & Adria. q. 1. de Confessione, ad quartum argumentum & Sylvester, verbo Confessor. 1. §. 24. Causa verò horū est, quòd potius debet pœnitens providere conscientiaē suā, quàm alienā famā. Item, quòd præceptum de integritate confessionis diuinū est, nec debet omitti, vt bona opinio alterius apud confessorem seruetur.

At Caietanus in Summa, in verbo Confessio, conditione. 3. vbi multa adhibuit remedia, quibus peccatum alienum in confessione celaretur: tandem subiicit, quòd si nullum remedium est, & differri non potest confessio, quia oportet, aut celebrare, aut eucharistiam sumere debet illam circumstantiam tacere pœnitens: quia confessio non debet esse cum aliena iactura. Damnum siquidem propriaē famā, confessionis & absolutionis utilitatis pensatur. Damnum verò famā alienā, non pensatur aliqua commoditate ipsius, qui patitur incommodum: & ideo non videntur nostra commoda proximorū nostrorum incommodis comparanda.

Præterea. Si ego non possum cōfiteri, nisi per interpretem: cōfiteri non teneor: ergo si cum iactura aliqua famā meæ præceptum confessionis non obligat, nec cum iactura quidem alienā famā obligavit.

Præterea. Si ego cognoscerem, confesso-

rem

rem reuelatū esse socium criminis cuiquā alteri, non deberem explicare: ergo nec ipsi debeo socii crimen aperire. Quia etiā apud ipsum confessorem bona opinio proximi mei, vel infirmatur, vel penit⁹ interit: eò vel maximè quòd illius pœnitentiam non videt meam videt. Nec naturæ lex solū obligat, ne grauedamnum proximo demus, verum etiam ne mediocre demus.

Utrigitur hoc dissidiū componamus, sit tertia propositio. Si habita ratione confessoris & complicitis, vir prudens iudicauerit esse iacturam, licet non grauem, mediocre tamen: tunc eiusmodi peccatum: aut circumstantia taceri potest. Atq; hanc mihi videtur probare argumenta, quæ fecimus pro Caietano.

Quarta propositio. Si habita ratione utriusq; & confessoris & complicitis, vel nulla iactura sit, vel minima, ex eo quòd sacerdos intelligat socium criminis: videtur esse necessarium circumstantiam explicare.

Vltima propositio. In articulo mortis, nõ obstante illa famæ iactura, quæ plerunq; apud confessorem fit, tenetur pœnitens circumstantiā explicare: quia & ipse socius criminis debet subire tale dispendium pro salute pœnitētis. Secus: vbi iactura esset grauis & magna ut si mors, vel infamia publica sequeretur.

In quarto argumento principali multa
variè

F. MELCHI. CANO.

variè à doctõribus scholasticis differuntur in. 4. d. 17. Sed ego, quanta maxima breuitate potero, ea in hac disputatione tractabo, quæ & necessaria sunt, & digna quæ à vobis magnopere animaduertantur.

Dupliciter itaque confessio informis est: aut ex parte confitentis, aut ex parte absoluentis. Ex parte quidem pœnitentis, quia nõ erat in gratia quando eam fecit: siue quia carebat contritione, siue quia eius confessio non erat integra, vel ex verecundia, vel ex negligentia, &c. Ex parte verò absoluentis, quia vel non impendit absolutionem, quæ est forma huius sacramenti: vel, si impendit, non erat sacerdos habens iurisdictionem ad absoluendum: ergo si confessioni deest charitas, quæ est forma virtutum, vel absolutio vera, quæ est forma sacramentalis confessionis, talis confessio appellatur informis.

Et (vt certa ab incertis separamus) Primũ, in quo conueniunt viri docti, est: confessionem informem ex defectu absolutionis esse à pœnitente repetendam. Nam (vt retro docuimus ex Ioannis testimonio) necesse est vt peccata à sacerdotibus remittantur. Igitur, qui non percepit absolutionem à peccatis, quamlibet millies ea fuerit confessus, eo vsque tenetur peccata fateri, quousque veram absolutionem accipiat.

Aliud

Aliud quoque in hac materia certum est, aliquam confessionem ex parte pœnitentis esse repetendam. Nam, qui dedita opera, nō faciunt integram confessionem mortalium sed ex verecundia vnum aliquod mortale tacent: ii sine dubio iuxta omnium doctorū communem sententiam tenentur iterum cōfiteri: quia confessio non integra sacramenti pœnitentiæ materia non est: cū ex propria ratione formæ sacramēti repugnat: vnde in Concil. Floren. definitur, ad confessionem, quæ est huius sacramenti materia, pertinere, vt omnia peccata mortalia, quorum homo memoriam habet, suo sacerdoti integre confiteatur.

Tertium, me quidem iudice, certum est, non omnes cōfessiones informes, esse resumendas. Nam (vt. D. Thomas argumentatur. d. 17. art. 4. q. 1.) si opus esset omnem talem confessionem repetere, nullus tranquillitatis locus relinqueretur, cū enim viri pii de propiciato peccato non debeant esse sine metu, Ecclesi. 5. omis confessio de qua veretur, an fuerit informis, an legitima, esset illis identidem repetenda. Quod omnino alienum est à prudentissimorum hominum cōsuetudine.

Præterea, cū sacramentum extremæ vntionis, atque matrimonii, & item in vniuersum

F. MELCH. CIANO,
sum reliqua, ex informitate non sic inualidē
tur, ut iterum sumenda sint; cur vnum hoc
ex sola informitate quassabitur? eo vel ma-
ximè, quòd etiam sine contritione, necessa-
riam & materiam & formam huius sacramē-
ti constare posse, certis argumentis astruxi-
mus. Non igitur ex informitate, sed aliunde
sumendū est, quando sit confessio repetēda.

Illud denique cōpertum & exploratū est,
confessionem sacramentalē, hoc est, ex qua
cū absolute verum pœnitentiæ sacra-
mentum consistit, eam non esse faciendam.
Sed si sit aliqua confessio, ex qua non est cō-
stitutum verum pœnitentiæ sacramentum:
ea videlicet resumenda est.

Prior huius fundamenti pars, vel ex eo cō-
stat, quòd si semel accepimus veram aliqua-
rum culparum absolute, veram (inquā)
& validam: non oportet peccata: a quibus
sumus verè absoluti, iterum confiteri. Quip-
pe (ut Benedictus vndecimus, in extrauagan-
ti inter cunctas, eleganter docet) absurdum
est, ut liberatus debitor adhuc ad soluēdum
maneat obligatus.

Atq; inde posterior pars eiusdem funda-
menti constabatur: si enim mea confessio
fuit talis, ut ex ea cum absolute sacramē-
tū pœnitentiæ nō est cōfectū: illa nimirū pec-
cata, quæ cōfessus sum, nō sunt per sacerdo-

tem remissa. Qua propter debeo iterū cōfiteri, vt clauium auctoritate soluantur.

Ex quo quidem quarto fundamento, manifestè colligitur confessionem, quę sine culpa pœnitentis non est integra, iterum facere non oportere: vt si propter, scandalum, aut proprium, aut ipsius confessoris euitandum aliquod peccatum tacerem: vel si diligentiam adhibui sufficientem, & tamen adhuc alicuius peccati sum oblitus. Nam in moralibus ex fine volūtario res denominatur. Qui igitur voluit omnia sua peccata cōfiteri: & idoneam adhibere diligentiam: eius confessio, si moraliter loquamur, est integra. Quod & ex Concil. Florent. & ex aliis multis capitib⁹, & causis antè nos liquido comprobauimus.

Colligitur deinde, quòd si peccator negligentiam affectatam, aut omnino crassam in facienda integra confessione habuit, ita vt ex eiusmodi negligentia peccatum aliquod mortale prætermiserit: talis debet confessionem repetere, ac si data opera mutilaretur. Verbi gratia: qui sine aliquo examine cōscientiæ suæ post transactum annum accedit ad confessionem: semper enim in peccatorum obliuionem necesse est incidere. Quare nō aliter vult confessionē mutilare, atq; qui venū homini porrigit, vult occidere: & qui ignem subiicit, domū cōburere. Qui igitur
ad eū

ad eum modum imparatus accedit: re vera vult confessionem mutilam facere, qui volens prudensq; ita se gerit, ac si facere ex professo mutilam velit.

Colligitur tertio, quòd, si peccator nullum dolorem habeat, nec contritionem, nec attritionem, talis confessio est repetenda. Nò enim est confessio, quæ sit materia sacramenti pœnitentiæ, cum à nulla pœnitentia proficatur. Imò verò, cum nec confessio quidem sit, sed pura confessionis simulatio: vt Capreolus. d. 17. q. 2. & Durandus eadem distinctione. q. 13. & Caietanus. q. 5. additionum & in summa sua: & ferè autores scholastici tradiderunt.

Colligitur postremò (id quod etiam paulò ante insinuauimus) quòd, si quis habeat attritionem: ex qua virtute sacramenti attritus, fiat contritus, gratiam, (scilicet, consequendo: eius confessio non est resumenda, suscipit enim verum pœnitentiæ sacramentum, gratiamque, ac remissionem peccatorum per absolutionem sacramentalem. Hæc omnia, (nisi ego cæcus sum) in controuersiã vertere non debemus.

9 Sed illud primum in hac materia, tanquam incertum in dubium vocari meritò potest. An confessio ex negligentia mutila & manca, non quidem penitus crassa & supina, sed culpa

culpabilis tamen, sit à pœnitente iterum facienda: vt, si quis peccata præterita quærat, & diligentiam nonnullam adhibeat, quam esse idoneam arbitratur: cùm tamē non sit.

Huic verò quæstioni, respondetur ex sententia Caietani, talem confessionem non esse repetendam: sed si postea in memoriam peccatum illud negligenter omissum venerit: fat erit illud confiteri, & negligentiam in conscientia examinanda, ac proinde sacrilegium illud, quod in suscipiendo sacramento commissum est.

Hæc verò sententiâ non potest (fateor) perspicuè ac lucidè demonstrari. Sed in rebus quæ ad mores pertinent, non sunt (mihi credite) scientiæ moralis dogmata ad viuum refecanda. Suadetur itaque primura: quia moraliter loquendo talis confessio est integra: cùm intendat pœnitens omnia confiteri, quorum memoriam habet.

Item, quia alias, nimium anxios rederemus scrupulosos: imò piorum etiam animos turbaremus perpetua iterandæ confessionis sollicitudine: verentur enim plurimum non scrupulosi modo, verum etiam mediocriter liberi, atq; cordati, sese in examine conscientiæ negligentes extitisse.

Sed obiicit fortasse quisquam, quod talis confessio ex parte pœnitentis non est in-

R. integra

tegra peccatenim non adhibendo diligentiam debitam, atque ex consequenti pœnitens, confessionem, volens, mutilam facit.

Ad hoc primum dico, omissionem illam diligentia debitam, aliquando esse solum venialem, scilicet, ex inconsideratione, culpabili quidem proficiscens, sed non mortali tamen. Quoniam pœnitens is est, qui alias diligentiam debitam adhibere solet. Atque in hoc euentu, non sacramentum modo, sed etiam fructus sacramenti recipitur. Nec hoc loco (vt reor ipse) Theologus quisquam nobis erit aduersus: nisi planè velit, & confessio nisi iugum importabile facere: & sine idonea ratione, mortalis culpa reatum inducere, nisi confessio venialiter tantum culpabilis resumatur.

Dico secundò, quod, etiam si negligentia mortalis sit, (non sit modo adeò supina & crassa, vt perinde habeatur, atq; ex industria res fieret) quia confessio tamen ex intentione formali pœnitentis est integra: nō est cogendus eiusmodi confessionem iterare. Nā, quando salua pietate id facere possumus, cōfessionis iugū mollefaciendū est, nec iniiciēdi laquei, eo præsertim loco, qui in id paratus est, vt ab omnibus laqueis liberemur.

Ac forsitan, qui in concertatione scholastica nobis conantur obsistere: si ad ré ipsam
confe-

conferantur, non aliter facient, quam nos in
 praesentia consulimus: verbi causa: si quis ex
 ignorantia vincibili existimet periurium p
 seruanda vita hominis esse licitum: vnde nō
 confitetur illud peccatum, quia non putat se
 peccasse. Item, si quis mercator aliquem con
 tractū licere credebat, vel muliercula aliquā
 superstitionem censebat esse religionem ex
 culpabili quadā ignorantia: nō arbitror equi
 dem tam criticos ac seueros iudices esse fu
 turos, vt omnes horum antea actas confessio
 nes, iubeant iterari. Intrepide igitur cum Ca
 ietano tenere possumus, eiusmodi confessio
 nes repeti non oportere.

Alterum quoq; verti in quaestionem po
 test: an cum quis attritionem habuit tam im
 perfectā, vt virtute sacramenti non fiat ex at
 trito contritus, quin potius sacrilegus sit in
 eo, quod irreuerenter suscipit poenitentiae sa
 cramentū, an huius (inquā) confessio sit ite
 randa. Et quidem D. Thomas loco ante cita
 to manifestè docet, quod, sicut fides sine de
 bita dispositione & dolore potest verum sa
 cramentum baptismi suscipere: ita etiam &
 confessionem sacramentalem facere, ac vera
 absolutioem percipere.

Contrariam sententiam tenet Maioris. d.
 17. quæ. 9. & Adrianus. quæ. 4. de Confes
 sione ad tertium argumentum: & dubio. 5.

F. MELCHI. CANO.

eorum qua de confessione proponit.

Est autem primum argumentum contra D. Thomã. Quòd si ibi esset verum sacramentum, peccator ille fictus esset verè à sacerdote absolutus. Consequens est falsum ergo & antecedens. Maior probatur, quia si quis verum sacramentum baptismi, vel confirmationis accepit: verè manet baptizatus, & confirmatus: cõsequentis verò falsitas ostenditur, quia tunc verè etiã esset absolutus à deo quæcunq; soluunt sacerdotes in terra, soluuntur in cœlo, & tamẽ nõ est ille absolutus in cœlo, cū maneat eisdẽ peccatis obligatus, & nouã insuper addiderit sacrilegii culpam.

Et confirmatur. Quia illi non sunt à Deo remissa peccata: ergo nõ est absolutus à sacerdote, patet cõsequencia ex illo. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.

Confirmatur deinde: quia sacramenta gratiæ, sacramenta veritatis sunt, non falsitatis: forma autem illa, qua confessor vtitur, cū fictum absoluit, falsa est, scilicet. Ego te absoluo à peccatis tuis. Nec valet dicere, formæ sensum esse. Ego te absoluo, quãtum in me est: quia licet ex parte sua confessor verè conetur absoluerè: nõ tamẽ ideo verè soluit: cū pœnitẽs impedimentũ obiiciat absolutioni. Quãlibet em̃ q̃s ianuã nitatur a p̃re: nõ tñ verè aperit, si qui intus est obicẽ ponat

Præterea, vel ille qui non cōtritus cōfite-
tur, & accipit absolutionē, habet aliquam di-
splicentiā de peccato, vel nullā: si nullā: ergo
non est vera confessio, sed simulata enuntia-
tio peccati, si habet aliquam, illa erit attri-
tio. Quare, adueniente absolutione, confer-
tur grā iuxta D. Thomam, qui tenet sacramē-
tum pœnitentiæ attrito conferre gratiam,
sicut & sacramentum baptismi.

Præterea vel ille talis cognoscit se habere
dolorem sufficientem: vel credit potius ex
ignorantia, se satis dolere, cū tamen nō do-
leat satis. Si primum, est illi absolutio dene- *no*
ganda: si illam fictionem confitetur, si verò
non confitetur, confessio de composito nō *pro*
est integra: ac proinde irrita est, ac nullius
proflus momenti censenda. Si secundū, iam
virtute sacramenti cōferetur gratia, cū ille
non ponat obstaculum.

Hæc tamen argumenta mouere non de-
bet, vt D. Thomæ sententiam relinquamus,
quæ multo quidem probabilior est. Primū
quoniam nullus certō cognoscit, se sufficiē-
tem dolorem habere cū confitetur. Quo-
circa semper oporteret, homines esse solici-
tos de eadem confessione iterum atq; iterū
repetenda: probabiliter enim timemus, nos-
stras confessiones non fuisse formatas.

Præterea, (vt etiam paulò ante argumēta-
R 3 bamur

F. MELCHI. CANO.

bamur) cætera sacramenta recipiuntur à fictis: ergo & hoc sacramentum à ficto recipi potest. Negabis forte consequentiã: quia cõtritio est pars huius sacramenti: (vt Conci. Florent. definitur) nõ est aut pars aliorũ: & ideo alia sacramenta non contritis etiam conferruntur: hoc verò sacramentum non nisi à cõtrito recipitur. Contra, quia cõtritio nõ est pars essentialis huius sacramenti: sed integralis: non autem quælibet integralis pars ad esse totius necessaria est: vt patet de satisfactio-
ne, sine qua verum sacramentum consistit. Deinde, quia licet cõtritio esset prima huius sacramenti pars, nõ est tñordo necessarius, vt oporteat esse priorẽ confessionẽ. Nã si post confessionem hominis attriti iam completã: sequatur cõtritio tẽpore quo quis absoluitur: sine dubio suscipitur verum sacramentum. Et tamen confessio tota fuit informis. Rursum etiam nos ante constituimus, attritionem esse idoneam huius sacramenti materiam. Quodd si non esset: nec clauis ecclesie culpam remitterent, nec pœnitentiæ sacramentum gratiam conferret. Deniq; si dolor interior alsignatur pars huius sacramenti, ideo est, vt confessio vocalis ad iudicium sacerdotale necessaria, sit confessio, & non simulatio: aut figura confessionis: sed sola attritio satis est, vt homo verè confiteatur, & accuset

accuset se coram sacerdote quemadmodū.
 D. Thomas ad tertium argumentum illius
 articuli docet: ergo, &c. Non enim huius-
 modi appellamus fictam, fictione contraria
 sacramento: sed fictione cōtraria effectui sa-
 cramenti: adhibet quippe materiā necessariā
 sacramento, dispositionem verò necessariā
 effectui sacramenti non adhibet.

Quòd si ita est, vt certè videtur esse, con-
 fessionem informem esse veram materiam
 sacramentalis absolutionis: impertinens fue-
 rit per illam dari gratiam, vel non dari ponē-
 ti obicem. Nā, si extrema vnctio veram ma-
 teriam & formam habet, verumq; ministrū
 si suscipiens impedimentū apponit effectui
 sacramenti, non inde sacramentum irritum
 est: idem in matrimonio videre licet, atque
 in reliquis sacramentis.

Et cū in superiori dubitatione docueri-
 mus confessionem ex culpabili negligentia
 mutilam, si tamen formaliter & ex intentio-
 ne fuisset integra, non esse repetendam: tene-
 re compellimur, fuisse verum sacramentum
 quanuis à ficto susciperetur sine præsentī fru-
 ctu sacramenti.

Ad primū argumentum, cōcedo pœnitē-
 tē illum esse vera sacramentali solutione ab-
 solutum, & cum obiicitur, illum fore absolu-
 tū à Deo, cōcedo itē. Sed cū rursus instatur

illum manere eisdē peccatis obligatum, distinguo. Nā ex parte sacerdotis, & Dei absoluēntis, absolutus quidem manet: sed ex parte pœnitentis ponentis obstaculum, absolutio sacerdotis præsentem non habet effectū. Quemadmodū, qui in peccato mortali suscepit baptismum: verè baptizatus est à ministro: sed baptismi non recepit effectum propter obicem, quem opposuit. Et per hoc ad priorem confirmationem respōdetur, quòd remissio peccatorum dupliciter intelligitur. Altera quæ habet annexam iustificationem, atque effectum remissionis peccatorum: & sic qui peccata remittit, semper gratiam confert, per quam remissio peccatorum efficitur. Altera peccatorū remissio, iudicialis est: qua nihil aliud continetur, quàm sententia, cuius virtute quis soluitur à peccatis in tali iudicio peccatorum remissiuo. In quem sensum sacerdos semper peccata remittit.

Ad posteriorem confirmationem respōdetur: quòd idem argumentum fieri possit de sacramento baptismi, cū recipitur à ficto. Nam verbū, Baptizo in forma baptismi, nō solūm ablutionem corporis, sed ablutionem quoque mentis significat: sacerdos ergo non abluit interius sacrilegum, qui fictè baptizatur: nihilominus verum sacramentū baptismi cōfert, quia verā materiā, veramq; formam

formam subministrat: ex quibus, nisi ponatur obex, ablutio interior cōsequatur. Idem in confirmatione videre est. Qui enim in peccato mortali confirmatur, cordis firmitatem, quæ significatur in forma non recipit, &c. Sic ergo sacerdos absoluens fictum, verum absolutionis sacramentum impendit: & quantum in se est veram formam apponit: cuius effectus tunc quidē impeditur per in dispositionem recipientis. Nec sensus formæ sacramentalis est. Ego te absoluo, id est, do absolutionem, quæ nunc effectum suum habeat remissionis peccatorum: sed sensus est: ego iudicialem absolutionem impendo, quæ vi sua potens sit te absolueret, si tu velis fructum eius obtinere. Quemadmodum, si absolutionis sententiā proferret iudex, qua liberareris à carcere, in quo postea tu voluntate tua manere vis: & si ego extrinsecus clauē ianux seram aperirem, & tu volens intus obicē opponeres, ego verè ianuam aperui.

Ad secundum principale respondetur, illum de quo loquimur in cōclusionē, displicentiam aliquam habere de peccatis, hoc est attritionem. At non quælibet attritio sufficit, vt accedens ad sacramentum pœnitentiæ, gratiam consequatur, potest enim dolor esse tam imperfectus, qui satis sit ad confessionem faciendam: non item, vt ex vi illius

F. MELCHI. CANO.

lius dispositionis homo etiam per sacramen-
tū iustificetur. Nam primò, cū quis habet
attritionem conditionatā, id est, quæ oritur
ex veleitatem, qua homo vellet placere deo, &
ipsi recōciliari: tunc nō fit ex attrito cōtritus
sacramento suscepto, recipit tamen verū sa-
cramentum, si tristatur, quia caret dolore in-
efficaci: & accusat se etiam huius indisposi-
tionis. Hæc est autem communis attritio
meretricum, vsurariorum, concubinariorū,
&c. quos omnes si iterare cōfessiones cogere-
remus, immensi esset operis & laboris. Nec
tamen quisquam erit a deo remissus in rigore
disciplinæ Christianæ, qui eiusmodi ho-
mines excuset à sacrilegio. Altera quoq; at-
tritio est, ex qua cū sacramēto poenitēs nō iu-
stificatur. v.g. quæ ex timore infamiæ p̄fici-
scitur, vel cuiusq; mali tēporalis: vt q̄ detesta-
tur peccatū, & proponit cōfiteri, ne eiicia-
tur ab ecclesia, vel ne mulctet pecunia, &c.
siue enim discutiat cōscientiā suā, & imper-
fectionē doloris, siue ex negligētia omittat
examen necessariū, homo sic attritus: nō fit
etiam virtute sacramēti, cōtritus, id est, non
accipit gratiā. Sic enim hoc loco intelligi vo-
lumus ex attrito fieri contritū. i. gratiā & iu-
stificationē cōsequi virtute sacramēti, perin-
de ac si verè fuisset cōtritus. Et, si quæras, quā-
do ex attrito fiat cōtritus virtute sacramenti.

Re =

Respōdeo, id primū euenire, quocūq; attritionis genere homo sit attritus, si existimat se peccatisse quod necessariū erat: ignoratq; inuincibiliter, se nō habere sufficientē dispositionē, quia is nō ponit obicē: sed bona fide accedit ad sacramentū, sacramentū autē in nō ponente obicē suū semper habet effectū. Quo fit, vt omnia sacramēta ex huiusmodi attrito, contritū faciāt. Quod D. Tho. lucidè tradit. 3. p. q. 79. ar. 3. & in cōmentariis super Ioannē. ca. 11. in illud, soluite eū.

Deinde etiā, attrito efficax ex timore peccatorū supernaturaliū idonea dispositio est ad sacramentorū baptismi & pœnitētiæ gratiā percipiendā: vt, cū quis detestatur oīa peccata mortalia, & propterea cōfiteatur, ne peccatū excludatur à gloria, vel ne in infernum ignē coniciatur. Qui etiā, sic noscat, se nō habere contritionē, sed solā attritionē: licitè accedit ad baptismi & pœnitētiæ sacramēta suscipiēda. Quod (nisi me coniectura fallit) sentit D. Tho. 3. p. q. 79. arti. 3. ad secundū: & q. 80. ar. 4. ad secundū: & 4. sententiarū. d. 24. q. 1. arti. 3. q. 1. ad tertium. Ratio verò D. Thomæ non est contemnenda: quia sacramentum baptismi & pœnitentiæ per se ordinantur ad præstandum vitam mortuis. Quare licitè sumi possunt ab his qui habent conscientiam peccati mortalis, modo habeant

F. MELCHI. CANO.

beant attritionem, qua tollitur obex, & cōplacencia in peccatum commissum. Est quoque altera eiusdem ratio, quia cūm hæc duo sacramenta sint medicinæ directè paratæ cōtra morbos animæ: absurdum est, vt nullus qui se ægrum esse cognoscit, possit iustè hæc sumere sacramenta. Quemadmodum res esset penitus absurda, quod medicinas corporales à natura potissimum institutas ad sanandos corporis morbos, non posset sumere nisi sanus: aut qui se iam esse sanum existimaret, vnde: & Innocentius. i. q. i. cap. Ventum est, vbi vulnus (inquit) infixum est, medicina est adhibenda, qua possit recipere sanitatem, atque vbi pœnitentiæ remedium necessarium est, ordinationis honorem locum habere non posse decernimus, &c. quæ inferius adiiciuntur.

Tertiò etiam. Attritio, quæ procedit ab amore naturali Dei super omnia, forsitan dispositio est idonea, vt virtute sacramenti baptismi & pœnitentię gratia conferatur: quia talis etiam attritio tollere videtur complacenciam in peccato, & obicem sacramenti: & per hoc patet tertium argumentum.

9 Sed quæstio parua se offert circa ea quæ dicta sunt. Nam, si peccator intelligit imperfectionem doloris, qui videlicet nō est sufficiens vt virtute sacramenti gratia conferatur,

tur,

tur, sed committit sacrilegium sacramento irreuerenter suscipiendo: tunc aut confitetur talem indispositionem & fictionem, aut non: si confitetur, sacerdos non absoluet, ne sit sacrilegus impendendo absolutionem, si cut peccator ipse petendo sacrilegus est. Cōfessio igitur erit irrita, & absolutio per nouā confessionem denuo quaerenda. Sin verò non confitetur illam indispositionem, confessio non erit integra: itaque erit repetēda.

Ad hoc respondetur, quòd sine dubio sacrilegus erit sacerdos, si certò cognoscēs pœnitentem esse indispositum, illum absoluit. Cuius rei exemplum habes, de pœnitentiis, capit. Quòd quidam. Nec te moueat, quòd ibi Alexander præcipit, talem cōfessionem recipere: eorum videlicet, qui, quamuis confiteri velint: se tamen asserunt, abstinere nō posse. Recipienda enim est talis confessio, quòd ad ecclesiæ præceptum pertinet, quod verè implet qui in illum modum confitetur vt alio loco forsan, vberius ostenderetur. Sed non est tamen recipienda, vt absolutio nem sacerdos impartiat: cū ibidem Alexander asserat, huiusmodi pœnitentiam nō esse veram: si cōfessio autem pœnitentem absolueret, sacrilegium est.

Nec te rursus moueat, quòd talis confessio videtur esse sacrilega, cū sit sacramē talis,

F. MELCHI. CANO
talis, & fictè facta in peccato mortali. Quo-
niam tunc confessio ficta sacrilegium est, cū
à pœnitente fit, animo recipiendi absolutio-
nem. At, cū quis confitetur, vt præcepto
ecclesiæ pareat, & consilium salutare à sacer-
dote recipiat: vt si forte, vel inter confiten-
dum, vel confessione facta, animus permu-
retur, absolutionem à sacerdote recipiat,
eiusmodi confessio licita est: licet quodam
modo pars sacramenti sit, non actu, sed po-
tentia: quòd satis est, vt sacerdos ad sigillum
secreti teneatur.

Illud verò quod ibidem dicitur, eiusmodi
hominibus pœnitentiam esse indicendam,
non de satisfactione sacramentaliter iniungē-
da intelligendum est, sed de pœnitentia, quæ
sit in peccatoris remediū &c. Non est igitur
ille talis absolueudus: sed si absolueatur tamē
vel ex ignorantia, vel ex affectu & passione
sacerdotis, absolutio valida erit: si tamē illā
fictiōem peccator confiteatur, quam ha-
buit antequam suscipere absolutionem, vi-
delicet negligentiam & indispositionē præ-
cedentem, animumq; recipiendi sacramen-
tum &c. Nam fictio illa exterior, hoc est, sa-
crilegium quod peccator commisit recipiē-
do exterius absolutionem, post confitenda
est: vt D. Tho. illò articulo tradit: nam ante
explicari non poterat.

Sequi

Sequitur quæst. alia per difficilis, an sacramentum poenitentiae recedente fictione, suum effectum sortiatur. Et quidem Adrianus de confessione. Dubio. 5. & Gabriel. 4. d. 17. q. 1. art. 3. dubio. 2. atque alii nonnulli negatiuam sententiam tenent. Primò, quia si quis in peccato mortali eucharistiam recipit, non recipit effectum recedente fictione: cum iuxta apostolum prioris ad Corinth. 11. qui indignè manducat corpus domini, non ad utilitatem, sed ad iudicium manducat. Igitur, ne poenitentiae quidem sacramentum suum, recedente fictione, habet effectum.

Deinde. Causa quæ non est, nihil agit: effectus enim supponit existentiam causæ, sed recedente fictione iam transit absolutio, nec quicquam illius manet: ergo, &c. Nec potest dici, quòd licet non maneat absolutio, manet tamen ornatus quidam, veluti gratiæ futuræ semen. Quoniam superiori relectione, multis eisdemq; firmis argumentis, hunc ornatum è medio sustulimus.

Sed enim opinio D. Thomæ articulo illo iam sæpe citato contraria est: atque ea quidè multo magis rationi cõsentanea, si id teneamus, quod iam ostendimus, sacramentũ receptum à ficto, esse verissimum sacramentũ. Probatür sic. Ille talis nõ tenetur rursus cõfiteri peccata, quæ semel cõfessus est, ergo
receden

recedente fictione consequitur effectum sa-
 cramenti. Antecedens patet, quia si senten-
 tia in aliquo foro semel fuit valida, non est
 opus eam iterum ferri: nec qui semel absolu-
 tus est sacramentaliter, tenetur confessio-
 nem repetere. Iam verò consequentia pro-
 batur. Quia illi homini est apertum regnū
 cœlorum, quod erat clausum per eiusmodi
 peccata. Ergo virtute clauium est illi aper-
 tum: nam sacerdotibus clauēs regni cœlorū
 datæ sunt: nec aliter peccatoribus, nisi per
 clauēs, regnum clausum aperiri potest. Con-
 firmatur ex illo Ioannis. 20. Quorum reti-
 nueritis peccata, retenta sunt, ergo si illa pec-
 cata non sunt remissa virtute absolutionis,
 semper erunt retenta. Quare oportebit ea-
 dem iterum confiteri. Nec alia ratio D. Au-
 gustinum mouit, vt assereret, baptismum, re-
 cedente fictione, effectum suum consequi,
 nisi hæc. Nam, si postea peccator fietè bap-
 tizatus conteratur: & asseras gratiam illi con-
 ferri ex contritione, non ex vi baptismi ante
 suscepti: tunc eiusmodi non esset renatus ex
 aqua & spiritu sancto. Quare (iuxta domini
 sententiam) non intraret in regnum cœlo-
 rum. Cū igitur pœnitentiæ sacramentum
 sit necessarium ad salutem peccatoribus ba-
 ptizatis, si cui ex vi solius contritionis pec-
 cata remitteretur, illi tali sine remissione sa-

tramentali peccata cōdonarentur, cū tamē scriptū sit : quorum retinueritis retēta sunt.

Ad primum argumentū, multi negant an recedens, in vniuersum existimantes sacramenta omnia, recedente fictione, suum effectum habere. Cuius sententiæ est Caietanus in additionibus tertiæ partis. q. 5. De confessione: suadetque id peculiariter de extrema vnctione. Nā si quis vngatur in peccato mortali, non iterabitur extrema vnctio in eodē morbo, vt ecclesia statuit, ergo si ille contemnatur post vnctionem, recipiet fructū illius: aliàs ecclesia non negaret illi vnctionem, repetitam, &c.

Et D. Thomas huius videtur esse sententiæ, cū ait, & sic etiam est in altis sacramentis, vnde iuxta hanc opinionem responderetur, quòd idem potuit dicere Paulus de eo, qui fictè baptizatur: sed iudicium & condemnationem accepisse ex sacrilego baptismo. Nec tamē inde licet inferre, baptismū illum etiam, recedente fictione, nullius fore vtilitatis.

Ego tamen non inuenio causam, quæ me cogat, vt id quod tribuimus baptismo & penitentia, cæteris quoque sacramentis tribuimus, sunt enim hæc duo sacramenta necessaria ad salutē, quorū proprius effectus est, aperire ianuam regni cœlorum peccatoribus

F. MELCHI. CANO.

occlusam. Vnde, si quis semel acceperit verè hæc duo sacramenta: consequens fit, vt virtute horum sacramentorum regnum cœlorum consequatur. Aliàs (vt arguebamus) sine his sacramentis, & vi illorum esset apertio ianux regni cœlestis, quod sacris literis aduersatur.

Hoc autem argumentum pro reliquis sacramentis non militat: ignoramus enim an fructû eucharistiæ perceptæ, si quis per sacrilegium impedierit, postea, recedente tali sacrilegio, consequatur. Nec habemus rationem consentaneam, qua id cõfirmare possimus. Equidem facilius id admitterem in sacramento confirmationis & ordinis: non quòd imprimant characterē, vel non imprimât (nō enim me hæc ratio mouet) sed quod cum repeti non possint, & fructus illorum sacramentorum confirmatis & ordinatis sit pernecessarius: verò simile est, diuinam materiam, fructu horum sacramentorum, actione abscedente, conferre: ne perpetuo eiusmodi fructu priuentur: & hoc satis est seruandam literam D. Thomæ inquiringis. Et sic etiam est in aliis sacramentis: non enim dixit in omnibus: licet referri possit ad hoc, quòd alia sacramenta recipiuntur à fideis.

Ad secundum argumentū, facilè dicitur,
causam

causam quidem naturalem, quæq; agit ad modum naturæ, oportere simul esse cum effectu vel aliquid relinquere loco sui, quod simul re effecta sit: at morales causas non est opus cum effectis esse: sed satis est fuisse, miles enim strenuus, per rem præclare ac fortiter in bello gesta, causa est futuri honoris, atq; coronæ apud Cæsarem: nec tamē aliquid relinquit, etiā opere transacto, quod sit, veluti semen futuræ mercedis, sic etiā cum sacramentum penitentiae causa moralis sit remissionis peccatorum per applicationem sanguinis Christi, & meriti ipsius: non est necesse, ut committetur effectum: sed sat est, ut præcesserit, maneatq; vis eius in diuina acceptatione: quæ non acceptauit opus meum sacrilegum & fictum, sed opus Christi & meritum, mihi per sacramentum applicatum.

His ita constitutis, nihil aliud superest, quàm ut quarto argumento principali explicatius respondeamus. Nam Adrianus post quintam quæstionem de confessione dubio. 4. in vniuersum tenet, nullum hominem per actum culpabilem præcepto siue Dei, siue ecclesiæ satisfacere: quia præceptum est de actu saltem moraliter bono, ergo per peccatum præceptum impleri non potest.

Item, de regulis iuris, ca. 8. Qui ex timore facit præceptum, aliter quàm debeat facit: &

F. MELCHI. CANO.

ideo iam non facit, vnde glo. colligit, quòd non dicitur factum, quod legitimè non fit.

Præterea. Deus non præcipit confessionem sacrilegam, sed idoneam, ad absolutio- nem percipiendam. Ergo qui fictè confite- tur, Dei præcepto non facit satis. Et cùm ec- clesia non præcipiat immediatè confessio- nem, sed præceptum à Deo limitet ad cer- tum tempus: certè qui confessionem iure di- uino debitam non facit, ecclesiæ mādatum de confitendo semel in anno non implet, vnde in cap. Omnis vtriusque sexus, omnia sua peccata (Innocentius inquit) fideliter cō- fiteatur proprio sacerdoti, & iniunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adim- plere: suscipiens reuerenter in pascha Eucha- ristix sacramentum.

Inde colligit Adrianus, sumentem eucha- ristiam in peccato mortali, non satisfacere præcepto, nec Dei, nec ecclesiæ. Itē & illud, largientem pauperi eleemosynam in exte- ma necessitate ob vanam gloriam, præcep- tum de eleemosyna non implere.

Sed quoniam alterius loci est, accuratiùs id expèdere: nos cum cōmuni opinione in præsentia teneamus, nō esse transgressorem præcepti, qui actui bono ex genere suo, què lex præcipiebat, apponit aliquam malā cir- cūstantiam, & per hoc patet ad primū ar-
gumen

DE POENIT. RELECTIO. V. 139
mentum Adriani. Lex enim est de actu mo-
raliter bono secundum se.

Ad secundū. Quædā præcepta sunt, quæ
sine charitate nō implentur: vt de contritio-
ne, de actu charitatis: huiusmodi autem per
timorem satisfieri non potest. At, præcepta
de actibus exterioribus, cū ex timore ser-
uili fiant, inutiliter quidē fiunt: & propterea
censentur non fieri, sed non inde per nouā
culpam violantur.

Ad tertium, iam patet, confessionem si-
ctam, aliquam esse idoneam ad percipiendā
veram absolutionem, per quam, scilicet præ-
ceptum impletur, tum Dei, tum ecclesiæ, cū
pœnitens sacramentaliter absoluitur. Imò
crediderim ego, quòd cū peccator se sistit
sacerdoti, iuxta præscriptum illius capituli,
quòd quidam, de pœnitentiis, etiam si non
recipiat absolutionem implet præceptū ec-
clesiæ, ex quadam eiusdem ecclesiæ pia & cle-
menti dispensatione. Nec aliud intelligo, cū
pontifex ait, talē confessionem esse recipien-
dam. Quare censuræ, si quæ fulminentur ad-
uersus eos, qui eo anno non sunt confessi,
huiusmodi peccatores impœnitentes non
tangunt. Per nullam tamen confessionē im-
pletur diuinum præceptum, nisi absolutio
sacramentalis superaddatur, sine qua sacra-
mentum pœnitentiæ non est.

F. MELCHI. CANO

In quinto principali argumento, id primū
 quæritur, an mutus confiteri diuino præce-
 pto teneatur: vbi ego non dubito: mutum
 ad confessionem obligari, siue per natus, si
 habeat copiam sacerdotis qui nutus intelli-
 gat, siue per scriptum, si scribere didicerit D.
 Tho. d. 17. q. 3. art. 4. q. 3. ad secundum. Sco-
 rus eadem dist. in solutione argumentorū,
 Gabri. & Maioris eadē dist. q. 1. Imò tandem
 Caietanus in summa. Probatum verò ex illo
 Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, re-
 mittuntur eis, & quorum retinueritis, reten-
 ta sunt. Si ergo mutus peccata aliqua expri-
 mere potest sacerdotibus, illa non remitten-
 tur, nisi sacerdotes remittāt. Nec etiā video
 causam, cur à præcepto illius cap. Omnis v-
 triusque sexus excipiantur. Nā si nutibus cō-
 fessio fieri possit, & forū secretissimum erit,
 & decentissimū, si seruetur forma, quā Cai-
 tanus tradit in summa. Sin autē scribere mu-
 tus sciat, commodissimè fiet, per scriptū con-
 fessio: nam scriptum manu tenere potest, &
 lancinare: nā dicere scripturam suaptè natu-
 ra publicā esse, ac proinde non cōuenire pœ-
 nitentiæ, metaphysicum commentum vide-
 tur esse: sic enim posses asserere, & nutus sua-
 ptè natura publicos esse, atque ad eò verba.
 Aut ergo asseramus, mutos confiteri non
 posse, aut si possunt, eos teneri fateamur.

Sed

Sed oritur dubium, an, si mutus nō possit quidē explicare species peccatorū & circumstantias, sed nūtibus duntaxat ostēdere, se offendisse Deum, an (inquam) possit absolui: & eadem quæstio est, si ægrotus linguæ vsum amiserit, adueniente sacerdote.

Et suadetur pars affirmatiua: quia, si quis confiteretur generaliter venialia, scilicet, faciendo confessionē generalem, posset absolui sacramentaliter, cum nō teneatur species & circumstantias venialium explicare, ergo si quis non possit species mortalium exprimere, satis erit, generaliter confiteri.

Deinde Ioannis. 20. data est potestas apostolis remittendi peccata quorumcunque, ergo si mutus nesciat exprimere peccatorū species, ecclesia habebit potestatem remittendi illi peccata. Nec enim credendum est eiusmodi hominibus, legislatorem in necessariis defuisse.

Præterea, cum non possum commodè explicare speciem peccati, vt si sequatur inde periculum, tunc satis est confiteri peccati genus, ergo satis erit generaliter confiteri, ad confessionem sacramentalem. Si enim genus peccati subalternum ad sacramētum sufficit, non est, cur generalissimum non sufficiat.

Præterea, Arausicanum Concilium, cap.

12. Subito (inquit) obmutescens, & baptizari & pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorû verbis habet, vel præsentis in suo nutu, & tertium Cõcilium Carthaginense. ca. 34. Si ægrotantes (ait) pro se respondere nequeunt, cû voluntatis eorû testimonium sui dixerint, baptizantur, & manus etiam pœnitentibus imponatur, referturq; de consecratio. d. 4. capit. Aegrotantes. Item apertius Concilium Carthaginense quartû, ca. 77. & habetur. 26. q. 6. cap. is qui, hunc in modum scribit. Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, si casu, dũ ad eũ sacerdos venit, oppressus infirmitate obmutuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiã: & si cõtinuo creditur moriturus, recõcilietur per manus impositionem, & fundatur ori eius eucharistia. Idem habes in epistola. 69. Leonis Pape ad Theodorum, in hæc verba: his qui in periculi vrgentis instantia præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant: nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia de negetur, si eam, etiam amisso vocis officio, per iudicium integri sensus quære comprobentur: quòd si aliqua egritudine ita fuerint aggrauati, vt quod paulò antè poscebant, sub præsentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium

DE POENI. RELECTIO. V. 141
stantium prodesse debebunt, vt simul & pœ
nitentiæ, & reconciliationis beneficium cõ-
sequantur.

In hac quæstione Abulensis sup. 16. capi. *Abulen.*
Matth. quæstione. 79. tenet, quòd, si quis in
articulo necessitatis voce confiteri non po-
rest, quanuis signa contritionis ostendat, ab-
solui non debet. Est enim (inquit) cõtra for-
mam absolutionis, in qua dicitur absoluo te
de peccatis confessis & oblitis, ille autẽ nul-
la peccata confitetur. Quæ quidem ratio ni-
hil me mouet: tum quia illa forma non mi-
hi magnopere probatur, (ne atrocius verbũ
dicam) possem enim, cùm Concilium. Flor.
aliã, hac neglecta, præscripserit, hoc est, ego
te absoluo. Deinde, quoniam ille, de quo dis-
ferimus, nutibus confitetur, licet ore nõ pos-
sit. Sed dicet forsã, non confitetur peccato-
rum species fateor id quidem, ad id nunc in
controuersia est, an confessio generalis suf-
ficiat, cùm specialis fieri non potest: vbi mag-
nopere vellem audire potius, quàm docere.
Nam D. Tho. nihil explicite tradidit, vnde
hanc quæstionem definire possimus. Distin-
ctione si quidem. 21. quarti sententiarũ. q. 2.
art. 1. ad primum, dicit: quod quandoq; con-
fessio generalis est sacramentalis, & quando
que non. Sacramentalis quidem est, quando
quis in secreto sacerdoti confitetur, quædã
quæ

quæ meminit, & alia venialia in generali, & ad secundum. Erat quippe argumentum huiusmodi. Post confessionem generalem, ita remanent occulta peccata pœnitentis confessori, sicut & prius: quia in his quæ generaliter dicuntur, non est aliquis qui non peccet, &c.

Huic igitur argumento respondet, quod procedit de confessione sacramentali, quæ iudicium sacerdotale expectat, & ideo requiritur aliqualis peccatorum manifestatio. Hætenus D. Tho. At art. 2. asserit, confessionem generalem sacramentalem operari ad remissionem pœnæ debitæ, propter peccatum oblitum, idque ex vi clauium. Atque idem sequitur Petrus Palud. d. 21. q. 2. art. 2. ubi etiam docet, materiam absolutionis esse peccata confessæ, vel in episcopali, vel in generali, alias frustra adderemus in confessione de his & de aliis quorum non sum memor, &c. Quod si peccata oblita: generaliter ostensa sacerdoti, vera sunt materia absolutionis: non est cur definiamus, generalem confessionem, cum specialis fieri nequit, sacramenti huius idoneam materiam non esse. Quam ob rem ut antea dixi, quæstio multo obscurior est, quam ut à me valeat illustrari.

sm At in hærendo ecclesiastico vsui, quo hodie peccatores in genere pœnitentes absol-

absolui sacramentaliter non solent: teneamus interim (id quod tutius est) confessionem, in qua nullum peccatum explicatur, non esse sacramentalem. Nam, præter ecclesiæ consuetudinem, quæ in huiusmodi rebus magnum momentum habere debet, rationes illæ duæ, quas D. Thom. insinuauit non sunt omnino leues. Altera, quòd hoc sacramentum est iudiciale: iudicis autem lenientia apta esse non potest, nisi iudex crimē aliquod in specie conoscat. Altera, quòd nō plus innotescit mihi conscientia illius peccatoris per talem confessionem, quàm ante illam: cū vir etiam sanctissimus posset ita generaliter confiteri.

Ad primū, nego antecedens. Nam licet non teneatur explicare species venialium, si cut nec venialia confiteri, si tamen vult absolutionem sacramentalem recipere, confessio specialis opus est, vt iuxta qualitatem & quantitatem delicti sententia ipsa feratur.

Ad secundum, eodem modo respondetur, quòd apostoli acceperunt potestatem, tanquā iudices: iudicium verò ineptum est, nisi delicta à iudice cognoscantur. Nec opus est, legislatorem priuatis & accidētariis euentis prouidisse, vt in baptismo paruulorū manifestum est. Sunt enim paruuli, qui baptizari interdum non possunt.

Ad

F. MELCHI. CANO.

Ad tertium respondeo, quod, cum explicatur genus peccati subalternum, ut luxuria aut incestus: iam cognoscitur & substantia, & aliqua delicti qualitas iudicandi, &c.

Ad quartum dupliciter responderi potest. Prius, quod illi publicè pœnitentes, olim habebantur excommunicati: unde manum impositio, seu reconciliatio, quæ iubebatur imponi, non erat sacramentalis, sed quasi quædam absolutio ab excommunicatione, tali enim signo solebat olim ecclesia in communionem admittere, quos communionem priuarat. & ideo eiusmodi manuum impositio non solum presbytero, sed diacono etiã per mittebatur: quemadmodum videre licet apud Cyprianum. 3. epist. lib. epistola. 17. posteriùs respondetur, quod, cum omnibus illis locis sermo sit de publicè pœnitentibus, intelligere debemus, quod illorum peccata, iam per confessionem publicam sacramentalem, in die cinerum innotuerant sacerdoti. Sed quoniam absolutio ad diem cœnæ dominicæ iuxta antiquum morem proferebatur, id etiam à maioribus cautum est, ut si interim periculum mortis vrgeret, impenderetur absolutio, siue nutibus eam peterent istiusmodi pœnitentes, siue constaret petiisse. Est autem imprudentia non mediocris, ea quæ more maiorum in pœnitentia publica præ-

præscripta sunt, ad hanc nostram secretam penitus accommodare.

Quod si quis eiusmodi ægrotis generaliter confitentibus sacramentalem absolutionem impendere voluerit, non equidem valde repugno: sed, me autore, non faciet: expectabit autem in renoua vir prudens & modestus, aut episcoporum, aut Summi Pontificis auctoritatem, quam ego hoc sanè loco desidero. Tametsi Augusti. eiusmodi hominibus absolutionem forte præstaret. Cuius in lib. i. de Adulterinis coniugiis capi. ultimo, hæc sunt verba. Ego non solum alios catechumenos, verum etiam ipsos qui viuentium coniugiis copulari retinent adulterina consortia, cum saluos corpore in his permanentes non admittamus ad baptismum, tamen si desperati & intra se pœnitēs iacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto, vt etiam hoc peccatum cum cæteris lauacro regenerationis ablueretur. Quis enim nouit vtrum fortassis adulterinæ carnis illecebra vsq; ad baptismum stauerant detineri? Si autem ab illa desperatione recreati potuerint viuere, aut faciēt quod statuerant: aut edocti obtemperabunt, aut de contemptoribus fiet, quod fieri etiam de baptizatis talibus debet. Quæ autem baptismatis, hæc reconciliationis est causa, si forte pœnitentia

F. MELCHI. CANO,

pœnitentem finiendæ vitæ periculum præ-
occupauerit. Nec ipsos enim ex hoc vita si-
ne atra suæ pacis exire velle debet mater ec-
clesia hæc Augustinus.

9 Alterum, quòd in eodem quinto argumẽ
to quæstionem habet, est, an confessio sacra-
mentalìs, vel per nuncium, vel per epistolam
absenti confessor fieri possit. Nam, posse fie-
ri suadetur ex cap. Qualis. 30. q. 5. vbi Leo Pa-
pa tradit, pœnitentiam per scripturam, esse
recipiendam. Deinde, suadetur ex Cypria-
no, lib. 3. epistola. 17. vbi dicitur, quòd lapsi
per literas petierunt à Cypriano reconcilia-
tionem & pacem.

Tertiò item ex eo, quòd matrimonium,
quia materia eius actibus nostris cõstat, per
epistolam, vel paranimphum fieri potest, er-
go & pœnitentia.

In contrarium est. quod August. libro de
Vera pœni. cap. 10. tradit, & habetur de pœ-
nitentia. d. 1. cap. Quem pœnitet, in hæc ver-
ba. Præcipit dominus mundatis, vt ostende-
rent se sacerdotibus, docens, corporali præ-
sentia cõfitenda peccata, non per nunciũ,
non per scriptum manifestanda.

In hoc dubio Petrus Palud. 4. dist. 17. q. 2.
videtur tenere, confessionem & absolutio-
nem factam literis per absentes, esse sacramẽ-
talẽ: idem tenet expressius Adrianus. q. 1. De
confessio-

confessione, ad tertium. Estq; argumentum præcipuum: quia absolutio sententia quædã est in foro iudiciali: de ratione autem sententiæ, nõ est quòd vocalis sit, aut præsentè reo feratur.

Mihi autè hæc opinio probari nunquã potuit: quãuis argumenta, quibus cõfutati solent, non sint magnopere vehementia. Certè, quæ Cajetanus in Summa sua nobis tradit, nullius videntur esse momenti: præter illud vnũ, quod re vera graue est, videlicet confessionem & absolutionẽ actiones sacramentales esse, ac proinde personales, ideoq; per internuncios aut literas administrari non posse.

Argumentor itaque primùm in hunc modum. Absolutio, & quælibet forma sacramentalis confert gratiam: ergo non operatur in absentem: alioqui, si absens dormiret tempore absolutionis, ab ignorante sacerdote iustificaretur.

Prætera, absens non confitetur internuncio, nec internuncius sacerdoti: ergo nulla est ibi confessio sacramentalis.

Item, sacerdos absens, ignorat an pœnitens post literas mutauerit voluntatem recipiendi absolutionẽ: ignorat etiam, an pœnitens tempore quo absolutio impenditur, sit dispositus: rursus quoque, an cõmiserit aliquod peccatum mortale post literas missas: quo-

quocirca, semper se exponit manifesto periculo sacrilegii.

Est denique illud grauissimum argumentum, quòd non insolitum modo, verum etiã inauditum est in ecclesia, iudicium sacramẽtale inter absentes exteriori: aut absolutionẽ peccatorum à confessione absente, per literas vel internuncium dari.

Ad primum argumentum, respondet primum glossa: quòd permittitur mulieri simplici & verecundã, dum tamen præsens sit, peccata scripta confessori offerre: erat enim olim vsus, vt de peccatis publicis à pœnitente libellus offerretur, in quo eiusmodi peccata continerẽtur scripta: vt patet ex epistola Leonis. 57. ad episcopos Campaniã. Atq; ad eò ex epistola Cypriani iam citata. Respondet quoque Gabriel, ibidem esse sermonem de confessione adulterã in foro exteriori: recipiebatur enim scripto, vt constaret ecclesiã, eam esse legitimè à viro suo repudiatã.

Ad secundum argumentum facilè dicitur, nostram sententiam, potiùs ex Cypriano confirmari: ait enim. Qui libellos à martyribus acceperunt, si infirmatis periculo occupati fuerint, non expectent præsentiã nostram: quin, apud præsbyterum quemcunque præsentem exomologesim delicti sui facere possint, vt manu eis in pœnitentiã imposita

posita, ad dñm veniant cum pace, quã dari literis ad nos factis, desiderauerunt.

Ad tertium respondetur, quòd sententia sacerdotis & iudicialis, nec alterum ab altero potest separari: matrimonium autem, & contractus est naturalis & sacramentalis: sed aliquando alterum sine altero est: matrimonium enim, quòd per procuratores contrahitur, non est sacramentũ: vt Caietanus eruditè confirmauit.

Ad postremum de ratione sententiæ, fateor, non esse iudicis, reiq; præsentiam: sed est tamen de ratione sententiæ sacramentalis: quæ gratiam confert. Nisi enim sacramentum præsentì subiecto applicetur, vt per inductionem patet, iustificare ratio potest: quæ rerẽ nanq; libenter ab huiuscemodi autoribus, an episcopus possit absenti sacramentũ ordinis conferre: & cum negauerint, propter vsum ecclesiæ perpetuo repugnantem, eodẽ ego argumento probabo, sacramentũ absolutionis conferri absenti non posse.

At existit hinc paruum illud dubium, an pœnitens coram sacerdote per scripturam confiteri possit, vt mutus, vel puella uerecũda. Ad hoc respondet D. Thomas quòdlibeto. i. arti. 10. quòd, cùm de essentia confessionis sacramentalis non sit vocalis cõfessio, iis qui verbo cõfiteri nequeũt, sat est scripta cõfessio.

F. MELCHI. CANO.

fessio. Atq; hæc quidem propositio commu-
nis est omnium doctorū, quos equidē lege-
rim. Sed addit D. Tho. huic alteram, quæ nõ
perinde certa est: nempe, ex institutione ec-
clesiæ teneri hominem, qui potest, voce con-
fiteri: quoniam in omnibus sacramentis ac-
cipit id ecclesia, cuius est communior vsus:
verborum autē vsum, & cõmunem esse, &
ad confessionem accõmodatum, negari nõ
potest. Et quamvis hoc præceptū non inue-
niatur expressum, satis est tamen consuetu-
do, quæ videlicet habenda pro lege est. Nul-
lus enim sacerdos confessionem admittit,
nisi pœnitens peccata voce proferat. Ac cer-
tè, fictus videtur esse, qui ore tacet, cū ore ac-
cusare se possit: tutissima rectissimaque via
hæc est: quis negat? Sed, si quando cõtingat,
(quod tamen rarū erit) vt puella verecundię
plena voces ædere non queat, cū hac sacer-
dotis prudentia dispēsabit. Itē etiam, si ægro-
tus per gutturis angorem confiteri quidem
voce possit, sed vix tamen & ægrè possit: nõ
erit eiusmodi compellendus. scribere facillè
peccata valet, vt vocalem confessionem ex-
hibeat.

In eodem quinto principali argumento
id postremū quæritur, an cū pœnitēs igno-
rat idioma sacerdotis, atq; è diuerso pœnitē-
tis idioma sacerdos, oporteat cõfessionē fie-
ri per

ri per interpretē, & quidem cōmunis sententia tenet, huiusmodi pœnitentē non obligari ad eam confessionem: quia nemo tenetur reuelare secreta peccata, nisi sacerdotibus: hic autē reuelaret etiā interpreti, qui non est sacerdos. Assumpta verò priore loco proposito patet ex Leone epistola. 57. vbi ait: Reatus conscientiarum sufficere solis sacerdotibus indicare confessione secreta: & August. De vera pœnitentia, cap. 11. Si peccatum (inquit) occultum est, sufficiat referre in notitiam sacerdotis. Sed & Innocētius in capit. omnis vtriusq; sexus de pœnitentiis, prudenter limitauit præceptū: inquit, Omnia sua solus peccata confiteatur proprio sacerdoti: videlicet, insinuans, quòd si solus confiteri nequit, confiteri non tenetur.

Hanc ego communem doctorum sententiam, quoad præceptum ecclesiæ de quotenni confessione pertinet, libentissimè recipio. Sed in articulo mortis non auderem omittere confessionem, si haberem interpretem: iactura enim illa parua est, vt prætermittam sacramentum, quod est necessarium ad salutem: quemadmodum retrò dicebamus, in articulo mortis hominem obligari ad explicandum peccatum, etiam cū aliquo famæ alienæ detrimento, & in hoc euentu intelligitur Diuus Thomas. 4. distinctione. 17.

F. MELCHI. CANO.

q.3.art.4.q.3.ad secundū,cū vtitur illis ver-
bis Exigitur, Debemus: quæ quidem verba
obligationem præ se ferunt:in reliquis verò
euentus,etiam quū iurediuino cōfessio est
in præcepto,credere sine periculo possumus
neminem obligari ad confessionē peccato-
rū per interpretatum. Quæ aut̄ sint hæc euen-
ta, siue tempora, in quibus præceptum diui-
nū,etiam præter mortis articulum, ad con-
fessionem obligat,paulò post expediemus.

*q.3. pp. 19
5. Ceter
805 -*

Ad sextum principale argumentū prius-
quā respondeamus,& necesse est explicare,
quis nā proprius sacerdos appelletur. Nā Pe-
trus Palu. 4. d.17.q.3. & Syluester in verbo
confessor primo,docent,nomen propii sa-
cerdotis dupliciter accipi: vno modo, pro
quocunq; habente potestatem absoluendi,
siue ordinariam, siue delegatā, & sic capitur
(aiunt) in cap. Omnis vtriusq; sexus, ab Inno-
centio ibi, Omnia sua peccata semel confi-
teatur in anno proprio sacerdoti. Aliàs non
impleret illud præceptum, qui confiteretur
fratribus mendicantibus:nō enim sunt pro-
pii sacerdotes nisi in hac significatione. Alio
modo (inquiunt) capitur, sacerdos pro-
prius, pro sacerdote habente iurisdictionem
ordinariam absoluendi, qualis est, vel paro-
chus, vel episcopus, vel Summus Pontifex.

Quem in modum accipitur in eodem capi-

te, Omnis, cum subiungitur, Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet, & obtineat à proprio sacerdote.

Sed re vera sine causa admittitur æquiuocatio in eadem oratione apud Innocentium. Nam illud suum præceptum ipse idem explicuit, exceptionem addens, nisi de licentia proprii sacerdotis. Et quòd in illo capite, Proprius sacerdos, parochus intelligatur, manifestè liquet ex quadã extrauaganti Martini Quinti, quam refert Adrianus. q. 5. De confessione. Sic etiam accipit nomen proprii sacerdotis Diuus Thomas. d. 17. quest. 3. arti. 3. quest. 5.

Itaq; sacerdos proprius, vel intelligendus est parochialis sacerdos, vt Martinus Quintus intellexit, & vt re vera Innocentius accepisse videtur iuxta planam illius decretalis intelligentiam, vel intelligendus est sacerdos habens ordinariã potestatem & iurisdictionẽ. Ei in priori quidem significatione, sacerdos proprius vocatur, & vt distinguitur contra alienum, & vt distinguitur contra cõmunẽ. Contra alienum quidem, vt quilibet parochianus intelligat, suo proprio parochio, nõ alterius parochiæ sacerdoti debere confiteri. Contra communem autem, quia supponebat Innocentius, episcopus & Sũmum Põ

F. MELCHI. CANO,

tificem, qui sacerdotes communes dici possunt, non habere consuetudinē audiendi cōfessiones. Quare spectans in cōmunē vsum (quod leges facere solent) præcepit, vt parochiani suis parochis confiterentur. Nec obiectio illa mouere nos debet, quòd, si in illo capite proprius sacerdos sic acciperetur, qui cōfessionem faceret vel episcopo, vel Summo Pontifici, præceptum illius capituli non impleteret. Nā, cū parochus iurisdictionē habeat ab episcopo, episcopus à Sūmo Pont. pro cōperto relinquitur, vt pœnitens, qui priuatis suis sacerdotibus confiteri solet, si ad episcopum, vel Summum Pot. recurrat, eisq; confiteatur, multò etiam magis præcepto confessionis satisfaciat.

At, si quis contendere velit, & episcopum & Sūmum Pontificē appellari proprios sacerdotes, dicat, ideo proprios appellari, quia propriam habent iurisdictionem absoluedi: quam, scilicet, sibi propriè vendicant ex officio ordinario pascendi oues.

In hunc igitur posteriorem sensum dubium est, an ex diuino iure sit necessariū confiteri proprio sacerdoti. Nā Armacanus lib. II. De quæstionibus Armenorum, cap. 4. ex solo iure humano id existimat necessarium: cū quilibet sacerdos in ordinatione sua acceperit potestatem remittendi peccata quo-

rum=

rumcunq; Idem quoque videtur insinuare D. Thomas. d. 17. q. 3. art. 3. q. 4. ad quintum: si literæ tantum superficies spectetur. Durã. etiam. 4. d. 19. q. 2. hanc Armacani opinionẽ asserit esse probabilem: hoc est, seclusa ecclesiæ lege, quemlibet sacerdotem quẽcunque peccatorẽ absoluerẽ posse: hanc tenuit Vicleph, hanc demum nunc temporis Lutherani.

At, hæc sententiã defendi nulla ratione potest: quin exploratũ haberi debet, præceptũ de confitendo proprio sacerdoti, diuinum esse. Primũ, ex Concilio Florentino, vbi minister huius sacramenti definitur sacerdos habens autoritatem absoluedi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Quã propter, sine huiusmodi commissione sacerdos alienus non est huius sacramenti minister: atque proinde iure diuino tenemur proprio sacerdoti confiteri. Nam, confessio, quæ fit alteri ex facultate proprii sacerdotis, proprio sacerdoti fieri censetur.

Præterea, capite, Si episcopus de pœnitentiis & remissionibus lib. 6. Bonifaciũ tradidit nulla consuetudine introduci posse, vt aliquis, præter sui superioris licentiã, confessorẽ sibi eligere valeat, qui eũ possit soluere, vel ligare. Et tamẽ, si esset solũ de iure positiuo, aliqua cõsuetudo posset præualere: vt

F. MELCHI. CANO.

patet in decimis soluendis: in comedēdis o-
uis tempore quadragesimæ, & aliis eiusmo-
di ecclesiasticis legibus, quæ per consuetudi-
nem contrariam abrogari possunt.

Præterea, hoc videtur etiam definiri, in il-
lo cap. Omnis, de pœnitentiis: vbi Innocen-
tius, Licentiam (inquit) prius postulet & ob-
tineat à proprio sacerdote: quum aliter illū
alienus non posset absoluere, vel ligare.

Ratioq; id manifeste docet. Nā potestas
iurisdictionis nō habetur, nisi ab his qui sub-
ditos habent. At, non quilibet sacerdos ex
iure diuino subditos habet, sed solum pasto-
res ecclesiæ, quibus oues Christi commisse
sunt: ergo solus ille, cui ex officio est annexa
cura animarū ex diuina institutione, iudex
est, atq; ex consequenti ad eū solum iudicia-
lis sacramenti administratio pertinet. Erro-
neum igitur est hac tēpestate, asserere, sacer-
dotem simplicem iurisdictionē habere, po-
testatemq; soluēdi: vnde & Martinus Quin-
tus in cōcilio Constātiensi circa finē inter re-
liquas interrogationes ponit hanc: vtrū cre-
dat, autoritatē iurisdictionis Papæ & episco-
pi esse maiore in soluēdo ligādoq; autorita-
te simplicis sacerdotis, etiā habētis curā aīa-
rū. Vide Caieranū in additiōib⁹. 3. partis, que
stione vnica, de ministro sacramēti pœniten-
tiæ: Turrecremata lib. i. cap. 96. & 97. & 98.
nam

Nam in hanc sententiam conueniunt omnes scholastici autores: atque adeò D. Thomas. d. 19. q. 1. articu. 3. q. 1. & dist. 17. q. 3. arti. 3. quæst. 4.

Argumentum verò illud potissimum, quod opponitur ex ordinatione sacerdotù, quibus dicitur, accipite spiritum sanctù, &c. quoniam eisdem verbis dominus apostolis dedit potestatem iurisdictionis Ioannis. 20. cum ibi fecerit eos iudices, & instituerit sacramentum confessionis, cuius eos quoque ministros effecit: respondetur, quòd eisdem quidem verbis ecclesia nunc posset tradere potestatem iurisdictionis omnibus initiatis: at re vera non tradit, sed solam potestatem ordinis necessariam ad absolutionem sacramentalem. Nam ille actus sacramentalis duplicem potestatem exigit: alteram ordinis, alteram iurisdictionis: neutraq; sine altera factis est. Nã episcopus diaconus subditos quidem habet: sed, si tentet absoluere, nihil facit. Simplex quoque sacerdos ordinis potestatem habet: sed, quia caret iurisdictione, nihil facit absoluendo. Accipit itaque sacerdos quisque, cum initiatur, per illa verba. Quorum remiseritis, &c. potestatem ordinis, quæ necessaria est, ad remittenda peccata: tametsi (vt retro diximus) iurisdictionem quoq; accipiat ad remittenda venialia, &c.

Quòd

F. MELCHI. CANO

M Quòd si quæras, vnde constare possit, ecclesiam ordinatis solam potestatem ordinis cōferre velle: certè, ecclesiæ vsu constat, intèrioneq; prælatorū ordinantium. Non enim intendunt episcopi tradere iurisdictionis potestatem. Nam, & episcopus titularis cū ordinat, eisdem verbis id facit: cū tamen nullos habeat subditos, &c.

At verò, circa ea quæ dicta sunt, oriuntur aliqua dubia indigna prorsus, quæ à nobis prætereantur.

Primū est: an, quando nō est tutū confiteri peccata proprio sacerdoti, quia timetur, scilicet, vel scandalū, vel reuelatio cōfessionis, possit homo cōfiteri cui voluerit sacerdoti, si proprius negat facultatem alteri cōfitendi.

Ad hoc, doctores graues asserunt, quòd, si, nec sacerdos proprius, nec episcopus volunt dare facultatē, tūc potest peccator cōfiteri cui maluerit. Id tenet Hostiensis in cap. Omnis vtriusq; sexus, id videtur sentire magister. d. 21. ca. postremo: & Gratianus de pœnitentia. d. 6. circa finem: id Syluester in verbo confessor. i. §. 6. & Ricardus. d. 17. ar. 3. q. 7. & Palud. eadem. d. q. 3. art. 3. & Adrianus. q. 5. de confessio dubio. 3. Id verò probant ex cap. vltimo, de pœnitentia. d. 6. vbi Urbanus Papa, placuit (inquit) vt deinceps nulli sa
li sa

si sacerdotum liceat, quemlibet commissum alteri sacerdoti, ad poenitentiam suscipere, nisi pro ignorantia illius, cui poenitens prius confessus est. Est igitur argumentum, pro ignorantia proprii sacerdotis, licet adire ad alium sacerdotem, etiam sine proprii consensu: ut hic textus manifestè dicit, & glossa item eodem loco: ergo multo magis pro malitia, & cætera.

Deinde confirmant hoc autoritate Augustini, lib. de vera poenitentia, cap. 10. & refertur de poenitentia. dis. 6. cap. 1. ubi Augustinus, & qui vult (inquit) confiteri peccata sua quærat sacerdotem, qui sciat ligare & solvere, ne ambo in foueam cadant, quam stultus euitare noluit.

Præterea, sacerdos proprius in tali euentu tenetur dare facultatem: ergo, neget, satis fuerit petisse: argumento capit. Licet, extra de regularibus. Nam (ut ibidem dicitur) prælatus indiscretè negans facultatem iustè petitam, priuilegium meretur amittere, qui cõcessa sibi abutitur potestate.

Præterea, legislator non deficit in necessariis. Sed, quando sacerdos proprius est ineptus ad audiendam confessionem, vel ex ignorantia, vel ex malitia: confessionis necessitas instat, sicut & communionis: ergo in tali euentu iã legislator de cõfessione puidit,

F. MELCHI. CANO.

vt etiam in articulo mortis quilibet sacerdos
posset absoluere.

His tamen argumentis præceptor meus
bonæ memorię, cōmoueri non potuit, quin
crederet, hanc opinionem esse, & minus tu-
tam & irrationabilem. Idem tenuit Caieta-
nus in Summa in verbo Absolutio ex parte
absoluentis. Atque D. Thom. idem sentire
videtur. d. 17. q. 3. arti. 3. q. 4. ad tertium: vbi
dicit, quòd electio discreti sacerdotis nō est
nobis commissa, vt nostro arbitrio facienda
sed de licentia superioris, si fortè proprius sa-
cerdos esset minus idoneus ad apponendū
peccato salutare remedium. Et ad quintum
argumentum, expressè docet, quòd in qui-
bus euentis probabiliter timet pœnitens pe-
riculum sibi, vel sacerdoti ex cōfessione: de-
bet recurrere ad superiorem. vel ab eodem
petere licentiam alteri confitendi: quòd si li-
centiam (ait) habere non possit, idem est iu-
diciū ac de illo, qui non habet copiam sa-
cerdotis. Nec. d. 21. in expositione literę huic
sententię aduersatur. Nam, prius ex senten-
tia propria asseruerat, quòd cū pœnitens ha-
bet sacerdotem ignorantem, ex facultate ip-
sius sacerdotis, vel superioris, debet aliū pe-
tere prudentiorem. Cū autem posterius
subdit per coniunctionem aduersatiuam,
quique tamen casus ponuntur, quibus licet
confi-

DE POENI. RELECTIO. V. 151

confiteri alij, quàm proprio sacerdoti, sine eius licentia, &c. refert quidem aliorum opinionem: quam tamen ipse non probauit.

Et certè eam nos reprobare debemus. Primum ex cap. Omnis vtriusque sexus, vbi dicitur, quòd si quis alieno sacerdoti voluerit iuxta de causa sua confiteri peccata, licètiã prius postulet, & obtineat à proprio sacerdote, cùm aliter illum non possit soluere vel ligare. Ad hoc respondet Adrianus, quòd cū Innocentius dicit, licentiam postulet & obtineat à proprio sacerdote, subintelligendū est, vel à iure. In casu autem de quo loquimur, pœnitens habet à iure facultatem obtentam, scilicet, ex illo cap. vltimo de pœnitentia. d. 6. At, hæc solutio non est idonea, tum, quia ius illius capituli antiquius erat Concilio Lateranensi, cùm Vrbanus secundus sub quo illud decretum est multis annis præcesserit Innocentium tertium, qui illius capituli, Omnis vtriusque sexus fuit autor: tum, quia cùm supponit Innocētius iustam causam in petendo, & addat, licentiam petat, & obtineat: consequenter insinuat, licètiã petitam & negatam in causa iusta, non sat esse, vt alius possit absoluere, quamuis iustè petita malè negatur. Tum, quia hæc facultas, per quam fit exceptio à decreto Concilij generalis, nusquam habetur in iure: vt

F. MELCHI. CANO.

ex argumentorum solutione patebit. Tum demum, quia per hanc exceptionē aperitur ianua multis incommodis, eisdemq; absurdissimis. Nam, & vnusquisq; facile sibi persuaderet, suū parochū esse ignorantē, indeq; eligeret facultate iuris confessorem: & idem quoque in casibus reseruatīs fieri eadem ratione posset, vt videlicet, quando nollet prælatus vel ex ignorantia, vel malitia, iustè petitam concedere facultatem, hanc sibi ex cōcessione iuris pœnitens assumeret. Quibus profecto qui non mouetur, hunc nihil horū reputauisse certo scio.

Præterea, mortuo proprio sacerdote, nō potest ille de quo loquimur, cui maluerit confiteri: ergo nec viuento, & facultatem negante.

Præterea, si proprius sacerdos nominatim excommunicaretur, vel esset percussor clerici manifestus, non liceret parochianis cui-libet cōfiteri, sed solū illi, quem episcopus, vel Papa prouiderit.

Fac deniq; (id quod vsu venire potest) vt proprius sacerdos ex malitia, vel a nimi perturbatione, nolit confessionem cuiusquam audire: tunc quæro, an parochianus possit alieno sacerdoti pro suo arbitrato confiteri. Ac posse quidem nullus, nisi indoctus & temerarius admittet. Quod si nō potest, certè

nec

nec poterit, propter ignorantiam vel scādalum proprii sacerdotis alieno sine superioris facultate confiteri.

Ad primū argumentum, quòd Urbanus loquitur de pœnitentia publica iniuncta à sacerdote, cui pœnitens prius cōfessus est, ut ipse etiam textus expressit. Docet autē Summus Pontifex, pœnitentiam publicā iniunctam à parochio, in propria ecclesia esse faciendam, non in aliena parochia. Ac praterea docet, alium sacerdotem pœnitentiam iniunctam à priore confessore, non debere aut commutare, aut relaxare, nisi prior sacerdos ad eò fuerit imprudens & ignarus, ut pœnitentiam indiscretam indixerit: tū enim si imprudentia fuerit manifesta, sacerdos secundus poterit pœnitentiā suo consilio moderari. Imò, in ecclesia olim, ubi erant plures sacerdotes, qui æquè poterant populi cōfessiones audire, si quis pœnitens vni illorū sacerdotum se cōmississet, crediderim equidē iure optimo cautum esse, ut posteaquā illi peccata sua fuerat confessus, atque illius cōsilio pœnitentiam salutarem acceperat, ab alio sacerdote non susciperetur ad pœnitentiam, nisi forsitan prior fuisset ineptus, & imprudens. Erat autem ea lex iusta: primū, ne identidem mutatis animorū medicis salus ipsa spiritualis pœnitentiū præpediretur:

dein-

F. MELCHI-CANO.

deinde, ne pœnitens seueritatē iustam prioris iudicis, cui se commiserat, veritus apud iudicem alium, remissionē quæreret: quod nostra hac tempestate quidam facientes, dū prę pudore sacerdotes graues & probos, qui bus se permiserant, fugiunt, nouosque quærunt, vel incognitos, experimento suo discrepossunt, quàm parùm in salute spiritali prouehantur. Reliqua omnia faciliora sunt quã quæ nos morari debeant, qui ad alia grauiora properamus.

*dubium
attz*
Aliud quoque dubium est, idque grauissimum, an habens facultatem à proprio sacerdote eligendi confessorem, possit eligere quemlibet sacerdotem, etiam aliàs nō probatum, nec expositum. Ad hoc Gabriel. d. 17. q. 2. atticu. 3. tenet partem affirmatiuam: idem tenet Syluester, in verbo confessor. i. §. 5. Idem quoque Adrianus post quintam quæstionem de confessione, dub. i. Referūt que in hoc Hostiensem de pœnitentiis, cap. Omnis & Panormit. Clement. i. De priuilegiis: breuiter, hæc est communis opinio iuniorum: quàm suadent imprimis ex capi. finali de pœnitentiis, vbi dicitur: Permittimus episcopis, & aliis superioribus, nec non minoribus prælatis exemptis, vt etiam præter sui superioris licentiam, prouidum & discretum sibi possint eligere confessorem. At

ex vi huius priuilegij non oportet eum, qui aliàs est probatus confessor eligere: ergo nec qui à Summo Ponti. vel episcopo facultatē habet eligendi confessorem, tenetur eligere aliàs probatum & examinatum.

Præterea, simplex sacerdos ab ordinatione sua habet potestatem absoluendi: sed quia deest illi materia, circa quam posset illam exercere, idcirco non absoluit. At, pœnitens qui habet facultatem à proprio sacerdote, præstat se subditum confessori, quem eligit. Talis igitur absolutio, cum habeat materiam, erit valida.

Tertio. Summus Pontifex, per hoc solum quod voluntariè subiicit se simplici sacerdoti, eo ipso dat materiam conuenientem absolutioni sacramentali: ergo & quilibet Christianus, qui habet facultatem à proprio sacerdote, ubi primum se voluntariè subdit sacerdoti simplici, &c.

Quartò. Quia aliàs diploma Pontificium nihil daret: nam eligere confessores iam expositos, videlicet fratres præsentatos episcopis, & ab ipsis probatos sine diplomate fideles poterant: ergo per tale priuilegium conceditur eis facultas eligēdi aliàs nō p̄batos.

Contrariam sententiā tenet glossa super illud caput, Omnis vtriusque sexus: & super Clementinam primam De priuilegiis. Et

F. MELCHI. CANO.

certè hæc opinio glossæ, non est contemnenda. Nam, vt in cap. 2. De pœnitentiis in sexto dicitur, in generali concessione illa non veniunt, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus: sed inter sacerdotes simplices, non examinatos, sunt multi ignorantissimi & perditissimi, quibus si exprimerentur in specie: non fit verisimile, superiorem talem facultatem concessurum: ergo, &c.

Et confirmatur: nam, si Summus Pontifex institueret iudices in foro interiori omnes sacerdotes simplices sine aliquo examine & probatione, peccaret mortaliter, quod non est existimandum de Summo Ponti. in generali & publica concessione: & tamen re vera, si daret facultatem eligendi quemlibet sacerdotem, eo ipso facit vniuersos sacerdotes, etiam stultissimos, iudices in foro interiori: quod, nisi prælatus pestilentissimis tribuere, indignissimum est.

Confirmatur vltimo. Quia Summus Pontifex in diplomate semper notat, se concedere facultatem eligendi confessorem idoneum. Idoneus autem in iure appellatur, qui habet publicam iuris sufficientiam. Verbi gratia. Religiosus præsentatus episcopo iuxta normam Clementinæ, Dudum, de sepulturis. Item clericus examinatus, & probatus ab episcopo, licet aliàs non habeat iurisdictionem

DE POENI. RELECTIO. V. 154
risdictionem, per probationem tamē factus
est idoneus, &c.

Propter hæc argumenta, quæ videlicet
mihi magnam faciunt fidem, ego tenui sem-
per, teneoq; , quòd si sacerdos aliàs est pro-
batus, ab episcopo, vel eius vicario, iuxta mo-
rem, quem episcopi seruant bene instituti,
tum, per facultatem eligendi confessorem,
siue à parochio, siue ab episcopo, siue à Pont.
Summo cōcessum, potest eligi, etiam si aliàs
nullos subditos haberet, nullā ve penitus iu-
risdictionē. At, si quis sit reprobatus ab epi-
scopo, vel à visitatore reiectus, tāquam stul-
tus & ineptus: eiusmodi non potest eligi per
clausulā eligendi confessorē. Atq; idē omni-
no de illo sentio, qui non est examinatus, &
probatus à prelato, iuxta formā præscriptam
vel lege, vel cōsuetudine. Quia sententia cō-
traria, vt minimum, ianuam facit potentissi-
mam ad perniciem populi Christiani, dum
indiscriminatim eligūtur ab ignorāte plebe
sacerdotes ignorantissimi: atq; vtinam, qui
illam opinionem inuexerunt, prudentiore
consilio incommoda, & sacrilegia quæ exin-
de consequuta sunt, considerassent.

Præterea, ridiculus esset, imò nefarius Sū-
mus Pontifex, si examen & probationē ido-
nei confessoris, relinqueret arbitrio cuius-
libet popularis, non minus quam, si examen

iudicis ecclesiastici in foro exteriori, aut su-
 toribus, aut sartoribus committeret. At, per
 illam opinionem, quam refellere conamur,
 quilibet idiota, & vulgaris homuncio pro
 suo arbitratu potest vt eligere confellorem,
 ita quoq; expendere ac probare. Atqui, quã
 to satius est, ratione Christiana duce, crede-
 re, duo esse præcepta necessaria: alterum, ne
 quis alieno sacerdoti confiteatur: alterũ ne
 quis sacerdos non examinatus confessiones
 audiat. Nempe, si hæc præcepta duo, vt ne-
 cessum est, admittimus, per facultatẽ eligẽdi
 confellorem, soluitur pœnitens ab obliga-
 tione cõfitendi proprio sacerdoti: quod pri-
 mo præcepto iuebatur. At, nõ soluitur sa-
 cerdos à præcepto, quo videlicet astringitur
 ne confessiones audiat nõ examinatus. Qua-
 re, semper peccabit mortaliter contra illud
 secundum præceptũ, si audierit cõfessiones
 non probatus. Non est autẽ verisimile, eius-
 modi sacerdotibus iurisdictionem esse col-
 latam: qui, quoniam iure optimo, audire cõ-
 fessiones inhibentur, si audiãt, mortalis pec-
 cati rei efficiuntur.

Præterea, si Summus Pontifex, omnes ta-
 les constituit iudices: non posset episcopus
 condere legem, vt illi non audiant cõfessio-
 nes, nisi prius examinati. Atq; adeò ne pos-
 set quidẽ stulto sacerdoti confessoris officium
 prohi

prohibete: esset: enim perinde ac si prætor iuberet, ne delegatus à principe iudicaret. Et item, prælati religionū, qua autoritate possent punire religiosos non expositos & examinatos, cū per hæc diplomata eliguntur in confessores. Nam, si generalis ordinis, aut prouincialis faceret me iudicē alterius religiosi, non intelligo quo pacto inferior possit prohibere. Quemadmodum, si daret mihi prouincialis facultatem cœnandi, aut cōstitueret me vicariū monasterij: ignoro prorsus qua autoritate prior illud impediret. Et tamen fatentur omnes, eiusmodi leges, ab episcopis vel prælatis monasteriorum ferri optime posse, quippe vt necessarias ad rectā & populi Christiani, & monachorum institutionem.

Deniq; (vt semel finiam) rogo eos, qui oppositam opinionem defendere volunt, an sacerdos depositus auctoritate publica, ac degradatus, possit eligi per generalem concessionem eligēdi quēlibet sacerdotē. Quod si neges (ne theologus insanus habeare, iā quaero rursus, quis possit eligi, cū detur in diplomate facultas eligendi quemlibet sacerdotem? Dices forsan, excipitur depositus, & degradatus: quemadmodū & excommunicatus nominatim, & percussor clerici manifestus, quoniam eiusmodi sacerdotes legibus

F. MELCHI. CANO

ecclesiæ peculiaribus, à sacramentorū administratione reiecti sunt: bene uolo: hoc enim tuo te gladio iugulare possum: nam, & sacerdotes non probati, seu reprobati ab episcopis, atq; eorū uisitoribus legibus certis arcentur à sacramenti huius administratione.

Ad argumentum itaq; primum, concedo antecedens: supponitur enim episcopos & prælatos electuros esse confessores peritos: nam ad illos iure pertinet examen, & probatio confessorum. Nego tamen consequentia: quoniam ad populares nō spectat, sua electione idoneos facere cōfessores & iudices, sed ex iam probatis vnum quemlibet eligere. Imò ex illo cap. potest fieri argumentum pro nostra sententia: Prouidum (inquit) & discretum sibi possint eligere confessorem. Quòd si episcopi ex illo priuilegio, improuidum & indiscretū diligere nequeunt, cur cōcedamus hominibus vulgi, ut si elegerint ineptissimum & improuidissimum sacerdotem, quod absurdissimum est, id ex priuilegio Summi Pontificis consequatur.

Ad secundum, iam respondimus, sacerdotem nō habere potestatem iurisdictionis ad ordinatione sua. Nec ad hanc potestatem satis est, quòd peccator se præbeat materiam, & subditum sacerdoti: hoc enim verū esset si autoritas absoluendi esset iudicis arbitri:

qui,

qui, scilicet, per voluntariam subiectionem reorum, iudicandi acciperet potestatem. At retrò nos ostendimus, sacerdotes autoritatè iudicandi non à populo, sed à Deo accepisse nec hanc ex iure diuino quoslibet sacerdotes habere: sed solos pastores: uel eos qui à pastoribus fuerint delegati.

Ad tertiũ, nego antecedens: sed, sicut ante diximus, sacerdos electus à Papa, à Christo immediata accipit iurisdictionem, &c.

Ad quartum: nego consequentiam: nam, non omnis examinatus & probatus, iudex meus erat constitutus. Sunt enim in ciuitate & alij parochi præter meum, & alij quoque probati ab episcopo: qui per probationem facti sunt idonei, ut eligi possint in iudices. Datur ergo facultas eligendi ex examinatis quemcunq; ego uolero: id enim rationabiliter cõcedi poterat: sed eò amplius, non nisi irrationabiliter. Quod autè additur, etiã de ordine mendicantium, mirũ est, si nos torqueat, uelimusq; in apicibus diplomatũ esse mysteria: pari enim argumẽto crederemus irregularitatem esse mentalẽ. Magis nos terret consuetudo recepta, quæ cum tot autorũ grauissimorũ sententia confirmetur, probabilis ignorãtia excusari potest. Sed, an hæc consuetudo ius absoluendi conferat, incertum est. Sola nanque ea ius hoc præstat, quã

prælati vident, & tacent: vt episcopi videntes sacerdotes simplices mutuo se absoluere, interpretatiuè & implicite concedunt huiusmodi iurisdictionem. Sed, quòd Summus Pontifex hanc consuetudinem sciat, quæ videlicet apud Hispanos maximè inualuit, me profecto fugit. Quamobrem, in sacramento adeò necessario, nõ existimo tutum, huic nos periculo committere, vt eligamus sacerdotem, cui forsitan Summus Pontifex auctoritatem absoluendi minimè concesserit.

Iam, si hinc colligere velis, ne viros quidè peritissimos eligi posse, si non fuerint ab episcopo probti, etiã si theologiæ sint professores: huic ego respondeo, eiusmodi viros in theologia magistros, auctoritate publica haberi pbatos: nõ enim solèt ab episcopis examinari. Si quis verò sit quãlibet doctus, nec auctoritate publica gradus theologici cõprobatus, nec ab episcopo, implicite saltè pmissus cõfessiones audire: huc nõ probatũ, nec examinatũ eligere equidè nõ auderẽ. Sata=go enim per certa media certa facere, & vocationẽ, & salutẽ meã. Atq; in sexti principis argumenti. explicationẽ hæc satis dicta sint. Septimũ verò id quærit, an venialia peccata teneamur confiteri. At, certissimum est minimè teneri. Primum ex communi omnium theologorum consensu: deinde, ex

com-

communi ecclesiæ consuetudine: qua post confessionem mortalium, nullus Christianus sollicitus est de confitendis venialibus. Item, ex D. Augustini testimonio in Enchiridio. ca. 71. & refertur de pœnitentia. d. 3. cap. de quotidianis. habeturq; idem in lib. de ecclesiasticis dogmatibus capi. 53. Præterea, qua ratione iure diuino teneremur aliqua venialia cōfiteri, pariter & omnia: quod non modo grauisimum esset, verum etiam impossibile. Et, cū dolore de venialibus non sit necessarius: ne confessio quidem venialium necessaria est. Ad argumentum igitur respondet Adrianus. q. 4. de confessione, art. 1. ad quartam confirmationem: quòd testimonium illud Ioannis, solum procedit de peccatis mortalibus. Et quantum ego sentio: de his directè & primario dominus loquitur, quæ videlicet sicut sacerdotes absoluendo remittunt, ita non absoluendo retinent.

Non est enim verosimile, & quiuocè accipi peccati nomen in illo eodem contextu, vt videlicet in ordine ad verbum, Remiseritis, capiatur pro mortalibus & venialibus: in ordine verò ad verbum retinueritis pro solum mortalibus. Et cū potestas remittendi, & retinendi huic concessa sit potestas clauium ad aperiendum, & claudendum regnum cœlorum

F. MELCHI. CANO.

lorū, non cōprehendit directè venialia per
quæ regnum cœlorum non clauditur.

Sed cūm obiicitur, peccata venialia non
esse materiam huius sacramenti: quia Chri-
stus hīc non loquitur de venialibus, vbi ta-
men instituit huius sacramenti materiā, ita
fieri vt confessio venialiū non esset sacramē-
talis contra Magistrum, atq; omnes docto-
res scholasticos. Imò contra ecclesiæ sensum
credunt enim fideles accipere absolutionem
sacramentalem, cūm venialia sacerdotibus
confitētur: nec sacerdotes v surparent sibi po-
testatem iudicandi de venialibus, nisi eam à
Christo domino accepissent. Ad hanc (in-
quā) obiectionem, respōdetur, quòd qui cō-
cedit maius, ex consequenti concedit & mi-
nus. Nam, si princeps cōmittit mihi remissio-
nem grauisimorum scelerū, sine dubio in-
telligitur concessisse remissionem leuiorū.
Nec est eadem ratio de potestate remitten-
di: quoniam si maiora peccata retineri di-
cuntur, non exinde censentur retineri mino-
ra: quæ videlicet multis aliis modis remitti
possunt.

Sed oritur tamen dubium, an saltē ex præ-
cepto ecclesiæ teneantur homines venialia
confiteri. Nā, in cap. Omnis vtriusq; sexus,
De pœnitentiis, confiteatur (inquit Innocē-
ti^o), omnia peccata sua semel in anno: omnia
inquit:

inquit: & cùm cōstitutio illa obliget omnes, nullo excepto, sequeretur, ecclesiata in hac lege supponere, omnes fideles singulis annis peccare mortaliter, si sola mortalia præcepit confitenda. Et cōfirmatur ex eo enim quod dicit Decretalis, Omnis vtriusq; sexus, &c. vniuersi obligantur ad præceptum cōmunionis in paschate, siue mortaliter peccauerint, siue non: ergo, & ad præceptum confessionis: vnde, in Clementina. 1. De statu monachorum, confessio venialium monachis præcipitur semel in mense. Omnibus igitur fidelibus semel in anno præcipitur: vt & Diuus Thomas videtur insinuare. d. 17. quæstione. 3. art. 1. q. 3.

At verò huic quæstioni respondet egregiè Caietanus. 3. parte. q. 65. art. 2. ad quartū: & in additionibus. 3. partis. q. 1. De confessione, statutum ecclesiæ non obligare eos, qui solùm habent venialia peccata. Primò, quia lex illa de confessione semel in anno facienda, limitatio est diuini præcepti, quātum ad tempus: sed præceptum diuinū non cōprehendebat habentes venialia peccata, &c.

Secundo quia, vt D. Tho. argumentatur articulo illo proximè citato ad tertium argumentum, decretalis illa dicit omnia peccata, quod de venialibus intelligi nō valet: nemo em̄ omnia venialia potest cōfiteri. De mortalibus
libus

F. MELCHI. CANO

libus itaque solum intelligitur, sicut & illud concilii Florentini definitis, ad integritatem confessionis pertinere, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, confiteatur.

Tertio ex eo quod dicit, proprio sacerdoti: peccata autem venialia non exigunt proprium sacerdotem.

Postremo quia ecclesia confessionem voluntariam occultorum præcipere non potest esset enim gravissimum onus, sine causa necessaria, cum aliis multis modis veniale peccatum remitti possit. Atque hæc est communis theologorum doctrina. Nam argumenta contraria facile solvuntur: præter illud vltimum: cui respondetur, eam Clementinam obligare quidem monachos ad menstruam confessionem venialium, non tamen sub mortali, ut patet ex pœna subiuncta, quæ non adeo gravis est.

Ac, de confessionis præcepto quidem quoniam fuscè variegatè; disseruimus dictum poterat videri satis, nisi illa quæstio consequenter occurreret, de tempore, quo, iure diuino confiteri tenemur. Quam ego quæstionem si nunc ommitterem, in iustas multorum reprehensiones incurrerem.

Et quidem, nonnulli existimant, satis esse (quod ad diuinum ius attinet) semel in vita peccata

peccata confiteri: quia non est (inquiunt) maior ratio, quare obligemur magis in vno tempore, quam in alio: ex lege quippe Dei, nec post horam, nec post diem, nec post mentem, nec post annum, confessionis vinculo astringimur. Nam, quod Innocentius quartus, super caput, Omnis vtriusq; sexus, & Archidiaconus super caput, Ille rex, de pœnitentia. d. 3. tenuerunt: obligari, scilicet, homines ad statim confitendum: vno theologorum consensu explosum est: & à D. Thom. d. 17. q. 3. art. 1. q. 4. duobus irrefragabilibus argumentis refelitur. Quorum alterum sumitur ex sacramento baptismi multò magis necessario, ad quem tamen illico suscipere nō tenemur. Alterum, ex natura præcepti affirmatiui, quod non protinus obligat. Ius itaque diuinum nullum certum tempus confitendi præscribit. Hæc differūt ab his, qui confessionem semel in vita faciendam definire volunt. Ad falluntur tamen. Nam, semel in vita de omnibus peccatis confiteri, est impossibile: magna enim ex parte obliuione delerentur. Quam ob rem lex de integritate confessionis, plurimū fraudaretur: ad quam pertinet, omnia peccata mortalia confiteri.

Quocirca dicendum est, Christum domini non tulisse leges aliquas communes, quas ecclesia postea ad tempus aut etiā locum, peculiari-

culariter determinaret. Præcepit enim Christus dominus, in ecclesia sua episcopos esse, sed non reliquit pro singulis diocæsis definitos. De Dei cultu, festisq; seruandis diuinũ præceptum est, sed certum tempus euangeliũ non præscripsit. Eiusmodi itaq; præcepta cõmodè seruari non possent, nisi ecclesia quædam vel loca, vel tempora præfinit. Nan, (vt posterius hoc exemplum perscrutemur ridiculus esset, qui præceptũ de Dei cultu sese arbitraretur implessè, semel in vita ab opere seruili quiescendo. Sic ergo, præcepta de sumenda eucharistia & confessione reliquit Christus, nec re vera potest determinari ex solo diuino iure, pro quo tempore hæc præcepta nos obligent. Siue dicamus semel in vita, seu potius in mortis articulo, nihil dicimus prorsus: sed tunc obligamur, quando ecclesia definerit. At, hoc est (inquit) de iure positiuo, semel videlicet in anno cõfiteri: fateor: sed citra ius hoc humanũ quoad certũ tẽpus cõfessio limitatur, diuina de confessione lex incommodè seruaretur.

Sed sunt tamen aliqui casus, in quibus ius ipsum diuinum obligat ad confitendum.

Primus est, in periculo mortis.

Secũdus, cũ q̄s voluerit eucharistiã sumere, si reus est peccati mortalis: tunc em̄ habet præcedere cõfessio iuxta Chri institutionẽ.

Tertius

Tertius est, ratione periculi carenti confes-
sore, quē nunc habeo: non habiturus tēpo-
re necessario. Nam quartus de confessione
quotanni, non solius diuini præcepti est, sed
diuini limitati ac definiti per humanum: ita
vtriusque iuris violatio vnicum peccatū est:
quoniā ambo illa præcepta vnicum actū in-
iungunt, & alterū est alterius determinatio.

Quintum verò, quem Durandus adiecit.
d. 17. q. 10. & Palud. eadē distinctione: quē
Adrianus quoq; refert. q. 3. De confessione:
sed ratione conscientie scrupulose nos exi-
stimamus superuacaneū. Non enim obligat
præceptum de confessione in tali euentu: sed
ipse habens erroneā conscientiam sese ligat,
quādiu non deponit talem errorem. Quem
admodum ergo in cæteris præceptis affirma-
tiuis, cūm quærimus, quo tempore obligent
vanum forsitan esset: duo tempora prescri-
bere, alterum ex necessitate, alterum ex er-
rore conscientie: ita quoque, cūm euenta
& casus enumeramus, quibus præceptum
de confessione ligat: is qui recensetur ex er-
rore conscientie, superuacuus videtur esse,
imò, re vera, falsus, si naturam & obligatio-
nem huius præcepti, de quo differimus, con-
sideremus. Quatuor igitur illi nobis ex-
plicandi sunt, idque quàm maxima breui-
tate.

Circa primum casum, diligenter aduertē dum est, non idem esse hoc sanè loco, periculum mortis, & articulus mortis. Est namque periculum mortis in his duntaxat, vnde mors frequēter solet accidere: etenim in hastarum ludo, in agitatione taurorum, in nauigatione placidi maris, quāuis interim mors sequatur, non est tamen periculum mortis: sed in bello, in mari vehementer turbato, in partu fœminæ, de cuius morte probabiliter propter causas naturales timeretur, periculū mortis agnoscimus: quod certè viri prudentis arbitrio, magis quàm disputatione theologica definiendum est: vt quis morbus periculosus sit & latatis prudentis medici finiatur arbitrium. At articulus mortis, si nominis vim, & proprium vsum spectes, non idē est. Cū enim conceduntur per diplomata casus referuati in mortis articulo, nō intelliguntur cōcedi in quocunq; periculo, sed quū regulariter certa mors est, aut à morbo vel vulnere, aut ab exteriori vi: vt cū q̄s mortis pœna damnatur. Idē itelligo cū doctores asserunt in mortis articulo, quemlibet sacerdotem posse absoluerē ab omnibus quemcunque peccatorem. Non enim quemcunque aut nauigaturum, aut congressurum cū inimicis: quilibet sacerdos potest absoluerē, etiā vbi periculum est. Quod si hæc sentētia scrupulosa

pulosa esse videatur, parati sumus eam retrahere, cum aduersarius (si quis erit) idoneas causas contrariae opinionis reddiderit.

In secundo vero casu Caietanum habemus repugnantem. 3. p. q. 80. arti. 4. & in summa, in verbo comunio. 1. ad Corint. 11. in illa verba, probet autem se ipsum homo, &c. Imò cum huius erroris esset ab academia Parisiensis notatus, respondit, non ex suo capite id asserere, sed ex Pauli testimonio, atque sententia. Nec huius opinionis primus autor Caietanus fuit: sed eam prius Ricardus tenuit in 4. d. 17. art. 3. q. 6. Petrus quoque Palud. eadem d. q. 2. sentire videtur, non esse mortale peccatum sine confessione ad eucharistiam accedere, si homo alias contritus est. Idem etiam sequitur Adrianus. q. 3. de confessione: & Abbas in cap. De homine in celebra. missa. Sua datur autem haec opinio primum ex eo apostoli testimonio, prioris ad Corin. 11. probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat. In qua verba Crisostomus homil. 18. Non iubet (inquit) ut alter alteri probetur, sed ipse sibi, non publicum faciens iudicium, & sine teste argumentum. Eadem ferè Theophilactus in eundem locum. Neminem (inquit) tibi ipsi iudicem proposuerim, ipse te proba, & sic de pane illo ede, &c.

Præterea, si diuinum præceptum esset, id

F. MELCHI. CANO

ex sacris literis colligeretur: non enim nobis licet diuina præcepta pro nostro arbitrato fingere. Cum ergo nusquam huiusmodi lex reperiatur, certè qua facilitate inuehitur, eadem quoq; reiicitur.

Præterea, sunt euenta quædam, in quibus licet sine præuia confessione eucharistiã sumere: primùm villulis, vbi non est copia cõfessoris. Deinde, vbi homo se infamaret, si nõ perficeret rem diuinã: vt si sacerdos post sacrificiũ inceptũ recordaretur alicuius mortalis peccati, &c. esset enim infamia tum vocare confessorem. Tertio etiã, propter reuerentiã sacramenti: vt si post consecrationẽ, solus esset cũ alio sacerdote, & post cõsecrationẽ calicis, aliquod mortale veniret in mẽtem: ne sacrificium rumpatur, poterit sacerdos sine confessione eucharistiam sumere, vt communis theologorum opinio credit: hæc autem non licerent, si iure diuino cõfiteri ante eucharistiam teneremur.

Præterea præcepta affirmatiua obligãt in casu necessitatis, iuxta cõmune theologorũ prouerbiũ. At quãdo sanus sumit eucharistiæ sacramentũ, videlicet, ex cõsilio, & deuotione, nõ est casus necessitatis: ergo in tali euẽtu præceptũ de cõfessione nõ obligat.

Adhæc si homo tenetur ante eucharistiã cõfiteri, id, ob eã rationem maximè, q̃ purus &

& gratus Deo debet ad hoc sacramentū accedere. At, exinde pari argumento ratiocinaremur, administraturū aliquod sacramentum debere prius confiteri, si quod peccatū mortale commiserit. Nam sacramentorū administratores mundos, Deo que acceptos esse oportet, nisi velint esse sacrilegi.

Præterea ad alia sacramenta suscipienda, vt confirmationē, ordinem, matrimonium, nullo diuino præcepto prius confiteri tenemur: ergo nec ad sumendum eucharistiæ sacramētum: par enim causa, aut in omnibus, aut in nullis sacramentis obligabit.

Deniq; in ca. Omnis vtriusq; sexus de poenitentis Innocentius iuber, vt omnis Christianus semel quidem in anno confiteatur omnia peccata sua, eucharistiam autē sumat in paschate. Quod si hæc duo sacramenta cōnexa essent, essetq; necessarium ante eucharistiam confessionem facere, non dixisset Concilium, semel in anno confiteatur: sed, ante pascha confiteatur: vt id temporis percipiat eucharistiæ sacramentum. Hæc dicuntur ab his, qui nobiscum, in hoc secundo casu pugnare volunt. Quem tamen plerique Theologi omni vi & ratione astruere conati sunt: idque aded effecerunt, vt nostra hac tempestate Caierani placitum vnanimi consensu doctorum & piorum fue-

rit explosum. Ac re vera, non existimo huiusmodi Caietani sententiam inter opiniones probabiles esse reponendam: sed qua tamē nota inuri à theologis iure possit, alii doctiores iudicabunt. Nā, Caietani oratū schola debet, homini alioqui de repub. Christiana maximè merito, vt quoad fieri per pietatem licet, parcere ei iure optimo, summisq; rationibus debeamus.

Nostra igitur eademq; communis theologorum sententia primū ostēditur ex eo, quod D. August. principium sumit. 4. lib. de baptismo contra Donatistas, capi. 24. in hæc verba. Si quisquam in hæc re autoritatē diuinam quærat, quod vniuersa tenet ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi apostolica autoritate traditū, rectissimè credit. Ex hoc itaq; principio fit argumentum. Nam viri pii ab ineunte ecclesia confessionem eucharistiæ præmittendam cēsuerunt. Nec id ab aliquo, aut Concilio, aut Pontifice præceptum est. Apostolica igitur autoritate traditum retinemus, vt & alia nonnulla, quæ non, nisi verbo tenus, apostoli à Christo receperunt: nobisq; tanquam viuæ vocis oracula tradidere seruanda. Quòd vero consuetudinem hanc confitendi ante eucharistiam, quam modo ecclesia seruat, à patribus acceperit, atque adeò aposto

postolis, quæ sequuntur testimonia manifestant.

Eusebius imprimis. 6. historiae ecclesiasticae ca. 25. de Philippo (inquit) imperatore traditum nobis est, quod cum in die paschæ communicare mysteriis voluisset: ab episcopo loci non prius est permissus, nisi confiteretur peccata sua, & inter poenitentes staret: nec vlllo modo copiam sibi mysteriorum futuram, nisi prius per poenitentiam culpas diluisset, fuerunt igitur, libenter eum, quod à sacerdote imperatum fuerat suscepisse diuinum sibi inesse metum, &c. Nec huic loco potest occurrere, ex eo quod Eusebius de publica confessione sermonem facit. Nam quæ ratio est de confessione publica in ordine ad peccata publica, eadem prorsus est de confessione secreta in ordine ad peccata secreta: Quod enim, vel publicè vel occultè confessio fiat, qualitas sacramenti est, non substantia. Et sicut ante diximus, Christus quidem, confessionis legem tulit: eam verò, vel secretam, vel publicam fieri, rationi ac prudentiæ naturali dereliquit.

Sozomenus deinde, li. 9. historiae tripartitæ cap. 35. hanc consuetudinem ab antiquissimis temporibus Romanos Pontifices conseruasse, testis est. Idemque testatur Nectarium episcopum, quibusdam suadentibus, ut singulos ad communicandum iudicio conscientiae

F. MELCHI. CANO,

sua relinqueret, illam antiquitatis consuetudinem substulisse.

Autor itē libri de ecclesiasticis dogmatibus cap 53. Quem mortalia (inquit) crimina post baptismū cōmissa premunt, hortor pri⁹ sacerdotis iudicio reconciliatum, cōmunioni sociari, si vult non ad iudicium & condemnationem sui eucharistiam percipere.

Circunfertur præterea inter Augustini opera libellus quidam ad Comitē de saluariis documentis: quem quidem librum Erasmus licet D. Augustini neget esse, non negat tamen esse hominis pii. In huius itaq; capite. 33. hæc verba sunt. Quādo corpus Christi accipere debemus, antea ad confessionē debemus recurrere, si peccata obnoxia in nobis senserimus, ne cū Iuda proditore, diabolum intra nos celantes, pereamus.

Augustinus in super in epistola. 118. ad Ianuariū nō reprobatur, quod ex ore disputantis dicitur, si tanta est plaga peccati, autoritate antistitis debet quisq; ab altari remoueri, ad agenda pœnitentiam, & eadem autoritate recōciliari: hoc est enim indignè accipere, si eo tēpore accipiat, quo debet agere pœnitentiam: non vt arbitrio suo, cū libet, vel auferat se communioni, vel reddat.

Cyprianus verò multis locis huius rei testis est. Nam in epistola. 54. tertii libri, quæ scribi-

scribitur præsbyteris & diaconis, Cum in iniuriis (inquit) peccatis agant peccatores pœnitentiam iusto tempore, & secundum disciplinæ ordinem ad exomologesim veniant & per manus impositionem episcopi & cleri, ius communicationis accipiant, nunc crudo tempore nondum restituta ecclesiæ ipsius pace, ad communicationem admittuntur: & nondum pœnitentia facta, nondum exomologesi finita, nondum manu eis ab episcopo, aut clero imposita, eucharistia illis datur, cum scriptum sit, Qui ederit panem, aut biberit calicem domini indignè, reus erit corporis & sanguinis domini. Sed nunc illi rei non sunt, qui minus scripturæ legem nouerunt: erunt autem rei, qui præsunt, & hæc fratribus non suggerunt, vt faciant omnia cum Dei timore, & cum data ab eò & præscripta obseruatione: hætenus Cyprianus, Et paulò post, de his qui hanc traditionem non seruant: Contempta (ait) domini lege & obseruatione, quam iidem martyres & confessores tenendam mandant, ante reditum nostrum communicant cum lapsis & eucharistiam tradunt.

Ea dem ferè refert epistola. 18. eiusdem libri: in sermone autem. 5. De lapsis, Contra Euangelii vigorem (inquit) contra domini ac Dei legem, temeritate quorundam laxatur

F. M E C H I. C A N O.

incautis cōmunicatio, irrita & falla, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profunda. Et inferius, Ante expiata delicta, ante exomologesim factam criminis, ante purgatā conscientiam manu sacerdotis, pacem putant esse, quam quidam verbis fallacibus venditant. Et infra de peccatis, & confelsione secreta, (Nequis existimet solum de publicis esse sermonē) ita disserit, Qui quamuis nullo sacrificii, aut libelli facinore cōstricti, quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipsum apud sacerdotes Dei, dolenter & simpliciter confitentur, exomologesim consciētiæ faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarē medelam paruis, licet, & medicis vulneribus exquirūt, scientes scriptū esse, Deus non irridetur: & multa alia, quæ gratia breuitatis omittimus.

Præterea Leo Papa in epistola, 69. ad Theodorum episcopum, foro Iulientem: referaturq; de pœnitentia. d. i. ca. Multiplex: Mediator (inquit) Dei & hominū hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, vt confitentibus pœnitentiæ satisfactionem darent, & eadē salubri satisfactione purgatos, ad cōmunionē sacramentorū per ianuam reconciliationis admitterēt. Hugo etiam de sancto Victo. in libro de ecclesiastica potestate ligādi, atq; soluēdi, (quē refert Gabriel lect. 7. cano)

Audacter, inquit, dico, si ante sacerdotis absolutionē ad communionē corporis Christi quis accesserit, pro certo sibi iudicium māducat & bibit, etiam si vehemēter doleat & ingemiscat.

Præterea, præceptum de ieiunio quadragesimali (iuxta Gaietani sententiam) non est scriptum: & tamen non licet in dubium vertere, an ieiunij ecclesiastici violatio, peccatum mortale sit: eo quòd Christiani etiam si ne scripta lege ita ieiunāt, vt reos grauis mortalisq; peccati se existiment, si ieiunium soluant. At, viri sancti, actimentes Deum, cū homo habet in promptu idoneum sacerdotem, eiusmodi cōdemnant, si accedat ad eucharistiam sine præuia confessione.

Nec quisquam inter fideles vir bonus & sapiens ausus est vnquam post mortale peccatum ad eucharistiam sine præuia cōfessione venire. In mente igitur cuiusque fidelis scriptum est, & in animo quasi insculptum de confessione ante eucharistiam faciendā præceptum.

Præterea suadetur id, ex eo quod habetur Matthæi. 5. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo. Inde itaque sic argumentor. Christi
stiani

F. MELCHI. CANO.
stiani non habemus, nisi vnicum munus,
quod offeramus ad altare: ergo prius debe-
mus fratri reconciliari si quem offendimus,
quàm hoc munus de altari aut manu sacer-
dotis accipiamus. Multò igitur magis, qui
ecclesiam offendit per peccatum mortale, ec-
clesiæ debet reconciliari per confessionem
quam reconciliationis sacramentum ob id
antiqui appellauerunt.

Præterea, ad ministros ecclesiæ pertinet,
ad hoc conuiuium dignos admittere, indi-
gnosque repellere iuxta parabolam Matth.
capit. 22. de eo, qui inuentus est in conuiui-
o non habens vestem nuptialem. At, dignos
admittere, indignos repellere nisi per con-
fessionem non queunt, &c.

Et profecto, si constaret ecclesiæ, quem-
quam peccasse mortaliter, non exciperet ad
hanc amicorum mensam, Dei inimicum,
nisi prius per sacramentum cōfessionis Deo
sibiq; concilaret.

Ad primum igitur argumentum respon-
detur, testimonium apostoli, nec confes-
sionem præscribere, nec excludere, tantū enim
iubet, vt homo expendat vitam suam, exa-
minetque conscientiam, vt si iustū se inue-
nerit securus accedat, si verò iniustū, videat
quid facto opus sit, vt digne corpus domini
cū accipiat: verbi causa, si inimicitias habuit,
probea

probet seipsum, non vt sua probatione contentus, suoq; interiori dolore sacramentum eucharistiæ sumat: sed vt examinatus atque probatus inimici gratiam quærat, cui iniuriã fecit, & veniam petēs inimicitiam priorem aboleat, non interius modo, sed etiam exterius: in hūc modum, si publice fuerit homo, aut concubinarijs, aut vrsurarius, sumpturus eucharistiæ sacramentum probet seipsum: non in eum sensum, vt post contritionem secretam de pane illo edat, & de calice bibat, sed vt iuxta criminis qualitatem, post examen & probationem, publicas peccati occasiones abiciat: pecunias quas iustè rapuerat, reddat, scandalo populi satisfaciãt, &c. In hunc etiam modum post quodcunq; peccatū probet seipsum homo. Et si veniale fuisse repererit, nihil opus est vt de confessione sollicitetur: sed si dolorem interiorem habeat, de pane illo edat, & de calice bibat: sin verò mortale fuerit, quod cōmisit, ad sancta sanctorum non, nisi per ianuam reconciliationis intrōeat. Pro nobis itaque facit testimonium Pauli, non contra nos, si rectè intelligatur.

Nam, Chrysost. adnotauit, sui temporis intelligētia fuit: in quo Nectarius episcopus peccatores suo iudicio reliquerat, & cōfessionem sacramentalem abiecerat: vt retro
nobis

F. MELCHI-CANO:
nobis ostensum est. Theophylactus autem
nihil aliud fuit, quàm breuiator simiaque
Chrystostomi.

Ad secundum, iam ex dictis facilè patet,
non enim omnia præcepta siue Christi, siue
ecclesiæ habentur scripta: sed quædam ex tra-
ditione, moreq; seruantur. Certè consuetu-
dinem hanc grauitè in ecclesia, diuque ser-
uatam vinculo peccati mortalis astringere
qui negauerit, pari confidentia negare pote-
rit consuetudinem ieiunandi certis diebus
olim ab ecclesia seruata peccati mortalis
obligationem inducere. Quamobrem, præ-
ceptum esse peccatori, vt ante eucharistiam
confiteatur, inficiare non possumus. An ve-
rò ius hoc ab ecclesia, an à Christo domino
extiterit, id verti in quæstionem potest. Nos
diuinum præceptum esse arbitramur: quod
per manus à Christo ad apostolos, ab aposto-
lis ad nos venit.

Ad tertium non est difficilè respondere,
si quæ superius diximus, teneamus: simili
enim argumento probaretur, confessionis
integritatem nō esse iure diuino præscriptā,
quoniam licet vel propter incommodum,
vel propter scandalum euitandum, peccatū
aliquod mortale in cōfessione retinere. Le-
ges itaque Christi seruatoris nostri suauiter
disponunt omnia, salua semper & naturæ
æquitate

æquitate, & prudentiæ ratione. Nam, & arbitrio boni, prudentisq; viri decernendum est, quanta locorum intercapedo necessaria sit, vt confessor absens esse credatur, censeat que pœnitens non habere copiam cōfessoris. Porro, si cōfessor intra ciuitatem sit, quãlibet longo interuallo distet, debet pœnitēs ad ipsum accedere: si tamen pœnitens sit in oppidulo, quod à ciuitate tribus milliaribus distet, tunc ego non censerē huiusmodi pœnitentem copiam confessoris habere.

Ad quartum responderetur, præcepta dupliciter obligare: per se & per accidēs: vt pœnitentia, per se quidem obligat in periculo mortis, per accidens autem, cū quis vult sacramentum aliquod vel suscipere, vel administrare. Quod igitur de pœnitentiæ lege idem de confessionis præcepto dicere, consentaneum est: vt per se in articulo necessitatis confiteri teneamur, per accidens autē, vt dignè suscipiamus eucharistiæ sacramentum, cui digne suscipiendo peculiarem dispositionem & pœnitentiam lex diuina præscripsit.

Ad quintum, non propter animi puritatem solū & Dei gratiam necessariam, sed propter Christi peculiare præceptum confiteri ante eucharistiā debemus. Administraturi autem sacramenta, nulla aut Christi, aut ecclesiæ

ecclesiæ lege, confiteri tenentur sed solum animi munditiam habere, quæ sola interiori penitentia comparatur.

Ad sextum non esset penitus absurdum si diceremus, ad reliqua etiam sacramenta sumenda, confessionem præuiam esse peccatori necessariam: ut sicut baptismus ianua omnium sacramentorum est, sic secunda post naufragium tabula recidenti post baptismum immortale peccatum, sit aliorum quoque ianua sacramentorum. Id autem Leo Papa in epistola iam citata docere videtur, inquit, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Non ait, ad communionem eucharistiæ sacramenti, sed ad communionem sacramentorum.

Præterea, de consecratione. d. 5. capi. Ut ieiuni, Concilium Aurelianense iubet, ut, qui ad confirmationem veniunt, moneantur confessionem facere prius, ut mundi donum spiritus sancti valeant accipere.

Præterea, si ecclesiæ constaret quenquam fuisse publicum peccatorem, non ei administraret ordinis siue confirmationis, aut matrimonij sacramentum: nisi prius sacerdotis auctoritate Christo domino, atque ipsi eidem ecclesiæ fuisset reconciliatus. Indignum enim esset, ut qui ecclesiam offendit, munus ecclesiæ & ministerium sine præuia

conciliatione recipiat. Vnde D. Thomas,
 in. 4. d. 24. q. 1. arti. 3. q. 1. ad tertium: Aliquæ
 (inquit) medicinæ sunt, quasi exigunt robur
 naturæ alias cum periculo mortis assumun-
 tur, & aliæ sunt, quæ debilibus dari possunt:
 ita etiam in spiritualibus quedam sacramen-
 ta sunt ordinata ad remedium peccati, & ta-
 lia peccatoribus sunt exhibenda, sicut ba-
 ptismus & pœnitentia: illa verò quæ per-
 fectionem gratiæ conferunt, requirunt ho-
 minem per gratiam confortatum: & talia,
 (supple) non sunt peccatoribus exhibenda.
 Quo loco certum est, peccatores à D. Tho.
 vocari, qui mortaliter ante peccauerunt:
 etiam si dolorem habeant de peccato, ani-
 mumque in futurum rectè ac iustè viuend-
 di. Nam, si peccatores appellaret, quibus in-
 terior pœnitentia non est: profectò nulla sa-
 cramenta esset peccatoribus ministranda. Vi-
 detur ergo D. Thomas sentire, ecclesiam his
 qui ante peccauerunt, si habeant tamen inte-
 riorè de peccato dolorè, sacramenta baptis-
 mi & pœnitentiæ administrare debere. At,
 reliqua sacramenta non, nisi per sacramentũ
 aliquod eorũ iustificatis, quæ directè ad iu-
 stificationè ordinatur: vt baptismus & pœni-
 tentia. Atq; id etiã definisse videtur Innocen-
 tius primus in epistola ad Ruffum & Euse-
 bium capit. 4. his verbis: at dicitur legitimi
 sacer-

sacerdotis benedictio auferre omne vitium ergo si ita est, applicentur ad ordines sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei. Quia in ordinatione criminali vitia putantur auferri, nullus sit pœnitentiæ locus, quia id potest præstare ordinatio, quod longa satisfactio præstare consuevit.

Sed quoniam huiusmodi argumenta retundi possunt, & præceptum eiusmodi non ratiocinatione, sed traditione maiorum consistare debet: dicamus sanè, non esse eandem causam, quoniam alterum nobis traditum est, alterum non item.

Ad vltimum D. Tho. in. 4. d. 17. q. 3. art. 1. q. 4. ob eam rationem tenere videtur, quòd obligatio, qua ecclesia obligat ad confessionem semel in anno faciendam, sumitur ex eo, quòd ligat semel in anno, ad eucharistiæ sumptionem. Ait enim: Ad eucharistiam nullus post peccatum mortale, nisi confessus debet accedere, copia sacerdotis oblata: & inde venit obligatio, qua ecclesia omnes obligat ad semel in anno confitendum, quia instituit, vt semel in anno scilicet in pascha, omnes sacram communionem accipiant: & ideo ante tempus illud confiteri tenentur: hætenus ille: & iuxta hanc sententiam connexa sunt etiã in ecclesiæ præcepto hæc duo sacramenta.

Id autem

Id autem etiam suadetur ex Concilio Agathen. quod refertur distin. 50. in capite: & ex pœnitentiali Romano, vbi dicitur, quòd hebdomada priore ante initium quadragesimæ, tum primum confitentibus peccata, sacerdotes pœnitentiam dent. Citat quoq; B. Rhennus in fine annotationũ super Tertulianum, decretum alterius Synodi, quo præscribitur vt feria. 4. ante quadragesimam peccatores confiteantur. Ac reuera, publicè pœnitentes in die cinerum ex more antiquo peccata sua confitebantur. Imò aded nunc etiam, qui in quadragesima non confitentur, existimant se illius præcepti præuaricatores. Prælati quoq; excommunicant illos qui in quadragesima non fuerint confessi. Præceptum igitur de confessione iure etiam ecclesiastico eucharistiæ præcepto adiunctum est. Nam, & Sixtus quartus in quadam extrauag. de tregua & pace: cuius initiũ, vices illius, iubet vt medicæ desistat prædicare, parochianos nõ obligatos, saltẽ in paschate, proprio cõfiteri sacerdoti.

Verũ enim uero, cum in illo capi. Omnis vtriusq; sexus, Innocẽtius dedita opera, limitasse videatur præceptũ cõmuniõis ad paschale tẽpus, non itẽ præceptũ confessionis, dixit enim, cõfiteatur saltẽ semel in anno, suscipiẽs ad minus in pascha eucharistiæ sacramentum nõ video ego, cur ex eo p̄cepto fideles astrin-

Y

gamus

F. MELCHI. CANON. 30
gamus ad cōfitemdum in quadragesimā.

Præterea, si quis peccauerit mortaliter diu ante quadragesimā, & statim cōfiteatur peccatū suum proprio sacerdoti, quæro an ille impleat præceptū illius capituli necne: si implet, vincimus: si non implet: ergo etiā si nō peccasset mortaliter vsq; ad pascha post priorem cōfessionem, teneretur iterū eadem peccata cōfiteri, à quibus semel absolutus est.

Præterea, si homo habeat legitimum impedimentū ad cōmunionem accipiendā, vt frequentem vomitū, vel quia detinetur in carcere, vel quia nō habet ætatem idoneam ad eucharistiam percipiendā, rogo, an præcepto de semel in anno cōfitemdo satisfaciatur, cū ante quadragesimā cōfiteretur: quod negare quoniā impudētia est, teneamus, præceptū cōmunionis ad certū anni tēpus cōstringere: præceptū verò confessionis, non item.

Verū est itaq; ante eucharistiā oportere cōfiteri, quotiescunq; illam homo percipiat: sed non ex illo præcepto Cōcilij Lateranēsis: sed ex diuina lege, vt prius nobis ostensum est. Nec intentio præcipientis obligat, sed forma præcepti: vnde, quāuis Sūmus Pontifex præciperet cōfessionē, eo fine, vt eucharistiæ præmitteretur, nō tamen suo ad id præcepto obligauit. Iā enim erat ius diuinū, quod huiusmodi cōfessio semp erat p̄mittēda, siue in paschate, seu

seu quocūq; alio tēpore eucharistia sumeret.

Circa tertiu casum, dubiu oritur: eadē enim ratione, homo sanus in principio diei, si timeret febrim superuenturam, teneretur diuinū totius diei officium præuenire. Imò etiā teneretur præuenire ieiuniū præceptū ab ecclesia, si probabiliter crederet, se præscripto die non habiturum ieiunandi facultatem. Item, si in paschate crederem me habiturum legitimum impedimentum eucharistiam suscipiendi, deberem quoque prius sumere, cū adesset oportunitas.

Ad hoc respōdetur, nō esse simile. Nā quædam præcepta sunt homini ad certū & determinatum tēpus implenda: vt de ieiunio quadragesimæ, aut vigiliæ alicuius festi: & eiusmodi nō est necesse præuenire, etiam si existimamus impedimentū legitimū nos habituros tēpore quo essent implēda. Alia verò præcepta sūt sine determinatiōe tēporis, quæ videlicet nos obligāt, vt aliquādo impleant, saltē semel in vita: vt sunt media ad salutē necessaria, atq; præcepta, quę de huiuscemodi ferūtur anteuertēre necessum est: vt de baptismo. Imò, q̄ nunq̄ in vita eucharistiā suscepit, credēs futurū periculū mortis, nec habiturum se eucharistiæ copiā, præuenire debet, cū habet copiā: nā teneretur saltē semel in vita illud præceptū implere. Hinc nauigaturus periculoso tēpore, si non

F. MELCHI. CANO

habet in naui cōfessorē, tenet piculū puenire.

Hinc Christianus, qui tenetur semel in anno cōfiteri ex ecclesiastica lege, si credat, se nō habiturū copiā cōfessoris in duob⁹ postremis mētib⁹ anni, obligat⁹ ad cōfessionē faciēdā, intra decē mēses priores illi⁹ anni. v. g. si habeat quis prolixa maria transfretare, etiam si aliās nullum nauigationis periculum esset.

Sed, quid illi primo argumento respōdebimus? nā reliqua faciliora sunt, nepe, distinguēdū est impedimentū legitimū postea futurū. Nā, si voluntariū est, teneor profecto diuinū officium ante soluere, cū reliqui tēporis impedimentū quālibet legitimū & necessariū ego liberè præstē. Quòd si impedimētū à natura, aut violētia extiterit: vbi ab ingruēte morbo, tūc ego nō astringerē, nisi ad id officij per soluendū, quod pro tēpore præsentiatq; præterito debetur. Facultas autē quæ datur ab ecclesia, aut anteuertēdi, aut postponēdi diuinū officium, intra diem tamen naturalē, priuilegium fauoris est, non vinculum necessitatis: hoc est, præuenire possumus, non tenemur.

In quarto casu. Durandus. 17. quarti. q. 14. in dubiū vocat, an statutū illud ecclesiæ de cōfessione semel in anno faciēda, sit præceptū, an potius exhortatio ad cōfessionē. Suadet autē nō esse præceptum, quòd nullū sit tibi verbū, vnde vis pcepti colligi possit: habet enim

textus

textus in hūc modū: Oīs vtriusq; sexus, post-
 quā ad annos discretionis puenit, oīa sua so-
 lus peccata, saltē semel in anno cōfiteat, p̄prio
 sacerdoti, & iniunctā sibi poenitentia propriis
 viribus studeat adimplere, suscipiēs reuerēter
 ad min^o ī pascha eucharistiæ sacramētū, quōd
 si dicas, verbū, confiteatur, vim habere præce-
 pti, idq̄ue colligas ex pœna subiuncta, alioqui
 & viuens ab ecclesiæ ingressu arceatur, & mo-
 riens Christiana careat sepultura. Cōtra, Du-
 randus argumentatur, quia illa clausula &
 pœna non refertur ad transgressionem legis
 de confessione: sed ad transgressionem præ-
 cepti de eucharistia. Nō enim ecclesia legem
 fert, cuius transgressionem pœna legis punire
 non potest: frustra siquidem lex eiusmodi pœ-
 nalis à legiflatore ferretur. At ecclesia non
 potest punire violatorem legis de confessio-
 ne, quia non potest ecclesiæ constare, quis-
 nam sit illius legis transgressor: primò, pro-
 pter peccata occulta: secundò, quia non po-
 test cognoscere, an omnia mortalia confitea-
 tur, quod tamen lex præcipit: tertid, quia so-
 lus soli sacerdoti confiteri debet, iuxta illam
 legem: & sacerdos tenetur seruare secretum,
 etiam si nullum peccatum peccator confitea-
 tur. Quāobrem incassum pœna illa trāsgresso-
 ri legis de confitendo, præfiniretur.

At verò, communis omnium & theolo-

F. MELCHI. CANO.

gorū, & iuris peritorū sentētia certis argumē-
tis astruit, legē illā cōfessionis ad mortale pec-
catū obligare, nō enim fideles existimāt, cū in
quadagesima cōfiterentur ex cōsilio se cōfiteri, &
nō ex praecepto. Quod si quis negligeret toto
anno confiteri, malè dubio p̄cul apud fideles
audiret, & mortaliter peccare crederet. Et cō-
firmatur, quia p̄lati in eos, q̄ nō fuerint eo an-
no cōfessi, excōmunicatiōis sentētia animadu-
terere solēt, supponūt igit̄ peccasse mortaliter.

Præterea, vt ante docebamus, diuinū de cō-
fessione praeceptū p̄ humanā legē ad certū tē-
pus limitat̄. Nā citra huiusmodi limitationē
diuinū illud praeceptū cōmōdè seruari nō pos-
set. Nō est ergo exhortatio, & cōsiliū, sed prae-
ceptū: quippe, si cōsiliū esset, vix vnus aut alter
in quadagesima confiteretur nec in implendo
cōsilio tāta sollicitudine, timore, ac diligentia
plebs vniuersa concurreret.

Ita, licet ecclesia nō possit confessionē inte-
riorū peccatorū p̄cipere, nec p̄ trāsgressione
pœnā inferre, praeceptū à Deo tamē, potest ad
certū tēpus limitare, transgressoresq; limitatę
legis excōmunicatione plectere. Illa verò pe-
na decretalis huius de qua differimus, locū ha-
bet, cū trāsgressio praecepti manifesta est. v. g.
si non habet scedulam confessoris.

Illud tamē verè verti in q̄stionē potest, an
ante quartū decimū anni pueri cōfiteri ex hac
lege

lege cōcilij teneant. Dicit enim cōciliū, cū ad annos discretionis puenerit, &c. sed anni discretionis dicūtur, cū homo tertiū decimum, vel quartū decimū attigerit: igit' vsq; ad id etatis, nō tenentur homines cōfiteri. Quōd autē anni discretionis in eū modū sint intelligēdi, p̄batur, quia nō obligamus paruulos ad sumēdā eucharistiā ante illā etatē. At, simul vtrūq; p̄scribitur & quod omnis homo, cū ad annos discretionis peruenerit, confiteatur, & q̄ suscipiat eucharistiæ sacramentum.

Huic quæstioni respōdetur, vsum ratiōis nō simul circa oīa paruulis cōtingere: nā sūt pueri, qui peccata grauia discernere à leuibus possunt, distinguere cibum sacrum à prophanonō possunt. Puer ergo, vbi primū habet vsum rationis ad peccādum mortaliter, huius legis obligatione cōstringitur: teneturq; iam semel in anno confiteri: sed eucharistiam percipere non tenetur, nisi talem ac tantū vsum habeat rationis, quo congruēter sacrum Christi corpus sumere, & diuinitatem possit reuereri latentem, proptereaq; dixit Innocentius, reuenter suscipiens, &c.

Illud quoque scholastici autores vocare in quæstionē solēt, an ecclesia possit ī diuino de cōfessione p̄cepto cū aliquo dispēsare. Nā in eo, quod humanū est de quotenni peccatorum cōfessione dispēsare per ecclesiā posse,

F. MELCHI. CANO.

minimè cōtrouertitur . At illud controuersia habere meritò potest. Nam reddere vota, iuramenta seruare: iuris est & diuini & naturalis, habet autem ecclesia facultatem & dispensandi in votis, & relaxandi iuramenta: ergo, licet confessio iure diuino præscripta sit, ecclesia tamen poterit dispensare.

Et confirmatur ex eo, quod Matth. 16. Petro dicitur. Quodcunque solueris super terram solutum & in cœlis: ergo si quem Petrus absoluerit ab obligatione confessionis, ille erit coram Deo reuera solutus.

Huic ego quæstioni, quoniã alio loco opportunius differetur, solũ dabo quod ad præsentẽ locũ satis est: negando primi argumenti cõsequentiã. Nec enim est similis ratio de præcepto cõfessionis & baptismi: ac de præcepto reddẽdi vota, & seruãdi iuramẽta, quia baptizari, aut cõfiteri, salutis impedimentũ afferre nemini potest, cũ in his sacramentis tota hominis salus consistat: sunt quippe ad salutem necessaria. Qua propter nõ expediebat, vt relinquere Ecclesiæ facultas in huiusmodi præceptis dispensandi. At vota & iuramenta præstare, nonnunquã vergit in salutis dispendium: eo quòd homines sunt ad iurandũ, atq; vouendum faciles, non habita ratione futurę incommoditatis. Quamobrem necessarium erat, vt ecclesia Christi potestatem haberet

DE POENI. RELECTIO. V. 173
in voto & iuramento dispensandi: quæ scilicet, vincula subinde maioribus bonis poterat esse impedimento.

Et per hoc ad testimoniū ex Matthæo respōdetur. Nā, quia potestas ibi promissa potestas clauū est ad aperiendū regnū dignis, claudendū verò indignis: & per sacramēta baptis-
mi & confessionis regnū cœlorū suscipientibus aperitur: non est Petro collata potestas, vt dispensaret in his sacramētis, ne suā videlicet destrueret potestatem, ea sacramēta tollēdo, quibus administrādis regnū cœlorū habebat fidelibus aperire: sed enim, vota & iuramēta seruare, poterat esse fidelibus regni cœlorum impedimentū. Quocirca, sicut potestas clauū limitatur ex ordine ad finē. s. apertionem regni cœlestis, quapropter nō potest ecclesia sacramēta tollere: ita etiā ex eodē fine amplificatur ad omnia ea tollēda, quæ apertionē regni cœlorū impediūt: qualia interim sunt vota & iuramēta. Et certè, illius testimonii intelligentiā, ecclesiæ vsu magis quā ratiocinatione colligere possumus: quotus enim quisque per rationē humanā cōsequetur, qualis quantaq; potestas per illa generalia uerba. Quæcūque ligaueris, quæcunq; solueris, fuerit Petro promissa. Accepit quidē potestātē ad ædificationē & nō ad destructionē, vt. 2. ad Corint. 10. Apostolus tradit vnde in his quæ sunt de necessita

necessitate dispensauit nunquã: nempe, non poterat, quod in destructionem esset. In votis aut & iuramentis dispensauit. Ac poterat quidem, quod erat in ædificationem.

Vnde D. Thomas. d. 17. q. 3. arti. 1. q. 5. In necessitate huius sacramenti fundauit, quod in eo dispensari nõ possit. Quãuis in solutione ad primũ expressè doceat, Summũ Pontificẽ in iure diuino positiuo dispensare non posse. Ita discipuli D. Thomæ, vt hanc sententiã tueantur, aiũt prelatos ecclesiæ, cũ dispensant in voto, nõ dispensare in præcepto iuris naturalis, vel diuini: sed in eo quod humani iuris est. Nã uinculũ voti mei, lex mea priuata est, ita humanũ est nõ diuinũ: habent aut D. Thomã à se. 22. q. 88. art. 10. ad secundũ sed in hac tamen philosophãdi ratione duæ difficultates existunt. Prima quod ea, quæ sunt de iure positiuo, potest Sũmus pōtifex etiam sine causa tollere, & abrogare: vt quamuis malefaciat, factum tamen validum sit. At in voto absq; rationabile causa dispensare nequit: & si dispenseret, irritum est quod facit: seruare igitur votũ non humani iuris solum est, sed diuini.

Alterã aut difficultas est, quod si uinculum uoti & iuramenti humanæ facultatis esset, ante diuinã legẽ nouã & veterem, per humanã potestatem dissolui pōsset: quod si non poterat, certè plusquã humanũ erat hoc uinculum

natura

naturale siquidem est, ut omnis obligatio, per quascunq; caus. nascitur, per easdē dissoluatur, Si igitur votorū & iuramentorū obligatio per iuris humani arbitriū solū exiit, per idem etiam arbitrium dissolueretur. Quò fieret, ut qui, aut voti, aut iuramenti vinculum induxisset, idem haberet eiusdem soluendi facultatem. Quemadmodum princeps qui legem dicit publicam, eam soluere potest & abrogare. Quamobrem, si vobis non fuerit ingratum, priorem nostram responsionem interim teneamus, faciamusque hic tractatui de confessionis præcepto finem, cuius prolixitatem postrema de satisfactione disputatio compēlabit. Erit enim quàm breuissima.

De tertia igitur pœnitentiæ parte, hoc est satisfactione, inter fideles etiam ambigitur an diuinum præceptum sit. Nam Scotus. d. 18. et 19. circa finem, asserit, nullum pœnitentē obligari ad acceptandum pœnitentiam, quam sacerdos iniungit. *de pœnitentiæ satisfactio*

Asserit rursus, quòd, si satisfactionem iniunctam acceptat, tenetur implere sub pœna peccati mortalis. Idem sequitur Gabriel. d. 16. quarti. q. 2. Quoniã ad satisfactionē pro pœna duo remedia sunt: alterū in hac vita, alterū in purgatorio: potest ergo pœnitēs suo fauoriceedere, quo ex mīa Dei satisfactio præsens acceptat pro futura pœna. atq; proinde,

F. MELCHI. CANO:

eligere poterit satisfactionem futuri sæculi.

At hæc opinio nulla ratiõe nititur: si enim sacerdos obligare ad mortale nõ potest, mea acceptatio nõ inducit peccati mortalis obligatione: quippe nõ aliter pœnitēs implere vult pœnitentiã iniunctã, quã sacerdos obligare potest. Nõ itaq; cohæreret ambæ illæ assertiones. Quãobré acutius multo Caietanus in. q. 2. de satisfactione ad secundũ argumentũ rerũ cõsequentia & cõnexionẽ intuitus, existimauit quòd pœnitens, nec acceptare tenetur pœnitentiã iniunctã subpœna peccati mortalis, nec acceptam implere.

At verò D. Thomas lógè diuersam opinio nẽ sequutus est in. 4. d. 18. q. 1. art. 3. q. 3. & d. 20 art. 2. q. 2. ad secundũ: sed & d. 16. in expositio ne textus apertè dicit, Ioannẽ quidẽ fuisse de nũciatorẽ præcepti de satisfactione: Christũ aut institutorẽ sacramenti, & partiu eius: & 3. p q. 84. art. 8. dicit quod pœnitẽtia exterior, qua iuxta arbitrium sacerdotis peccator satisfacit, oportet duret vsque ad determinatum tẽpus secundum mensuram peccati.

Durãdus etiã D. Thomæ subscripsit. d. 17. q. 3. ad secundũ & Syluest. in verbo Cõfessio prim. §. 26. Atq; hãc nos sententiã tenere debemus, si rectã Theologiæ ratiõe seq volumus.

Primũ quia sacrilegiũ est, sacramentum ali quod, mancũ & imperfectũ volũtariè relinquere.

quere. At, si satisfactio præmittitur, tertia poenitentiæ pars, mancū & imperfectū conficitur sacramentum. Sacrilegum igitur fuerit, satisfactionem à sacerdote iniunctam, vel non accipere, vel non explere.

Deinde in foro cōtentioso iudex habet potestatem poenā pro delictis imponēdi: quā etiā re^o subire tenetur: ergo & iudex ecclesiasticus in foro cōsciētię hāc habebit potestatem. Nō em̄ potestas apostolis in foro interiore à ch̄o dño collata, imbecillior est, quā in foro exteriori.

Præterea potestas, quæ nō habet vim coercēdi, ridicula est, & in nullos futura vsus: ut, inter asserendū præceptū de cōfessione docuimus. Si ergo iudices à Ch̄o instituti, non haberent vim, auctoritatemq; ligandi ad poenā rationabilem & iustā pro qualitate, & quantitate delicti, profectò eorum iurisdictio & potestas de culpis iudicandi, meritò rideretur.

Præterea, Clavis potestas est nō solū soluēdi, sed & ligādi, ut patet ex definitione clavis, quā & Ioānes. 22. in extrauagā. Quia quorundā, de verborū significatione, & cōmunis probat theologorū cōsensus. Imò ad eò Dñs Matth. 16. nā cū dixisset. Tibi dabo claves regni cœlorū, explicaturus quid nomine clauium intelligeret, euestigio subdit, & quodcūq; solueris super terrā, erit solutū & in cœlis & quodcūque ligaueris, erit ligatū. Quod si æquā habēt

sacer=

F. MELCHI. CANO.

sacerdotes absoluēdi & ligādi potestatē, certē sicut absoluūt vice Dei, cū formā sacramenti proferūt, ita ligāt vice Dei, cū mūltā pro culpis indicūt. Pœnā autē diuina sentētia in sacramento taxatam subire nolle, sine dubio graue peccatū est. Et cōfirmatur. Nā, si princeps constitueret aliquē delegatū ad id iudicandum in rep. de criminibus, nimirū intelligeremus illi^o reip. ciues sententiis iudicis instituti obligari ad parendū. Cū ergo Christus sic instituerit vicarios suos, vt Ioannis. 20. dicitur. Non est dubitandum, quin eorum sententiæ & in absoluendo, & in ligando, eandem habeant vim, ac si à Christo latæ fuissent. Quamobrē, eiusmodi sententiis obtemperare fuerit omnino necessarium.

Præterea, (quod retro docuimus) exterior satisfactio in præcepto est, cū sit ad salutem necessaria: ergo qui ad aliam vitam remittit satisfactionem, reus peccati mortalis efficitur.

Nec aliud intelligendū est (quod alias sæpe cōmemorauimus) in lege noua factū esse, nisi vt quā pœnitentiā tenebatur peccator in delicti cōpensationē Deo præstare, eā præstet sacerdoti Dei vices habenti. Quò fieri, vt, si in naturæ lege, vel scripta, homines exteriorem satisfactionē exhibere pro peccatis tenebantur, teneantur etiam in lege euangelica eandem exhibere ad sacerdotum arbitrium, quibus

bus Deus huiusmodi iudicium delegavit.

Age verò, quē dolorē de peccatis, quē animū emendādi vitā ille habet, qui pœnitentiā iustā & æquā iniunctā à iudice, Dei locū habēte, nec vult accēptare, nec implere? Quā rursū humilitate accedit iudicādus, qui iudicis sententiā iustitia æquitatēque plenā negligere nō veretur? Cumq; etiā vel iudicis arbitri, quē tua volūtate delegeris, iustæ sentētiæ nolle parere iniquū sit, ac iudici quoq; arbitro iniuriū quid ni sit iniquū pariter & iniuriū iudici nō arbitro, sed diuina autoritate substituto nolle obedire, cū iustam sententiam profert?

Præterea etiam, vt sacramentū hoc medicinale esset, nō itē iudiciale: vel etiā tūc absurdū esset, libere pronunciare, non obligari pœnitentē ad parendū sacerdoti in remediis curationis: quod perinde esset, atq; diceretur, non oportere ægotū medico obtēperare salubriter præcipienti. At, satisfactio sacramentalis si cut est in compensationem iniuriæ factæ deo ita etiam in medicinam spiritualis ægritudinis. Quocirca: intollerabilis opinio est quæ peccatorem ab obligatione satisfactionis sacramentalis absoluit.

Nos autem admirari satis non possumus; quid causæ fuerit hominibus doctis, vt nō rē modo, verū etiam nomen satisfactionis excluderint, satisfactio enim nomen iustitiæ est, atque

F. MELCHI. CANO.

atq; hoc loco sanè iustitiæ eius qua Deo pro
culpis pœnas debitas soluimus. Quòd si iure
iusta atq; debita, Christi & vicariorum eius iu
dicia non amplectimur, impuneq; licet eorū
sententias reiicere: profecto (vt diximus) satisf
factionis & res, & nomen aboletur: aboletur
que proinde omnis obligatio, quæ ad standū
parendūq; iudiciis humana ratione consti
tuitur. Illud vero, quòd nobis obiiciunt con
trariæ opinionis assertores, indignum est vt à
nobis refellatur: & tempus postulat vt finem
iam dicendi faciamus: nam elatus studio res
multas atq; magnas explicandi, longior qui
dem fui, non inficior, sed erat tamen difficile,
argumentum tantum, tãq; præclarum inchoa
tum relinquere. Quòd si pro dignitate vestra
mihi tractatum non est, veniam obsecro de
tis viri humanissimi: sin autem aliqua ex par
te dignitati vestræ fecimus satis, id omnes

Deo optimo maximo acceptum refe

remus. In cuius gloriam, pœniten

tiam siue virtutem, seu sacra

mentum & ad salutis finē

& ex præcepto quoq;

Dei peculiari ne

cessariam esse,

hacten^o di

ctū sit.

F I N I S.

R E L E C T I O

 D E S A C R A

M E N T I S I N G E -

N E R E H A B I T A I N

A C A D E M I A S A L

M A N T I C E N S I

A N N O .

1 5 4 7 .

*

*Afratre Melchiore Cano sacrae
Theologiae professore, ca-
thedraeque prima-
riae praefecto.*

C O M P L U T I .

Ex officina Ioannis Brocarij.

1 5 5 8 .

Thema huius relectionis.

Samaritanus approprias alligavit vulnera eius infundens oleum & vinum Lucae capite decimo.

Prima conclusio.

Sacramenta omni tempore fuisse ad salutem hominibus necessaria, quemadmodum & fide in unum salvatorem dominum Iesum Christum, quam eandem diuersis licet sacramentis, & olim veteres & nunc etiam nos exterius profiteamur.

Secunda conclusio.

Sacramenta vero nulla, aut naturalis, aut scriptae legis sanare hominem potuisse, cum sola, quae in noua lege sunt à Christo seruatore instituta, verè proprieque gratiam & salutem efficiant.

POSTERIORES
 cura & prouerbio & expe-
 riētia teste, meliores esse cō-
 suenerūt. Cū igitur in tradēdis discipli-
 nis laudabilis obtineat consuetudo, ut
 præter quotidianā lectionē aliquid ac-
 curatius elaboratū magistri relegant,
 quo velut adipe selecto, discipulorum
 animi vegetati, auidius ad suā quisq;
 professionē alliciantur: factū est ut sa-
 pientissimus magister noster Canus
 importunis amicorum precibus victus,
 posteriorum cogitationum suarū pri-
 mitias nobis aderet. Eæ sunt duæ rele-
 ctiones Theologicæ tali vero profectō
 dignæ: altera de sacramētis in genere,
 altera de pœnitētia. In quibus nescias
 cādide lector virū magis in viro isto
 mirere, ac umē ingenii verè theologicī,

nō de rebus nihili (vt ferè fit) disputā
tis, an dicēdi faciēdiā cū facilitate, &
perspicuitate cōiunctā. Nā in ceteris
cū semp̄ sui similis sit, nescio quo hīc pa
cto seipsum sup̄are videtur, adeò inge
niosè oīa discutit, dilucidè ob oculos
ponit, propriè & elegāter differit, Por
rò si ad eū modū res theologica, natiuo
suo fulgore nitida tractaretur, spes es
set, fore vt oēs illius cādidati breui sco
pū attingerēt. Ceterū qd facias multis
qui theologi vocabulū dignè sibi vsur
parè vidētur, si more andabatarū gla
diū in tenebris vētilēt, si artis theologi
cæ: quā petere instituerā obliti, Iberis
interim naniis implicati, p̄ nihilo di
gladiētur? An qui eiusmodi sunt, nō si
miles dices procis Penelopes, qui pedi
sequarū lenociniis in ipso statim vesti
bulo remorati, ad arcē dñæ quò iter in
tende-

tēderāt nō pueniūt? Veritas nēpe vna
est, quæ sola vult amari, et nullo modo
patitur pelicē. Sed et maiestātē et gra
uitatē sibi vēdicat non vulgarē, illotis
ad eā pedibus, si q̄s tētet irruere, is ve
lut alter Ixiō nubē p̄ Iunone tenebit, te
meritatis suæ p̄enas ver satili semp̄ ro
ta daturus. An nō Apostolus n̄r hos ti
bividetur p̄priis pinxisse coloribus sē
per discētes, et nūquā ad veritatis sciē
tiā pueniētes? tu verò vir theologe si cu
pis ad theologicæ veritatis desideratos
amplex⁹ cōpēdio puenire, neglectis an
cillis q̄ seruiūt cū filiis suis, lege et relege q̄
tibi tradit purg, et liberę veritatis ama
tor magister n̄r Can⁹. Et si munusculū
hoc, q̄ tibi addicit nō magnitudine sed
precio estimandū placere cognouerit
(placebit aut̄ haud dubiè) plura deiceps
(nā tor⁹ tibi dicat⁹ est) sperare poterit.

Procœmium.

O L L E M
equidem, viri
grauissimi: no
uas à me res
aliquas de re-
bus antiquif-
simis disputa-

turo hodierna die expectaretis.
Nam & vbique gentium fugien-
da Theologo doctrinæ nouitas,
quæ cùm semper periculosa est,
tum ferè vt vetustati, ita quoq; ve-
ritati contraria, & quam nunc
disputationem de sacramentis
instituiamus maiori ex parte ve-
terum traditione consistit, & in
hoc

hoc celeberrimo toto terrarum
 orbe gymnasio illud magnope-
 re conandum est, ne nouitiis o-
 pinionibus, aut Theologiæ di-
 gnitas, aut maiorum nostrorum
 auctoritas minuatur. Quocir-
 ca si in earum rerum assertione,
 quas hodie sum explicaturus,
 quorundam fortè iuniorum pla-
 cita refellero, idque suppressis
 etiam, tacitisque nominibus,
 quaeso ne arrogantiae tribuatis:
 quin potius existimate sedulo
 me in id incumbere, ut ne scola-
 stica dogmata noua esse videan-
 tur, sed antiqua & nostræ reli-
 gionis auctorum ingenio, atque
 eruditione commendata. Quod
 si intellexerimus primam hanc

relectionem laudari à vobis laudatis viris, aut certè consilium nostrum conatumque probari, maiora & grauiora de incepto Christo iuuante proferemus.

Locum igitur hodierna disputatione repetendum magister ex decimo euangelii. Luc. c. desumpsit. principium aptissimū. 4. suo sententiarum libro inde daturus: vnde & nos ad vestram hanc academiam accedentes nostrarum quoque lectionum principium dedimus. Locus autem huiuscemodi verbis continetur. Samaritanus approprians alligauis vulnera eius infundens oleū & vinum.

Ac Samaritani parabola quidem

dem iuxta germanum literæ sen-
 sum in id est à dño composita,
 vt proximus quem perinde, at-
 que nos ipsos diligere iubemur,
 non cognationis, aut sanguinis
 propinquitate: sed humanitatis
 & benevolentia coniuñtione
 definiretur. Homini quippe lau-
 ciato, qui descendens ab Hieru-
 salem in latrones incidere, non
 aut Leuita, aut sacerdos ciuilita-
 tis generisq̃ ratione coniuñ-
 ctus tulit opem: sed Samarita-
 nus alienus à Iudeorum cõmer-
 tio quidem, sed non ab humani-
 tate tamen alienus. Verùm tam
 accuratè conficta enarrataq̃ si-
 militudo vniuersis sanctis expo-
 sitoribus visa est mysticum aliũ
 sensum

sensum inferre, iuxta quem descendens homo in ciuitatē Hierico, humanum genus intelligitur: cui vulnerato, spoliato, iacti, semineci post peccatum, Christus Iesus reuera Samaritanus, hoc est, custos vnicus ipse noster naturæ etiam communionē propinquus effectus, medicinas adhibuerit spirituales, quibus peccatorū omnium vulneribus mederetur. Has nos medicinas sacramenta vocamus, de quibus his disputationem in genere suscepimus quinque præcipuè partibus continentiam.

*

PRIMA PARS.

6

RIMVM enim
definiemus sacra-
menti nomen, vt in-
telligat omnes quid
sit id, de quo disse-
ritur, mox ostende-
mus sine fide vnus
mediatoris IESV
CHRISTI, quã

sacramenta designant, neminem fuisse salu-
tem consecutum. Deinde monstrabimus
sacramenta fuisse semper post peccatum ho-
minis ad salutem necessaria. Quarto loco
explicabimus quãnam sacramenta hanc sa-
lutem effecerint.

Postremò colligemus id, quod explicatu
difficilimũ est, quo propriè discrimine sa-
cramenta noua à veteribus separètur. Prin-
cipio itaque, vt viam reliquis quæstionibus
faciamus, sacramentum à plerisque defini-
tur esse sacræ rei signum. Cui quidem fini-
tioni multipliciter obiicitur: sic enim obie-
ctionibus expositis facilius erit rei definitæ
intelligentia.

Primò, coniugium in statu innocentia,
erat signum rei sacræ, id est, conjunctionis
inter

Prima pars.

Ephe. 5.

inter Christum, & ecclesiam, quemadmodum Apostolus docet, & tamen non erat sacramentum, ut nunc quidem de sacramentis loquimur, cum in illo statu, nec morbus esset, nec proinde medicina.

sacrificiis

Deinde sacrilegium Abel non fuit sacramentum, non plus certe quam oblatio Caim fuit tamen signum rei sacrae eius videlicet sacrificij quod & Christus in ara crucis obtulit, & nos offerimus in altari, ut in vniuersum de veteribus hostis August. tradit, igitur definitio mala. Præterea serpens æneus à Moyse in deserto suspensus, Manna item eodem loco Iudæis exhibitum, signa fuere rerum sacrarum, ut Ioan. euangelium docet. At certe non fuere sacramenta.

10. de ciuita. ca. 20.

3. & 6.

1. Cor. 5.

Præterea agnus paschalis, auctore Paulo rei sacrae signum erat, nec magis videtur fuisse sacramentum, quam alia figura, quæ in veteri lege præcesserunt.

Luc. 7.

Ad hæc verba Christi apud Lucam, remittuntur tibi peccata tua. Sacramenta minime fuerunt, cum tamen fuerint signum rei sacrae, id est remissionis peccatorum, quæ etiam effecere. Et confirmatur: illa verba, ego te baptizo, &c. sunt sacrae rei signum absolutionis, scilicet, interioris cuius etiam sunt causa. Sed sacramenta non sunt, nisi ita desipiamus,

Relectionis.

7

piamus, vt sacramentorum formas, sacramenta nuncupemus.

Præterea aqua lustralis, quam vulgus benedictam appellat, signum est rei sacræ, & signum quoque sanctificatiuum: at certum est tamen non esse sacramentum. Definitio igitur est inepta. Maior enim propositio factis probatur Alexand. Papæ testimonio in decretis suis, vbi asserit aquam sale conspersam, & diuinis precibus consecratam populum sanctificare, inquinatos mundare, insidias diaboli auertere, sanitatem corporis & animæ præstare.

De conse-
cra. d. 3.
cap. aqua.

Corpus denique Christi in Eucharistiam contentum non est signum. Signū est enim August. finiente, quod præter speciem, quæ ingerit sensibus, aliud à se cognoscere facit. Corpus autem Christi, licet inuisibiliter sub specie panis contineatur, sine dubio sacramentum est, non ergo sacramentum aptè finitur, quòd sit sacræ rei signum.

2. de do-
ctri. Chri-
sti.
c. 1. de cō-
secr. d. 2.
ca. signū.

His atque aliis argumentis definitionem hanc à magistro sententiarum approbatam, iuniores quidam facilè reiciūt, quibus nos tamen facilius respondebimus, si tria prius principia ponamus. Quæ si cuiquam non bene prouisa, & diligenter explorata videantur.

Huic

Prima pars

Huic illud respondere possumus: non id nos quærere, vt omnibus probentur, quæ asserimus. Nam id fieri non potest, sed vt eis, qui iuxta rei naturam de qua differitur, argumenta requirunt.

Primum itaq; fundamentum est, sacramenta esse sacras quasdam cæremonias ad Dei cultum videlicet pertinentes. Nam ante omnia id sacramenti nomẽ præferret, quod à sacro deriuatum. Varro de lingua Latina auctor est. Sacrorum autem administratio ad religionem, qua Deum colimus pertinet. Quare & sacramentum opus est religionis.

Rursum in sacramentis profiteamur nos salutem à Deo saluatore quærere, id verò ad pietatem, qua Deo cultum exhibemus spectare manifestum est.

Peccata in super, quæ in sacramentorum vel administratione, vel susceptione fiunt, virtuti religionis aduersantur, sunt enim, vel superstitiones, vel sacrilegia, ergo recta ipsa

Lib. de ciuitate Dei 10. c. 5. & refert de conse. d. 3. ca. sacrificium. sacramentorũ, siue susceptio, seu administratio actus est religionis. Aug. de mun. definit non quodlibet signum esse sacramentum, sed quod sit sacrum signum.

Secundum fundamentum est, nõ quodcunque sacramentum esse: sed quod ha-

beat

beat occultam, & reconditam significatio-
nem. Nam vulgari sermone, tūc siue verbis
seu rebus inesse dicimus sacramentū, cū est
significatio quædā abscondita. Mox etiam
Greg. i. q. i. c. multi. ob id ait sacramenta di-
ci, quia sub tegumento corporalium rerū di-
uina virtus secretius operatur salutē. Vnde
à secretis sacris sacramēta aſſerit appellata.

Eph. 5.

Col. i.

1. Thi. 3.

Præterea interpret noui testamenti, vbi
apud Græcos habetur *μυστήριον* ferè tradu-
cit sacramentū. At mysterium absconditā &
occultam habet insinuationem, vt eodē ca.
Grego. affirmat. Non igitur est sacramentū
nisi sit occulta, & cōdita significatio. Hinc
illa vulgata doctrina, sacramenta rebus sen-
sibilibus cōstare, quærum figura, scilicet oc-
cultius adumbrentur res insensibiles. Sola
nanque verborum expressā significatio sa-
cramentum non efficeret. Sacramēta quip-
pe sine verbis fuere quædā in lege tū natu-
rali, tū scripta: sine rebus autem nulla fuere
sacramenta. Rerū itaq; significationem ra-
tio sacramenti requirit. Atq; eo fortasse Sa-
maritanus hic noster oleum, & vinum res
materiales, ac visibiles exhibuisse legitur,
verba exhibuisse non legitur.

Epist. 23.
ad Boni-
episcopū.

Hinc etiam illud est, quod Aug. tradidit,
oportere res, quibus sacramenta constant,

ima-

Prima pars

imaginem, & similitudinem gerere earum rerum, quarum signa & sacramenta esse dicuntur, verbi gratia baptismus lauat, ideo completur in aqua, Eucharistia reficit, ob idque panis & vini speciem accipit: vnctio fouet, idcirco ministratur in oleo in poenitentia demum sub aperta forma iudicij, vbi & testis, & reus, & iudex, & accusator inducitur, iudicium illud interius licet agnoscere, quo ab inuisibili iudice reus, vel absoluitur, vel ligatur. Ita in cæteris sacramentis inueniemus mysticam sacramentorum significationem, quadam imaginis & figuræ proportionem consistere.

Tertium fundamentum est, sacramenta esse signa sanctificationis practica, quæ, scilicet, ipso vsu adhibentur ad sanctificandû. Nam cum sit duplex signum sanctitatis, alterum speculatiuum, vt nomen sanctum, vel sanctificans: alterum practicum, quod non solum significat sanctificationem, verum & exhibet, vt baptismus exterior, sacramentum non signum speculatiuum, sed practicum est.

1. q. 1.

Id verò ex eodem cap. multi cum primis habetur vbi Greg. ait, sacramenta dici, quòd sub tegumento corporalium rerum diuina virtutis secretius salutem operetur.

Item

Relectionis.

9

Itē nisi ita esset, plura in nouā lege essent quā septē sacramēta quandoquidē sacramentum rerum signa speculatiua plura sunt.

Præterea in sensu, quo scholastici disputant de sacramentis, spirituales & sacras medicinas intelligere cogimur, quæ nisi signa practica, & sanctificatiua sint, intelligi nulla ratione possunt.

Est igitur sacramentum, vt hæc tria simul principia complectamur, sacrum & occultum signum ad sanctificandum institutum. In quem sensum illa definitio est optima, sacramentum est sacræ rei signum.

Quare ad primum argumentum facillimè respondetur, matrimonium nec in statu innocentia, nec in alio vnquā ante euangelium tēpore fuisse sanctificatiuum, vnde nec fuit sacramentū, nisi latissimè quodlibet mysteriū sacramētū vocare velis, quod vt modo diximus, interpretis noui, ac veteris testamenti sæpius facit. Quo significatu nunc de sacramentis minimè disputamus, sed cū concilio Floren. à sacris aliis sacramēta distinguimus, vt peculiariter ad sanctificandum homines instituta.

Respōderi quoq; potest, matrimonium nec in statu innocētia, nec in lege naturæ, aut scripturæ signū fuisse sacrū & religiosū,
B quippe

Primā pars

quippe cum nō esset opus diuini cultus, sed magis ciuilis humanusq; cōtractus in natura solū vel ppagationē, vel remediū institutus: at in lege noua simul, & sanctificatiuū, & sacrū est, vt cætera religionis Christianæ sacramēta. Nec in p̄sentia veterē in q̄stionē volumus, an matrimoniū, quod vel per procuratores, vel etiā ab ipsis coniugibus sine ecclesiæ ministro, sineq; aliqua religiōis cæremonia prophanē cōtrahit, sacramentū sit. Tamen si vocari in dubiū iure fortasse potest. Nā eiusmodi cōtractus, qđ iā in sinuauimus, purē ciuilis est, nec aliqua ex parte opus religionis sacrū: quare nō est sacramentū. Deinde quia cū sine sacerdote, vel p̄pcuratores, vel p̄ literas, vel aliter quocūq; modo fideles cōtrahunt nō se existimāt esse sacrilegos si nō sint in gratia, quo tēpore cōtrahunt. At si sacramētum cōficeretur p̄culdubio sacrilegi essent. Præterea quia recipere sacramentum vnus pro alio nō potest, ergo quod per alios cōtrahit nō est sacramentum. Præterea vt concilium Floren̄. definit, omnia sacramenta tribus constāt, materia, forma, ministro, quorū si aliquod desit, nō perficit sacramentū. At cum matrimonium sine sacerdote, aut ministro ecclesiastico cōtrahitur, vnum reuera deest, non igitur conficitur

ficitur sacramentum, sed de huiusmodi questione alio loco fusius & copiosius differemus.

Ad secundum respondeo sacrificiū fuisse duplex in lege, tam naturali, quàm scripta. Alterum ad protestandum Deum rem esse auctore ac dominū, & huiusmodi non erat sacramētum. Tamen illius sacrificij signum erat, quo religio nostra Deum vnicē colit. Alterum verò in id factum est, vt Deus mortalium culpis infensus placaretur, quod erat vtiq; sacramentum. Videtur autem sacrificiū Abel prioris generis fuisse, quoniam munus solum fuisse perhibetur, sicut & oblatio Cain. Quare nō fuerunt sacramenta, quæ à generalibus sacrificiis concilium Floren. discernit.

Ad tertium, serpens æneus & māna signa sacra nō fuerunt, licet rerum sacrarum fuerint significatiua. Nec enim aut erectio serpentis, aut mannae vsus in id fuit, vt Deo religionis cultus exhiberetur.

Vtriusq; præterea reivsus erat in effectum aliquem corporalem. Serpens nanque non fuit erectus ad sanctificādum animum, sed ad sanandū corpus. Nec manna præstitū Iudæis est ad sanctitatē ipsius, sed ad facietatem carnis. Non igitur fuere signa practica

Prima pars

sanctificationis, ac proinde nec sacramēta.
Quāquā intelligētes huiusmodi rerū futu-
rarū mystica signa per fidē rerū, quas crede-
bant, iustificabātur: omnes enim eādē escā
spiritalē manducauerunt, & eundem po-
tum spiritalē biberunt. Bibebant autē de
spiritali consequente eos petra, vt A posto.
1. Cor. 10 in priore ad Corin. epistola testatur.

3. p. q. 73.
artic. 5. &
1. ad Cor.
5. l. 2.
Ad quartū, quibusdā agnus paschalis non
videt fuisse legis veteris sacramentū, q̄ in il-
lius esu nullus vsus sanctificationis apparet.
At D. Tho. multò aliter intellexit. Quē ad-
modū in lege noua alia sunt sacramēta dire-
ctē parata, & instituta ad mundandū, ac san-
ctificandū homines, vt baptismus, & pœni-
tētia. Alia verò supponūt iā esse mūdōs, dā-
turq; in vsum sanctificatorum. Sic in veteri
lege agnus paschalis sacramentū mundorū
fuit, nēpe quē nisi s̄ctis, & mūdīs edere nō
licebat. Atq; idcirco nō fuit opus, vt īmun-
dos sanctificaret, sed sat fuit adhiberi ad cō-
fūmationē legalis sanctitatis, q̄ qdē habere
nemini cōtingebat, nisi agnus paschalis ede-
ret: q̄ si cui ratio hęc subtilior videat, q̄ vt
cōi sensu possit accōmodari, credat agnum
paschalē nō in memoriā solū. Aegyptianæ
redēptionis immolari, sed etiā pro peccatis
Israēlitici populi, sicut eucharistiæ sacramē-
tum,

tū, & signū cōmemoratiuū est præteritæ re-
dēptionis, & pro peccatis fideiū īmolatur.
At sacrificiū pro culpis oblatū, quod retro
iam diximus, sacramentum erat.

Ad quintū, patet verba Christi nō perti-
nuisse ad ritum aliquē religionis, sed tātūm
explicasse diuinam potestatem. Nam eadē
loquendi forma Dominus dixit, surge &
ambula, fides tua te saluum fecit, & alia eiuf-
modi, quæ passim reperies apud euangeli-
stas. Imò verò non existimauerim verba il-
la fuisse quasi instrumētum, quo Dominus
ad sanctificationē vteret, quod tamē esset
necessariū, vt ibi esset sacramētū. Rursū &
manifestā etiā habēt significationē, nec ge-
stum ibi fuit quidquam, quod sub rerū cor-
poralium imagine occultum mysterium in-
sinuaret, quapropter nullum fuit eo loco
sacramentum.

Atq; inde cōfirmatio addita facile solue-
retur. Si enim nouæ legis sacramento sola
verborū expressa significatio esset, nō esset
ppria ratio sacramēti. Tametsi dicere quo-
que possumus signū parziale sanctificatiōis
esse quidē partē sacramēti, nō autē esse sa-
cramētū hoc est signū integrū sanctitatis,
qd' videlicet in noua lege materia formaq;
cōstat rebus, & verbis. Quo fit, vt cū artifi-

Secunda pars.

tiosum cōpositum esse sacramentū videat, nō pro forma verborū accipiendū sit, sed p̄ materia potius rerū sensibiliū: quēadmodū vasis, aut statuæ vocabulū nō pro forma artis accipim⁹, sed pro materia habēte formā.

3. p. q. 65.
arti. 5. ad
6.

Ad sextū, aliorū solutionibus prætermis-
sis, quæ nisi me opinio fallit, non sunt idoneæ, respōdeo, cūm. D. Th. aquā benedictā nō esse signū sanctificatiuū, etiā si nō pœnas culparum modò: sed, id quod mihi p̄babilius est, culpas quoq; veniales remittat. Nā quēadmodum illæ cæremoniæ sacræ, quæ præparāt quidem ad baptismi sanctificationē, at nō sacrāt tamen suscipientē vt exorcismus, sacramenta dici non possunt: possunt autem vocari sacramentalia quasi sacramentorū ipsorū sanctificatiūm præparations, sic aqua benedicta & cætera eiusmodi, quæ peccata solū venialia delent: quoniā sanctitatem præstare nequeunt, sacramentalia sunt, non sacramenta.

Sed obiicis, ergo cōfirmatio nō est sacramentum, vt quæ baptismo adiuncta ipsius effectum perficit. Nego consequentiā, quia effectus proprius confirmationis sine collatione gratiæ, per quam est vera sanctificatio p̄stari nō potest, & idē omnino est in reliq; ecclesiæ sacramētis, remissio autē venialiu,
qui

qui est effectus aquæ benedictæ sine collatione gratiæ, & sanctitatis confertur. Effectus præterea aquæ benedictæ in sacramento pœnitentiæ est, vnde sacramentale, quod additur annexû sacramento pœnitentiæ est, & videlicet integrû suû effectû nō habuit. At effectus cōfirmationis p̄prius in sacramento baptismi nō est, siue in alio quidē sacramento. Quare nō est sacramentale, quasi alicui sacramento secundario cōiunctû, sed est per se verû p̄fectûq; sacramentû. Qua vel maxime rōe eorû error fit manifestus, q̄ sacramento vñtionis extremæ remissionem venialium, tanquam effectum propriû assignauerūt, quod si esset, certè vñtio nō esset sacramentum, sed sacramentale quiddam.

Quod autem Alexander asserit aquam consecratâ populû sanctificare, purgare, sanare, forsam intelligendum est non solû de aqua ista vulgari, qua in remissionem venialium aspergimur: sed de aqua etiâ ad baptismum populi parâda, quæ prius etiâ sale conspergitur, & diuinis precibus consecratur: cōfert enim summus p̄tiffex elemēta, quæ Christus religio in suû vsum v̄dicare solet cū iis, quorû fuit olim vsus ī veteri testamēto, docetq; maiorem nostris inesse vim sanctificandi, purgandi, sanâdi, quâ veteribus.

Prima pars

Quòd si cui hæc nra intelligentia displicet, quæ tamẽ vt linũ lino ita facilẽ antecedẽtib; cõsequẽtia nectit, istale habeat respõsum, aquã sacrã, & benediã sanctificare, & purgare secũdum quid, eò qd peccatorũ pœnas soluit, culpas itẽ veniales. Nũquã verò simpliciter, & absolutẽ sanctificat, quod ratio sacramẽti requirit. At si hinc colligas legis veteris nulla fuisse sacramẽta, quæ videlicet neminem sanctificabant, huic nos argumento suo postea loco respondebimus.

nota
Ad postremũ verò nũc dicitur, aliud esse sacramentũ tantũ, aliud esse simul, & rẽ sacramenti & sacramentũ, vt. c. cũ Marthe. de celebratione missarũ Innocẽtius tradit: hic igit nos definimus sacramentũ tantũ, quod oportet esse sensibile. At qd simul est res, & sacramentũ satis habet si sit signũ intelligibile: vt character signũ est spirituale, quo sumus interius cõsignati, & corpus Christi signũ est intellectuale corporis mystici, hoc est, ecclesiasticæ vnitatis, qua significatione & corpus Christi, & character appellantur sacramenta. Diuus tamẽ Aug. dicit esse figuratũ sermonẽ, cũ corpus Christivocat sacramentũ: nã rerũ similitudines nonnunquã rerum ipsarum, quarum sunt signa vocabula accipiunt, vt in Apoca. Agnus, qui occisus est

Epi. 23. ad
bonifaciũ

est ab origine mundi, id est, agnus signatus ab origine mundi, vt & Augusti. siue quis alius fuerit eius operis auctor. Homi. 10. in Apoc. legit, & ad Rom. 6. Consepulti enim sumus cū illo per baptismū, & .i. ad Corint. 10. Petra autem erat Christus: eodē, inquit, modo sacramentum corporis Christi, corpus Christi est: & sacramentum sanguinis, sanguis est. Ac de prima parte satis nobis fuerit disputatum.

Secunda pars.

Equitur altera, vbi disseredū est, an fides Christi saluatoris nostri fuerit in omni lege ad salutem necessaria. Et pro parte quidem negatiua illud est præcipuum argumentum, q̄ in lege naturæ satis erat credere Deum esse, & esse remuneratorem inquirentium se, vt Apostolus ad Hebræos. 11. videtur astruere, fides igitur vnus mediatoris, qui, scilicet, Deū placaret, saluaret homines, non erat necessaria.

Præterea

Secunda pars

Præterea, nō in lege naturæ modò, verū etiam scripturæ satis ad salutem erat seruare mandata, iuxta id, quod Dñs ait: Si vis ad vitam ingredi serua mandata. At decē mādata legis, de quibus sermo erat naturali ratione continebantur, non ergo ad salutem erat fides vnus mediatoris necessaria.

Pro parte verò affirmatiua illud Apostoli testimoniū est, vnus Deus, vnus mediator Dei, & hominū homo Chrs Iesus. I. ad Ti. 2

Volumus hīc nos, quasi Troianum bellū gemino ab ouo, huius argumēti materiā ex ordiri, indeq; disputationē inchoare, an videlicet homines in statu innocētiæ, vel etiā angelos viatores contingere potuerit sine Christi fide salutē habere. Nā alienum est, hoc à præsentī disputatione, & ab instituto huius dici prorsus remotum, nō enim hoc sane loco in fidei quæstionē incurreremus, nisi sacramentorū ratio postularēt. Etenim cum sint sacramenta omnia, quædam fidei in Christum protestationes: non aliter cōmodè potuimus sacramentorum necessitatē definire, nisi prius statuissēmus quousq; Christi fides sit, fueritq; mortalib⁹ necessaria. Nā sacramēta mortaliū sunt medicinæ.

Itaq; vt ad huius quæstionis caput recurrat oratio, dupliciter potest intelligi fides Christi, &

Christi, & implicita & explicita. Nēpe Christiani explicitē in Christum Deum, & hominem credimus. At qui credidit olim deū humanæ salutis procuratorē per aliqua media mortales in vitam eternā reparaturum, is Christi fidem habuit implicitam.

Prima igitur conclusio sit, non fuit fides Christi explicita semper ad salutē in omni lege hominibus necessaria. 231

Hanc & magister. 3. d. 25. & cōmunis tenet theologorū consensus. Eandem habet diuus Augu. cōtra Faustum, li. 19. c. 14. Imo & Apostolus ad Gala. 3. eandē, nisi ego crucutio, videretur confirmare, cū ait, conclusit scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus. Prius autē quā veniret fides, scilicet, euāgelica, sub lege custodiebamur cōclusi in eam fidē, quæ reuelāda erat. Satis ergo erat fides implicita Iesu Christi ad illius veteris populi salutem, populi in quā in eam fidē conclusi, quæ tempore gratiæ erat manifestius explicāda: multò igitur minus fides Christi explicita in lege nature ad salutē requirebat.

Secūda conclusio, fides Chri redēptoris saltē implicita fuit semper post lapsū hominibus necessaria. Hāc citra fidei periculū negare non licet, quā vtiq; auctores imprimis grauisimi 236

Secunda pars.

grauissimi confirmant, quorum testimonia infirmare nulla ratione possumus. Hieronymus in .2. c. epistolæ, ad Gala. super ea verba, scientes quod non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi, admonere, inquit, debemus sanctos, qui antiquitus fuerunt, ex fide Christi iustificatos. Siquidem Abraham vidit diem Christi, & lætat⁹ est. Et Moyses maiores diuitias extimauit, thesau⁹ Ægyptiorum, in prope- rium Christi, aspiciebat enim in remunerationem. Et Esaias vidit gloriam Christo, vt Ioan. Euan. commemorat. Et Iudas de omnibus generaliter. Item in . c. 4 . eiusdem epistolæ: Hæres iste paruulus, qui nihil dif- fert à seruo, sed sub tutoribus est, vsque ad præfinitum tempus à patre totum humanū genus, inquit, vsq; ad aduentum Christi si- gnificat. Quomodo enim omnes in proto- plasto Adam necdum nati moriuntur, ita & oēs, & hi, qui in aduentu Christi nati sunt, in secundo Adam viuificantur. Iste intelle- ctus ecclesiæ catholicæ conuenit, quæ & ve- teris, & noui testamenti vnam asserit pro- uidentiam, nec distinguit in tempore, quos conditione sociauit. Omnes ædificati su- mus super fundamentum Apostolorum, & prophetarum continente nos angulari lapide

lapidi Iesu Christo, omnes vn⁹ panis sumus,
& duo consensimus super terram. Et quo-
modo nos super prophetas fundati sumus,
ita & patriarchæ in Apostolorū fundami-
ne constiterunt, hætenus Hieronymus.

Præclara certæ, & tali viro digna inter-
pretatio. Quemadmodum enim paruulus
hæres idem est & adultus, sic populus ille
antiquus, & hic nouus eadem fide, & reli-
gione contentus eadem quoq; ecclesia est.
Ac sicut in paruulo implicite continetur,
quod postea explicatur in adulto, ita fides
illa antiquorum paruula fuit, & vi sua con-
tinebat implicite quod deinde crescens ha-
buit explicitè.

Diuus item Augustinus hæc sententiam
frequentissimè repetit, lib. primo contra
duas epistolas Pelagianorum. c. 21. & super
Ioan. tract. 45. & episto. 157. quæ scribitur
ad Optatum, vt multa alia loca prætermi-
tam. Illa sit fides salua, inquit, qua credimus
nullum hominem siue maioris, siue paruu-
læ quamlibet, & recentis ætatis liberari à cō-
tagiõne mortis antiquæ, & obligatione pec-
cati, quod prima natiuitate contraxit, nisi
per vnum mediatorem Dei & hominum
Christum Iesum. Cuius hominis eiusdem-
que Dei saluberima fide, etiã illi iusti salui
facti

Secunda pars

facti sunt, qui priusquã veniret in carne, in carne crediderũt esse venturũ. Eadem namque fides est & nr̃a & illorũ. Quoniã hoc crediderunt illi futurum, quod nos credimus factum, & sacramenta quidẽ potuerũt esse pro tẽporum diuersitate diuersa, sed ad vnitatem tamen eiusdẽ fidei cõcordissimẽ recurrentia. Proinde cũ omnes iusti, siue ante incarnationẽ, siue post incarnationem Christi, nec vixerint, nec viuãt, nisi ex fide incarnationis Christi: profectò quod scriptũ est, non esse aliud nomen sub cœlo, in quo nos oporteat saluos fieri: ex illo tempore valet ad saluandum genus humanum, ex quo in Adã vitiatum est: haecenus August.

Grego. quoq; Homi. 16. in Ezechielẽ in huius rei figuram etiam asserit, turbas, quæ præcedebãt, & sequebãtur, vtrasque pariter acclamasse filio Dauid osanna in excelsis. Possem equidem testimonia proferre in huius rei confirmationem sanctorum aliorum, sed ne multa, proferre satius est sacrarũ testimonia literarum, in quibus illud primũ est quod habetur. 2. ad Cor. 4. habentes eundẽ spiritũ fidei, sicut scriptũ est: Credidi propter quod locutus sum, & nos credimus propter quod & loquimur.

Secũdũ verò habet .1. ad Cor. 10. Patres
nostri

nri oēs sub nube fuerūt, & oēs mare trāsierūt, & oēs in Moyse baptizati sunt in nube & in mari, & oēs eandē escā spiritalē manducauerūt, & oēs eundē potum biberunt. Bibebant autem de spiritali consequntē eos petra: Petra autem erat Christus.

Tertiū ad Rom. 5. sicut p vni⁹ delictū in oēs homines in cōdēnationē, sic & p vnus iustitiā in omnes homines in iustificationem.

Postremū idēq; grauissimū, ad Ro. 3. quo cetera, & explicatur, & cōfirmatur. Oēs peccauerūt, & egēt gloria Dei iustificati gratis per gratiā ipsius, per redēptionē, quæ est in Chro Iesu, quē proposuit Deus propitiatorē per fidē ad cōtensionē iustitiæ suæ, propter remissionē præcedentium delictorū, vt sit ipse iustus & iustificans eū, qui est ex fide Iesu Christi: vnus est enim Deus, qui iustificat circumcisionem ex fide, & præputiū per fidē. Et causa est in promptu, nō enim possent peccatores abiecto peccato deo recōciliari nisi crederēt se peccatorū veniā grā diuina posse cōsequi. Nec sciret homo iustitiā, & salutē querere, nisi vnde petēda esset agnosceret. Sēper ergo necessariū fuit credere Deū esse hoīm iustificatōrē, ac saluatōrē, quo videlicet prouidēte solutis remedia erāt humano gñi cōparāda: hac verò fide implicite

Secunſta pars

plicitè credebat in Chr̄m, p quē De⁹ erat iuſtificaturus, ſeruaturuſq; vniuerſas natiōes.

51

Tertia conclusio, fides Christi explicita post euangelii diuulgationem, est ad salutem cuiusq; hominis necessaria, in cuius cōfirmationem testimonia sanctorum retro citata, non tam idonea sunt, quàm ego desidero. Indiscriminatim enim asserit neminem, nec pusillum, nec magnum, aut in noua, aut in antiqua lege sine Christi fide potuisse saluari. Cùm igitur veteres sine fide explicita Christi salutem fuerint assecuti ex sanctorum testimoniis, vt videtur, confirmare non possumus fidem explicitam esse nunc temporis necessariam. Atque hoc argumentum nonnullos omnino commouit, vt tertiam conclusionem inficiarentur. Illud etiam, quòd præceptum de fide Christi potest inuincibiliter ignorari, Ioan. 15. Si non venissem, & locutus eis non fuisset, peccatū non haberent. Ergo & potest quis saluari sine explicita fide Christi, faciendo aliter quæcūq; lex naturæ præscribit, & cōfirmatur: quia potest quis in nemoribus, vel in syluis educari, quò nullus predicator accedat, nec tñ fidem Chr̄i habere potest sine prædicatē, ad Rom. 10. Ergo per fidē implicitā Christi, sicut in lege naturæ saluabit.

Confir

Confirmatur deinde, quia statim à Christi passione, illi ad quos euāgelium nō peruenerat seruabātur, vel in lege Moyſi, vel in lege naturæ. Ergo & nunc ij, ad quos nō dum peruenit euangelii predicatio, verbi gratia, Indi, nam eodem penitus modo, ſicut illis nō fuerat Chriſtus annūciatus, ita & apud hos nō eſt inuulgatum euāgelium.

His tamen nō obſtātibus: tertia illa conſuſio vſq; ad eò certa eſt, vt eam negare nō periculolum modò, verum etiā erroneum ſit, hæreticum dicerē, niſi modèſtius eſſet ecclēſiæ definitioni huius vocabuli notā dereſlinquere. Id ego ſtatim oſtendā, ſi prius tamen diſcrimen inter fidē veteris, & noui teſtamēti, vt videlicet illa fuerit implicita, hæc autē explicita certis documētis declarauero. Primū igitur D. Aug. lib. 19. cōtra Fauſt. c. 14. Antiqui iuſti, ait, ſacramentis ſuis intelligebāt venturā prænunciari reuelationem fidei, ex qualibet adhuc operta, & abſcōdita etiā ipſi viuebāt. Et infra, tunc ergo occulta erat fides. Nā eadem credebant, eademq; ſperabant omnes iuſti, & ſancti, etiam temporum illorum. Nūc autē reuelata eſt fides, in quā conſuſus erat populus quando ſub lege cuſtodiebatur. Ecce Aug. teſtimonio Pauli ad Gala. 3. Id probat, quod aſſumpſi-

Secunda pars

mus discrimen esse veteris, & nouæ fidei.

Præterea: idē Apo. vt antè iā vidimus ad Gala. 4. cōparans fidē illius veteris populi fidei, populi noui, illā paruuli vocat, hanc grandioris iā viri, & ne longum faciā. ca. 1. epistolæ ad Colo. circa finem. ca. 3. epistolæ ad Ephesos circa medium, toto deniq; ca. 3. epistolæ posterioris ad Cor. hoc discrimē insinuat.

Illud itaq; iā quod instat agamus, probe musq; fidē Chri explicitā post euāgeliū promulgatū esse ad salutem necessariā. Id verò primū ostenditur ex Marc. c. vlt. Prædicante, ait, euāgeliū omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, qui verò nō crediderit condēnabitur. Vbi Bernardus ad Hugo. epist. 77. diligenter aduertit, non esse dictū, qui nō baptizatus fuerit condēnabitur, sed qui nō crediderit &c. Vt maior quēdā necessitas fidei in euāgeliū, quā baptismi præscriberetur: fit em̄, vt sine baptismo quis saluetur, cū scilicet baptismi suscipiendi non est facultas: at credendi euāgelio tanta necessitas est, vt omni euentu, qui non crediderit con demnetur.

Item Ioā. 3. Sicut Moyses exaltauit serpē tē in deserto, ita exaltari oportet filiū hominis, vt omnis, qui credit in ipso nō peat. sed
habeat

habeat vitā æternā. Qui credit in eū nō iudicatur, qui autē nō credit iā iudicatus est: quia nō credit in nomine unigeniti filii dei & in fra. Qui credit in filiū habet vitā æternā, qui autē incredulus est filio, non videbit vitā. Et tñ si nō est mediū ad salutē necessariū, cū possit inuincibiliter ignorari, vt nūc ex doctrina communi supponimus, potest quis esse incredulus filio, hoc est credere filiū nō esse Deū, & in hoc errore saluari. Et. ca. 6. Omnis, qui audiuit à patre, & didicit venit ad me. Si autē quis seruetur, audiuit à patre & didicit, ergo venit ad Christū. Et. c. 10. Ego sum ostiū, p me si quis introierit pscua iueniet. Et. c. 14. Vado parare vobis locū, & quò ego vado scitis, & viā scitis: dicit ei Tho. Dñe nescimus quouadis & quomodo possum⁹ viā scire: dicit ei Iesus. Ego sum via & veritas & vita, nemo venit ad patrem nisi per me. Et. capit. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti I E S V M Christum, vtrunque igitur medium est nunc ad salutem necessarium, & cognoscere Deum, & cognoscere quem misit Deus I E S V M Christum, vt scitè diuus Chrysostomus interpretatur.

Præterea, referēte Luca Act. 10. c. Angelus

Secunda pars

lus Cornelio viro iusto, ac timēti Deū, ait, mitte, & accerse Simonē, ille dicet tibi quid te oporteat facere. Quæ verba tractans Aug. lib. de prædest. sancto. c. 7. non sine fide Cornelius orabat. Nā quomodo inuocabat in quē nō crediderat, sed si posset sine fide Chri esse saluus, nō ad eū ædificādū mitteretur architectus Apo. Petrus, qui videlicet illi diceret, quæ oporteret audire, ille inquit, dicet tibi quid te oporteat facere. Et custos carceris quoq; apud eūdem Lucam Act. ca. 16. Quid, ait, oportet me facere, vt saluus fiam? At illi Paulus & Silas dixerunt crede in dominum Iesum.

Præterea, Apo. ad Rom. c. 10. eādē sententiā docet in hæc verba, si confitearis in ore tuo dñm Iesum, & in corde tuo credideris, ꝑ Deum illū suscitauit à mortuis saluus eris. Corde em̄ creditur ad iustitiā, ore aut̄ cōfessio fit ad salutē: dicit enim scriptura. Quicū que inuocauerit nomē dñi saluus erit. Quo modo ergo inuocabūt eū, in quē nō crediderūt? aut quomodo credēt ei, quē nō audierūt? quō aut̄ audient sine prædicāte? & infra. Ergo fides ex auditu, auditus aut̄ per verbū Chri. Sed duo nū quid nō audierūt? Et qui dē in oēm terrā exiuit sonus eorum &c. vi des quemadmodum inuocationem Dñi, quæ

quæ fuit semper in omni lege necessaria, ad inuocationem nominis Christi deflexit Apo. Quæ videlicet nunc opus est, cum iã in omnem terrã exiuit apostolica prædicatio.

Quòd si cui testimonia hæc videntur in firma, huic nos illud obiiciemus, quod Philosophus quidã magni nominis sapienter scripsit, ineptum esse exactã ubiq; demonstrationem esse flagitare. Nam si sacrarũ literarum testimonia in hanc rem essent manifesta, qui negasset eum nos non temeritatis & erroris, sed hæresis nota inureremus.

Arist. i.
Eth.

Habemus præterea symbolum Athanasii, cui nemo sanè catholicus refragabitur. Necessarium est, ait, ad æternã salutẽ, vt incarnationem dñi nostri Iesu Christi fideliter credat. Et tãdem hæc est fides catholica, quam nisi quis fideliter crediderit, saluus esse non poterit.

Præterea. c. firmiter de summa Tri. & si. catho. vna est fidelium vniuersalis ecclesia extra quã nullus omnino saluatur, sed ille, qui viuit, aut in lege Moyse, aut in lege naturæ, ignorãs fidem Christi, non est pars vnius ecclesiæ catholicæ, ergo non saluatur. In cõcilio quoq; Floren. sub Eug. 4. idẽ explicatius habes. Sacrosancta Romana ecclesia firmiter credit, nullos extra catholicam

Secunda pars

ecclesiã exeuntes, nec Paganos, nec Iuda-
os, nec hæreticos, nec schismaticos æternæ
vitæ fieri posse participes sed in ignē æternū
ituros, nisi ante finem vitæ eidem fuerint
aggregati, tantumque valere ecclesiasticis
corporis vnitatē, vt nemo quãtascunq; ele-
mosynas fecerit possit saluari, nisi in ca-
tholicæ ecclesiæ gremio, & vnitatē permã-
serit. Idem ferè habes extra de hæreti. c. 3. &
in extraua. vnã sanctã de maiortate & o-
be. Huc etiam pertinet Hieronymi testimo-
niū. 24. q. 1. c. quoniã vetus, & Cipriani. c.
loquitur & c. alienus, & August. c. firmissi-
mè. 15. q. 1. & multa alia, quæ refert Cardina-
lis Turrecrem. li. 1. ecclesiasticę summę. c. 21
Errât, igitur, qui noua iã diuulgata lege salu-
tem æternã cuiquã sine explicita fide permit-
tunt. Atq; hic error quã longè serpat, nō vi-
dent. Cōcedât enim pariter necesse est, sine
baptismo iure vel in voto suscepto introi-
rū in regnū cœlorū. cōc. Tri. sess. 6. repug-
nãte in decre. de iustifi. impij. c. 4. Imo re-
pugnãte euãgelio, cū ait, nisi quis renatus
fuerit & c. Quod si adultis ea media nūc sa-
tis sunt, quæ erāt ante legē Christi, nō equi-
dē video qua consequentia paruulis reme-
dia legis naturæ, & scripturæ fuerint reuo-
cata: aut fateantur igitur paruulos, cū nō
adest

adest facultas baptismi saluari, quod ecclesia Christi nō admittit, aut, quod nos facimus, negēt: adultis sine euāgelii fide salutē.

Dicant etiā mihi, quibus cōtraria sententia placet, an Iudæi, ad quos euāgelium nō peruenit, seruātes legē Moyſi saluentur, an nō? Si nō, habetur id quod volumus: si etiā, quid ergo præscripta cōcilii Florētini definitio præstat? quid & illa rursus, in quā catholici cōuenimus, legalia post euāgelii diuulgationē, sine interitu seruari nō posse, et oēs eiusmodi obseruatores à Chrō alienos, & æternę vitę minimè fieri posse participes nisi aliquando ab his erroribus resipiscant.

Ad primū verò argumētū, quo tertia hæc cōclusio vertebatur in dubiū, nego equidē cōsequentiā. Aliud enim est quod excusetur quis à peccato nō credendi in Christū, aliud quod sine fide Christi vitæ æternæ beneficium consequatur, vt D. Tho. 22. q. 10. disertè nos docuit. Condemnabuntur igitur illi, non quia non crediderunt in Christum, cū nō sit illis euāgelium annunciatū, sed propter alia contra legem naturæ peccata. Quod si fingas eiusmodi legem naturæ seruare, respondet Diu. Thom. 3. distin. 25. q. 2. artic. 1. quæstione. 1. 1. & 2. & artic. 2. q. la. 2. quod si quis faciat quod ī se est, huic

Secunda pars

Deus prouidebit, vel per hominē, vel per angelū, si opus fuerit, & si queras vnde hæc tã extra ordinaria prouidētia, certè: præterquã q̃ ratione cõstat, nec em̃ Deus deficit in necessariis: sacris etiam literis traditur. A. Et. 8. Angelus rapuit Philippū ad Eunuchū virū religiosum. Et. c. 10. Angelus apparuit Cornelio viro timēti Deū, faciēti eleemosynas, & orāti. Et. c. 16. habes extra Macedonū. Et Ioã. euāgelii, c. 1. Cū dixisset erat lux vera, q̃ illuminat oēm hominē venientē in hūc mūdū, dedit, inquit, eis potestatē filios Dei fieri iis, qui credunt in nomine eius. Et. ca. 12. Cū dixisset Dñs, ego si exaltatus fuero à terra omnia trahã ad me ipsum: respondisset q̃; ei turba, quomodo dicis oportere exaltari filium hominis? quis est iste filius hominis? dixit eis Iesus. Ambulate dū lucē habetis, vt nō vos tenebræ cõpræhendāt: dū lucem habetis credite in lucem, vt filii lucis sitis: ego lux in mundum veni, vt omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat. Sicut in lege naturæ faciēti quod in se erat, & seruanti naturæ legem Deus præsto erat ad reuelandum supernaturalia sine quorū fide saluari nō poterat. Sic in noua lege præstati, quod in se est lux euāgelii refulgebit, quã qui nō habet, manet in tenebris, an videlicet

videlicet iustitiæ sol Christus dominus nõ
illuxit. Et hinc patet responsio ad priorem
confirmationem.

Nam ad posteriorem respõdetur aliam
esse rationem post euangelij plenam inuul-
gationem, atque antea erat. Siquidem dum
adhuc euangelium vulgaretur, licitum erat
Paulo Timotheum circumcidere, purifica-
reque sese iuxta legis antiquæ præscriptum
cum cæteris Iudæis, quæ tamen eadem nũc
facere superstitio proculdubio esset. Item
adhuc euangelij prædicatione corrente pue-
ri eorum, ad quos euangelium non perue-
nerat saluabantur in legis naturæ sacramen-
tis, at nunc temporis nihil tale catholici re-
cipimus. Abstinerè à sanguine, & suffoca-
to, à principio e-^vgelicæ prædicationis nõ
licuit modo, verum etiam necessarium fuit,
vt Act. 15. dicitur. At nunc qui ea seruaret,
Iudaicæ superstitionis meritò condemnare-
tur. Sic ergo & sine fide explicita à princi-
pio statim apostolicæ prædicationis homi-
nes seruari poterant, nunc seruari non pos-
sunt. Quòd Act. 8. 10. & 16. Iam cœpit ex-
plicari, dum peculiaris illa, & noua salutis
procuratio per insolita media describitur.
Nec tamen ego is sum, qui definire valeam
quãdo primum in cœpit illud tempus, quo
euange-

Secunda pars

euangelij plenaria prædicatio absoluta est, cum videlicet remediis antiquis penitus abolitis sola euangelicæ legis remedia pro vtrisque, & adultis & paruulis remanserunt. Sed id tamen statuere sine dubitatione possum neminẽ, cui fides Christi explicata desit posse nunc temporis salutem adipisci.

At enim cum dupliciter intelligatur sal^o altera æterna, ad quam iusti post hanc vitam venient: altera qua in præsentis sanantur homines à peccato, vel originali, vel actuali, facile nobis tribuent viri docti, sine fide Christi nulli vnquam mortalium æternam concessam esse salutem, illud tamen etiam num à doctis hominibus in dubium reuocatur, an sine Christi fide possit homo à culpa sanari.

Afferunt autem ad noui dogmatis confirmationẽ, D. Th. primũ auctoritatẽ. 12. q. 89. ar. 6. vbi tenet esse nõ posse veniale peccatum cũ solo originali. Quò didem Innocentius superius supponit in capit. maiores extra de bap. §. sed adhuc quaritur. Et concil. Florent. in decreto de vnione Græcorũ iniquiens. Illorum autem animas, qui in peccato mortali, vel solo actuali decedũt, mox in infernum descendere.

Huius verò conclusionis causam D. Th.

eam reddit, quod cum vsum rationis habere puer cœperit, primùm quod illi cogitandum occurrit, est deliberare de se ipso. Et si quidem se ordinauerit ad debitum finem, per gratiam consequetur remissionem originalis peccati. Si verò nō ordinet seipsum ad debitū finem, secundū quod in illa ætate est capax discretionis, peccabit mortaliter non faciens quod in se est, hætenus ille.

Ex his D. Tho. verbis ratiocinantes, fieri potest, inquit, vt primo tempore vsus rationis puer non modò Christum, sed ne Deum quidē agnoscat, vt pote apud barbaros sine vlla religione notitia ve diuini nominis educatus. Is ergo, vt faciat quod in se est, satis erit si se conuertat in honestum finem naturæ ratione comprehensum. Sed tunc ille mortaliter non peccat, cum benefaciat pro ætate, & institutione, quam habet, nec est in solo originali, vt D. Thoma. auctore nos habemus, ergo cōsequetur gratiam sine cognitione Dei, ac proinde sine fide Christi.

Præterea, quoniam hæc vrgere angustius volumus, vt D. Tho. 22. q. 1. art. 1. docet, infidelitas nullū peccatū est in iis, qui de rebus fidei nihil penitus audierunt. Cognoscat itaq; pure prima deliberatione aliquid esse

Secunda pars

esse honestum, aliquid cōtra turpe, statuatur
que sese honestam viuendi rationem secta-
turum, inhonestam repudiaturum, quem-
admodum de Hercule in somnio, ferūt fa-
bulæ. Iam quæro num ille peccet? Minimè
verò Gentium, non enim peccatum infide-
litas, vt ex illa. q. 10. pater, nec peccatum
omissionis cūm conuertat se in honestum
finem, quantum ei per scientiam, & ætatem
licet. Est igitur in gratia, si di. Th. auctorem
sequimur.

Præterea, vt vrgentius idem instantiusq;
premamus, fides ex auditu est, auditus autē
non est sine prædicante, quod Apostol. ad
Roma. ca. 10. tradit. Non ergo potest puer
statim à principio vsus rationis fidem habe-
re sine prædicatore? At non est præsto, vt
supponimus prædicator, qui in ipso videli-
cet temporis articulo credenda proponat,
ergo iuxta di. Tho. sententiam, puer ille ci-
tra fidei actum iustificabitur? Faciamus in-
super, vt primus actus pueri vtentis ratione
sit velle accipere baptismum: quia, scilicet,
vidit pueros alios à sacerdote baptizari, cu-
ius rei exemplum habes. 10. hysto. eccle. li.
cap. 14. referturq; à gratia. 1. q. 1. cap. spiritus
sanctus de pueris baptizatis ab Athanasio
puero. Tunc ergo cūm baptizatus non po-
nat

nat obicem, recipit gratiam, recipit autem sine fide. Nihil ergo vetat, vt homo citra fidem iustificetur.

Præterea, in quocunq; temporis puncto atque momēto potest homo iustificari, sed non in quocunq; potest cognoscere Deum secundum ordinariam, & moralem potestatem. Igitur sine Dei, & Christi fide possumus à peccato sanari, ac remissionem peccatorum consequi.

Adde huc quòd vt Apосто. ad Roma. 2. dicit: Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. Sed factores legis iustificabuntur, vt eodē cap. Apoca. ait, ergo sola cognitione naturali potest homini obuenire iustificatio: vn de & D. Tho. in commentariis super hunc ipsum locum, naturaliter, inquit, id est, per legem naturalem ostendentem eis quid sit agendum, & tamen non excluditur gratia ad mouendum effectum. Hastenus D. Th. Non ergo exigitur gratia ad mouendum intellectum, vt homo iustificetur, (sed per solā naturæ rationem potest iustificari.

Præterea, non est necessaria alia cognitio vt quis accedere possit ad Deum, nisi qua intelligitur Deus esse, & esse remunerator
inqui-

Secunda pars

inquirentium se. At vtraq; habetur ex lumine naturali, ergo si quis habens demonstrationem diuinæ erga hominem prouidentia, atque iustitiæ, ad Deum accesserit, sine fide gratiam poterit consequi, nō enim credit, sed scit Deum esse, &c.

131

In huius rei explanationem sit prima conclusio. Erroneum est, atque adeò forsitan hæreticum, asserere quemquam adultum sine actu fidei per solam naturæ cognitionē iustificari. Nam & sacri doctores vnanimi consensu reclamant, & arcanæ literæ cōtra pugnant.

Ambro. in primis in illud. 1. ad Timo. 2. Qui vult omnes homines saluos fieri, conditio, inquit, latet, si accedant ad eum: fides est enim, quæ dat salutē, quam nisi mens tota susceperit voluntate, nō solum nil proderit, sed & oberit. Fidei enim gratia hanc habet potestātē, vt deuotis sibi diuinam infundat medelam, indeuotis verò conferat morbum per quem totus homo intereat, & .i. li. off. c. 29. fidē, ait, esse iustitiæ fundamentū. Et ad Demetriadē epist. decimi li. 84. quod scientia naturali ingenio & industria cōparata nō sufficiat ad animi salutē ostendit ex illo, vbi sapiēs? vbi scriba? nonne stultam fecit Deus sapientiam huius seculi. 1. Corin. 2.

&

& ex illo ad Roma. 1. qui cū cognouissent Deum, &c. Quòd autem scientia, quæ ad salutem animi satis est à Dei gratia, & munere proueniat, ostendit, ibidem ex Prou. 2. Dominus dat sapientiam, & ex ore eius prudentia, & scientia, tunc intelliges iustitiam, & iudicium, æquitatem & omnem semitam bonam. Et. 1. ad Cor. 12. Nemo potest dicere dominus Iesus nisi in spiritu sancto, & diuisiones gratiarum sunt, &c. & 2. Corint. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed sufficiētia nostra ex Deo est, & Hier. 9. Non gloriatur sapiens, &c. Et Psal. 88. Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabūt tota die, quoniam glo. &c. Et ne quis possit refragari legat librū primum de uocatione gentiū, vbi hæc sententia manifestissimè cōprobat. Fides, inquit. c. penulti. Quæ bonæ volūtatē, & iustæ actiōis est genitrix, quo ipsa fonte nascatur Apost. Paulus exponat, &c. Probat autem multis ex locis fidem esse donum Dei, &c. & ca. vlti. Abundè, ait, demonstratum est fidem, qua iustificatur impius, nisi ex Dei munere non haberi, & ad hoc donari, vt principiū possit esse meritorum. Subdit deinde illud ex Psal. 42. Emitte lucem tuam, & veritatē tuam

Secunda pars

tuam: ipsa me deduxerunt, &c. Et Prouerb. 8. Meum est consilium, & æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo, & Hiere. 10. Scio Domine, quia nō est hominis via eius nec viri est, vt dirigat gressus suos. Dirigere autem gressus ad intellectum deliberantem pertinet, vel, vt verbis Ambrosij vtar, vt rectam sapientiam, & Hiere. 24. Dabo eis cor vt sciant me. Et Ioan. 6. Erunt omnes docibiles Dei, omnis, qui audiuit à patre & didicit venit, ad me, &c. libro denique. 2. de voca. Gen. cap. 1. Dubitandum, inquit, nō est ad ipsam cognitionē veritatis, & perceptiōnem salutis neminem nisi ope diuinæ gratiæ peruenire, & cap. 2. Cū nemo nisi gratia Dei iustificatus fuerit per spiritum fidei. Quis ambigat eos, qui de quibuscunque nationibus quibuslibet temporibus Deo placere potuerunt spiritu gratiæ Dei fuisse discretos, &c.

Chrisosto. Homi. de fide & lege naturæ, ante opera primū, ait, fides inducēda est. Eum enim, qui operatur iustitiæ, sine fide non possum probare viuum fuisse. Nullus sine fide vitam habuit, &c. Et Homi. 32. in Ioan. Vbi que fide nobis opus est, bonorum mater, salutis medicina, sine qua nulla magnarum rerum doctrinam percipere quisquam

quam potest. Id ipsum in cōmentariis quidem super epistolam ad Ro. sæpe tradit, sed Homi. 2. vel maximè. Diuus August. discretissimè eandem sententiam profiteretur lib. 83. quæstionum. q. 67. li. de corre. & gratia cap. 2. & 7. de gratia. Et libe. arb. cap. 7. de spiritu, & lite. capit. 29. 30. 31. & li. 1. retract. ca. 23. & super Ioan. tract. 25. & 26. in illud, nisi manducaueritis, &c. & super Psal. 13. 31. & 67. ne epistolæ ad Optatum verba etiam atq; etiam resumamus.

Hiero. ad Ephe. 3. in illud, habitare Christum per fidem in cordibus vestris: habitatio, inquit, ista per exordium fidei fabricatur. Et ad Gala. 3. in illud, itaq; lex pedagogus noster fuit in Christo, &c. omnes enim filij Dei estis per fidem, Deo nos generat, ait, non lex abolita, sed mater fides. Præter testimonia verò, ea quæ retulit Ambrosius ex sacris literis multa.

Primum, conclusio hæc demonstratur ex tota epistola ad Roma. cuius precipuum argumentum, atque adeò scopus, & finis est ostendere, nec naturæ, nec scripturæ legem iustitiam Dei præstitisse, sed solam fidem. Vnde & 1. capit. adducitur illud Habucuc. secundo. Iustus ex fide viuet: que si subtraxerit se, nō placebit animeæ meæ. At si quis

Secunda pars.

sine fide iustificaretur, iam iustus aliquis non ex fide viueret, sed ex naturali ratione. Quod cum Apostolo Prophetaq; pugnat, & cap. 3. Iustitia Dei secundum fidem in omnes, & super omnes. Vt retro citauimus, & cap. 4. Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Ac protinus subdens illud: beatus vir, cui non imputauit dominus peccatum, docet Apostolus beatitudinem hanc, siue in circuncisione, siue in præputio per fidem hominibus obuenire. Inde verò cap. 5. colligit, iustificati ergo ex fide pacem habeamus, &c. & cap. 8. Quos prædestinauit, hos vocauit, & quos vocauit, hos etiam iustificauit, & quos iustificauit, hos & glorificauit. Primus ergo prædestinationis effectus vocatio est, quæ videlicet iustificationem antecedit, vt glorificationem iustificatio. At vocatio ad aures refertur, quibus fides percipitur. Certè Paulus, vt in summa dicam, nullos in epistolis suis Dei filios nisi per fidem agnoscit nullos nisi ex fide semen Abraham, & secundum promissionem hæredes admittit. Non aliam quàm iustitiam fidei concedit, siquidem iustitia apud Deum sit, non apud homines: nam per naturalem, aut scriptam legem apud homines iustificari homines possunt

sunt apud Deum, si Paulo credimus, non possunt.

Deinde hæc conclusio probatur ex eodē Apostolo ad Heb. ii. Vbi fides definitur esse substantia, id est, fundamentum rerum sperandarum. Quod si naturalis ad iustificationem satis est, iam profectò aliud fundamentū ponit præter id, quod positum est. Et præterea cum Apostolus eo capite docere vellet omnes iustos antiquos per fidem operatos esse iustitiam, fide, inquit Enoch translatus est: testimonium enim habuit placuisse Deo, sine fide autē impossibile est placere Deo. Accedentem enim ad Deū oportet credere. Quo ex loco certissimum sumitur argumentū. Nam Enoch in sacra scriptura fidem habuisse nō legitur, sed solūm placuisse Deo. Monstravit igitur Apostolus Enoch etiam fidem habuisse, quia placuit Deo, cui sine fide placere est impossibile. Quod verò sermo de actu fidei sit, vel manifestum est, cum euestigio causam Apostolus reddat. Accedentem enim ad Deū oportet credere. Quam obrem parum apta eorū expositio est, qui tradunt Apostolum hic loqui regulariter, & in communi, quasi plerunque ita contingat, verba nanque aliena nobis sæpe permittimus, ne in scholastica

Secunda pars

disputatione eloquentiæ laudem affectare videamur: puerile quippe est res theologicas ornatè dicere velle. Eorum itaque interpretatio parū cocinna est, si argumentum Pauli cohæret. Etenim si vel rarò id acciderere potest, vt quis sine fide placeat Deo (cùm interim per solam naturæ scientiam possit) dicetur Enoch ex illis esse, qui naturali ingenio ducti iustificati sunt: ita vel Apostoli ratiocinatio nullius penitus est momenti: vel assertio, quæ fingit aliquem sine fide placere Deo, est erronea.

Præterea, Sapientiæ. 9. Da mihi, inquit, sedium tuarum assidricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis. Quoniam homo infirmus sum, & exigui temporis, & minor ad intellectum iudicij & legum. Et si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua in nihilum computabitur. Mitte illam de cœlis sanctis tuis, vt mecum sit, & mecum laboret. Et sciam quid acceptum sit apud te omni tempore, & deducet me in operibus meis sobriè, & erunt accepta opera mea. Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit Deus? Cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ prouidetiæ nostræ. Cor-

pus

pus enim, quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimat sensum, multa cogitantem terrena inhabitatio. Et difficile aestimamus, quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt inuenimus cū labore, quæ in cœlis sunt autē quis inuestigabit, nisi tu dederis sapientiam, & miseris spiritū sanctum tuum de altissimis? Nā per sapientiam sanati sunt, quicumque placuerūt tibi domine à principio? Est ne igitur, qui post adeò clarum irrefragabileq; veritatis testimonium audeat veritati refragari? ecce sapiens quod nos asseruimus manifestissimè docet, non sat esse mortalium cogitata humanaq; consilia ad animi salutem, nisi spiritus sancti dono celestis. Homini scientiam conferat, scientia videlicet illa salutis plebi Dei data in remissionem peccatorum ipsius.

Quid si illud adiiciam quod à conc. Mileuita. capit. 4. refertur in hæc verba? quicumque dixerit gratiam Dei in qua iustificamur, ob hoc nos iuuare ad non peccandum, quia per ipsam nobis datur, vt sciamus quid appetere, quid fugere debeamus, non autem per illam nobis præstantior, vt quod faciendum cognouerimus, etiam diligere, & facere valeamus, anathema sit, cū sit vtrunque donum Dei, & scire quid face-

Secunda pars

re debeamus, & diligere vt faciamus. Non ergo iuxta conclu. definitionem gratia Dei solum requiritur admouendum affectum, sed admouendum etiam intellectum. Quod ex Psal. 93. concilium probat, qui docet hominem scientiam, Dominus scit cogitationes hominum: quoniam vanæ sunt: Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum.

Concilium verò Carthagi. in epistola ad Innocentium refert in huius rei confirmatione illud ex. 2. ad Cor. 8. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.

Item Celestinus Papa in epistola ad omnes Galliarum episcopos cap. 9. vbi de fide contra Pelagianos decernit. Ita Deus in cordibus hominum atque in ipso libero, inquit, operatur arbitrio, vt sancta cogitatio, pium consilium omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit. Ad hanc enim professionem Papa Zozinus nos instituit inquit. Quod tempus interuenit quo Dei non egeamus auxilio, in omnibus igitur actibus, causis, cogitationibus, motibus, adiutor, & pceptor oradus est. Superbum est enim vt quicquã sibi humana natura psumat, & c. 12. Ecclesiasticis ex diuina sumptis auctoritate documentis

ris oīm bonorū affectū, & oīm studiorū, quibus ab initio fidei ad Deū tenditur, Deū factemur auctore & non dubitamus ab ipsius grā oīa hoīs merita pueniri. Quo utiq; auxilio non aufertur liberū arbitriū, sed liberatur, vt de tenebroso lucidū, de prauo rectū, de languido sanum, de imprudente sit prouidum. Igitur catholicum nō est, vt cap. 13. eiusdē epistolæ cōcluditur, quod p̄fixis sententiis apparuerit esse contrariū & ratio, nisi me cōiectura decipit, palmaria est. Nā vel homo cum primum ad vsum rationis peruenit, de fine naturali deliberat, vel de supernaturali: si de naturali certè vt est verū proportionatum intellectui, ita est quoque bonum voluntati proportionatum. Quare voluntas naturæ bonū appetere potest naturaliter, quemadmodum intellectus naturale verum potest naturaliter intelligere, cū igitur puer ille rectè de fine naturæ deliberans: nanque ducem sequens velit quod natura præscribit, non peccat, sed facit quod in se est, quare iuxta aduersariorū opinionē iustificabitur, primamq; gratiam ex puris naturalibus consequetur, quod sine dubio erroneum est. Sin verò deliberatio de fine supernaturali sit cognitio, erit supernaturalis, quam nos fidem appellamus.

Secunda pars

Præterea, si cognitio naturalis posset esse primum iustificationis exordium, iam ex nobis esset primū naturæ iustificationis initiū, quod pelagiani docuerūt. Quod si hæc antiqua præsidia nō haberemus aduersum nouā cōmēticiam sententiā, synodus tamē Tridentina abundè nobis & auxiliū & præsidium ferret sessione. 6. cap. 5. 6. 7. & 8. de creti de iustificatione impij. Nā ca. 7. expresse definit sine fide nulli vnquam iustificationem contigisse. Et ca. 8. addit hæc verba: cū verò Apostolus dicit iustificari hominem per fidem, ea verba in eo sensu sunt intelligenda, quem perpetuus ecclesiæ catholicæ consensus tenuit expressitq;, scilicet, vt per fidē iustificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initiū, fundamentū, & radix omnis iustificatiōis sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorū eius consortium peruenire. Hactenus synodus Trinden. Cum Christiana igitur fide pugnat, qui salutem vitamque animi cuiquam sine fide tribuit. Omnibus enim Apo. intonat, gratia estis saluati per fidē, & hoc non ex vobis, Dei nanque donum ad Ephe. 2.

291
Secūda cōclusio, ad peccati siue originalis siue mortalis remissionē fides in Christum explicita vel implicita est, ac fuit necessaria.

Non

Non est autem hæc secunda tam certa, & explorata quàm prima, sed eam negare non video qua ratione possit esse tutū, certè ne quid' amplius dicam, periculosum & temerarium est.

Primum enim August. ita definit, cum tamen aliis locis plurimis, tum maximè epistola illa. 157. ad Optatum, cuius verba quoniam retroposuimus non sunt hoc nobis loco resumenda. Diuus etiam Thomas ad Hebr. 11. lect. 2. Post peccatum primi parentis nemo potuit, inquit, saluari à reatu culpæ originalis, nisi per fidem mediatoris explicitam vel implicitam. Diuus quoque Chriſo. Homil. illa de fide, & lege naturæ idem tenet.

Id etiam testimoniis sacrarum literarum corroborari potest. Ad Colocē. 1. Dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, & eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis sui in quo habemus redemptionem, & remissionem peccatorum. Et infra, placuit per eum reconciliare omnia, pacificans per sanguinem crucis eius siue quæ in cœlis &c. At sanguis Christi non cōmunicatur hominibus nisi per fidem vel sacramenta fidei. ergo &c.

Secunda pars

Præterea, ad Gala. 3. Oēs filii Dei estis per fidem, quæ est in Christo Iesu, & c. 2. Sciētes q̄ non iustificatur homo ex operibus legis, sed per fidē Iesu Christi, & nos in Christo Iesu credimus, vt iustificemur, ex fide Christi. Item ad Roma. 5. Iustificati ergo ex fide pacē habeamus ad Deū per dñm nrm Iesum Christū, per quē habemus accessum per fidem in gratiā istam in qua stamus. & c. 4. Credidit Abrahā Deo, & reputatū est illi ad iustitiā: nō est autē scriptum tātū propter ipsum, sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eū, qui suscitauit Iesum Christum dominum nostrū à mortuis qui traditus est & c. Et. c. 3. Manifestius. Iustitiā Dei per fidē, inquit, Iesu Christi in omnes & super omnes, qui credunt in eū, nō enim est distinctio, Omnes enim peccauerūt, & egent gloria Dei, iustificati gratis per gratiā ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu quem proposuit Deus propitiatorē per fidem in sanguine ipsius propter remissionem præcedentium delictorum. Et ratio est in promptu: sicut enim est mediator Dei & hominum Deus & homo Christus Iesus ad glorificationem, ita quoque mediator est ad iustificationem. Quare sicut per fidem in Christū glorificamur

ita per eandem oportet iustificari.

Verum exinde magna quaestio nobis oritur, an euangelio promulgato fides explicita Christi sit ad iustificationem hominis necessaria. Nam si testimonia, quae nunc retulimus, exponi de fide explicita, vel implicita possunt, a qua ratione cum afferuntur eadem aliaque similia, ut probetur Christi fides post euangelii diuulgationem ad aeternam salutem necessaria de fide explicita, vel implicita poterunt explicari. Quo fiet ut argumenta, quae retro fecimus ad eam conclusionem corroborandam per hanc expositionem eludantur. Augetur verò quaestionis huius difficultas, ex eo quod habetur Ioan. 8. Si non credideritis quia ego sum, in peccato vestro moriemini: nemo igitur à peccato iustificabitur nisi credat Christum esse Deum.

Item ut filii Israel à serpentum moribus sanarentur, oportebat eos in statuam serpentinam aspicere. Ergo ut à peccatorum vulnere quis sanetur, opus est credere in I E S V M Christum, ut habetur Ioannes. 3.

Num. 21.

Præterea. i. Ioan. 5. qui habet filium Dei habet vitam, qui non habet filium Dei vitam non habet. Habere autem filium est credere in filium,

Secundapars

filiū, vt in eo. c. dicitur: Nemo itaque sine fide Christi in euangelio viuificatur.

Præterea, Bonifa. 8. in extra vnam sanctā vnam inquit, sanctam ecclesiam catholicā & apostolicā firmiter credimus, extra quā nec salus est, nec remissio peccatorum, in qua vnus est dominus, vna fides, vnum baptisma. Non ergo sine fide explicita Christi homini extra ecclesiam constituto, scilicet, Iudæo, vel Pagano peccata remitti possunt

Adde huc illud. 1. Cor. 3. Fundamentum aliud, nemo potest ponere præter id, quod positum est quod est Christus Iesus, id est, Christi fides, per quam Iesus habitat in cordibus, vt glossa ibidem exposuit. Et Greg. 1. q. 1. cū Paulus dicat fundamentum aliud & c. cōsequentur probatur, quòd vbi Christus non est fundamentū, nullius boni operis potest esse superædificatio.

Adde rursus & Chriſo. Homi. de fide, & lege naturæ hisce verbis differentem. Sicut hominibus opus est primū, vt præcedat vita deinde sequatur alimentum, ita necessarium, vt præcedat vitam nostram spes in Christum, quæ postea pascenda bonis operibus. Et vis planè videre, quòd opera sine fide non viuificant? Testimonium bonum habuit Cornelius de elemosyna & precibus,

præcibus, sed Christum ignorabat, Deum quidem credens: sed quia bona quidem erant opera, sed mortua eò quòd fidem, scilicet Christi non habebant, mittitur angelus &c.

In conci. tandem hoc Triden. sess. 6. decreti de iustif. impii. c. 4. videtur esse definitum in hæc verba. Translatio à statu in quo homo nascitur filius primi Adæ in statum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei post euangelium promulgatum, sine lauacro regenerationis, aut eius voto fieri nõ potest. Quòd etiã. c. 6. declaratur apertius. In primo etiam decreto. 4. sess. eiusdem concilii ita dicitur. Ut fides nra catholica sine qua impossibile est placere Deo &c. Fides autem nra catholica sine controuersia Christi fides explicita est. Et inferius: Si quis originale peccatũ, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remediũ asserit tollique per meritum vnus mediatoris dñi nri Iesu Christi, aut negat ipsum Christi Iesu meritum per baptismi sacramentum tam adultis quàm parulis applicari, anathema sit. Quia non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri. Vnde illa vox: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et illa, quicumq; baptizati estis Christum

Secunda pars

stum induistis. Haftenus synodus.

Quòd si post adeò firma testimonia ratio quicquã confirmare valer, illa certè non est omnino pessima, & sicut paruulis post euangelii promulgationem protestatio fidei in Christum implicita nil est ad salutè, & remissionem peccati originalis, sed fidei Christianæ explicita professio requiritur, qualem baptismus cõtinet: sic ad remissionem peccati in adultis iam euangelio promulgato non sat erit Christi fides implicita. Explicatiora sunt siquidem remedia salutis in euãgelica lege, quàm erant in lege aut naturæ, aut etiam scripturæ.

His tamen non obstantibus (salua semper ecclesiæ Romanæ auctoritate, cuius cõfuræ nr̃a omnia scripta & dicta volumus esse subiecta) sit tertia conclusio.

356
Ad remissionem peccati vel originalis, vel actualis ante baptismum non requiritur etiam nũc fides euangelii explicita. Cornelius namq; iustificatus erat antequã Christi fidem acceperit. Id autem quoniam à quibusdam proteruè negatur, ostenditur imprimis D. Tho. testimonio. 2. 2. q. 10. arti. 4. ad. 3. deinde sacra scriptura testatur eum ante fidem Christi fuisse virum religiosum, ac timentẽ Deum, quæ verba de inimicis Dei
nullo

nullo modo dicerentur. Petrus quoq; ait: In veritate comperio quòd nò est personarum acceptor Deus, sed in omni gente qui timet Deum & operatur iustitiam acceptus est illi. Appellatus verò Cornelius ante fuerat vir iustus, ac timens Deum. Ergo acceptus erat gratusq; Deo priusquàm in Christum explicitè crederet. Atq; idem ferè argumentum est de Eunuchò Act. 8. & Lidia purp. c. 16. Idem ergo nunc etiam evenire poterit, vt per solam fidem in Deum homo iustificetur, & quærat mox à Deo salutē, quæ est per Christum Iesum.

Præterea, fidem explicitam Christi Deus in noua lege non communicat sine prædicante, vt patet ex Apo. ad Roman. 10. sed in quolibet momento homo, qui credit in Deum potest iustificari, non autem in quolibet potest habere prædicatorem, qui de fide Christi instruat eum, ergo &c.

Præterea, D. Tho. id tenet. 3. p. q. 69. art. 4. ad. 2. in hæc verba. Remissionem peccatorum aliquis consequitur ante baptismum, secundum qd habet baptismum in voto, vel explicitè, vel implicitè. Ita ante baptismum Cornelius, & alii similes cõsequuntur grām, & virtutes per fidē Christi, & desiderium baptismi explicitè, vel implicitè &c. A cre

vera

Secunda pars.

vera inter auctores nullum equidē legi, qui huic cōclusioni refragaretur, nedum illam tanquam aut hæreticam, aut erroneam, aut scandalosam exploderet. Ego verò & opto redargui me, & ea, quæ disputo differere malo quā iudicare. Cumq; nec studio certā di, nec ostentandi ingenii gratia, sed causa veritè periculi disputationem hanc, aliasq; suscipiam, si quis melius sentiat, huic ego libenter & aures & animū accōmodaui.

Ad argumenta igitur, quæ in hanc tertiam cōclusionem facta sunt, ordine suo respondemus.

Ad primum, non esse eandem rationem etiā euangelio promulgato de remissione peccatorum, & æterna finaliq; salute. Non enim omnia, quæ ad hanc consequendam exiguntur, ad illam alteram sunt necessaria. Eò quòd illa, vt modò dicebamus, in tēporis puncto cuiq; adest faciendi quod in se est, hæc verò secundum diuinæ procurationis ordinem per media quædam temporaria, & successiua administratur? Quocirca nil mirū est si eadem etiā testimonia ad iustificationem huius vitæ momentaneam, relata de fide in Christum implicita intelligantur, relata verò ad futuræ æternæ vitæ salutem, intelligantur de fide explicita.

Ad

Ad secundū, postea quā euangeliū Christi fuerit annunciatum, vt illis erat, quibus Dñs loquebatur, fatemur profus sine euāgelii fide nec peccata quidem posse remitti. Secus tamen priusquam homini Christus Dñs fuerit predicatus.

Ad tertium, perfecta sanatio vulnerum, quæ à serpente accepimus tunc erit, cum alligauerit Dominus vulnus populi sui & percussuram plagæ eius sanauerit, vt Esai. 30. dicitur, hoc est in resurrectione. Huius autem resurrectionis gloriam, & salutem nemo sine Christi fide explicita cōsequitur.

Quòd autem de hac consummata perfecta quæ salute Dñs loqueretur patet Ioan. 3. Sicut Moyses &c. vt omnes, qui credit in eū non pereat: sed habeat vitam æternam. Et eadem penitus intelligentia quartum argumentum facilè diluitur. Vitam æternā, inquit, dedit nobis Deus, & hæc vita in filio eius est &c.

Ad quintum, prius dico quòd extra sanctam ecclesiam tradit Bonifacius nō esse remissionē peccatorū: quia nullum est sacramentum aut naturalis, aut scriptæ legis, siue pro paruulis, siue pro adultis in quo peccata remittantur: constat siquidem hæreticos, Iudæos atq; Paganos, qui in forma ec-

Secunda pars

clesiæ baptizāt paruulos suos, peccatū originale remittere salutemq; cōferre: sed quoniam hoc per sacramentum ecclesiæ fit, licet illi sint extra ecclesiam, non proinde extra ecclesiā salus est remissio ve peccatorum.

Posteriùs respondetur quòd Bonifacius loquitur de remissione peccatorū, quæ per ecclesiæ sacerdotes auctoritate clauū exhibetur. Nulla est enim extra ecclesiā iurisdicctio, nulla facultas remittendi peccata, sed vbi primū quis ab ecclesia egreditur hanc potestatem amittit. Diuus Aug. in enchirid. c. 65. vbi etiam aliam expositionem insinuat, vt videlicet extra ecclesia non sit remissio peccatorum perfecta per quam vitam æternam consequamur, sed priores responsiones præstabiliores sunt.

Ad. 6. qui implicite credit in Christum, Christū habet fundamentum, quale habuerunt Cornelius & Eunuchus, habitabat enim Iesus per fidem in cordibus eorū priusquam in Christum explicitè crederent.

Septimum argumentum, sententiam nostram non modo non refellit verum etiam confirmat, nam Christus de vita eterna expressè loquitur, ideoque mortua Cornelii opera vocat quia sine fide Christi explicita æternam vitam præstare non poterat, alioquin viua opera

ra erant, quæ ut idem ait, placebant Deo.

Ad octauum, vel ex eo liquet concilium de æterna vita translationeq; in filios Dei perfecta sermonem facere, quod adducit in propriæ sententiæ cōfirmationem, illud ex euangelio, nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto non potest intrare in regnum Dei, & hinc patet quid ad alia eiusdem concilii testimonia respondendum sit.

Ad rationem vltimo loco adiectam respondeo, adultorum, ac paruulorū non per omnia currere similitudinem. Quæ in eo quidē par est, quòd sicut paruuli sine sacramento baptismi non saluātur, ita nec adulti sine baptismi saltem desiderio: at iustificatio, siue remissio peccatorum, nō æquè obuenit paruulis atque adultis, ut sæpe iam diximus.

Nunc verò ea sunt argumenta refutanda, quæ contra primam, & secundam conclusionem conformauimus, scilicet, ut ostenderemus sine fide Christi, imò sine fide Dei posse hominem iustificari.

Et quidē cum D. Tho. primū auctoritas nobis opponit, id nos statuim⁹. D. Thomæ cōmentū hoc nouū, assignari nec debere, nec posse sententiā, q̄ cōtrariā multis locis

Secunda pars

apertissimè docuit, vt. 12. q. 113. arti. 4. 22. q. 10. art. 4. ad. 3. ad Rom. 10. lect. 3. ad Heb. 10. lect. 4. & 11. lect. 2. quo postremo loco Caietanus nobiscum sentit, & in cōmentariis super epistolam ad Rom. c. 3. Ne quis eum existimet in hac re aut à D. Tho. aut à veritate potius catholica dissidere.

Igitur illa opinio Di. Tho. quã. 12. q. 89. tenet, probabilis quidem est, adultum enim cum solo posse originali decedere cōmuni fidelium sensui videtur aduersum, libum namq; puerorum admittimus, non adultorū. Sed non est tamen vsque adeò certa, vt nō sit in procliui eā infirmare, cū aduersum certā firmamq; veritatem adducitur.

Deinde argumentū quo D. Tho. vtitur illa opinione suadenda consentaneum, & cōgruum est, non demonstratiuum, cōgruentia verò argumēta, si ad viuū refecentur: sepe reperientur infirma. Quare nec D. Tho. accipit illud antecedens tanquã firmum, scilicet, facienti quod in se est pro naturæ viribus, Deū in eodem illico momento conferre gratiã gratum facientem, per quam homo iustificatur. Posset enim cū Duran. verisimiliter dici. 4. d. 4. q. 7. non oportere statim: vt puer rationis naturalis dictamē sequitur per grām Dei iustificari, sed sat esse si proximè,

proximè, vel etiã post aliquã morã tēporis
secundū diuinæ prouidētix moderationē
iustificetur, quo quidē intervallo egregiè
poterit de rebus (supernaturalibus erudiri
easq; tenere per fidē. Ad hæc, q; paulò ante
dicebam⁹, nec resumere modò piget. Sicut
ad iustificationē volūtas boni naturalis nō
sufficit, ob id nāq; auxilio speciali indiget, ita
quoq; cognitio veri naturalis nō est idōea.

Nempe inter actus volūtatis, & intelle-
ctus proportio est, quoniã enim voluntas
nō fertur in incognitum, vt eliciat actū na-
turalem cognitio naturalis antecedit, vt au-
tē actionem habeat supernaturalem, requi-
ritur ante notitia supernaturalis, quod D.
Tho. 3 cōtra gen. ca. 152. disertissimè tradit.
Nō igitur D. Tho. secū ipse pugnans gratiã
solū requirit ad mouendū affectum in iusti-
ficatione impii, verum etiã ad mouendum
intellectum: quare in hunc sensum facien-
ti quod in se est, per naturæ duntaxat vi-
res, Deus non denegat gratiam, quia præ-
stò adest gratuitum Dei auxilium mouen-
tis hominem, & ad cognoscendum, & ad
amandum finem supernaturalem.

His ita constitutis ad primum argumen-
tum dupliciter respōderi potest. Priusquòd
Deus puere deliberanti etiam circa vitam

Secunda pars

honestā accurret non solū mouendo affe-
ctum, verum illustrando quoq; intellectu.
Nā quemadmodum naturalis ratio in illo
principio, Deus est remunerator inquiren-
tium se, eam certitudinem nō præstat, quæ
videlicet opus est ad statuendum continen-
dumq; in officio hominis animū, cogitatio-
nes enim mortaliū, timidæ, & incertæ pro-
uidētix nostræ, ita profectò, vt puer rectè
firmiterq; deliberet de honesta vita ducen-
da, pueriles illæ naturæ cogitationes nō suf-
ficiunt. Sed confirmatur, & illustratur puer
maiori quodā lumine ab eo, qui illuminat
omnem hominem venientem in hunc mū-
dum. Atq; id est, quod Paulus ait, non su-
mus sufficientes cogitare aliquid ex nobis,
quasi ex nobis &c. Vt diuus August. de gra-
tia, & lib. arb. capi. 7. docet. Id demum est
quod Propheta dixit, qui docet hominē
scientiam, Dominus scit cogitationes ho-
minum quoniam vanæ sunt.

Vnde & si. D. Thomas intelligatur de
ordinatione ad debitum finē naturalem, vt
de verita. q. 14. art. 11. ad primum sentire vi-
detur: intelligendus tamen est nō de ordi-
natione, quæ per naturā fit, sed quæ fit per
gratiā, vt loco citato. 12. dicitur, si ordinaue-
rit se, inquit, ad debitū finē per gratiā. Etenī
licet

licet fidei lumen per se loquendo detur propter supernaturalia, quæ non videntur, tamen etiam est necessarium propter quædam naturali lumine cognoscibilia, ut ea, scilicet, firmitate teneantur, quæ ad rectam vitam confirmandam exigitur. Ob id quippe scriptum est: da mihi intellectum, ut discam mandata tua. Iuxta hanc verò priorem solutionem puer ille iustificaretur sine fide explicita Dei, non tamen sine fide.

At nos multò sanius credimus, ad iustificationem fidem Dei explicitam esse necessariam. D. Tho. 12. q. 113. art. 4. August. in illud Psalm. Dixit insipiens in corde suo non est Deus. Et libro de vera innocentia. Concilium Trid. sess. 6. in decreto de iustificatione impii. c. 6. adducit in hoc Apostolum ad Heb. 2. Sine fide impossibile est placere deo Cuius rei causam reddens: Accedentem enim ad Deum, inquit, oportet credere quonia est, & quòd remunerator est inquirentium se. In secunda item cõclusionem nos ostendimus fidem saltem implicitam Christi ad iustificationem esse necessariam, quæ intelligi non potest, nisi credatur Deus per gratiam suam hominum iustificator.

Item peccatum mortale sine contritione nulli remittitur: contritio autem

Secunda pars

hoc est dolor de peccatis propter Deum, si ne Dei cognitione nulla est, remissio igitur mortalis saltem peccati Dei notitiã præ requirit.

Commodior est itaq; solutio posterior, qua dicimus eiusmodi puero deliberanti fidei lumen protinus affulgere, sicut autẽ lumine naturæ nil prius ostenditur quam primum naturæ principiũ, scilicet, quod libet est, vel non est: ita fidei lumen statim omnino demonstrat Deum esse, quod primum fidei principium est. Nec talis illuminatio miraculosa est, imò regularis est diuinę prouidentię: cum, scilicet, mouet homines ad finem supernaturalem. 3. sen. D. Tho. d. 25. q. 2. art. 1. q. 1. ad. 1. & 2. Sapientia per nationes vniuersas in animũ se transfert, & amicos Dei, ac Prophetas cõstituit, attingit em̃ à fine vsq; ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Quòd si obiicias cognitionẽ Dei non aduenire hominibus, nisi magno & longo tẽpore, atq; discursu, respõdeo verũ esse si de notitia dei naturali sermo sit: nã ad supnaturalẽ tẽpus nõ exigitur, certẽ nõ illud adeò lögũ quod argumentũ fingit, nã vt ex Durã. sentẽtia retrò dixim⁹, puer ille, qui natura duce se cõuertit ad debitũ naturę finẽ, cõsequet̃ quidẽ peccati remissionẽ

non

non in eodem euestegio puncto, sed breui tamen iuxta diuinæ prouidentiae dispositio- nem. Et si arguas, ergo interea poterit pec- care venialiter, quod D. Tho. reicit, respõ- deo, nihil quidem repugnare si ad normam dialecticorum disseramus. At si, quod theo- logos decet, diuinæ & legis & prouidentiae in homines rationem habemus, sicut diui- nae curæ est prouidere ne interim excedat, vt nõ detur contra communem legem ho- mo adultus in limbo, sic ad procurationem Dei spectat ne peccatum veniale peccet an- te mortale. Quemadmodum Adam non poterat ante peccare venialiter quàm pec- casset mortaliter, idque Deo specialiter pro- curante, ne contra communem legem in statu Innocetiae cum culpis admittamus & pœnas.

Ad tertium argumentũ, quoniam secun- dum ex iis, quæ iam diximus, facilè soluitur respondeo Paulum Apostolum de fide ex- plicita in Christum habere sermonem, hác enim statuit deus per homines ad ministros hominibus impartiri, vnde & subdit Apo- stolus. Nunquid non audierunt, & quidem in omnem terram, &c. Ex his itaque collig- git, ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Ceterum fides, quæ in lege naturæ

Secunda pars

naturæ erat, cuiusq; ætati ad iustitiam necessaria homine extrinsecus docente non egebat, sed interius, vel inuisibiliter, vel visibiliter per angelos administrabatur.

Ad quartum, Adrianus de baptismo. q. i. articu. 3. tenet eiusmodi puerum non recipere gratiam, nec satis esse nõ ponere obicem, sed requiri conuenientem dispositionem fidei in adultis. Vnde Act. 8. Cum Eunuchus Philippo dixisset, quid prohibet me baptizari? Philippus ait, si credis ex toto corde, &c. iuxta quam sententiam datur accessus neuter ad baptismi sacramentũ: puer enim ille, nec recipit gratiã, nec peccat mortaliter dum sic baptizatur, sed cum huiusmodi euentus nõ sint frequentes, imò ad eò disputationis gratia fingantur satius fuerit ad Dei prouidentiam referre, quæ non deficit in necessariis quale est illuminare hominem, quem sit per Christi sacramentum iustificaturus.

Ad quintum, negatur propositio minor si de cognitione Dei gratuita, & supernaturali sermo est, nam de naturali nos concedimus, ac libenter quidem.

Ad sextum, Diuus Augustin. de spiritu & litera cap. 26. & 27. exponit naturaliter, quæ legis sunt faciunt, &c. id est, per naturã gratia

gratia tamen perfectam: quia enim peccatum contra naturam est, gratia quæ naturã perficit, secundum naturam esse dicitur, loquebatur autem Apostolus de gentibus cõuersis ad Christum, quæ sine lege scripta, qualem Iudæi habebant, legis præcepta seruabant. Et hanc responsionem sequitur D. Thom. 12. q. 109. articu. 4. ad. 1. Respondere quoque possumus præcepta legis naturaliter cognosci agentibus, & singula naturaliter etiam fieri, licet omnia sine auxilio Dei speciali impleri non valeant. Ob quam causam D. Thom. dixit opus esse gratia ad mouendum affectum, nec enim voluntas perficere naturalia omnia præcepta potest, quæ naturæ lumine intellectus ante cognouerit. Quæ quidem expositio cum apud nostros maximè sit aperta, miror ego viros doctos hoc testimonio moueri potuisse ad nouam commentitiãq; sententiam inferendam, dico etiam Thoma referente.

Ad postremum argumētum, Caietanus in commentariis super illum locum Apostoli, accedentem enim ad Deum, &c. Respondet quòd doctrina Pauli in communi datur, ac proinde in cõmuni dicitur oportere credere, quia est Deus, lógè autē meli⁹ esset, inq̃r, si non crederet, sed sciret Deum esse.

Secunda pars

esse. Addit rursus quòd Deum esse remuneratorem inquirentium se, oportet fide teneri quoniam nulla speculatiua sciētia hoc attingere potest. Quod utiq; si verum est argumentum illud facilè diluitur, nō enim vtraque cognitio habetur ex lumine naturali, quod altera parte antecedentis assumitur.

At qui diuum Chrysost. Homil. 4. de providentia, vel fatò legere voluerit, sanè intellet Philosophos, qui supplicia peccatorū negant præmiaque iustorum post hanc vitam, in media luce penitus aberrare. Nam si iusti, qui Deum ritè colunt migrant affecti iniuriis ex hoc mundo, pessimi contra, immerita foelicitate potiti, omni certè ratione concluditur Deum ne iustum esse nec curā habere rerum humanarū, quòd si Deo providentiam tollis, atque iustitiam, θεός vocabulū innane sit, qui circa cœli cardines ambulet, nec nostra consideret. Qui igitur negat alterum vtrūque tollat necesse est, nam si non est remunerator inquirentium se, ne Deus quidem est, vnde & barbaræ omnes gentes pœnas improborum præmiaque iustorum admiserunt. Crediderim igitur opus esse, vt fides concurrat ad assentionem vtriusque principij, quo tam firmiter, ac cōstanti

stanti teneantur, quàm necessum est, vt hominis vita in honesto, & officio confirmetur. Nam alterius modi cognitionē ad Roma. 1. ostendit Apostolus idoneam minimè fuisse ad iustè beateque viuendum.

Adde huc Deū dupliciter cognosci posse, & vt finis naturæ est causaq; rerum naturalium, & vt finis est hominis supernaturalis, cuius etiam gratuito beneficio homo supernaturalem illum finem cōsequatur. Ad Placendum verò Deo non sat est cognoscere ipsum esse principium auctoremque naturæ, sed oportet in Deum ferri quatenus finis est naturæ vires excedens, sic autem Deum esse, & esse remuneratorem sola fide creditur. Quocirca simpliciter, atq; in vniuersum cum Apostolo fateamur, accedentem ad Deum finem vtiq; supernaturalem oportere credere quia est. Nam scire quod naturalis ratio docet ad hunc supernaturalem accessum non sufficit. Quippe habemus accessum ad Deum per fidem ad Ro. 5. Qua de re vide D. Tho. 22. q. 1. arti. 8. ad. 1. & q. 2. art. 4.

Hinc verò iam primum argumētum soluitur eorum, quæ à principio statim huius controuersia proponebamus. Prius enim falsum est nō alterius rei fidem necessariam esse

Secunda pars.

esse tunc temporis ad salutem, oportebat
nanque etiam credere Deum esse iustifica-
torem cuius videlicet gratia peccata homi-
nibus remitterentur: oportebat item crede-
re mortales à cœlesti regno peregrinos, &
alienos effectos patriam illam, quam spera-
bant non aliter adepturos quàm per ali-
quod diuinæ prouidentix remedium præ-
paratum.

Posterius quoque, vt nihil aliud credere
opus esset, sed ibi tamen fides Christi impli-
cite continebatur, vt sæpe idem diximus,
per quem Deus iustificauit omnes morta-
les, quos prædestinauit in regnum. Hic est
enim Samaritanus ille, qui homini vulnera-
to curationem attulit, iacentem erexit, su-
perque suum ipse iumentum imposuit, vt iux-
ta Esa. Vaticinium portaret in corpore suo,
nos & iniquitates nostras. Hic ille est, qui in
stabulum, id est, fidei consortium nos induxit
qui etiam curam stabulario dedit, hoc est mi-
nistro fidei, sacramentorumque suorum.
Hic denique sumptus suppeditauit, vt per
omnia salutem nostram illi ferremus acce-
ptam, qui saluator est omnium hominum ma-
ximè fidelium.

In secundo verò argumento, quod addi-
tur nõ est mihi consilium differere, an præ-
cepta

cepta decalogi naturali ratione contineantur. Sed tenendo quod D. Tho. sæpe tradit & dominus Caietanus disertè in cōmē. sup Matt. explicat legis decē mā data moralia, & naturalia esse, responderetur prius quòd quæ admodū decem generibus, quæ prædicamēta Philosophi vocant, res omnes continentur non formaliter semper, sed reductiuè, punctus enim principium quātitatis, materia, principiū substantiæ ad prædicamēta ea reducūtur, quorum principium sunt: sic ad decalogi mandata referuntur vniuersa, quæ à Deo præcipiūtur, ea vel maximè, quæ principia sunt cæterorum. Ita præceptum, de honoratione parentum obseruantiam principum ac maiorem continet, ita in præcepto mechæ omnem fornicationem abusumq; naturæ per luxuriam intemperātis comprehendimus. Ita denique fidei præceptum ad illud de cultu vnius dei referendum est, nec enim sine recta fide deus rectè colitur: qui ergo voluerit ad vitam ingredi, mandata seruet, non ea solū, quæ explicite in decalogo præscribuntur, sed etiam quæ continentur implicite. Quale est de fide in deum hominis conditorem, iustificatorem, glorificatorem, &c.

Posterius dicere quoq; possumus, seruā-
rem

Tertia pars

tem præcepta naturalia vitam habiturum: qui enim fecerit ea, viuet in eis, at nõ ex eis sed ex fide iuxta sententiã Apostoli ad Ga= la. cap. 3. nam quod iam retro docuimus ser uanti naturæ præcepta Deus non denegat gratiam per quam ea etiam seruet, quæ na= turæ lumen excedunt. Excessimus autem modum fortasse nos hac secunda relectio= nis parte differenda, sed eo tamen venia di= gni, quòd absque huius rei copiosa traditio ne reliquæ partes, aut vix, aut certè nullo modo intelligerentur. *docto*

❧ Tertia pars. ❧

N quibus tertia, ac diffi= cilis illa quidem erat, an post primum Adæ pec= catum sacramenta fue= rint in omni lege ad sa= lutem necessaria. Pars enim negatiua suadetur imprimis diui Gregorij testimonio. 4. libr. Mora. cap. 2. referturque à Gratiano de con= secri. d. 4. cap. Quod autem apud nos valet aqua baptismi, hoc egit apud veteres, vel pro paruulis sola fides, vel pro maioribus
virtus

virtus sacrificij, vel pro his, qui de Abrahæ stirpe prodierunt mysterium circūcisionis vbi Gregorius solam fidem in lege naturæ docet fuisse satis ad salutem paruulorū . At sola fides non est sacramentum , cū nō sit sensibile signum , non ergo fuerunt omni tempore necessaria sacramenta.

Præterea , iuxta communem doctorum sententiam lege naturæ durante paruuli saluabantur in fide parentum, at fides parentum non erat sacramentum.

Præterea, de sacramentis nihil ratione naturali statuere valemus, sed id solū quod diuina reuelatione traditum est . At ante Abraham vtrum aliquo visibili sacramento iusti , vel eorum saluarentur infantes scriptura non exprimit . Sacramenta igitur tunc temporis fuisse , non nisi temerè definiemus.

Postremò sacramentum nullum est, nisi quod à Deo fuerit institutū, sed in lege naturæ nullum signum instituit Deus ad remissionem peccati vel originalis, vel actualis, non ergo fuit vllum in lege naturæ sacramentum.

Partem verò affirmatiuam D. Augustinus videtur astruere. 19. li. contra Faustum c. 11. in hæc verba. In nullū nomē religionis

Tertia pars

seu verum, seu falsum coadunari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, seu sacramentorum visibilibus consortio colligantur.

In hac ego controuersia nō existimo nobis ad eū esse laborādum, minimo enim negotio probare possumus sacramenta fuisse post Adā lapsum omni tēpore ad salutem necessaria. Corde siquidē creditur ad iustitiam, ore autē confessio fit ad salutē: omnis enim quicumq; inuocauerit nomē domini saluus erit. Vbi sub insigni oris professione, quæcunque professio etiam operis intelligitur, cū non ore solū inuocemus dominū saluatorem verum etiam opere. Quē admodū igitur credere oportet Deum iustificatorem atque ab eo interius iustitiam salutarem querere, ita exterius hanc fidē profiteri. Quod fit sanè per sacramenta: quæ vt antè descripsimus ceremoniæ sunt sacræ, quibus Deo exterius nos subiicimus, vt in nobis salutem interius operetur.

Præterea, cum animo corporeque contestemur, non sat est Deum interiore fide colere, nisi corporeo etiam cultu interiorem protestemur. Etenim debet vtrunq; tributū humana natura Deo pendere, vnde vtræque partem suæ cōstitutionis accepit, & cū

ambarum partium spiritus sancti, & carnis peccatū commune sit consentaneum erat, vt esset remedium quoq; commune totūque homo interius & exterius sese subiiceret saluatori.

Addit huc Chrysostomus, antequē eum Dionysius eam esse hominis conditionem atq; naturam, vt ad spiritualia capessenda non nisi corporeis rebus possit aptari. Salutem igitur, qua Deus in humano spiritu secreti⁹ operatur, necesse fuit rerum sensibiliū imaginibus designari. Quo beneficium curationis ad suum homo modum non solum perciperet, verum etiam intelligeret gratiam debitam suo benefactori relaturus.

Præterea, gentium omnium cōsensu firmatum est, non aliter quā oblati Deo sacrificiis diuinam iram mitigari. Atque haud secus etiam Barbari facinora expiari arbitrabantur. At sacrificium in id paratum, vt Deus placaretur verè erat sacramentum, sacramenta igitur semper fuere apud omnes necessaria.

Lex & religio tandem nulla est sine sacerdotij munere, atq; functione, hæc enim tria ita sunt fuereq; coniuncta, vt nequeant à se aliquādo separari. Cū ablato vno reliqua simul auferri necessū est, vt Apost. ad Heb.

Tertia pars

scribit. At sacerdos sine sacramentis, quæ administret esse nullo modo potest. Omnis enim pōtifex pro hominibus cōstituitur in his, quæ sunt ad Deū, vt sacrificia offerat, p̄ peccatis quemadmodū ad eosdem idem Apostolus, ait, Ergo sicut lex, religio, sacerdotium fuerunt omni tempore necessaria, ita quoque sacramenta, quod erat nobis in tertia parte huius disputationis breuiter absoluedum, sed prius tamen quàm exordiamur quartā ea debemus argumenta diluere, quæ in contrarium obiiciebamus.

Ad primum, quamuis D. Tho. vtrumlibet probabile existimauerit, nunquam ego tamen eam potui opinionē induere, vt credere sola interiore fide parentū infantium filiorum peccata mundari. Videmus enim sacramenta minus esse adultis quā paruulis necessaria, cū sine sacramētis actu susceptis solo sacramentorum voto adulti saluentur paruuli non saluentur. Quare si paruulis non essent in lege naturæ necessaria sacramenta, non video equidem cur essent adultis necessaria, cū tamen esse retrò nobis fuerit demonstratum. Id quod diuus etiā Grego. apertissimè in præscripto testimonio fatetur.

Itē cū in lege veteri pro fœminis legis
naturalis

naturalis remedia durauerint, consequens fieret, apud Iudæos puellas sententiæ sacramento saluari, pueros non saluari nisi suscepto sacramento. Quod non video qua ratione cohæreat.

Præterea, cum peccatū originale carnis propagatione contractū esset, non erat consentaneum, nisi ut corporali quoque remedio, ac medicina sanaretur.

Præterea, cum paruuli in lege gratiæ, & scripturæ siue sacramentorum ope salutem minimè consequantur, non est cur eos in lege naturæ sine sacramentorum auxilio saluemus.

Igitur ad argumentum respondeo, Gregoriū nō ibi distinguere fidem interiorem ab exteriori professione fidei, nec enim id asseruit adultis nō remitti peccata sine exteriori fide, paruulis verò remitti: sed distinguit potius fidem à sacrificio asserens, sacrificium pro adultorum peccatis fuisse necessarium, ut videlicet actualis culpa peculiari sacramento aboleretur, sed propter generali peccato, erat etiā generale remediū, nēpe fidei quęcunq; professio. Quam fidem interim appellari, Aug. auctor est, sacramētum inquit, fides est. Ac pro hoc cum responderetur paruulū credere, qui fidei nondū habet

Tertia pars

effectum, responderetur fidem habere propter fidei sacramentum, hæctenus August.

Eadem loquendi forma est, de spon. cap. cum apud, & ca. tua fraternitati, &c. 27. q. 2. sufficiat ad matrimonium solus consensus, scilicet, quibuslibet signis expressus, distinguitur ergo ibi consensus non interior contra exteriorem, sed generaliter expressus contra expressum per verba.

Ad secundum eodem modo responderetur fidem, hoc est, professionē & sacramentum fidei saluare filios in lege naturæ: nunc autem cum certa & definita sint sacramenta nec arbitrato parentum per fidem pueri iustificentur, non admittimus in fide parentum Christianorum pueros seruari, sed in sacramento baptismi à Deo peculiariter instituto. Quamuis alia etiam sit huius ratio discriminis quemadmodum in fine huius disputationis explicabimus.

In tertio verò argumento, grauis error eorū est, qui de sacramentis nil discerni posse credūt, nisi quod sacris literis tradit. Multa enim verbo tenus & in noua & in antiqua lege tradita sunt, quæ scripto nõ fuere mandata, vt vberius alia forsitan relectione si vita suppetet declarabitur.

Quod si in lege Mosaica & euangelica,
quæ

quæ literis exarata fuerunt non est opus ad expressam omnia scripturâ expendere, multo minus oportebit cum de sacramentis legis naturæ disputatur, vbi traditiones diuinæ scriptæ non sunt, dogmata nostra in sacris haberi literis expressa, sed satis erit, si clarissimorum virorum testimoniis confirmetur, aut certè magnis alioqui persuadentur argumentis.

Ac re vera nulla ratio patitur, vt diuina prouidentia vllò vnquam tempore defuerit hominibus in necessariis ad salutem. Nō possent autem filii paruulis remedia parentes applicare, nisi per Dei reuelationem cognouissent, & paruulos originali peccato teneri, & aliquod remedium ad eos seruandos idoneum esse, quod licet scriptum non sit, non est tamen minus exploratum, quam si fuisset scriptum. Et cum scriptura exprimat ante Abraham fuisse religionem ac sacerdotium, ex consequenti tradit fuisse sacramenta, sine quibus nec religio, nec sacerdotium est. Cumq; etiam in lege naturæ sacrificia pro peccatis fierent, vt Iob. i. cap. dicitur, profectò negari nō potest, quin in lege naturæ fuerint aliqua sacramenta.

Ad postremum poterat facile dici non pertinere ad generalem rationē sacramenti

Tertia pars

vt sit signum institutum à Deo. Nec qui id affirmant idoneo probant argumento. At dico etiam antiqua omnia sacramenta ex Dei institutione fuisse signacula, atq; figuras futuræ redemptionis per Christū. Neq; enim humano ingenio, sed diuino placito, tam oppositè omnia in figura contingebāt illis, neq; homo vsquam vitulos, & arietes cruenta manu in Dei cultū, & obsequium iugularet, nec Deum tentaret hircorum placare sanguine, nisi Deo reuelante cognouisset, eiusmodi animantium irrationalium sacrificia mysterium aliquod sacrum portendere, cuius ratio remittendis peccatis haberetur. Fateor tamen non fuisse sacramentū sub definitis rebus verbisq; præscriptis in lege naturæ à Deo traditum. Sed rerum sacramentalium definitio, ac determinatio certa in veteri lege incepta, in euangelica perfecta, & consummata est, nisi fortè quis sentiat oblationem Melchisedech in pane, & vino ex diuina & reuelatione & institutione fuisse. Qua peculiariter ex causa sacerdos Dei altissimi fuerit inter reliquos appellatus. Cui equidem opinacioni non admodum refragarer, si Anadetus Papa non fuisset aduersus in epistola de ordinatione episcoporum: vbi initium, inquit, sacerdotij

Aaron

Aaron fuit, licet Melchisedech prior obrulerit sacrificium, & post hunc Abraham Isaac, & Iacob, sed ij spontanea voluntate nō sacerdotali auctoritate ista fecerunt: ceterum Aaron primus iubente Domino victimas obrulit: hactenus Anaclerus. Huic igitur finē tertiæ relectionis parti dederimus, iam pergamus ad reliquas.

Quarta pars.

Varto itaque loco vertebatur in quæstionem, an sacramenta vetera fuerint causæ gratiæ atque salutis, an potius ea sola, quæ in noua lege sunt à Christo saluatore instituta, & quidem suadetur in primis, nulla sacramēta posse salutem spiritualem efficere. Quia res corporea non potest esse causa efficiens charitatis & gratiæ, cū sint qualitates supernaturales à solo Deo infusæ atque creatæ: & consequenter quia nullū corpus potest in animū hominis agere, nisi prius agat in eiusdem hominis corpus, sed

Quarta pars

sed sacramenta non oportet quicquā in humanum corpus operentur, vt patet de absolute sacramentali surdo collata, talis igitur absolutio nil producit in anima.

Confirmatur rursus quoniam aliqua sacramenta eorum, etiā quæ vel maximè causa gratiæ dicerentur, non immediatè contingunt hominem, quem iustificat: ergo vel immediatè producant gratiam vbi nō sunt scilicet, in anima, vel aliquam qualitatē efficiunt aère medio quorum vtrunq; videtur esse absurdissimum.

Præterea, si aliqua sacramenta gratiā efficerent, ministri quoque talium sacramentorum gratiæ causa essent, ac verè peccata remitterent. Quod tamen Hieronymus in quartum caput Esaiæ refellit. Vbi adducens illud Matth. 3. Ego baptizo vos aqua, &c. Ex quo, inquit, discimus quòd homo tantum aquam tribuat, Deus autem spiritum sanctum, quo & sordes abluuntur, & sanguinis peccata purgantur, & super Mat. cap. 16. cōparans sacerdotes nouæ legis sacerdotibus veteris subiicit. Quomodo ibi leprosum sacerdos mundum, vel immundum facit: sic & hic alligat, vel soluit episcopus aut presbyter, at sacerdos verus nō erat causa leprosum efficienter emundans: ergo
neque

neque sacerdos legis nouæ verè peccata remittit.

Item Aug. 15. de Trinitate ca. 26. Nullus discipulorum Christi, ait, dat spiritum sanctum, orabant quippe vt veniret in eos, quibus manus imponebant. Et lib. 83. quæstionum, quæsti. 53. asserit quædã Deum facere per se ipsum sine media causa, vt illuminare animas. At si minister esset causa gratiæ per eum Dominus animas illuminaret: & Ambrosius lib. 10. epistolarum, epistol. 84. ad Demetriadem, &c. Aliud est, inquit, quod inuisibiliter agitur, aliud quod visibiliter celebratur. Nec idem est in sacramento forma quòd virtus. Nam forma cum humani ministerij adhibetur obsequio, virtus autem per diuini operis præstatur effectum. Ad cuius vtique potentiam referendum est, quod dum homo exterior abluitur, mutatur interior. Eandem sententiam a petri- ribus etiam verbis expressit Cyprianus in sermone de baptismo Christi, & manifesta- tio. Trini.

At verò contra suadetur, omnia cuiusque legis sacramenta causas fuisse gratiæ atque salutis. Primùm quia omnia sacramenta sunt signa sanctificationis practica, & effectiua quæ admodum à principio constituimus, &c.

Præte-

Quarta pars

Præterea, Iob. 1. Sanctificabat Iob filios suos offerens holocausta per singulos. Et Leui. 16. Dicitur sacerdotem asperzione sanguinis expiare prævaricationes, & peccata filiorum Israël.

Præterea August. super Psal. 77. adducēs illud. 1. Cor. 10. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo: sic ait, & cum essent communia omnia sacramenta, non cōmunis erat omnibus gratia, quæ sacramentorū virtus est, sit & nunc omnibus baptizatis cōmune lauacrū regenerationis, sed ipsa gratia non communis est omnibus, & glo. ordi. in illud eiusdem capituli decimi: Omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari, id est, per visa illa signa purgati, vel signum baptismi acceperunt quod credentibus idē valuit. In nube baptizati sunt, quia per eam mundati ab ignorantia Dei, & præparati ad accipiendam legem.

Præterea Gregorius. 4. lib. mora. capi. 2. refert que de consecratio. distinct. 4. capit. quod apud nos valet aqua baptismi, &c. vt supra.

Tum etiam sic argumentor, paruulis sine merito cuiusquam operantis conferebatur gratia, sacramento suscepto, ergo, &c. Consequentia videtur esse nota, quoniam id

id vocamus causam, qua applicata sequitur effectus, cum ergo puer, vel circumciscus in lege Moyfi, vel suscipiens aliquod sacramentum in lege naturæ eo ipso à peccatis iustificarentur, consequens fit eiusmodi sacramenta causas fuisse iustificationis, & gratiæ. At de circumcissione quidem apertum est testimonium Bedæ super Lucæ secundum caput, idē salutiferæ curationis auxilium circumcissio in lege, contra originalis peccati vulnus agebat, quod baptismus agere reuelatæ gratiæ tēpore consuevit. August. etiam citari solet in hoc lib. 2. de nuptiis & concupiscentia cap. 11. & habetur de consecra. distinct. 4. capi. ex quo instituta est circumcissio in populo Dei, ad purgationem valebat magnis & paruulis, originalis veterisq; peccati, sicut baptismus ex illo valere cœpit ad inuocationem hominis, ex quo institutus est. Et. 4. lib. contra Donatistas cap. 24. Cur inquit, Abraham præceptum est, vt omnē deinceps infantem masculū octauo die circumcideret, qui non poterat corde credere, vt ei deputaretur ad iustitiam, nisi quia & ipsum per se ipsum sacramentum multum valebat.

Denique in cap. Maiores, extra de baptismo distinguens Innoc. à circumcissione baptis-

Quarta pars

ptismum, quod aperit ianuam regni coelorum, quam circumcisio non aperiebat, asserit, quod sicut per baptismū, ita per circūcisionē originale peccatū remittebat. At propositio per causam significat, qua mediante res efficitur, vt vbi saluos nos fecit per laucrum regenerationis. In contrariū est Aug. super Plal. tra. 73. vbi ait: sacramenta nouæ legis dare salutē, veteris autē promittere saluatorem. Sed & Samaritanus noster oleo vinoq;, ac denariis duobus super additis sanauit vulneratū, quem nec sacerdos Aaron nec Leuita Moyles, siue per sacramenta, siue per legem sanare potuerunt.

In hac explicanda quæstione, quæ inter omnes difficillima est, omnes ego neruos intendere debeo, vt magna tum breuitate, tum veritate in absolutas quasdam cōclusiones totius rei summa redigatur. Quapropter vos oro, vt differenti mihi diligenter animos aduertatis.

Prima igitur cōclusio est, quā à catholicis non arbitror aut debere, aut posse negari.

Sacramenta nouæ legis sunt causa gratiæ & verè salutem animæ conferunt.

Ciprianus hanc habet in sermone de baptismo Christi & manifestatione Trinitatis inquis. Veniebat Christus ad baptismū

non

non egens lauacro in quo peccatum non erat, sed vt sacramento perennis daretur auctoritas, & tanti virtutē operis nulla personarū acceptio cōmendaret. Quoniā remissio peccatorū siue per baptismum, siue per alia sacramēta donetur propriē spiritus sancti est, & ipsi soli huius efficientiæ priuilegium manet. Verborum solennitas, & sacri inuocatio nominis visibile celebrant sacramentū, rem verò ipsam spiritus sanctus format & efficit, & cōsecrationis visibilibus inuisibiliter manum totius bonitatis auctor apponit & plenitudinem gratiæ vnctōnis diuinæ pinguedo sanctificationibus officialibus infundit, & rem sacramenti consumit & perficit.

Item in sermone de vnctōne chris-matis. Hodie, inquit, in ecclesia ad populū acquisitionis sanctificandum sacrum chrisma cōficitur in quo mixtū oleo balsamū regiæ, & sacerdotalis gloriæ exprimit vnitatē. Et infra. Non hæc medendis corporibus est vnctio instituta, quia sanctificatis elementis iam non propria natura præbet effectū, sed virtus diuina potentius operatur, sed adest veritas signo, & spiritus sacramento, vt & ipsis rerum efficientiis gratiæ dignitas pateat, & interiori homini quāta & his datur auctori-

Quarta pars

auctoritas deiformi conuersatione, & celestibus moribus innotescat & infra. Ex huius vnctionis beneficio & sapientia nobis & intellectus diuinitus datur, consilium cælitus illabitur, scientia & pietas & timor inspirationib⁹ supernis infunditur. Hoc oleo vncti cum spiritualibus nequitiis colluctamur, nec fœtoribus spuris imbui possumus qui balsami spiritualis odore fragramus.

Gregorius quoque Nazianzenus oratione. 3. in sanctum lauacrum generatio ex baptismo passionum est solutiua omnes sordes abscindens atque ad supernam vitam perducens, & infra dicit quod in baptismo tamquam in vnda peccata pariter sepeliantur. Et postea ipsa baptismatis, inquit, gratia, ac vis vnus cuiusque peccati continet purificationem, & omnimodam fœditatum & iniquationum reiectionem, quæ à prauitate ingressæ sunt. Proinde cum duplices simus ex anima dico & corpore, & ita duplex est purgatio per aquam, inquam, & spiritum, & hæc quidem visibiliter, ac corporaliter suscipitur, at illa incorporaliter & inuisibiliter concomitatur.

Chrisost. præterea Homi. 25. in Ioan. Ex quo autem, inquit, Iordanis alueum ingressus est Christus non amplius reptilia anima

rum uiuentium, sed animas racionales, & spirituales aqua producit. Et Homil. 35. in eundem. Futurum erat baptisma plenum maximæ potestatis, & gratiæ, purgaturum peccata, pro mortuo uiuum effecturum, & infra. In nobis non simplex aqua operatur, sed cum spiritus gratiam accedit, omnia abluit peccata, & infra. Per aquam piscinæ, ait, morbos corporis sanari, ut facilius homines crederent per aquam animæ morbos curari posse, & Homil. de resurrectione circa finem, cum multis exemplis resurrectionem per vim supernaturalem futuram esse demonstrasset, subdit, verum nec tu gratiæ spiritus factus es expers. Et num multa sunt donationis illius symbola, atque his, quæ enumerata multò maiora, & magis admiranda. Non enim æquale est corpus mortuum, & animam à peccatis occisam ab interitu liberare, quod per baptismum fit, & statim corpus etiam & sanguis mysticus non fuit absque spiritus gratia, nec sacerdotes habuissimus, nec has ordinationes sine tali uisitatione fieri possibile, &c.

Cirillus libro secundo in Ioannem cap. 24. Spiritum, qui ex Deo procedit per baptismum acquirimus, quo in pristinā pul-

G chritu-

Quarta pars.

chritudinem reformati, & ad nouam vitam renati à Deo in filios adoptamur, & in fine. Quemadmodum enim viribus ignis intensius aqua calefacta, non aliter quàm ignis vrit sic spiritus sancti operatione ad diuinam aquæ reformantur virtutem, qua baptizati corpus abstergunt.

Ambrosius item libro primo de sacramentis capit. quinto de baptismo loquens, de consecra. d. quarta capit. per aquam. Non aqua omnis sanat, inquit, sed aqua sanat, quæ habet gratiam Christi. Et libro quarto capit. secundo de eucharistiæ sacramento. Deposuisti peccatorum senectutem, sumpsisisti gratiæ iuuentutem: hoc præstiterunt tibi sacramenta cœlestia. Et libro sexto capit. primo. In similitudinem quidem accipis sacramentum, sed veræ naturæ gratiam virtutemque consequeris. Et infra. Tu quia accipis panem diuinæ eius substantiæ in illo participaris alimento. Et in libro de iis qui myste. inicianur capit. nono. His igitur sacramentis pascit ecclesiam suam Christus, quibus animæ firmatur substantia.

Augustinus insuper decimonono libro contra Faustum capit. decimo sexto de visibili sacramentorū administratione loquens.

Hæc

Hæc omnia, inquit, fiunt & transeunt, sãnant & transeunt, virtus tamen quæ per ista operatur iugiter manet, & donum spirituale quod per ista insinuatur æternum est.

Et tractatu. 80. in Ioannem, vnde ista tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, prima quæstione, primo capit. detrahe.

Beda etiam ait, quòd Dominus tactus= ve mundissimæ carnis vim regeneratiuam contulit agnis. Quam eandem sententiam Gratia. Chrysostom. tribuit de consecratio. d. quarta capit. nunquam. Eandem habes apud Augustin. sermone primo de Epiphania.

Sed in Concilio Florentino, sub Eugen. quarto in decreto super vnione armenorum manifestè definitur in hæc verba. Nouæ legis septem sunt sacramenta, quæ & cõtinent gratiam, & eam dignè susipientibus conferunt.

Hanc eandem sententiam Concilio Tridentinum modò probauit sess. 7. de sacramentis in communi canone. 6. Cuius verba eiusmodi sunt. Si quis dixerit sacramenta nouæ legis non cõtinere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus

Quarta pars

tibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint accepta per fidem gratia, vel iustitia, anathema sit.

Ex sacris literis Augu. adducit illud Ioan. tertio nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, &c. Non, ait, ex parentum fide, aut offerentium, vel ministrantium, sed ex aqua & spiritu sancto. Aqua igitur re generat hominem in Christo ex vno Adam generatum. Haec tenus Augustinus.

Secundum testimonium citat idem ex quinto capit. Epistolae ad Ephesi. Christus dilexit ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret immolans eam lauacro aquae in verbo. Quidquid ergo (infert Augustinus) ab hominibus quaruncunque culparum contrahitur, propter ipsum lauacrum dimittitur.

Tertium refert idem Augustin. ex prima epistola Petri capit. tertio. Saluos vos facit baptisma non carnis depositio sordium, sed conscientiae bonae interrogatio in Deum.

Quartum quo triumphat Ambrosius habetur Ioannis sexto. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus: qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in illo. Si-

cut misit me viuens pater, & ego uiuo propter patrem, & qui manducat me, & ipse uiuet propter me. Ego sum panis uiuus. Vnde concilium Ephesinum colligit, quòd in sacramento accipimus non communẽ carnem, sed verè viuificatricem, qua & sanctificamur participes sancti corporis & preciosi sanguinis effecti.

Quintum de eodem eucharistiæ sacramento habes prioris ad Corinth. decimo. Vnum panis, vnum corpus multi sumus. Omnes quidẽ de vno pane participamus. Vbi particula, quidem, loco Græcæ particulae, *γὰρ*, causam sine dubio reddit sententiæ antecedentis. Quare participatio sacramenti eucharistiæ ecclesiasticæ vnitatis causa est atque ad eò charitatis & gratiæ sine qua unitas ecclesiæ non constat.

Sextum testimonium de pœnitentiæ sacramento Domini est apud Ioan. capi. 20. Quorum remisieritis peccata remittentur eis. Quòd si remissio peccatorum per gratiam est, & sacerdotes possunt peccata remittere, gratiã quoq; subministrare queunt administratis sacramentis.

Huc adde Martini quinto definitionem in Concilio Constanti. sess. 45. pronunciantis quòd sacerdos verè absoluit. Ministri er-

Quarta pars

go sacramentorum nouæ legis verè conferunt gratiam sine qua nullus peccator esse potest absolutus . Et confirmatur, quia vel qui baptizat abluit propriè , ac verè maculã animæ, vel non abluit . Si abluit, conficitur quod mollimur, sin autem non abluit, forma igitur baptismi falsa est, qua significatur non ablutio corporis modò, verũ etiam animæ, vt facillè ex Concilio Mileuitano ca. secundo colligitur . Inde enim patres argumentantur, paruulos originale peccatum atq; animi maculam habere, quoniam aliàs forma baptismi falsa efficeretur, cũ paruuli baptizantur, scilicet, in abluitionem spiritalem, ac proinde in remissionem peccatorum. Sacramenta igitur nouæ legis gratiam & iustitiam animæ conferre his profectò argumentis ad eò irrefragabiliter ostenditur, vt negare id vel hæresis, vel proximum hæresi sit. Quamobrem in conclusionem hæc primam scholastici auctores vniuersi conueniunt. Sed enim quem in modum sacramenta nouæ legis sint causa gratiæ, id tantum abest, vt explicet, vt etiam opinionum varietate confundant. Res quippe nulla est de qua tantopere non solum indocti, sed etiam docti dissentiant.

Nam quidam asserunt, sacramenta esse
causas

causas dispositiuas gratiæ ex eo quòd produ-
 ducunt characterem, vel ornatum nescio
 quem, videlicet qualitates interius dispo-
 nentes. Nam sacramenta gratiam ipsam ef-
 ficere, iudicant impossibile.

Alij affirmant sacramenta esse quidem
 causas dispositionis, sed extrinsecus apposi-
 tas, vt animũ, aut sigillum regium, quibus
 ostensis, atque exhibitis, id nobis præstatur
 quod ex regis beneficio quærimus.

Opinantur alij sacramenta non esse cau-
 sas per se gratiæ, sed per accidēs, siue quibus
 videlicet affectus non sequitur, quæ tamen
 nihil verè agant atque producant.

Sunt contra, qui existiment sacramenta
 virtute supernaturali recepta, ipsam etiam
 qualitatem, quæ gratia est, attingere, instru-
 mentalique actione facere.

Ac demum alij, qui propriùs accedunt
 ad veram rei huius intelligentiam, sacramē-
 ta censent causas esse gratiæ veluti motiuas
 diuinæ voluntatis. Sunt enim ratio pro-
 pter quam Deus gratiam confert: vt, quia
 puer baptizatus est Deus illum saluat. Quia
 est confirmatus datur ei spirituale robur.
 Quorum opiniones cum tam variæ sint,
 tamque inter se dissidentes, alterum profe-
 cto fieri potest, vt earum nulla, alterum

Quarta pars

certè non potest, vt plusvna vera sit. Quòd si pace vestra dicere mihi licet, licebit autem quod modestissimū est, aut fallor ego, aut nulla earum opinionum vera est, qua quidem causa, ac controuersia non alius iudicibus opus est, quàm auditoribus viris clarissimis, atque doctissimis, quorum grauisimo iudicio si nostra hæc sententia fuerit explosa, nihil erit posthac quòd nos illi adhærescamus, sin fuerit approbata, non ve reor quin sit doctis omnibus placitura.

Sit igitur secunda in hac disputatione cõclusio. Sacramentum nouæ legis non idèò gratiæ causa definitur, quòd disponat intrinsecus ad gratiam, producens characterem vel ornatum, gratiæ videlicet ipsius dispositione.

Primum quia ornatus ille in sacramentis non imprimantibus characterem ficticius est, & qua facilitate ponitur eadē quoque reiicitur. Deinde quia sicut gratia est qualitas spiritualis supernaturalis, ita character, & ornatus ille supernaturalis qualitas est, omnemque naturæ vim excedit.

Præterea, producēs dispositiones ad animam rationalem, non est causa animæ rationalis secundo Mach. septimo. Nec enim ego spiritum & animam donavi vobis, sed
mun

mundi creator, & tamen constitutum nobis est certis sanctorum, conciliorum, & scripturæ sacræ testimoniis, nouæ legis sacramenta gratiam continere, conferre, efficere, &c.

Præterea, character nec est vltima dispositio ad gratiam introductiua, nec conseruatiua, quominus & sine gratia imprimatur, & sine gratia in subiecto perseuerat. Gratia itidem ipsa à characterem non pendet quare etiam si sacramenta characterem efficiant, non proinde sunt gratiæ causa dispositiua. Character etiam in intellectu est. Gratia verò in essentia animæ, iuxta diuini Thomæ opinionem, cuius hi se discipulos profitentur. Non est igitur character propria gratiæ dispositio.

Tertia conclusio, sacramentum non propterea gratiæ causa Dei, quòd extrinsecus disponat ad efficiendam gratiam. Presbyter primò, quoniam aliàs solùm esset signum certum non causa, quemadmodum annulus mihi datus, in signum regiæ voluntatis, quod alterius opinionis sectatores concedunt, vel inuiti: explicant enim sacramentum nouæ legis gratiæ causam existere, id est, signum certum & infallibile. At ostendimus retrò sacramenta nouæ legis, esse

Quarta pars

esse non solum signa, sed causas.

Deinde, quia nihil plus sacramentis Christi hæc opinatio tribuit, quàm sacris maleficorum, qui adhibent ipsi quædam verba sed dæmon operatur adhibitis signis.

Præterea, quoniam me iuxta hanc quidem expositionem dicta sanctorum, aut cõciliorum, aut sacræ etiam scripturæ non saluantur, vt faciliè videre licet si loca ipsa conseramus.

Postremò, quoniam ad eundem sensum circumcisio gratiam conferret, eiusque esset causa, non aliter ac nouæ legis sacramenta. Quod quamprimum ostendemus esse falsissimum.

Quarta conclusio, sacramentum nouæ legis non est causa sine qua non, siue per accidens. Tum quia sine sacramento gratia sæpe producit, tum quia nõ lauaret aqua macula animæ, sicut nec albedo in frigidat, cum nix in frigidat, eò quòd albū illius effectus per accidens causa. Neque id concilia diffinirent, sacramenta esse causas per accidens, quod præter artem & diffinitionem est. Tum quia verè non essent nisi signa, omnia enim signa certa effectus cuiusque talia sunt, sine quibus effectus non sequitur. Tum, quia sacramentum circumcisionis

nis

nis ad eandem normam gratiæ causa fuisset tum denique, quoniam testimonia in confirmationem primæ conclusionis citata sanè interpretari non queunt, si sacramenta solum esse causas per accidens asseramus.

Quinta conclusio, sacramentum nouæ legis non attingit vi sua instrumentali & supernaturali, qualitatem, quæ est gratia, vel fidem, aut charitatem, aut alios habitus infusos, vt terra attingit figuram rei artificialis actione reali. Volo dicere, quòd est imaginandus hic modus agendi, qui interuenit in causis naturalibus, quo pacto, scilicet, aqua in frigidat per frigus inexistens, lauat per humorem innatum, acuta etiam dolabra per aciem diuidit lignum.

Profitetur primum quia ridiculum est, concilium velle diffinire, aut etiam sanctos id asserere, quòd sacramenta attingant sua actione illam qualitatem, si enim circumcisio & reliqua sacramenta vetera, non efficiebant quidem gratiam, sed Deus dabat eandem in illis, illis tamen nõ concurrentibus: non admodum refert quòd hæc noua realis actio sit addita nouis sacramētis. Et cum ad salutem nostram nihil omnino spectet quòd sacramenta contactu reali suæ virtutis qualitates supernaturales efficiant, cer-

tè su-

Quarta pars

rè superuacaneum est istam vim agendi in sacramentis admittere. Eoque magis quòd gratiam esse qualitatem, non est in ecclesia certum, quare nec fides nec concilium docet, eo modo, sacramenta gratiam efficere.

Deinde, quia eodem modo creatura posset concurrere ad productionem anime rationalis, scilicet, agendo propria actione in corpus, & vi supernaturali in animam quod tamen nõ conceditur ab iis, qui eam opinionem defendunt.

Tertiò quia vel producit noua qualitas in sacramento ad attingendum hunc effectum vel non, primum est ridiculum, secundum est absurdum sine noua virtute ad dita, sacramenta id efficere, quod ante non poterant.

Ea etiam argumenta, quæ inter dubitandum à principio fecimus, probant huius quintæ conclusionis veritatem.

Sexta conclusio. Sacramenta nouæ legis non solum sunt causa vel ratio motiua salutis & gratiæ. Quo pacto dicimus matrem diligere filium, quia genuit eum: me tibi benefacere, quia studiosus vel pulcher es. Quem etiam in modum causalis illa est, quia vidisti me Thoma credidisti Ioan. 20. &

& illa rursum, quia fecisti hanc rem, faciam te crescere. Gene. 22.

Imprimis enim pari ratione concederetur hominem esse causam animæ rationalis. Hæc enim nostra est animata anima rationali: quia habebat tales dispositiones ab homine generante productas.

Item fides in lege antiqua erat in hunc modum causa iustificationis, quia enim credidit Abraham Deo, deputatum est ei ad iustitiam, & quia ex fide parentum paruulus offerebatur Deo, iustificabatur iustus, nanque ex fide viuit etiam nunc & tamen fides non est causa gratiæ, & sacramenta nouæ legis esse gratiæ causas definiuntur.

Præterea, causa motiua non est instrumentum quo mediante effectus produci-
tur. Baptismus autem est instrumentum, quo Deus lauat animam, ad Ephe. 5. & confirmatur, nam aqua lauans corpus non est causa motiua, sed verè efficiens instrumentalis, at aqua baptismi cor abluit.

Item sacramentum eucharistiæ cibus est animæ, ergo non solum est causa motiua: esset enim ridiculum si definiremus, cibum corporalem esse causam augmenti. quòd hæc causalis vera sit, ego augeor, quia comedi, quum potius, cum particula causa-

Quarta pars

lis importet causam, iam de rebus ipsis oportet inquirere cuius generis sit illa causa, quam importat, finalis an efficiens, an formalis, an materialis. Nam ad hæc quatuor causarum genera reducuntur omnes. Cùm igitur sacramenta non sint gratiæ causa finalis, aut materialis, aut colligimus esse causas efficientes. Quo verò modo efficiât, id est, quod quærimus, id profectò hæc opinio non explicat. Quam equidem eodem consilio, vt cæteras refelli, non vt veritatem tollerem (quid enim theologo minus conueniens est?) sed vt alios nihil de hac re explicare conuincerem.

Cùm igitur certò credendum sit, sacramenta noua causas esse gratiæ atque salutis, aliquem sanum sensum & modum oportet assignare, quo causæ sint, dignum, scilicet, definitione cõcilij, dignum sanctorum omnium auctoritate, dignum tandem fide nostra, & sacrarum testimoniis literarum.

Pro eius itaq; rei explicatione, quæ a deo magnum, & vobis, & mihi negotium fecit, intelligatis primum, causas esse in duplici differentia, alteras naturales, alteras morales. Morales autem appellamus causas liberas, quæ, scilicet, liberè mouent, vt qui consulit, qui imperat, eius res causa est,

est, quæ per eius, aut imperium, aut consilium efficitur, iuxta quem distinctionem cum actio peccati dupliciter consideretur, & in ordine effectuum naturalium, & in ordine effectuum moralium. Deus quidem causa naturalis dicitur, actionis quæ peccatum est, concurrat siquidem ad brachij motionem, qua hominem interficio, quemadmodum & cælum motorque angelus, simul etiam concurrat. At concursus hic naturalis est, non tamen illius actionis Deus est causa moralis, neque enim aut consulit, aut præcipit, quin potius prohibet.

Inter has autem causas discrimen est. Nã naturales suos effectus attingunt per vim à natura inditam, vt ignis calefacit per calorem. Morales verò non attingunt actione Physica effectus suos, nec influunt, aut producant qualitates aliquas. Neque enim oportet, vt qui consulit homicidium, actione aliqua Physica, & naturali quicquã efficiat, quemadmodum natura efficere cõsuevit.

Eadem quoque forma distinguendum est de mouente, & virtute motoris. Nam mouere dupliciter contingit, & moraliter, & naturaliter, vt qui homicidium consulit (ne ab exẽplo proposito discedamus) moraliter

Quarta pars

raliter quidem & liberè mouet: at amens, qui apprehensam manum cuiusquam per vim applicat ad vulnera, mouet naturaliter.

Virtus idem duplex, altera qua mouens moraliter mouet, altera qua naturale agens mouet naturaliter, vt in priori exemplo. Virtus motiua est auctoritas consulentis, vel ratio, qua persuasit, at in posteriori, virtus sunt ipsæ vires corporales.

Ad eundem quoque modum de effectibus supernaturalibus Philosophandum est, de gratia, de charitate, de fide, de vita æterna, quia à duplici causa proficisci possunt vel ab ea, quæ habet modum agendi similem naturali, influendo attingendoque vi, & efficacia actiuæ potentia effectus eiusmodi, quo sensu sine controuersia Deus est causa virtutū infusarū, vel à causa morali, qualis oratio fuit, & meritum Christi, cum orauit pro Petro ne deficeret fides eius.

Vtrunque autem causæ genus distribuitur in principalem & instrumentalem, vt qui daret pecuniam captiuis redimendis, causa esset principalis redemptionis, moralis tamen. Pecuniæ verò, vel etiam minister destinatus ad redimendum causæ sunt redemptionis instrumentales.

Deinde

Deinde magnopere cōsiderandum, omnia quæ de sacramentis nouæ legis afferuntur, eadem & de sanguine Christi in sacris literis affirmari. *1. Ioan. 1. Sanguis Iesu Christi emundat nos ab omni peccato. Apoc. 1. Lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. & ca. 12. Vicerunt eum propter sanguinem agni, & ad Roma. 3. Quem proposuit deus propitiatorē in sanguine. Eodem ergo sensu sacramenta dici poterunt lauare, munda re, causas esse nostræ victoriæ, ac remissionis peccatorum, quo sanguis Christi lauat, mundat, peccataq; remittit.*

Postremò & illud aduertendum, Christum quidem Iesum sua nobis, & merita & iustitiam contulisse. Nam factus est nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio, vt Apostolus prioris ad Cor. cap. 1. docuit. Sed iustitiam suam tamen, & sanguinis effusi precium potissimum nobis communicat per sacramenta. Virtus enim & valor sanguinis Christi sacramentis susceptis applicatur, quæ si Christus voluisset, sine medio aliquo sacramento, & communicari possent, applicari.

His documentis acceptis, quæ negare nō nisi impudentissimus poterit, fides sana,

H

atq;

Quarta pars

atq; catholica docet duo. Alterum est, deū per Christi humanitatē redemisse genus humanum, remisisse peccata, contulisse gratiā & gloriam. Item humanitatē Christi instrumentū fuisse, quo Deus operatus est mirabilia hæc, in medio terræ. Ioan. 1. gratia & veritas per Iesum Christum facta est, & vidimus eum plenū gratiæ, & de plenitudine eius nos omnes accepimus, & ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi, & hic est, qui baptizat in spiritu sancto, quo testimonio ad id probandum vtitur Augu. lib. contra Petilianum. 3. cap. 45. & ad Ephe. 5. Dicitur Christum sanctificasse ecclesiam suam, atq; mundasse. Alterum (quod fides quoq; sana docet) sacramenta nouæ legis instrumenta esse Christi ad hanc redemptionem, gratiā gloriamque complendam. Quemadmodum ergo esset erroneum asserere sanguinem Christi, vel passionē, vel humanitatē non esse veras causas nostræ iustificationis & gratiæ (inde enim sequeretur Christum hominem non fuisse causam per quam hominū redemptio facta est, quod est hæreticū) ita quoq; error est manifestus negare sacramenta esse causas efficientes instrumentales nostræ salutis, gratiæ & iustitiæ, loquēdo
de cau

de causa morali: id enim perinde est, ac si quis neget, suscipientes sacramenta Christi non cōsequi remissionem peccatorum ex virtute sanguinis eiusdē Christi, cuius precium eis sacramentis suscipiendis cōmunicatur, quod sine grandi errore negari non queat. Quemadmodum si ego essem apud Turcas captiuus, & eū, qui daret pecunias redēptionis, videlicet precium & magnū, qua pecunias porrigeret, & pecunias etiā ipsas causas, quæ sunt instrumēta ad redimēdū, redemptionis esse non naturales quidem, sed morales, nemo sanæ mentis ibi inficias.

Atque hæc omnia ne videamur è sensu nostro colligere, facilè vos inuenietis apud D. Tho. 3. p. q. 48. art. 6. & q. 49. artic. 2. & 56. art. 1. & 62. art. 5.

Quibus expositis, facilè (vt opinor) intelligi potest quā lōgè à veritate absint, vel qui dicunt sacramenta qualitates infusas efficere: nam per nominis ambiguitatem elapsi, à morali causa ad naturalem, vel quasi naturalem declinauere: vel qui dicūt sacramēta esse causas per accidēs, vel dispositiuas, vel signa etiā certa, qui si ad eādem normā, sanguinē Christi esse causam nostrę iustificatio-

Quarta pars

nis exponerēt, risu digni essent Catoniano.

Nos verò theologica grauitate & dignitate seruata, cum concilio Floren. pronunciamus, nostra sacramenta, & continere gratiam, & eam suscipientibus dignè cōferre. Continere (inquam) non vt causa naturalis continet suum effectum, sed vt causa moralis. Crumena siquidem continere dicitur captiui redemptionem, quoniam pecuniam continet, & sacramenta, quæ cōtinent sanguinē Christi, continere dicuntur gratiā, & remissionē peccatorū, & sicut crumena pecuniam administrans, redemptionem confert, ita sacramentum confert gratiam, precium sanguinis applicās, & hæc est illa sacramentorum virtus, quæ ad eò multorum ingenia torfit. Virtus enim redemptionis in marsupio est, in quo precium redemptionis seruatur, & virtus sacramentorum sanguis Christi est, qui in sacramentis adhibetur.

Hinc denique, postrema huius disputationis conclusio manifestissimè conficitur. Sacramenta vetera, nulla prorsus, causas fuisse gratiæ atque salutis. Quæ quidem primum definita est in concilio Florē. per hæc verba.

Noua

Nouę legis septem sunt sacramenta, quę multum differunt à sacramentis antiquę legis: illa enim nõ causabant gratiam, sed eam solùm per passionem Christi, dandam esse figurabant.

Tum etiam Aposto. ad Galat. quarto sacramenta veteris legis infirma vocat, & egena elementa. Si autem cõtinerent precium sanguinis Christi, gratiamque præstarēt hominibus, egena vtique & infirma minimè dicerentur.

Nec potest ab hoc Pauli testimonio excipi circuncisio, de qua præcipua erat cū Galatis controuersia, cuiusque causa, tota illius epistola disputatio texitur.

Præterea, in epistola ad Romanos Apostolus apertè docet, circuncisionem acceptam, non in iustitię causam, sed in signum & accepit Abraham (inquit Apostolus) signaculum circuncisionis, signum iustitię fidei. Vnde & Ambrosius epistola ad Constantium. 77. quę est libri noni postrema, id ipsum ex eo probat, quòd Genescos. 17. legitur. Circūcidetur in vobis omne masculinum, vt sit in signum fœderis inter me & vos, in signum, ait, non in causam.

Præterea, sacerdotium totū veteris legis,

Quarta pars

aut ministri eiusdē legis, non fuerunt causa remissionis peccatorum, vt Apostolus ad Heb. 9. ca. monstrat. Ad sacerdotium autē veteris legis spectabat omnia sacramenta etiā circuncisionis administrare. Sacramenta ergo veteris legis non erant causa gratiæ ac remissionis peccatorum.

Præterea, vt Augu. epist. 19. ad Hieronymum ait: si lex non iustificabat, quanto magis illa, quæ significationis gratia præcepta sunt, circuncisio, & cætera quæ reuelatione gratiæ latius innotescente, necesse fuerat aboleri, iustificare neminem poterant? Adde huc Hierony. in commentariis super epistolam ad Gala. in illud capitis. 5. nec circuncisio aliquid valet, nec præputium, sed fides. Circuncisio inquit, idcirco utilis fuit iis qui lege vixerunt, non quia circuncisi erant, sed quia credita sunt illis eloquia dei quæ in opera vertentes, à salute extranei nō fuerunt. Circuncisio verò, tunc, vt cætera quoq; legis valuit, quādo & benedictiones carnales, legem seruantibus spondebantur. Hæc Hieronymus.

Præterea vt D. Thomas. 3. parte. q. 62. articu. 6. irrefragabiliter argumentatur. Si sacramenta veteris legis erant causa gratiæ,

aut

aut id erat ratione sui secluso merito Christi, & hoc non nisi Christus gratis mortuus esset, quod Apostolus ad Gala. 2. collegit, vel erant causæ virtute passionis Christi futuræ, quod affirmari non potest. Nam causa efficiens siue instrumentalis seu principalis semper precedit effectum. Quare humanitas Christi, eiusque sanguis, priusquã in rerum natura essent, causæ finales esse poterant, causæ efficientes esse non poterant. Quamobrem sacramenta veteris legis, salutem & gratiam in virtute passionis Christi efficere non valebant.

✚ Quinta pars.

I D E R G O (vt ad postremam relectionis partem, nostra decurrat oratio) primum est idemq; præcipuum discrimen inter noua & vetera sacramenta: quod Concilium Florentin. apertè lucideq; definit, in hæc verba.

Quinta pars

Nouæ legis septem sacramenta, multum à sacramentis antiquæ legis: illa enim non causabant gratiam, sed eam per passionem Christi dandum esse figurabāt: hæc verò nostra, & continent gratiam, & eā digne suscipientibus conferunt. Et concil. Trident. sessione. 7. de sacramentis in communi, cano. 2.

Si quis dixerit, nouæ legis sacramenta, à sacramentis antiquæ legis non differre, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ, & alij ritus externi, anathema sit. Quòd autem sit inter vtraque sacramenta discrimen declarat Trident. concil. cano. 6. 7. & 8.

Alterum est, quòd noua conferunt gratiam aliquā adultis, sine meritò operantium sed veteribus susceptis citra operantiū meritum, nulla adultis gratia conferebatur.

Prior pars patet ex Concil. Trident. sessione septima cano. octauo. Si quis dixerit, nouæ legis sacramenta opere operato non conferre gratiam, anathema sit. Vsus etiam sacramentorum veteris legis erat gratiæ meritorius, si à charitate proficilceretur: si ergo sacramenta nouæ legis non conferrent gratiā, nisi ratione vsus meritorij, certè nō plus essent causa græ, q̄ legis antiquæ sacramēta.

Item

Item si solus vsus sacramentorum nouæ legis, esset gratiæ meritorius, tunc per sacramenta eadem, non plus applicaretur nobis sanguis Christi, quàm per reliqua opera charitatis: quod est erroneum. Nec in concilio Florentino, definirentur sacramenta nouæ legis gratiam conferre, sicut alia opera charitatis. Esset enim ridicula definitio, nec in hoc differret à sacramentis veteribus: esset enim definitio falsa.

Posteriorem verò partem, vel ex eo tene re conuincimur, quòd si circuncisio vel alia sacramenta veteris legis cõferrent aliquam gratiã citra meritũ suscipientium, illa verè, causæ gratiæ & iustificationis existerent: quòd paulò ante argumentis certissimis refellebamus. Ratio autem huius differentiæ est: quia meritum Christi nobis communicatur per sacramenta noua. Vnde, præter id, quod nos meremur suscipiẽdis sacramentis, aliqua nobis gratia datur ex meritò Christi. At cū passio domini causa esset finalis sacramentorũ veteris legis, non operabatur quicquã nisi per actionem intendentis illã: finis enim non habet aliũ effectum præter effectũ agentis qui mouetur ad finem. Inde ergo si adultus circũcidebatur, non maiore gratiam

Quinta pars

gratiam accipiebat ex circumcissione, quàm per actum fidei in Christum merebatur: ad Rom. 3. vnus Deus qui iustificat circumcissum ex fide, & præputium per fidem.

Tertium discrimen est, quòd sacramenta nouæ legis conferunt gratiam atritis: sacramenta verò legis antiquæ, si à non contritis accipiebantur, nihil efficiebant. Prior pars suadetur: tum quia conferre, id in sinuat, dare scilicet quod non habebas: ostensum est autem nobis gratiam conferri per nouæ legis sacramenta. Tum etiam, quia alias, sacramenta noua non essent gratiæ causæ, sed augmenti eiusdem gratiæ.

Præterea Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua: præstat ergo baptismus vitam spiritualem etiam illi qui antea non habebat. Et ad Ephe. quinto. Mundas eam lauacro aquæ, & ad Tit. 3. Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos. Item Leo Papa, epistola. 56. ad septimum, decernit, paruulis per baptismum remitti originale, adultis & originale & actuale. Et Ioan. 20. Quorù remiseritis peccata remittuntur eis: ergo per sacramentum absolutionis potest remitti mortale peccatum, etiam quod alias nõ erat remissum

remissum. Nam si effectus baptismi & absolutionis non est remittere culpam mortalem sed pœnã: ergo non cõferunt hæc sacramenta gratiã, siquidẽ effectus proprius eorum, hoc est, remissio pœnæ, sine gratia conferri potest, & ratio huius est, quam sæpe resumpsimus, quod meritũ Christi applicatur nobis per sacramenta noua. Quare sine nostro proprio merito, per meritũ Christi applicatum iustificabimur. Hinc verò posterior pars confirmatur. Quia enim in sacramentis veteris legis non erat aliud meritum nisi fidei, ex fide quippe erat tota iustitia, idcirco sicut non dabatur plus gratiæ, quàm fides mereretur: ita nec gratia conferebatur nisi habenti dispositionem. Quæ alioqui ipsa per se esset idonea ad remissionem peccatorum: quam dispositionem, cõtritionem appellamus.

Quartũ discrimen, quod per sacramentũ baptismi remittitur tota pœna, & per alia sacramenta nouæ legis aliqua saltem pars pœnæ, sine merito proprio, ratione ipsius sacramenti, sed per sacramenta veteris legis, pœna peccatis debita non remittebatur, nisi pro quantitate fidei, & meriti accipientis illa sacramenta. Huius verò differentiæ eadem

Quinta pars.

eadem quoque ratio est, applicantur enim nobis satisfactio Christi per baptismum ad pœnæ remissionē: sed per circumcisionē, nō applicabat nisi propria circūcisi satisfactio, & meritū. Et hinc etiam sumitur argumentū pro tertio discrimine. Nam quēadmodū ex eo quod applicatur nobis satisfactio Christi per baptismum, remittitur pœna citra nostrum opus: ita ex eo quod applicatur nobis meritum Christi, culpa non ponentibus obicem.

Quintum discrimen, sacramentum nouæ legis à quocunq; etiam infideli conficitur & administratur, iustificat: sacramentū verò antiquū, siue naturæ, siue scripturæ nō iustificabat paruulos, nisi à fidei administra retur. v. g. Filij Ismaël nō iustificabantur quamuis parentes circunciderent eos ad imitationem Abraham, & ideo paruuli dicebantur saluari in fide patrum: nisi enim exterius sacramentum, esset protestatio fidei interioris in saluatorem, non remittebatur peccatum paruulo. Cuius rei argumentum est: quia vetera sacramenta remittebāt paruulis originale ex pacto misericordiæ diuinæ, non ex iustitia. Pactū autem & cōuentio erat, vt sacramētis protestantibus fidem
salua

saluatoris, homines saluarentur. Signum enim accepit Abraham circūcisionis, signaculum iustitiæ fidei, ad Roma. 4. & Gen. 17. Circūcidetur in vobis omne masculinū, vt sit in signum fœderis inter me & vos. At sacramenta nouæ legis conferunt gratiam ex iustitia & merito Christi. Vnde etiam si paganus sit, qui baptizat, dummodo applicet meritum Christi, conficiens verum sacramentum, siue credat, siue non credat, iustificat suscipiētem, & propterea vocat Apostolus sacramenta vetera, infirma & egena elementa: quia ratione sui nihil efficiēbāt, sed solūm ratione fidei vel propriæ, vel alienæ à qua p̄ficiscebant̄. Nec id vacat in præsentia discutere an parentes ministrantes sacramenta paruulis, oporteret esse in gratia, vt pueri iustificarentur. An satis esset protestatio fidei quamlibet mortuæ. Vtraque enim pars suos habet assertores. Sed illa tamen, vt pia magis, ita quoq; probabilior est, quæ tenet in fide parentum saluari paruulos, siue illa fides viua esset, seu esset mortua.

Sextum discrimen, quod sacramentorum nouæ legis Christus dominus fuit auctor p̄ximus & immediatus, at sacramenta vetera

per

Quinta pars

per angelos & Moysen mediatores à Deo sunt condita. Atque illud quidem in Conci. Triden. sess. 7. de sacramentis in communi cano. 1. definitur his verbis. Si quis dixerit sacramenta nouę legis non fuisse omnia à Iesu Christo domino nostro instituta anathema sit. Et videtur suaderi ex eo quod Ioã. 1. dicitur. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Sacramenta igitur antiquę legis vmbra, scilicet, & figurę gratiæ, & veritatis per Christum efficiendæ à Moysen sunt instituta, at sacramenta gratiæ & veritatis ab eo sunt condita per quam gratia & veritas facta est.

Item primo ad Corin. primo. Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est? Aut in nomine Pauli baptizati estis? Vbi beatus Apostolus ex eo cogit non alterius, quàm Christi nomine, & auctoritate baptismum conferri posse, quòd sola mors Christi, quę per sacramentum applicatur, idonea esse potuit ad remissionem peccatorum. Atque ex consequenti solius Christi erat baptismum condere, cui vim sui sanguinis applicaret. Sic enim explicatur locus à Cipriano sermone, quem paulò ante citauimus. Propriè omnipotentia Dei sibi retinet hunc effectum

fectum, scilicet, remissionis peccatorum. Nec enim Paulus pro nobis crucifixus est, aut nos gloriamur in Paulo, sed in cruce domini, cuius virtus omnia peragit sacramenta: sine quo signo nulla consecratio mereatur effectum.

Idem quoque August. tracta. 5. in Ioannem. Potuit autem Dominus noster Iesus Christus, si vellet, dare potestatem alicui sermo suo, vt daret baptismum suum tanquam vice sua, & transferret à se baptizandi potestatem, & constitueret in aliquo seruo suo, & tantam vim daret baptismo translato in seruum, quantam vim haberet baptismus datus à Domino. Hoc noluit, ideo vt in illo spes esset baptizatorum, à quo se baptizatos agnoscerent. Noluit ergo seruum ponere spem in seruo. Ideoq; clamabat Apostulus, cum videret homines volentes ponere spem in se ipso. Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis?

Item, prioris ad Corin. 4. Sic nos existimet homo, vt ministros Dei, & dispensatores mysteriorum eius: non conditores, inquit, sed dispensatores.

Præterea, D. Ambro. lib. 4. de sacramē.
cap.

Quinta pars

cap. 4. Auctor sacramentorum, ait, quis est nisi Dominus Iesus? de cœlo ista sacramenta venerunt.

Ciprianus etiam, sermone de ablutione pedum, quantum equidem intelligo, idem tradit, summum ipsum sacerdotem Christum suorum sacramentorum fuisse institutorem, & auctorem.

Præterea, quia aliàs posset ecclesia sacramenta, quæ instituisset abolere, aliaq; rursum inducere. Atque ex consequenti Christianam religionem, quæ sacramentis maxime constat inuertere atque innouare.

Præterea, hæreticus est, qui de sacramentis nouæ legis aliter sentit, quàm Romana tenet ecclesia, vt capit. ad abolendam. extra de hæreticis dicitur, sed nisi essent ex reuelatione tradita à Christo nō esset hæresis ea negare. Cùm fides circa ea sola versetur, quæ ex Christi traditione Apostolis accepta, ad nos vsque peruenerunt. At re vera quod vniuersa tenet tenuitq; semper ecclesia, nec conciliis institutum est, nō nisi ad eas traditiones pertinere potest, quæ ex diuina reuelatione verbo tenus ab Apostolis accepimus, ita ait Augustinus. 4. li. de bapti. ca. 24. Maximè cùm sacramenta nouæ legis gratiam

gratiam conferant, quam sicut & gloriam conferre, solius Domini est, & Christi sui, qui precium sui sanguinis, quibus maluit signis applicuit. Sed sacramenta vetera: quoniam signa vacua erant, per homines medios institui commodè potuerunt.

Vltimum discrimen est, quod sacramenta nostra aperiunt ianuam regni cœlorum: quam aperire vetera nequiverunt. Quod eleganter tradit Innocentius capit. maioris, extra de baptis. Nam vt Apostolus docet ad Hebr. 9. nondum erat propalata sanctorum via, quousque sacerdos Christus ingressus est viam nouam, & introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta.

Quia igitur agnus occisus dignus est habitus, qui aperiret librum & solueret septē sigilla eius: quoniam redemit nos Deo in sanguine suo, fecitque nos Deo nostro regnum & sacerdotes. Apocalip. 5. Sanguis autem communicatur nobis per sacramenta noua, non item per vetera conficitur utique, sacramenta hæc nostra (quod illa minime faciebant) regnum nobis aperire cœlorum.

Argumenta verò, quibus priori loco suadere nitebamur eiusmodi effecta, quæ sa-

Quinta pars

eramentis nouæ legis tribuuntur, à nulla re corporea proficisci, ostendimus retrò esse vanissima: interest enim nihil ad præsentè disputationem, ac sacramenta illam qualitatem efficiant. Quod si interesset id à theologo disputari, facillimè soluitur. Nam solus Deus producit illam qualitatem, si de productione loquamur, ad modum agentis naturalis. Sed si de eadem qualitate, quatenus gratos nos reddit Deo, sermonem facimus (sic enim ad mores, & morales causas comparantur) habet præter Deum causas instrumentales, humanitatem Christi, sanguinem, sacramenta, sacramentorumque ministro. Nam quod sancti negant, sacerdotes dare spiritum sanctum, habet intelligi per auctoritatem, non per ministerium, de consecratio. distinct. quarto aliud est, & capit. commodo. Illud verò Hieronymi Matth. 16. contra illos sacerdotes dicitur, qui pro suo arbitrato, potestatem soluendi, ligandi que sibi arrogabant. Cùm tamen clavis scientiæ, clauem potentiæ debeat antecedere. Ambrosius verò asserit nullam causam mediam effectum iustificationis attingere: quoniam gratia à solo Deo produci potest, quæ solus dat gratiam & gloriã.

Ad

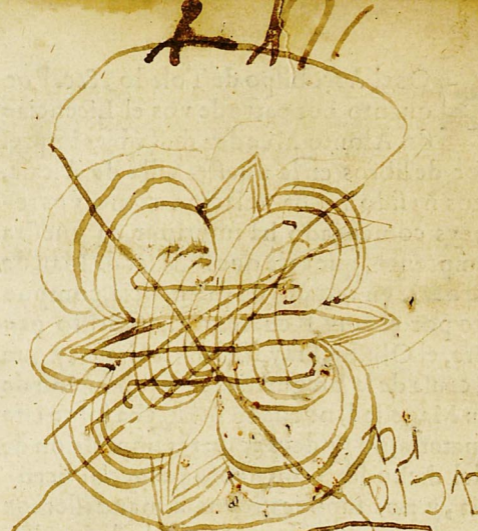
Ad primum autem eorum, quæ obicie-
 banrur, vt omnia sacramenta sanctificatio-
 nis & gratiæ esse causæ probarentur. Respõ-
 deo, non opus esse sacramentum quodcun-
 que sic esse practicum signum, vt verè effi-
 ciat sanctitatem: sed sat est, vt practica à no-
 bis nuncuperentur, quòd Deus in illorum
 signorum applicatione, & suque sanctificet,
 id enim commune est omnibus sacramen-
 tis. Vel distinguenda est duplex sanctitas, al-
 tera legalis, altera spiritualis: vtriusq; enim
 A post. ad Hebræ. 9. meminit. Omnia igi-
 tur sacramenta efficiunt aliquam sanctita-
 tem, & munditiam, vel legalem, vt vetera:
 vel spiritualem, vt noua. Vt. 1. 2. q. 103. art. 2.
 & eadem facilitate reliqua dilues, præter
 Augustini testimonium ex libro secundo,
 de nupti, & concu. Quod sine dubio pro
 nobis facit, si fide, qua oportet referatur. Le-
 git autem Erasmus, nec aliter commodè po-
 test, in hunc modum, ex quo instituta est
 circumcisio in populo Dei, quæ erat tunc si-
 gnaculum iustitiæ fidei, ad significationem
 purgationis, valebat magnis, & paruulis o-
 riginalis veterisq; peccati. Quòd si Beda
 aut quisquam etiam alius dixerit, circumci-
 sionem, eandem peccati curationem præ-
 stitisse

Quinta pars

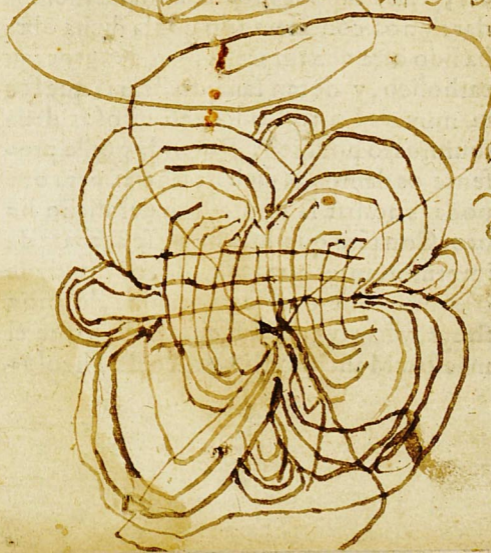
stitisse quam baptismus, id sanè interpretan-
dum est, sensusq; potius sequendus quàm
verba: quæ nos plura quàm erat in voto fe-
cimus: sed non plura fortassis quàm opus
erat, ad argumenti varij, atque perplexi ex-
positionem. Quo quidem explicando, non
vsque adeò sumus arrogantes, vt ne vereamur
ex his, quæ tam multa diximus, quædã
vt falsa reprehendi forsitan iure posse. Alia
vera licet, pro rei tamen ipsius, vestraque om-
nium dignitate tractari potuisse, tum ac-
curatius, tum elegantius. At concedendum
nõ nihil occupationibus erratisque nostris
interim conuiuendum, vt vestra humanita-
te studia nostra subleuata recreentur. Quæ
videlicet omnia vestris obsequiis addixim⁹
discipulorum nostrorum, commodita-
tibus adiudicauimus: seruatoris Iesu
Christi gloria, atque honori
consecrauimus in secula
sempiterna. Dixi.

Deo gra-
tias.

est. sino.
Lencò Don

di
do macia

ICQ
SIR
ESTE

Nos el Arçobispo de Toledo, &c. Por quanto por parte de vos el Licenciado Alonso Mendez de Robles impresor de libros en la nuestra villa de Alcala, nos ha sido hecha relacion como vos tenays comenzado ha imprimir en vuestra emprenta, que es la que solia ser de Iuan de Brocar, vn tratado de Penitencia, compuesto por el muy Reuerendo in Christo padre, el Obispo Fray Melchior Cano, y que a causa de la pragmatika, y prohibicion de su Magestad, nueuamente hecha sobre esta materia, no podeys acabar la impresion de del dicho libro sin nuestra especial licencia, y nos supplicastes os la mandassemos dar: y nos considerando que la dicha obra ha sido otra vez impressa, y es de autor tan catholico, y de tan sana doctrina, que sera muy vtil a todos los estudiosos della tuuimoslo por bien. Porende por la presente os damos la dicha licencia, para que podays acabar la impresion del dicho libro. Con tanto que luego que se acabare de imprimir, antes que se venda, ni diuulgue o comuniqua con otra persona, lo mostreys, y hagays ver al Reuerendo padre el maestro Mancio cathedratico de Theolo-

gia en aquella vniuersidad, para que con su
censura, y aprobacion se pueda diuulgar
y vender, y no antes. Lo qual os manda=
mos assi hagays y cúplays en virtud de san=
ta obediencia, y sopena de excommunio.
Hecha en Toledo a quatro dias del mes de
Nouiembre de mil y quinientos y cinquen=
ta y ocho años.

*Frater Bartholomæus Archiepisco-
pus Tolētanus.*

Por mandado de su Seño-
ria Illustrissima.

Christoual de Pere-
grina secretario.

ANEMBRA a

gracia de esta

